ALEXANDRU MACEDONSKI

www.dacoromanica.ro

AL. MACEDONSKI

O P E R E
II
P O E Z I I

Studiu introductiv,
ediție îngrijită,
note și variante,
cronologie și bibliografie
de
ADRIAN MARINO

SCRIITORI ROMÂNI

EDITURA PENTRU LITERATURĂ
București, 1960

www.dacoromanica.ro

DIN VOLUME

www.dacoromanica.ro

EXCELSIOR

www.dacoromanica.ro

GUZLÀ

Do-mi — sol-là,
Vesel cîntați din guzlà.

Trăsura la scară s-oprește,
Do-mi — sol-là,
A zilei regină sosește,
Vesel cîntați din guzlà.

Do-mi — sol-là,
Apusul e roz și lilà.

Așterneți-i patul degrabă,
Re-do — do-mi,
Mireasa se simte cam slabă...
Voiește puțin a dormi...

Re-do — do-mi,
Voiește, dar nu va dormi.

Frumosul flăcău e puternic,
Sol-là — sol-là,
E rîndul acestui cucernic,
Vesel cîntați din guzlà...

Sol-là — sol-là
Tot cerul e roz și lilà.

www.dacoromanica.ro

CELE TREI NĂLUCI

Cînd se-ntinde-a nopței haină,
Dintr-o flacără de taină
Se arată-n preajma mea
Trei năluci îmbrobodite
Ce au fețele cernite
Ca o zi de iarnă grea.

Le privesc fără-ngrozire
Și ascult a lor vorbire
Crudă ca un cuget rău;
Cea mai jalnică din toate,
Searbădă pe cît se poate,
Zice: „Sunt trecutul tău".

Cea de-a doua, tot noroasă,
Dar c-o pace mincinoasă
Scrisă pe obrazul său,
Deșirînd în a ei cale
Ghemul zilelor fatale,
Zice: „Sunt prezentul tău".

Cea de-a treia, sub o glugă
Bombănește și îndrugă

www.dacoromanica.ro

Fel de vorbe-n graiul său,
Ş-un coşciug ducînd în cîrcă,
De sub glugă geme-o hîrcă:
„Eu sunt viitorul tău".

www.dacoromanica.ro

VALȚUL ROZELOR

Pe verdea margine de șanț
Creștea măceșul singuratic,
Dar vîntul serii nebunatic
Pofti-ntr-o zi pe flori la danț.
Întîi pătrunse printre foi,
Și le vorbi cu voce lină,
De dorul lui le spuse-apoi,
Și suspină — cum se suspină...

Și suspină — cum se suspină...

Albeața lor de trandafiri,
Zîmbind prin roua primăverei,
La mîngîierile-adierei
A tresărit cu dulci simțiri.
Păreau năluci de carnaval
Cum se mișcau catifelate,
Gătite toate-n rochi de bal,
De vîntul serii sărutate,

De vîntul serii sărutate.

Scăldate-n razele de sus,
Muiate în argintul lunei,
S-au dat în brațele minciunei,
Și rînd pe rînd în vînt s-au dus.

www.dacoromanica.ro

Iar vîntul dulce le șoptea,
Luîndu-le pe fiecare,
Și-un valț nebun se învîrtea,
Un valț — din ce în ce mai tare,

Un valț — din ce în ce mai tare.

www.dacoromanica.ro

EXCELSIOR

Sub luna plină,
Cu farmecul ce-n jos se lasă,
Oricare coperiș de casă
E baltă de lumină.

Albastra noapte
E toată ploaie argintie,
Un vis de-naltă poezie,
De cîntec și de șoapte.

Din lumi astrale
Magia înfășurătoare
Coprinde în a ei splendoare
A plîngerilor vale.

Sub pulberi de aur,
Sub stele, flori schinteietoare,
Ce griji pot fi predomnitoare,
Și ce destin, balaur?

O! cer, natură,
O! Dumnezeu, mister albastru,
M-ai ridicat peste dezastru,
Peste blestem și ură.

www.dacoromanica.ro

ALEXANDRU MACEDONSKI

EXCELSIOR

POESII

M'am născut în nisce dile când tempita burghesime
Din tejghia făcând tribună, legiune de cotcart.
Pune-o talpă norocioasă pe popor și boierime,
Dile când se 'mparte țara în călăi și în victime
Și când stegul libertății e purtat de cârciumari.

(Noaptea de Ianuarie).

BUCUREȘCI
TYPOGRAFIA DE LUX STRADA SMÂRDAN 24
NOUA CONCORDIA
1895

Excelsior, 1895, coperta.

www.dacoromanica.ro

STEPA

I

În zadar, asupritoare, omenirea-naintează,
Stepa largă e și astăzi un domen necucerit;
N-o despintecă nici pluguri, nici orașe n-o brăzdează.

Pe sub iarba mătăsoasă, cu talaz nețărmurit,
Se revarsă, fără margini, printre locuri mlăștinoase,
Și de ceruri se izbește alergînd spre răsărit.

În acea sălbăticie de pustiuri onduloase,
În picioare calc trecutul, corp și suflet mă cufund,
Uit o viață amărîtă de ultragii sîngeroase,

O renaștere întreagă într-un vis tot mai profund.

II

Și sub aripa ciudată ce mi-o simt trecînd pe frunte,
Mă revăd băiatul tînăr cu superbe-nsuflețiri,
Blond copil, care cutează preursirile să-nfrunte.

Liberat de-orășenismul subțiatelor simțiri,
Diezată nu mai țipă nici o voce pătimașă,
Stepa, stepa se îmbracă cu solare răzlățiri.

www.dacoromanica.ro

Verdea papură vuiește pe cîmpia uriașă:
Flori albastre și flori roșii, libelulă și țînțar,
Schinteiază ca-ntr-un cîntec de idilă drăgălașă,

Și întinderea sclipește, și sunt singurul ei țar.

III

Părul meu aprins de soare este tot o schinteiere...
Caldul sînge prin artere năvălește, întețit...
Pentru calul strîns în pulpe sunt sălbatică durere.

De-o năprasnică putere mă resimt însuflețit...
Pe potrivnica fecioară aș turba-o sub plăcere,
Și dușmanul, dintr-o dată, l-aș înfige sub cuțit.

Pe-armăsarul meu de stepă, ca nălucă orbitoare,
Trec, vîrtej de aur roșu, de nesip înfășurat,
Și cînd luna stoarce lapte peste iarba șoptitoare,

Stele clare priveghiază cortul meu nemăsurat.

IV

La mînerul unei spade peruzeaua cînd zîmbește,
Radiază o poemă, gînd pe suflet domnitor,
Cînd joci calul în boestru sau cînd pintenu-l iuțește.

Într-o magică splendoare zbori de lume uitător,
Nici săgeata nu te-ntrece și te-avînți fără-ncetare,
Sub un farmec de himeră, dupe ea urmăritor.

Din real ieșit afară nu mai ești ca orișicare,...
Te-nzestrezi cu mîneci roșii la tunică de satin,
Chipeș, nalt, cu stemă-n frunte, pleci pe visul tău călare,

Și se uită, și se uită mizerabilul destin.

www.dacoromanica.ro

V

Înainte! este șoapta ce din toate se ridică...
Printre smîrcuri se deșiră caravana ce pîndești,
Ș-a mongolilor escortă e o stavilă prea mică;

Mai avută va fi prada decît singur te gîndești...
Melancolică te-așteaptă fidanțata pe confine...
Că purtată fu în suflet vei putea să-i dovedești...

Înstela-vei părul negru cu o spuză de rubine,
Strecura-vei, între sînuri, diamantul sugestiv,
Pe grumazurile albe lăcrăma-vei perle fine...

Fericirea este, poate, într-un zîmbet fugitiv.

VI

Înarmat cu bărbăția ce-nseta pe Michel-Angel,
Nimicită o vei ține sub triumful masculin,
Vis în care te va crede o-ntrupare de arhangel.

Nentocmind decît un suflet, căci a ta va fi deplin,
Într-o noapte o vei smulge și de mamă și de țară,
Alba lună, dupe dealuri, cînd alunecă-n declin.

Fericită, o vei duce sub un cer de primăvară,
Iar pe ierburile stepei, un palat miraculos,
Îl vei face, ca prin farmec, dintr-o dată să răsară,

Întinzîndu-și umbra-n veacuri enigmaticul colos.

VII

Dar un crivăț năpustește viscolirea lui brutală...
Inspirarea exalează un suspin automnal,
Și pustia înghețată se desfășură fatală.

www.dacoromanica.ro

Viața însă nu-ncetează cursul ei fenomenal,
Din cenușa cea mai rece, izbucnește înfocată,
Se va-ntoarce, se va-ntoarce, strălucitul Germinal.

Și mi-e inima, zadarnic, de răstriște încercată:
Pentru veci, sub deznădejde, nu se poate morminta...
E tot raiul de-altădată, e tot cuibul de-altădată...

Ce-a-nflorit, reînflorește, ce-a cîntat, va mai cînta.

www.dacoromanica.ro

CU MORȚII

Cu viii nu mai am de-a face
De mult,
Și foarte des, cînd totul tace,
Chemînd pe morți, ce dorm în pace,
I-ascult.

Din gropi ei vin și mă-nconjoară,
Ei vin,
Cînd liliacu-n noapte zboară,
Cînd dealu-n umbră se-nfășoară
Deplin.

Din lumea lor necunoscută,
Răsar,
Și cînd șoptesc cu voce mută
Poema cea nepricepută
Tresar.

Îi simt pe loc ce au să vie,
Căci sunt
Ca un parfum de vecinicie
Sau ca o flacără-albăstrie
În vînt.

Pe zidul alb de la odaie,
Urcînd,

www.dacoromanica.ro

Zăresc uşoara lor văpaie
Verzuie, oacheşă, bălaie,
Pe rînd.

Cu totul osebiţi de lume,
Uşori,
Dorinţi, nici griji n-au să-i consume,
Suavi ca nişte dulci parfume
De flori.

Sunt din atome nevăzute
Ţesuţi,
Ş-amestecaţi pe întrecute,
Resimt plăceri necunoscute,
Tăcuţi.

Iubind simţirea ce mă poartă
Spre ei,
Sunt însetat de-aceeaşi soartă,
Căci nu se află-n lumea moartă
Mişei.

O! morţi frumoşi, veniţi într-una...
Cu voi
Nu vine ura, nici minciuna
Să răscolească iar furtuna
Din noi.

www.dacoromanica.ro

VIS DE MAI

Spre munți să merg,
În zbor alerg
Cu gîndul,
Și trec prin văi,
Pe tainici căi,
De-a rîndul.

Prin rîpe-adînci,
Pe nalte stînci,
Prin sate,
Degrab' zidesc
Să locuiesc
Palate.

Dar tot cu zor
Le și dobor,
Și-n urmă,
Ca Stan ori Bran,
Mă fac cioban
De turmă.

Iar sub alun
M-apuc să sun
Din bucium.
Înalții munți,

www.dacoromanica.ro

Din tălpi, la frunți,
Îi zbucium.

Îndrăgostesc
De-nnebunesc
Pe Rada,
Iar flori, panglici,
I-aduc de-aici
Cu lada.

Întinerit
Mă văd, uimit,
În ciuturi:
Am păr bălai,
E zi de mai,
Sunt fluturi.

Adese iar
Un armăsar,
În pripă,
Mi-aleg pe plac,
Și-n pulpe-l fac
De țipă.

Iar cînd pe cer
S-aprind și pier
Rubine,
Să fugă-l las,
Fără popas,
Cu mine.

Căci să tot zbor
Un tainic dor
M-apucă,
Neîncetat,
Uitînd, uitat,
Nălucă.

www.dacoromanica.ro

PSALMI MODERNI

I OH! DOAMNE

Oh! Doamne, rău m-ai urgisit,
În soarta mea m-am împietrit:
Rămîn ca marmura de rece...
Să plîng, să sufăr, am uitat.
Am fost un cîntec care trece,
Şi sunt un cîntec încetat:
Rămîn ca marmura de rece...
Uscat e tot ce-a înflorit,
Entuziasmul a murit,
Şi a mea inimă a-ngheţat...
Am fost un cîntec care trece
Şi sunt un cîntec încetat.

II ŢĂRÎNĂ

Ţărînă—suntem toţi ţărînă,
E de prisos orice trufie...
Ce-a fost, în veci are să fie...
Din noi nimic n-o să rămînă.
Zadarnic falnice palate
Sunt în pămînt rădăcinate:
Nici o pieire nu s-amînă.
Despoţi, cu frunţi încoronate,
Poeţi, cu harpe coronate,
Filozofi, oameni de ştiinţă,

www.dacoromanica.ro

Păgîni, vestiți prin necredință,
Nici o pieire nu s-amînă...

Țărînă, suntem toți țărînă.

III IERTARE

Iertare! Sunt ca orice om:
M-am îndoit de-a ta putere,
Am rîs de sfintele mistere
Ce sunt în fiecare-atom...
Iertare! Sunt ca orice om.
Sunt ticălosul peste care
Dacă se lasă o-ntristare
De toți se crede prigonit,
Dar, Doamne, nu m-ai părăsit...

Sunt om ca orice om — iertare.

IV DUȘMANII

Dușmanii mei se înmulțesc
Și nedreptatea mă-nfășoară...
Abia mai pot să mai trăiesc
De cine n-am lăsat să moară,
Aleargă toți și mă-nnegresc,

Ah! Viața nu este ușoară.

V ZBURAM

Zburam pe aripi strălucite...
Copilul cel de altădată
Nevinovat ca și o fată
Neveștejită de ispite,
E azi mocirla noroioasă
Cu adîncime-ntunecoasă
Și cu miasme otrăvite.
Sunt eu de vină, sau nu sunt,

www.dacoromanica.ro

Oh! Dumnezeule preasfînt,
Auzi-mi glasul pocăinței,
Redă-mi puterea biruinței,
Refă-mă omul care-am fost
Sau dă-mi obștescul adăpost...

Zburam pe aripi strălucite.

VI ȘI-AU ZIS...

Și-au zis: — e singur — e pierdut:
Asupra mea se năpustiră...
Onoarea mea o nimiciră,
Am sîngerat, dar am tăcut.
Mă înjosiră, mă loviră,
Cu mici, cu mari mă răstigniră;
Din inimă nu mi-au lăsat
Un singur colț nesfîșiat.
Frați, rude, toți mă dușmăniră,
Pe cît plîngeam, pe-atît rînjiră,
O țară-ntreagă s-a-ntrecut
Să-mi dea venin — și l-am băut.

Dar, Doamne, nu te biruiră.

VII CÎT AM TRUDIT...

Cît am trudit, cît am muncit,
Și cum nimic n-am folosit,
În lume nu este răsplată...
Dreptatea este blestemată,
Și omul bun nesocotit.
Pe fruntea mea n-am nici o pată —
Zadarnic! — sunt un osîndit,
În lume nu este răsplată.

Cît am trudit, cît am muncit.

www.dacoromanica.ro

VIII ERAM

Eram puternic împărat:
Prin sufletească poezie,
Prin tinereţe, prin mîndrie,
Prin chip de înger întrupat.
Mi se-mplinea orice dorinţă,
Era o lege-a mea voinţă;
Rîdeam de orice duşmănie...
Prin sufletească poezie,
Domneam de soartă nencercat.

Eram puternic împărat.

IX N-AM ÎN CERURI

N-am în ceruri nici o stea...
Soarta mea e soarta rea,
Am pierdut orice credinţă
Înecată-n suferinţă,
Am pierdut orice putere
Nimicită de durere;
Însă viaţa nu-mi blestem
Şi nici moartea nu mi-o chem;
Fără scop trăiesc în lume:
Nu mai sunt decît un nume,
Nu mai plîng nici nu mai gem,
Iar coprins de griji amare,
Nu mai sunt decît răbdare...

N-am în ceruri nici o stea.

X DOAMNE, TOATE...

Doamne, toate sunt prin tine:
Şi averea, şi puterea,
Fericirea, mîngîierea:
Ce ne trebuie ştii bine.

www.dacoromanica.ro

Dai cu dreaptă socotință
Mulțumiri și suferință:
Lui Isus i-ai dat o cruce
Căci știai c-o poate duce;
Cînd dureri ne dai și nouă,
Ne dai plînsul ca o rouă;
Cînd dai marilor putere,
Nu le dai nici o plăcere,
Cînd dai răilor cruzime,
Dai blîndețe la victime.
Ești puterea înțeleaptă
Și justiția cea dreaptă;
Fă oricînd ce vrei din mine.

Doamne, toate sunt prin tine...

XI M-AM UITAT

M-am uitat la fericiți...
I-am văzut nemulțumiți:
E orice zădărnicie.
Cei pe care-i vezi în slăvi
Adăpați sunt cu otrăvi;
Cei trăiți în sărăcie
Plîng pe-a lor nemernicie;
Cei mai mîndri împărați
Sunt de chinuri zbuciumați:
E orice zădărnicie.
Vai, născut ești să trăiești,
Nencetat să pătimești:
Fii frumos, fii sănătos,
Ești de-același vierme ros;
Traiul crud și nempăcat
Te sfărîmă nencetat,
Să te soarbă are pripă,
Nu-ți dă pace de o clipă.
Bogăție, sărăcie,
E orice zădărnicie.
Sănătate, tinerețe,

www.dacoromanica.ro

Minte, suflet, frumusețe,
Tot ce-a fost, ce-are să fie,
E orice zădărnicie.
Fiți, trăiți, dar nu doriți...

M-am uitat la fericiți.

www.dacoromanica.ro

BUCHETUL

Era un cer umplut de soare
Cînd ți-am adus într-un buchet
Iubirea mea mistuitoare
Ș-al inimei adînc secret.
Buchețu-a fost a mea junie,
Și dacă astăzi s-a uscat,
Tu poate nu l-ai sărutat,
Maria mea, Marie.

De veci ne-a despărțit destinul,
O știi și tu, o știu și eu,
Dar cînd iubirea e ca vinul,
Să te dezbeți e greu — e greu.
În orele de reverie,
Dacă ții minte-acel buchet,
Gîndește-te și la poet,
Maria mea, Marie.

www.dacoromanica.ro

GRIJA DE MÎINE

De cîte văd, înmărmurit,
Stau ore, zile, fără gînduri,
Şi-abia mă-ntreb de n-am murit,
De nu sunt între patru scînduri?

Dar viaţa dimprejurul meu
Mă face iar cu conştiinţă:
Ca să trăieşti cînd azi e greu,
Ah! mîine-abia va fi putinţă.

Copiii mei cei preaiubiţi,
Cu păr ca grînele din stoguri,
Cu toate-aceste, dorm tihniţi
În leagăn moale, sub pologuri.

În traiul care-abia-l încep
Apar ca nişte blonde vise.
Nenorocit sunt că-l pricep
Şi că-i cunosc orice abise.

Am fost întocmai ca şi ei,
În aurita mea pruncie:
Dormiţi, dormiţi, copiii mei,
Căci inima mi se sfîşie.

www.dacoromanica.ro

NOAPTEA DE NOIEMBRIE

To die is landing on some silent shore
Where billows never beat, not tempests roar.
GARTH

Deunăzi către ziuă visasem că murisem...
Zăceam sub crini şi roze, suflare nu aveam,
Şi mumă, fraţi, prieteni, şi toţi pe cîţi iubisem,
Coprinşi de-o jale-adîncă plîngîndu-mă-i vedeam.
Intrau în curte cioclii cu faţa uscăţivă;...
Călări intrau în treapăt şi doi sau trei ostaşi;...
Veneau la urmă popii, ca buturii de graşi,
Cu pîntece rotunde umflate de colivă.
În albe sovonite sub flori de lămîiţe,
Vin fete-nchiriate să-mi ţină de panglici;
Apoi o-ntreagă ciurdă de-orbeţi şi de leliţe...
Pomană cînd se face, se află şi calici!
Dar muzica e gata şi popii s-află gata,
Şi toţi vor să mă ducă mai iute lîngă tata
Ce doarme-n uniformă, gătit ca pentru bal,
Alăturea cu spada de-ostaş şi general.
Ziarele, chiar ele! unindu-se, mă rog,
Pe pagina a treia mi-au pus un necrolog.
Discursuri, de-altă parte, turnatu-s-au mai multe,
Şi pare c-o să fie şi lume să le-asculte...
„Sărmanul Macedonski, s-a dus, ca o clipire,
Ca rază, ca schinteie, ca vis, — *et caetera* —.
O moarte nendurată a vrut a-l secera
Şi muzele vor plînge, rămase-n văduvire."
Parada, cum se vede, e bine întocmită...

www.dacoromanica.ro

Am popi, jandarmi şi fete, iar poarta e cernită,
Spre gloria-mi cea mare, de sus şi pînă jos,
Şi nu-mi lipsesc discursuri ş-anunţuri prin gazete...
Iar moartea-mi o să facă chiar cioclii să se-mbete,
Spre-a viei propăşire ş-al cîrciumii folos.
Sunt mulţi ce zic că moartea e lege foarte crudă,
Eu însă, milostivă, aş crede s-o numim:
În contul ei atîţia trăiesc fără de trudă...
Şi ce s-ar face popii de-ar fi să nu murim?
Dar doctorii?... Dar cioclii?... Dar inima duşmană?
Dar cei cîţi ne mănîncă cu poftă din pomană?...
Femeia ce ne scaldă?... Dricarul şi trocarul?...
Dar mulţi pe care-n seamă aproape că nu-i bagi?
Orfanii ce ne-mbracă jiletce şi nădragi?
Dar baba cu tămîia?... Groparul?... Colivarul?...
Dar Raiul, şi chiar Iadul, căzînd în faliment
Şi depunînd bilanţul din lipsă de-aliment?
Dar faptul că dădaca, cheamată să ne crească,
Zadarnic cu strigoii ar vrea să ne-ngrozească?
Dar cîte şi mai cîte pe care le-am uitat
Venind să ne deschidă al morţilor palat?

Coşciugul meu în fine e dat în jos pe scară...
O muzică-l primeşte cu jalnica-i fanfară;
În urmă-i se aude suspinul năbuşit
Al scumpelor fiinţe ce-n lume m-au iubit.
În negru, şi în lacrimi, prietenii-mi s-arată,
Iar mumă-mea-ntre dînşii apare leşinată,
Pe cînd porneşte dricul ş-al lui întreg convoi,
Cu doi jandarmi nainte, cu doi jandarmi napoi.
Şi ce?... E cu putinţă?... Paradă şi onoare
Pe cînd aveam speranţa să mor într-un spital?
Şi ce?... Se plînge încă acela care moare
Şi nu mai este viaţa un comic carnaval?
Şi ce?... N-au să mă ducă pe masa de disecţii?
Şi ce?... N-au să-mi împartă cadavrul meu în secţii,
Şi n-au să-mi pună oare nici creieru-n cîntar,
Luînd apoi pretextul de lacrimi şi de-afecţii,
Pe groapă au să-mi toarne pietroiul tumular?
Dar ce-am fost oare-n lume?... Ce cugete sublime
Veniră să mă-nalţe trecînd pe harpa mea?...

www.dacoromanica.ro

Cioplind mereu la versuri, cioplind mereu la rime,
Făcut-am ca să plîngă pe cine mă citea?
Umblat-am printre stele?... Urcat-am prin văzduhuri?
Chemat-am împrejuru-mi năprasnicile duhuri?...
Şi fost-am prins, vreodată, furînd — precum se fură —
Din perlele ce vecinic se cer pentru dantură?...
Sau premii academici căzură-asupra mea
Cu gloria lor falsă şi suma lor mai grea?
Cîntat-am, la ocazii, aşa precum se cîntă,
Măriri de contrabandă sub masca lui Caton,
Şi-n cele două taberi ce zilnic se frămîntă
Jertfit-am vreodată la glorii de carton?
Fundat-am oare-n ţară Republici dintre-acele
Prin care-ajung, atîţia! dinastice proptele;
Făcut-am oare-n lume ceva — ca să fiu demn
De astă-ngropăciune, cu muzici triumfale?...
Sau poate am prieteni la Bănci naţionale,
Şi popii-nfăţişează al dragostelor semn?
Nimic din toate aceste... Nimic, — din fericire!
Prietenii ce lasă ai soartei prigoniţi
Avuţi dacă se află sunt numai prin simţire,
Şi mor deopotrivă de plînşi şi de iubiţi.

Parada însă trece pe Podul Mogoşoaie
Şi-ncepe ca să pice o burniţă de ploaie...
Dau fuga trecătorii... efectul e stricat
Şi mumă-mea scontase al pensiei mandat
Jertfind o lună-ntreagă din zilnica ei hrană,
Nevrînd ca să mă-ngroape oraşul de pomană.
Dar iată că prin geamuri, privind din cafenele,
Pe cînd îşi beau în tihnă ştiutele cafele,
Samsarii se întreabă să afle de-a murit
Vrun negustor de bursă or vrun lipscan falit?...
Pe loc ce li se spune de mine, — îşi urmează
Vorbirea ce-ntr-un singur cuvînt se însumează:
Cîştigul!... — Epopee de-atîtea mii de ani,
Divină Comedie avînd ca titlu: Bani!
Poemă ce coprinde amor, dureri, plăcere,
Cu Raiul în urcare, cu Iadul în cădere;
Cîştigul, — ce se-nalţă pe-acelaşi piedestal,
Moral întotdeauna şi vecinic imoral;

www.dacoromanica.ro

Cîştigul, ce-n picioare călcînd virtute, lege,
Trufaş înaintează spre tronul său de rege,
Şi-n templul Bogăţiei intrînd, triumfător,
În hohotul monedei sub bolte se aşează,
Iar galben ca metalul din care se formează
Apasă-asupra lumei şi-o ţine sub picior.
Mulţimea, fermecată de falşa maiestate,
Se-nchină umilită l-această zeitate,
Iar sufletul în care pătrunde — ars, — şi trist,
Din cerurile nalte, trăsnit e prin noroaie,
Căci aripa-i semeaţă deodată se-ncovoaie...
Se face grea ca *plumbul purtînd pe Antichrist.*

Parada ajunsese în Strada *Franţuzească*...
O doamnă din caretă văzînd-o-n *drumul* său,
Uitînd că e supusă la *legea cea obştească*,
A pus a-ntoarce caii, *zicînd că e semn rău*,
Iar alţii, în credinţa că ortu *l*-am dat *popei*
Din oftică sau tifos, batistele scoteau
Şi, dîndu-se într-o parte, la nas şi le puneau,
Crezînd că-i molipseşte mirosurile gropei.
Cînd însă Bucureştii, în care-am suferit,
Rămase-n urma noastră în ceaţă învelit,
Cu turnuri de biserici, cu teatre şi palate,
Cu-ntreaga lui satiră de lux şi de păcate,
Cu oameni ce declamă strigînd: Patriotism,
Împinşi de-aceleaşi patimi ş-acelaşi egoism,
Cu corpuri fără inimi şi ţeste fără creieri,
Sub care cîntă-atîţia stigleţi, ş-atîţia greieri;
Oraş în care zilnic, Dreptatea, în genunchi,
De corbii sugrumării e roasă la rărunchi;
Prăpastie în care virtutea este-o crimă,
Şi crima cea mai neagră, virtute mai sublimă,
Gomoră renăscută, ce poartă-n al ei sîn
Pe lîngă-a ei pieire pe-a neamului român;
Cînd el rămase-n urmă, zăcînd în jos pe vale
Cu falşa-i bucurie mai tristă ca o jale,
Şi cînd, încet, urcarăm costişul înverzit —
Lăsînd pe mîna dreaptă clădirea afumată
Din care-n lumea largă pornisem altădată
Atît de tînăr încă şi-atît de fericit, —

www.dacoromanica.ro

Pe marginea şoselei doi oameni s-arătară,
Era un copilandru, era un biet moşneag:
Copilul plin de vieaţă —bătrînul în toiag,
Şi dricul ajungîndu-i căciulile-şi luară.
Ţăranii nu ştiu carte, dar dînşii-n drumul meu
Din inimă şoptiră: „Să-l ierte Dumnezeu!"

Era-n apusul zilei şi „Stîlpii" se citise...
Deschisă şedea groapa, coşciugul sta deschis,
Şi soarele o rază de-adio îmi trimise,
Spărgînd o clipă norii din naltul său abis;
O rază înmuiată în cerurile albastre,
Ce-n cale adunase tot focul de prin astre,
Şi care-n cimitirul, coprins încet de seară,
Căzuse luminoasă pe chipul meu de ceară.
Dar plînsetul răsună: — Momentul e solemn;
Pe braţe se ridică coşciugul meu de lemn,
Şi-n raza ce apune, şi-n vîntul ce şopteşte,
Şi-n jalea ce pe feţe adînc se-ntipăreşte,
La marginile groapei mă poartă — mă depun...
Pe ţărmii veciniciei cu braţe-ncrucişate
Aştept ca să m-arunce prăpastiei căscate
Din care, cine ştie? voi naşte mult mai bun.
Un popă, ce uitase pe piept a-mi pune cruce,
Se uită împrejuru-i, o cere, şi s-aduce...
Aş vrea să-i pot a-i spune că nu voiesc s-o port,
Că-n vieaţă am purtat-o pe umerii-mi legată,
Ducîndu-mi tinereţea sub dînsa-ncovoiată—
Dar crucea te urmează oriunde — viu sau mort.
Alături cu coşciugul zăcea un sac de oase...
Era un Babel groaznic de craniuri hidoase
Pe care stau şuviţe de păr înţărînat;
Iar unul dintre ele, zdrobit de-al vremei dinte,
În lume îmi zîmbise cu faţa-i de părinte,
Lăsînd deschisă uşa l-al inimei palat.
Deşertăciune-a lumei!... —O mumă ce-l născuse,
O soră ce pe braţe-i în cîntece crescuse,
Cu cerul şi cu raiul în ochii ei de-azur,—
Alăturaţi prin moarte, — femur lîngă femur,
Şi ţeastă lîngă ţeastă, — un sac îi încăpuse.
'Napoi Manfred şi Faust, adînci cugetători,

www.dacoromanica.ro

Fantasme ce-n veghere şedeaţi pînă la zori,
Problema urmărită lăsarăţi tot problemă,
Şi voi v-aţi pus pe frunte o falşă diademă.
Aţi invocat pe oameni, aţi invocat pe zei,
Urcatu-v-aţi prin lumea de umbre şi de vise,
Servitu-v-aţi de cuget ca punte peste-abise,
Dar groapa vă sfidează, rînjind din fundul ei.
Priviţi-o, şi răspundeţi, de-aveţi ce ne răspunde...
Pătrundeţi nepătrunsul şi spuneţi-ne, unde
Ne ducem cînd mormîntul asupra-ne s-a-nchis?
Un vis e oare moartea? sau viaţa e un vis?
Tăceţi?... Voi nu răspundeţi?... Rămaşi fără cuvînt,
Pe buze v-au scris viermii răspunsul în mormînt.

De tot se înnoptase şi lumea cu grăbire
Pe-acasă se-ntorsese — pătrunsă de uimire...
Uimire trecătoare că iată-mă-ngropat
Şi omul care cade e repede uitat...
Furtuna cînd pe aripi de vînturi se aduce
Ce-i pasă unei frunze de frunza ce se duce?
E oare mai puţină verdeaţă în păduri
Sau umbră mai puţină sub bolţi de frunzături?...
O floare dacă naşte şi îndată dacă moare,
Se face în grădină un gol pentru o floare?
O stea dacă luceşte stingîndu-se pe loc,
Sunt stele mai puţine în cerul plin de foc?
Natura-şi urmăreşte sorţirea nencetată,
Şi steaua ce se stinge şi frunza cea uscată,
Verdeaţă, flori, insecte, şi tot ce este viu
Se duc fără să lase o lipsă cît de mică...
Un om dacă dispare un altul se ridică,
Şi-n cartea vieţii nume se şterg sau se înscriu.

Oraşul sta pe vale culcat cu nepăsare...
Pe uliţi s-aprinsese lumini de felinare...
Trufia în trăsură, Mizeria pe jos,
Lărgea prin tot oraşul un haos zgomotos...
Şampanie la Capşa beau mulţi făcînd paradă
De golul cel din creieri, de plinul cel din ladă...
Dar uşile la teatru deschise se aflau,
Pe scenă *Muşchetarii* cu zgomot se jucau...

www.dacoromanica.ro

Ce vreți?... Pe-atuncea vremea era înapoiată,
Cohorte fără număr n-aveam stejari și brazi...
De scrieri, sărăcia era neasemănată...
Aveam un Odobescu — n-aveam pe cei de azi...
Directorul, în lipsă de iepuri, ca să-mpuște,—
Din loje, cu mîndrie, făcea vînat de muște;
Sion, Ventura, ș-alții, alături dormitau;
Urechiă-și da silințe tihnit la loc să șeadă...
Vedea cu ochelarii, și tot nu vrea să creadă...
Coriștii, și artiștii, ca fiarele urlau...
Era un demn spectacol de teatru, pentru care
Luptaseră atîția jertfindu-și a lor stare,
Voind să se înalțe un templu literar
Cu piesele române cusute la dosar.
Era un demn spectacol de-a țărei propășire
Să vezi că galeria aplaudă-n uimire
La-ntîia detunare de pușcă sau pistol,
La-ntîiul semn de patos, la-ntîia sforăire,
Înscrise sau nenscrise în fiecare rol.
Cortina cade. — Piesa e foarte-aplaudată...
Dar lojile sunt goale sau date fără plată...
Director peste teatru fiind un vînător,
Mă rog de ce n-am pune și piese de obor?
Părerea mea desigur că este-mpărtășită,
Schinteia de talente fiind înăbușită,
Și publicul urmîndu-și să fie, tot ce-a fost:
Făptură nențeleasă — nici om de duh, nici prost.
Privind cu nepăsare la tot ce se petrece,
Mai rece e ca mine în groapa mea cea rece,
Și-ndată ce s-arată prin el cîte-un smintit
Ce-ar vrea ca să ridice o voce revoltată,
Povara calomniei, s-o poarte, ca răsplată,
I-o pune în spinare, și totul s-a sfîrșit.
Mergi tristă Românie, pe calea începută,
Și voi, iubiți prieteni, petreceți sau, cîntați,
Lăsați-mi însă mie odihna cea tăcută,
Lăsați-mi visul morței și nu mă deșteptați.
Ce-mi pasă dacă lumea a fost și e tot lume?...
Ce-mi pasă de rămîne cum e, și cum a fost?...
Ce-mi pasă de se-ntreabă sau nu de al meu nume?...
Prin moarte cîștigat-am obștescul adăpost.

www.dacoromanica.ro

Şi iată... — O suflare ce ramurile-atinge
Se pare că închide la zgomot orice porţi,
Şi luna se ascunde, şi candela se stinge
Pe pietrele-nvechite, pe crucile de morţi.
Tăcere!... Este ceasul de negură şi taină...
Se-mbracă cimitirul în noapte ca-ntr-o haină...
O rază nu se vede în cer nici pe pământ...
Aştept cu nerăbdare ca morţii să se scoale,
Lăsînd să le rămînă coşciugurile goale,
Dar mut îmi e mormîntul, şi mut orice mormînt.
Şi ce?... Nimica încă?... Nimica decît noapte?
Nici ciocnete de oase, nici rînjete, nici şoapte?
Dar oare ce fac morţii? — Să vină! — Voi să ştiu.

Gîndind aceste vorbe, vederile-mi senine
Zăreau din fundul gropii, tîrîndu-se spre mine,
Un şir de viermi oribili cu corpul cenuşiu;
Cu toţii, pe coşciugu-mi, se urcă sau s-agaţă...
S-apropie minutul cu dînşii să dau faţă...
Puterea îmi lipseşte să-i calc şi să-i zdrobesc,
Şi ei, rozînd capacul coşciugului, vorbesc:
„A! iată, zice unul, e omul ş-a lui falş...,
Priviţi-i slăbiciunea sub piatra mormîntală,
Şi el a fost în lume întîiul dobitoc!
Mînca pe celelalte ca lupul într-o turmă...
Mîncat va fi acuma de cele de pe urmă;
Loc viermilor să intre!“
Şi vermii-avură loc...
Intrară cîte unul prin scîndurile roase...
Pe talpa cizmei mele urcau, urcau mereu,
Sudoarea într-o clipă m-ajunse pîn'la oase,
Voii să strig... — Dar somnul cel vecinic este greu.
Mîrşav, deodată, unul, pe buze mi se prinse,
Înfig doi alţii-n pulpe mandibulele lor,
Pleoapele la urmă de-un roi îmi sunt atinse...
În ochi îmi intră zece... — Era îngrozitor.
Simţii atunci în mine o repede schimbare...
Părea că mă duc îngeri pe-o dulce legănare...
Lăsîndu-mi învelişul la viermii din mormînt,
Pluteam prin al meu suflet, mai sus de-acest pămînt.

www.dacoromanica.ro

Eram împins de-o forță și tainică și mare,
Și aripe de vultur răpindu-mă în zbor,
Purtat pe-o rază-albastră, ca raza de ușor,
În casa părintească, muiat în foc de stele,
Intrai pe o fereastră, prin aer tremurai,
Trecui ca o suflare prin părul maicei mele,
Lucii în două lacrimi, și calea mi-o urmai.
Era un zbor fantastic, un zbor fără de nume,
Ca zborul lui Mazeppa pe calul său legat,
Și treieram pe vînturi, și colindam prin lume,
Purtat pe unde corpul odată mi-a călcat.
Cîmpiile întinse păreau niște năluce,
Și Dunărea un șarpe dormind peste cîmpii,
Tot omul o furnică ce naște și se duce,
Iar munții cei gigantici abia niște copii;
O pată cenușie în josul meu s-arată,
E marea care vecinic cu pînze e-ncărcată
Și dincolo pe țărmul ce-a fost de zei iubit
Pe care-l încununa naramzul înflorit...

Italie iubită, —primește-o salutare
Cu tainica schinteie a sufletului meu...
În ceață piere apa și sînul tău mi-apare:
Florența, Roma, Neapol culcat pe lîngă mare,
Molatic lazarone dormind —visînd mereu.
Vezuviul în aer împinge zi și noapte
Coloana sa de flacări, coloana sa de fum...
Sorento scaldă-n valuri naramzii plini de șoapte,
Pompeii lăcrămează la colțul unui drum.
Și-n vecinică lumină mă duc fără-ncetare,
Trec mările albastre și nu mai am hotare...
Munți, dealuri, văi și cîmpuri străbat neobosit
Purtat de-aceeași rază, ușor și fericit.
Orașele sub ochii-mi le văd zăcînd de-a rîndul,
Și unul după altul, mai repede ca gîndul,
Ce zboară ca un fulger pe-o harpă de poet,
Se șterg, fără să-mi lase vreo urmă de regret.
Văzînd aceiași oameni, văzînd aceeași lume,
Urcau pînă la mine aproape-aceleași nume,
Și cînd, la urma urmei, acasă m-am întors,
Asupră-mi începuse uitarea ca să treacă,—

www.dacoromanica.ro

Se uită totdauna acela care pleacă,
Şi firul amintirei se rupe, de s-a tors.
În inimă nu este nici rană, nici durere,
Ca zilnic să păstreze întîia ei putere,
Şi nimini nu rămîne a fi nemîngîiat.
Tot omul află-n viaţă, în vreme, sau în sine
Puterea ce e-n stare durerea să-i aline...
E lege naturală cînd mori să fii uitat.
În groapă, corpul şubred abia îmi putrezise
Şi chipul meu cu totul în inimi s-ofilise,
Iar mumă-mea — chiar dînsa!—mai rareori plîngea...
Uitare, cît mai iute, mîngîi-o şi pe ea!
Din viaţa pieritoare, trecînd în altă lume,
În viaţa fără moarte mă duc să strălucesc,
Şi făr-a mă-nţelege, şi fără s-am vreun nume,
Mă simt cu totul altul şi-ncep ca să trăiesc.
Dar cum deschis sta cerul, atuncea, deodată,
Din visul meu de-o noapte un zgomot m-a trezit...
Eram tot om, tot formă, tot lucru pipăit...
Privii către fereastră... — Era o zi-nnorată...
Născîndele ei raze pieziş se strecurau...
Părea că e-n zăbranic natura îmbrăcată,
Şi frunzele la vînturi, gemînd, se scuturau.

www.dacoromanica.ro

SUB STELE

În noaptea naltă
Ce s-a lăsat peste natură
Se-ntrezăresc prin frunzătură
Stelare-adîncuri ce tresaltă.

Întregi sisteme
De nebuloase siderale
Răsar din lumile spectrale
Ca ofilite crizanteme.

În sus spre ele
A gîndului mitraliare
C-o uriașă cutezare
Străbate țintă printre stele,

Dar noaptea naltă,
Ce stăpînește neclintită,
Se duce vecinic negrăbită
De la o lume la cealaltă.

www.dacoromanica.ro

ACȘAM DOVALAR

În Kars, sub cer cu fund de aur,
Pe cînd e soarele-n apus,
Încolăcit ca un balaur
Pe dupe deal aproape dus;

S-arată-n galbenul ce scade,
Topindu-și fața în azur,
O minaretă cu arcade
Ce predomnește împrejur.

O vezi cu alba-i siluetă,
Ca o fantasmă sub iașmac,
Ce-ascunde forma ei cochetă
Și niște ochi ce nu mai tac.

În micul ei pridvor de scînduri
Apar doi hogi în relief,
Din care unul stă pe gînduri,
Privind în zarea de sidef.

Celalt purtînd pe cap turbanul
Țesut din verde ibrișim,
Psalmodiază *Alcoranul*:
„Alah abkar! Alah kerim!“

www.dacoromanica.ro

DORMI DULCE

Tu care dormi eşti fericit...
Uitînd întreaga ta fiinţă
Te-ai izolat de suferinţă...
În mut repaos adîncit
C-ai fost şi eşti n-ai conştiinţă...
Tu care dormi, eşti fericit.

Dormi dulce — nu te deştepta:
Realitatea, chiar frumoasă,
Pe lîngă vis e urîcioasă...
La bine nu te aştepta,
Căci viaţa este nemiloasă...
Dormi dulce — nu te deştepta.

www.dacoromanica.ro

ÎN RĂSTRIȘTE

Firește, sunt un biet nebun... —
Cînd lumea e ce este
Trăiesc ca în poveste
Și la nimica nu sunt bun... —
Firește, sunt un biet nebun.

Zadarnic am copii și casă...
Mă simt tot omul de-altădată,
Iubesc pe loc, urăsc îndată...
Fatalitatea mă apasă...
Zadarnic am copii și casă.

Dar orice sunt, așa cum sunt,
Tot am o mîngîiere:
E tainica plăcere
De-a ști că merg către mormînt,
Și sunt acela care sunt.

www.dacoromanica.ro

ÎN ARCHANGEL

În Archangel e o fată
Cu ochi lungi, cu gene lungi,
Nu poți chipul să-i alungi,
Însă astfel de ciudată
Ca-n Archangel nu e fată.

Cu ochi lungi, cu gene lungi,
Zilnic rîde, zilnic cîntă,
Veselia ei te-ncîntă,
Însă ea golește pungi
Cu ochi lungi, cu gene lungi.

Zilnic rîde, zilnic cîntă,
Ți-ai da viața pentru ea,
Însă viața nu ți-o vrea,
E și drac dar e și sfîntă...
Zilnic rîde, zilnic cîntă.

www.dacoromanica.ro

CÎNTEC

Aș vrea să plec la drum mai mare,
Dar nici pe jos, nici de-a-n călare
Și nici cu carul cel de foc,
Ci c-o trăsură ferecată,
De zece cai în șir purtată...
Hi-hi! Hi-hai! într-un noroc.

Cu surugii pe deșelate,
Ce trec vîrtej prin șapte sate,
Hăind, mînînd, gonind cu foc,
Și să m-opresc la han de vale
Ca să pîndesc o fată-n cale...
Hi-hai! Hai-hi! într-un noroc.

De surugiu dau o sfănțuică
Și bez ciocanul cel de țuică
Cu cît m-o duce mai cu foc;
Dar pentru fata cea subțire
Păstrez colea un pumn de lire...
Hai-hi! Hi-hai! într-un noroc.

Curînd, curînd la drumul mare
Să-mi uit de-a vieței întristare,

www.dacoromanica.ro

Că m-a topit sub al ei foc...
Curînd la hanul cel din vale,
Curînd la fata cea din cale...
Hi-hi! Hi-hai! E la noroc.

www.dacoromanica.ro

PLECARE

Întindeți pînzele, băieți,...
Un vînt subțire se ridică,
Albastra mare se despică,
Pe cer alunecă nori creți...
Întindeți pînzele, băieți,
Un vînt subțire se ridică.

Urcați în vîrfuri de catarg
Și puneți steagul de plecare:
Durerea mea dacă e mare,
Pămîntu-acesta este larg...
Urcați în vîrfuri de catarg
Și puneți steagul de plecare.

De unde sunt și cine sunt
Voiesc să uit pe vecinicie...
Ah! de-ar sufla o vijelie
În valuri s-aflu un mormînt...
De unde sunt și cine sunt
Voiesc să uit pe vecinicie.

www.dacoromanica.ro

PORUNCI VERLAINIANE

Cu femeea fii bărbat,
Însă nu şi-amorezat:
Cine inima-şi păstrează
Nu oftează.

Cupa umpleţi-o cu vin
Şi îmbată-te deplin:
Numai cine aiurează
Nu oftează.

Facă lumea orice vrea,
Nu zvoni că este rea:
Cine gîndul nu-şi trădează
Nu oftează.

www.dacoromanica.ro

LA BESTII

Aveam o pasăre sărmană
Şi-ndată ce-i duceam de hrană
Să cînte începea:
Părea
Că pasărea-mi vorbea,
Părea
Atunci că-mi mulţumea.

Aveam în curte un biet cîine,
Îl îngrijisem şi-i dam pîine,
Şi el, cum mă vedea,
Părea
Cu ochii că-mi vorbea,
Părea
Duios că-mi mulţumea.

Aveam în casă o pisică,
Era sălbatecă de mică,
Dar uneori, şi ea,
Părea
Cu ochii că-mi vorbea,
Părea
Că nu mai este rea.

www.dacoromanica.ro

Iubite bestii ce-am avut,
Vă prețuiesc cînd v-am pierdut,
Și-nduioșarea mă uimește
Căci în natură — nencetat—
Din tot ce moare și trăiește
E numai omul un ingrat.

www.dacoromanica.ro

COPIII

Am cinci copii: — Speranța mi-am pus-o în ei toată,
Și cînd se năpustește a cugetelor gloată,
Bătînd din aripi negre precum peste cîmpii
Aleargă corbi de iarnă prin vifore și zloată,
Îmi zic: Am cinci copii.

Am cinci copii, — și astăzi, cumplita nedreptate
Cînd iar mă încovoaie sub vechea-i răutate
Și voi să intru-n luptă cu clasici miopii,
Înving ale mîniei simțiri întărîtate
Și-mi zic: Am cinci copii.

Coprinde-mă, răstrişte, în umbra ta fatală...
Mi-a fost întreaga viață injurie mortală...
Zdrobiți-mă, puternici călăi de satrapii,
Mi-e mîna dezarmată... Dați ultima năvală,
Sunt laș: Am cinci copii.

www.dacoromanica.ro

NAIADA

Printre verdeața zmălțuită
De flori cu vesele colori
Se scurge apa încrețită
De-ai zorilor fiori.

Iar lîngă țărmul cu răchite
Răsare goală pînă-n brîu,
Cu sînuri albe și-mpietrite,
Naiada limpedelui rîu.

Și pe cînd vîntul o sărută
Cu șiretlic de vagabond,
Ea zîmbitoare și tăcută
Își stoarce părul blond.

www.dacoromanica.ro

APOLOG

Semănătorul printre brazde lăsa sămînța lui să cadă,
Ș-o parte i-o lua furtuna și paserilor o da-n pradă,
O parte s-așternea pe stîncă și să rodească nu putea.
Și altă parte pe sub iarba ce repede o-năbușea,
Dar partea ce s-oprea-ntre brazde, c-o însutită rodnicie
Îl răsplătea puțin la urmă...
—A semăna e datorie.

www.dacoromanica.ro

NOAPTEA DE MAI

Astfel: fiindcă apogeul la care sufletul atinge
Cînd poartă cîntece-ntre aripi dă naștere la răzvrătiri,
Se poate crede că vreodată ce e foc sacru se va stinge
Și muzele că vor rămîne amăgitoare năluciri?
Vestalelor, cînd în picioare altarul vostru s-află încă,
Și primăvara cînd se-ntoarce și astăzi ca și alte dăți,
Și preschimbat cînd nu se află pămîntul falnic într-o stîncă,
De ce v-ați reurca în sfera abstractelor seninătăți?
Închisă dacă vă e lumea, recoborîți-vă-ntre roze.
Parfumele din mai înalță reînnoite-apoteoze,
Și-n noaptea blondă ce se culcă pe cîmpenești virginități
Este fioru-mpreunării dintre natura renăscută
Ș-atotputerea Veciniciei de om abia întrevăzută.
Veniți: privighietoarea cîntă, și liliacul e-nflorit;
Cîntați: nimic din ce e nobil, suav și dulce n-a murit.
Simțirea, ca și bunătatea, deopotrivă pot să piară
Din inima îmbătrînită, din omul reajuns o fiară,
Dar dintre flori și dintre stele nimica nu va fi clintit,
Veniți: privighietoarea cîntă și liliacul e-nflorit.

Se poate crede că vreodată ce e foc sacru se va stinge,—
Cînd frunza ca și mai nainte șoptește frunzei ce atinge?
Cînd stea cu stea vorbește-n culmea diamantatului abis,

www.dacoromanica.ro

Izvorul cînd s-argintuieşte de alba lună care-l ninge,
Cînd zboară freamete de aripi în fundul cerului deschis?...
Vestalelor, dacă-ntre oameni sunt numai jalnice nevroze,
E cerul încă plin de stele, şi cîmpul încă plin de roze,
Şi pînă astăzi din natură nimica n-a îmbătrînit...
Iubirea, şi prietenia, dacă-au ajuns zădărnicie,
Şi dacă ura şi trădarea vor predomni în vecinicie...
Veniţi: privighietoarea cîntă, şi liliacul e-nflorit.

Vestalelor, dacă-ntre oameni sunt numai jalnice nevroze,
Pămînt şi spaţiu îşi urmează sublimele metamorfoze,
Răsare cîte-o nouă floare, apare cîte-un astru nou,
Se face mai albastru-adîncul, şi codrul mai adînc se face,
Mai dulce sunetul de fluier, mai leneşă a nopţei pace,
Mai răcoroasă adierea, mai viu al stîncilor ecou;
Mucigăitul smîrc al văii cu poezie se vestmîntă,
Pe prefiratele lui ape pluteşte albul nenufar...
O mică stea e licuriciul, şi steaua este un mic far,
În aer e parfum de roze.—Veniţi: privighietoarea cîntă.

Posomorîrea fără margini a nopţilor de altădată,
Cînd sufletul pentru sarcasme sau deznădejde sta deschis,
Cu focul stins, cu soba rece, rămase-n urmă ca un vis.
E mai şi încă mă simt tînăr sub înălţimea înstelată.
Trecu talazul duşmăniei cu groaza lui de nedescris,
La fund se duse iar gunoiul ce înălţase o secundă
Şi stînca tot rămase stîncă, şi unda tot rămase undă...
Se lumină întinsa noapte cu poleieli mîngîietoare,
Şi astăzi e parfum de roze şi cîntec de privighietoare.

Vestalelor, numai o noapte de fericire vă mai cer.
Pe jgheabul verde al cişmelei un faun rustic c-o naiadă
S-au prins de vorbe şi de glume sub licăririle din cer;
Columbe albe bat din aripi şi visurile vin grămadă,
Iar picăturile urmează pe piatra lucie să cadă...

www.dacoromanica.ro

Băsmesc de vremile bătrîne, cînd zînele se coborau
Din limpezimile albastre, și-n apa clară se scăldau...
Reînviază ca prin farmec idilele patriarcale
Cu feți-frumoși culcați pe iarbă izbindu-se cu portocale;
Pe dealuri clasice s-arată fecioare în cămăși de in,
Ce-n mîini cu amforele goale își umplu ochii de senin,
Și printre-a serii lăcrămare de ametiste și opale,
Anacreon re-nalță vocea, dialoghează Theocrit...
Veniți: privighietoarea cîntă în aerul îmbălsămit.

E mai și încă mă simt tînăr sub înălțimea înstelată...
Halucinat cînd este-auzul, vederea este fermecată;
Aud ce spune firul ierbei, și văd un cer de aripi plin,
M-așez privind în clarul lunei sub transparența atmosferei
Și-n aeru-mbătat de roze sfidez atingerea durerei
Cu cîntece nălucitoare cum sunt candorile de crin.
O! feerie a naturei, desfășură-te în splendoare,
Regret suprem al fiecărui în tainicul minut cînd moare,
Fiindcă tu ești pentru suflet repaos dulce și suprem.
O! feerie a naturei, vindecătoare de nevroze,
Ce ne-mbunești fără știință și ne mîngîi fără să vrem,
Regret suprem al fiecărui, desfășură-te în splendoare
În aer cu parfum de roze și cîntec de privighietoare.
Veniți, privighietoarea cîntă în aeru-mbătat de roze.

Voind să uit că sunt din lume, voiesc să cred că sunt din cer...
Vestalelor, numai o noapte de fericire vă mai cer,
Și-această noapte fericită la gîtul ei cu sălbi de astre
S-a coborît pe flori roz-albe și pe pădurile albastre,
A-ntins subțirile-i zăbranic și peste cîmp și peste văi,
A-nseilat nemărginirea cu raze de argint și aur
Și o cusu cu mii de fluturi și o brăzdă cu mii de căi;
A revărsat peste tot locul dumnezeiescul ei tezaur,
În atmosfera străvezie împăciuirea și-a întins,
Făcu să sune glas de bucium la focul stînelor aprins,
Făcu izvorul să-l îngîne, pădurea să se-nveselească,
Orice durere să-nceteze, și poezia să vorbească.

www.dacoromanica.ro

Pe om în leagănul ei magic îl adormi — și el uită —
Cu clarobscur mască urîtul și șterse formele prea bruște,
Făcu să tacă zbîrnîirea adunăturilor de muște,
Și zise dealului să cînte, și dealul nu mai pregetă,
Și zise văilor să cînte, și văile se ridicară,
Cu voci de frunze și de ape, cu șoapte ce s-armonizară,
Și zise paserei să cînte, și la porunca uimitoare,
Se înălță parfum de roze și cîntec de privighietoare...
Iar cînd și mie-mi zise: „Cîntă!“, c-un singur semn mă deșteptă,
Spre înălțimi neturburate mă reurcă pe-o scară sfîntă...
În aeru-mbătat de roze ,veniți:—privighietoarea cîntă.

www.dacoromanica.ro

CASTELE-N SPANIA

De-ar vrea norocul să-mi zîmbească
Şi să cıştig la loterie,
Aş duce-o viaţă-mpărătească,
Ascuns să nu mai mă găsească
În timpi de ani, fiinţă vie.

N-aş vrea să am măriri deşerte,
N-am nici-o sete de renume,
Aş înălţa mereu concerte
La adăpost de griji şi certe,
La adăpost de om şi lume.

În colţ tăcut de vreo Sahară,
Castel aş pune să-mi zidească,
Şi scuturat de-orice povară,
Aş ridica spre ceruri scară,
De-ar vrea norocul să-mi zîmbească.

Ca-n basme masa mi s-ar pune
Şi s-ar deşterne tot ca-n basme,
Bucatele cele mai bune
Ar apărea ca prin minune
Pe tăvi aduse de fantasme.

Prin vase de-aur şi prin cupe
De cornalină şi agată,

www.dacoromanica.ro

De silfi uşori, gentile trupe,
Ar tot turna zburînd în grupe
O ambrozie delicată.

De pe-o terasă înflorită
Privirea mea s-ar pierde-n cale
Sub frunzătura-nchipuită
De soare vesel strălucită
Şi schinteind de portocale.

Fîntîni de ape săritoare,
Ar răcori-o-n orice clipă
Cu picături nălucitoare
Ce-n urmă-n limpede izvoare
S-ar scurge leneş sau în pripă.

Iar împrejur de-acea grădină
Nimic, nimic decît pustie...
Pustia de nesipuri plină
Precum e cerul de lumină, —
De-aş cîştiga la loterie.

Dar viaţa în singurătate
Mi s-ar urî şi ea la vreme
Şi mi-aş clădi atunci palate
Pe lîngă ţărmuri populate
De-ale amorului poeme.

Pe lîngă Neapol am de ştire,
Că e un cuib între verdeaţă,
Eu l-am văzut în părăsire
Ş-am fost coprins l-acea privire
De melancolica-i dulceaţă.

Acolo corpul mi l-aş duce,...
Ruina trage la ruină...—
Aş vrea ca moartea să m-apuce
Purtîndu-mi viaţa ca o cruce
Pe-un ţărm frumos de mare lină.

Dar cîştigînd la loterie,
M-aş face ca şi alţii poate,

www.dacoromanica.ro

Şi preschimbat prin avuţie
N-aş mai căta o vizunie,
Ci aş voi să gust din toate.

Atuncea poate-n gînd mi-ar trece
Să ţin în lume tren şi casă,
Să am bufoni cu tivge secе
În contul căror se petrece
Şi paraziţi să am la masă.

Să treier podul în trăsură,
Să-mi rîd de suferinţe grele,
Iubindu-mi singura făptură,
Pentru stomac şi pentru gură
Să fie ţinta vieţei mele.

Oh! simt, oh! simt că avuţia
Pe om îl face rău să fie,
De-mi cîntă-n suflet poezia,
Să cînte-o face sărăcia...—
N-am cîştigat la loterie.

www.dacoromanica.ro

ORCHESTRARE

Superbe note din pian
Ca o fanfară se revarsă...
Ah! arsă, inima mi-e arsă
De soare etiopian.

De pe viori fiori încet
Prin aer torc mătase fină...
Ah! plină, inima mi-e plină
De-o suferință de poet.

Dar cobza sună înfocat;
Divini țigani cu ochii galbeni,
Cîntați, căci încă mai am galbeni
Să uit ce încă n-am uitat.

www.dacoromanica.ro

DUMINICA 12 MARTIE 1895

REVISTĂ SEPTĂMÂNARĂ

20 BANI BROȘURA

DE 64 PAGINI

BIBLIOTHECA

ROMÂNA

BIBLIOTECA ACADEMIEI ROMÂNE

COPRINDE POESII DE

ALEX. MACEDONSKI

PREȚUL ABONAMENTULUI: *8 Leĭ pe an, 4 pe 6 luni*
3 leĭ pe trimestru

ADMINISTRATIUNEA: Str. ACADEMIEI 19 CASA MERCUS
ETAJUL AL DOILEA

BUCUREȘCI
TYPOGRAFIA DE LUX STRADA SMĂRDAN 24
NOUA CONCORDIA
1895

Biblioteca română, 1895, foaia de titlu.

www.dacoromanica.ro

ALEXANDRU MACEDONSKI

EXCELSIOR

Ediție Nouă: A Opta Mie

Coprinzând poesiile nu se află în edițiile precedente

BUCUREȘTI

1897

Exemplar 1897 romanica
www.dacoromanica.ro

NOAPTEA DE MARTIE

Trebuia într-acea noapte ca să sufle vîntul rece,
Ca să viscolească-afară, ca şi azi, neapărat,
Iar copacii printre crivăţ la pămînt să se aplece
Cînd mă-mpinse-n astă lume pîntecul ce m-a purtat.
Maica-mea, de-a lungu-ntinsă, de-abia scăpă cu zile...
Moartea groaznică, ce-n umbră mulţumirea şi-o rînjea,
Îngheţată sărutare-şi-aplecase peste ea
Şi pe-obraz îi scuturase flori de vinete zambile.
Doctorul, care-o scăpase, în acea învălmăşeală,
Vrînd să şeadă pe un scaun, doborît de osteneală,
Ca pe-o minge de nimica mă turtea nemijlocit,
Dacă doica ce, prin leafă, se afla interesată,
Nu sărea ca o leoaică să-l oprească deodată
Printr-un ţipăt ascuţit.

Toţi îmi fură împotrivă, numai doctorul, săracu'!
Se-nfercase, făr' să ştie, să mă scape de nevoi, —
Doctore, primi-te-ar sfîntul, şi pe tine, doică, dracu',
Că mă nasc fără de voie nu puteaţi ghici şi voi?
Voi puteaţi băga de seamă, cînd coprinşi de turburare,
Că de voie nu se iese încleştat de două fiare, —
Şi-mi făcusem datoria de-a voi să nu mă nasc...
Poate că trăisem încă într-această lume mare
Ce mă face ca să sufăr, ca să rîd sau ca să casc.
Poate-mi aduceam aminte chiar de vieţile-mi trecute,

www.dacoromanica.ro

Care, bune ca și rele, nu-mi fuseseră plăcute.
Poate cunoșteam ce este a trăi și a muri,
Poate nu mai vream să intru și să ies pe-aceeași poartă,
Poate că fugeam de viață, poate că-mi fugeam de soartă,
Poate vream în neființă, o problemă-a urmări,
Poate n-adunasem încă de pe cîmpul veciniciei
Toată iarba-nțelepciunei, toată floarea poeziei,
Poate nu-mi sosise timpul pe pămînt să reapar,
Poate vream să nasc vreun rege, poate vreun bandit vulgar,
Poate vream tîrînd în urmă o armată numeroasă
Ca să trag peste popoare brazda mea cea sîngeroasă
Și să renvieze-n mine Alexandru sau Cezar.
Poate vream să fiu vreun Neron peste-o altă Romă nouă,
Ca s-apar posterității cum și el ne-apare nouă
Și să-i las ca o enigmă caracterul meu bizar.
Poate vream să fiu, din contra, un cioban-nnegrit de soare,
Cu cămașa desfăcută peste pieptu-i de atlet,
Și să stau, cîntînd din bucium, într-a codrului răcoare
Pe cînd apele la vale, vorba lor și-o spun încet.
Poate vream ca să fiu umbră, poate vream să fiu lumină,
Trăsnet care mistuiește, aer, apă, fum, schintei,
Sau o floare ce pe țărmuri de pîraie se înclină
Și dă vîntului, ce-i este amorez, parfumul ei.
Poate vream să fiu de toate sau nimica să fiu poate,
Poate chiar că niciodată să fiu om nu m-am gîndit,
Să m-adun de pe tot locul, să fiu *unul* strîns din toate
Și să-mi las nemărginirea ca să intru-n mărginit.
Și ce luptă trebuiește din ce sunt să fiu iar visul,
Și ce crude suferințe pînă ce să trec abisul
Ce desparte vecinicia de un trai și lung și mic;
Pînă ce uitînd de lupta ce-o dusei cu nenorocul,
Să-ncetez să mai fiu timpul și să nu mai fiu nici locul,
Și să pot să fiu din toate fără ca să fiu nimic.
Părul meu de așteptare o s-albească sau să cadă,
Ochii mei au să privească cîte n-ar voi să vadă,
Pieptul meu are să geamă sub atingeri de dureri,
Corpul meu o să se plece cu încetul în ruine,
Mintea mea n-o să mai pună granițî între rău și bine,
Și veninu-amărăciunei îl voi bea chiar din plăceri.

www.dacoromanica.ro

Cel puţin de-am şti ursita ce îndeplinim în lume,
De-am şti golul care-l umplem c-o făptură şi c-un nume,
Sau de-am şti de ce ne ducem, sau de-am şti de ce venim
Naştem oare pentru-a naşte, şi trăim ca să trăim?
Sau tot scopul nostru este să lăsăm mereu în urmă,
Prin copiii care-i naştem, alte umbre ca şi noi
Ce-n pustiurile vieţei, însemnează cîte-o urmă
Ştearsă de furtuna vremei sau de alte urme noi?

Toţi îmi fură împotrivă într-acea fatală noapte,
Şi zdrobit de-mpotrivire m-am născut şi am trăit;
Dar nici Muzele pe-atuncea, legănîndu-mă în şoapte,
Nu puteau ca să prevadă c-am să fiu un urgisit.
Muzicele răsunară la botezul meu cu fală,
Şi părea că intru-n viaţă pe o poartă triumfală
Iar purtat între dantele, de-ofiţeri muiaţi în fir
Mă plimbam din braţe-n braţe, fraged ca un trandafir.
Pare că fusese-o lume destinată să m-aştepte,
Şi că am de moştenire tronuri pe-ale căror trepte
Pun coroane seculare toţi feciorii de-mpăraţi.
A! batjocură amară!... Eu eram din condamnaţi,
Făceam parte din ocnaşii ce pe şubrede picioare
Îşi tîrăsc ale lor zile ca ghiulele-obositoare,
Şi de-aveam să urc, cu timpul, pe vreo culme radioasă
Ca şi eu să-mi aflu tronul, era tocmai pe Calvar,
Noapte, blestemată noapte, clipă rea şi nemiloasă,
Înfiereze-te azi plînsul ca şi rîsul meu amar.

www.dacoromanica.ro

ZORI ROZE

(Imitaţie)

Pe sub migdali şi pe sub roze
S-au dus în umbră zîmbitori;
Curgeau lumini din ceruri roze,
Vocalizau privighetori.

Curgeau lumini din ceruri roze,
Erau copii fermecători,
Şi coronaţi de-apoteoze
Se socoteau nemuritori.

Şi coronaţi de-apoteoze
Treceau-nainte şoptitori;
Pe sub migdali şi pe sub roze
S-au dus în umbră zîmbitori.

www.dacoromanica.ro

BANCHET LA CURTE

(Poezie corecană)

Vesel fumegă din cupe vinul roşu, generos,
Beau curtenii şi s-aude cîte-un hohot fioros,
Dar poporul e afară ce se vaietă şi plînge...
Vinul fumegă din cupe, vesel, roşu — dar e sînge.

Piramidele de cărnuri mii de pofte răzvrătesc,
Şi monarhul le priveşte cu un zîmbet părintesc,
Dar cetatea este plină şi de groază, şi de jale...
Piramidele de cărnuri sunt victimele regale.

Ard în sfeşnice de aur parfumate lumînări,
Însă ceara li se scurge cu-nnegrite lăcrămări,
Şi serbarea se urmează c-o grozavă-nverşunare
Toţi se-nalţă şi închină... — E a ţărei-mormîntare.

www.dacoromanica.ro

PRIETENIE APUSĂ

I

Moara ta zăcea-ntr-o vale liniştită — printre ulmi —
Pitorească o zăriram printre plante urcătoare,
Şi era prietenie între noi, şi zi cu soare,
Zi de vară-apunătoare spre poeticele culmi.

Într-o vale liniştită moara ta dormea în pace
Şi pîrîul fără zgomot o scălda şi se ducea,
Nici o şoaptă omenească adierea n-aducea,
Ci abia ieşea un freamăt de sub frunzele opace.

Moara ta zăcea-ntr-o vale liniştită — printre ulmi, —
Şi era pîrîul neted ca un luciu de oglindă;
Însă soarele de vară îşi sfîrşise-a lui colindă...
Se-nnopta prietenia şi poeticele culmi.

Moara ta zăcea-ntr-o vale liniştită — printre ulmi. —

II

Casa ta privea-ntr-o stradă luminoasă şi voioasă...
Avea dafini la intrare şi năuntrul ei cînta
Visul clar al poeziei, voce-n veci armonioasă,
Cînd e-n taină-nsufleţită de-o simţire ca a ta.

www.dacoromanica.ro

Luminoasă şi voioasă ţi-era casa părintească...
La intrare verzii dafini o-nfloreau fermecători,
Avea aer împrejuru-i, soare cald s-o poleiască
Casa ta ce-adăpostise anii tăi surîzători.

Casa ta privea-ntr-o stradă luminoasă şi voioasă,
Şi puteai să dormi năuntru de restriște neatins;
Însă, —soarta e pe bunuri pămîntești invidioasă...
Cînd un vis ne năluceşte, străluceşte, şi s-a stins:

Casa ta privea-ntr-o stradă luminoasă şi voioasă.

III

Inspirarea te-aripase să atingi înalte culmi,
M-ai chemat să-ţi fiu prieten —fraţi de cruce ne legasem,
O simţire şi un cuget să ne turbure jurasem;
Moara ta zăcea devale, liniştită —printre ulmi.—

Către culmile înalte inspirarea te-aripase:
Pentru mine erai zeul unui vis olimpian,
Visătoarea armonie ce răsare pe pian
Şi de care al meu suflet iubitor, s-amorezase.

Te-aripase inspirarea să atingi înalte culmi,
Şi pornisem, mînă-n mînă printre-a vieţei mişelie,
Învrăjbiţi ne ducem astăzi în fatala vijelie...
Moara ta zăcea devale, liniştită —printre ulmi —

Te-aripase inspirarea să atingi înalte culmi.

www.dacoromanica.ro

VAPORUL MORȚEI

Între nori și între apă se ducea fără-ncetare
Rătăcit din orice cale sub trăsnitul lui catart;
Valuri-valuri dînd năvală și smucindu-l tot mai tare
Îl făceau să șovăiască peste pîntecul cel spart.

Vîntu-n funii șuierîndu-și uriașa simfonie
Alerga săpînd prăpastii în adîncul guraliv,
Răspîndind în largul mării o-ndîrjită ironie
Printre urlete grozave de dușman nemilostiv.

Noaptea neagră de pe valuri îl vedea ca o nălucă
Punct mai negru pe cerneala orizonului rotund,
Fără om ca să-i dea suflet, fără minte să-l conducă
Peste unda lătrătoare de la creștet pîn-la fund.

Călătorii și matrozii putrezeau pe puntea rece,
Frunți albastre, buze vineți, pumni închiși și ochi sticliți,
Toți muriseră de-a rîndul: cinci și șase, opt și zece,
Și zăceau, mormane-nalte, galben-verde muceziți.

Repezi fulgere prin noapte albăstreau de răutate,
Spintecînd în larg văzduhul sub tăiușul lor de foc,
Și-n zigzaguri ce iau văzul prin colori amestecate
Se stingeau șuierătoare într-al valurilor joc.

www.dacoromanica.ro

Cîte-un chip ieşea deodată pentr-o clipă în lumină
Cînd de om trăit pe mare sub un vînt argăsitor,
Cînd de tînăr cu păr galben şi cu buze de vergină
Îngheţate înainte de-a-şi şopti poema lor.

Şi prin iadul de-ntuneric se ducea vaporul morţei,
Pe un pîntec sau pe altul aplecînd al lui schelet,
Dimineaţa-ncremenită sta în cer pe pragul porţei
Şi muia cu lacrimi negre nuanţatul ei buchet.

www.dacoromanica.ro

PRIMĂVARA

Sub flori de măr
Ce mi se scutură în păr
Se umple sufletul de soare;
Pe orice frunţi suferitoare,
Oh! ningeţi albe flori de măr.

Sub liliac
Sunt paseri dulci ce nu mai tac,
Concert de voci mîngîietoare:
Sărmani cu inimi gemătoare,
Uitaţi, dormiţi sub liliac.

Pe sub cais
Din aripi bate albul vis
De-o inocenţă răpitoare:
Amanţi cu inimi arzătoare,
E fericirea sub cais.

Sub nucul lat
Te afli însă izolat
Şi-n umbra lui îmbătătoare
Trecutul naşte ca o floare:
Ah! de-aş muri sub nucul lat.

www.dacoromanica.ro

BUCOLICA UNDĂ

Bucolica undă adoarme în tihna de salcii pletoase
Ici-colo trăsnite cu aur de-a soarelui apoteoză,
Cînd, fragezi păstori, în penumbră, albesc ca idile
frumoase,
Şi goi izbucnesc dintre salcii — eglogă lactee şi roză.

Bucolica undă-i primeşte molatică şi-nfiorată,
Sub blonzii cu plastice forme se simte schimbată-n
femeie,
Prelinsă pe nudele corpuri ea tremură, şi purpurată
O scutură cinic dar dulce mişcări onduloase de-almeie.

www.dacoromanica.ro

PE BALTA CLARĂ

Pe balta clară barca molatică plutea...
Albeți neprihănite curgeau din cer; — voioase
Zîmbeau în fundul apei răsfrîngeri argintoase;
Oh! alba dimineață, și visul ce șoptea,
Și norii albi — și crinii suavi — și balta clară,
Și sufletul — curatul argint de-odinioară —

Oh! sufletul! — curatul argint de-odinioară.

www.dacoromanica.ro

MĂ UIT LA CER

Mă uit la cer și la pământ:
Frumos e cerul și pământul,
Dar port în suflet un mormînt,
Și-ntr-însul, mort, avîntul.

Ah! doarmă dus acel mormînt
Cu imne pline de misteruri...
Prea bun am fost pentru pământ,
Prea rău sunt încă pentru ceruri.

www.dacoromanica.ro

ASUPRA PRIMULUI MEU VOLUM

Privind la bietul meu volum
Legat frumos cînd stă pe masă,
Melancolia mă apasă:
El e bagajul meu de drum.

La soartă însă mă supun...
Şi dacă moartea mă va cere,
Încai îmi zic ca mîngîiere
C-am fost în lume rău şi bun.

www.dacoromanica.ro

NOAPTEA DE FEBRUARIE

Mi s-a părut întotdeauna un ce scîrbos şi crud
Ca dupe-o noapte de orgie, pe buze încă de vin ud
Să te cobori în acea ocnă la care s-află condamnate
Nenorocitele fiinţe ce se numesc: prostituate.
Mi s-a părut întotdeauna că este-o crudă profanare
Să uiţi că mumă ţi-e femeia şi că în pîntec te-a purtat,
Nepăsător să pui pe buze o fioroasă sărutare
Precum se pune un stigmat.

Şi cîtă osebire este între amor şi infamie,
Între cădere şi cădere, sau sărutări, şi sărutări...
De-o parte, tainică plăcere ce se-nfăşoară-n poezie,
De alta, bestialitatea unei reci înflăcărări.
O! şi cît am plîns pe soarta bietelor nenorocite
Care nu pot ca să aibă nici voinţă de-un minut,
Cu blestemele pe buze de-alte buze-năbuşite,
Cu palpite pentru-oricine — cunoscut — necunoscut;
Seara este-o îngrozire pentru unele din ele,
Nedедate încă bine cu mîrşavul povîrniş;
Altele, mai decăzute, mai deprinse, sau mai rele,
Rîd de cele care-au lacrimi sub al genelor umbriş...
Lacrimi?... Nu mai ştiu să plîngă de o
vreme-ndelungată...
Lacrimi?... Au vărsat destule ele, care nu mai plîng...
Lacrimile nu dau pîine, şi nici jimbla cea uscată

www.dacoromanica.ro

Nu se cumpără cu ele, dacă pică sau se strîng.

Al Civilizare! Secol de progres și industrie,
Ai mașini de aburi duse, și cu trăsnetul te joci,
Secol plin de prevedere, secol de filantropie,
Tu ai întrecut desigur ale Romei vechi epoci,
Împărat atotputernic, pe uscat ca și pe valuri,
Îți îndeplinești menirea și nu am de zis nimic,
Dai femeilor calvaruri și poeților spitaluri,
Secol de filantropie, cine zice că ești mic?

II

Viscolea cumplit afară și era o noapte sumbră,
Se ghiceau, plutind prin colțuri, bestiale năzuinți,
Ș-arătînd ale lui clape, un clavir zîmbea din umbră
Ca o tînără femeie ce-și arată albii dinți.
Scaune și canapele avînd droturi sfărîmate
Prin zgîita lor damască de un verde spălăcit,
Dau afară-n șomîldoace, dintre pînteci scufundate,
Cîlțul obosit de slujba unui loc neodihnit.
În pereți, vreo două cadre de femei în pielea goală,
Ca în piepturi să deștepte a dorințelor răscoală,
Iar pe scaune, trîntite, cîteva cadavre vii,
Mute între ele, însă, vorbărețe dacă vii...
Ele toate poartă-n față ca pecetie cumplită
Sufletească prăvălire pentru veci întipărită...

O femeie mai bătrînă le dezmiardă părintește —
Lina este deocamdată mai frumoasă, — ș-o iubește
Deocamdată, dintre toate, într-un chip deosebit...
Însă nu disprețuiește nici pe Mimi — o nebună
Ce știind ca să-ndrăgească, de nimica nu e bună...
Nici pe Liza, nici pe Mița, nici pe Ana — unguroaică
Care poartă sînge roșu sub o piele de nemțoaică.
Toate fetele sunt bune, și a cărnii exploatare
Să-nzecească capitalul într-un singur an e-n stare.

III

Zoe — fată mai brunetă — la fereastră alergase...

www.dacoromanica.ro

Ea, pesemne, c-auzise sunetul de clopoţei,
Căci o sanie în curte pe zăpadă-alunecase,
Şi intrară în odaie cîţiva tineri derbedei:
Erau patru — între care, un vlăjgan scăpat de şcoală,
Care încă nu-nsemnase pe a vieţii sale coală
Cu condeiul voluptăţei vorba magică „*Amor*".
Mai frumos ca sfîntul Gheorghe, îşi da aere viteje...
Ele — repede ghicindu-l, se-ncercau să-l prindă-n mreje,
El, roşind ca o cireaşă, se făcea-ntreprinzător,
Şi cu vinul ce băuse, ca turtit să fie bine,
Şi cu ochii mari şi negri ce căutau în ochii lui,
Îi părea cum că odaia se-nvîrteşte, şi, în fine,
Lesne poţi să mergi la vale, dar cu greu la deal te sui.
Unul cîte unul, dînşii, cîte patru, dispărură
În odăile de-alături cufundate-n umbră sură,
Făr-a număra cadavrul ce-l avea fieştecare
Ca mecanic să palpite sub a buzei sărutare.
Cîte patru, şi sunt tineri! Cîte patru, şi din ei
Ce-şi prostituie juneţea la pierdutele femei,
Cangrenîndu-şi corp şi suflet cu o minte neînţeleaptă,
Se va naşte viitorul, şi posteritatea dreaptă.

IV

Dar din trei, uitate-n jeţuri, cea mai tînără-adormise,
Însă somnu-nseninase chipul veşted şi-ncruntat,
Scuturînd pe alba frunte umbra jalnicelor vise,
Cînd copilul dinăuntru ieşi palid, dar bărbat...
O mîndrie triumfală corona frumoasa-i faţă,
Şi din ochii lui în cearcăn care veseli dau ocol,
S-ar fi zis, de orişicine, preursirea că-l răsfaţă
Şi că este dintre-aceia care-ajung la Capitol,
Că degrabă cîştigat-a vreo victorie-nsemnată,
Că de groaza lui duşmanii au dosit-o ca mişei...
Nu! Victoria cea mare, bătălia cîştigată
Nu este decît podoaba tinereţii, dezbrăcată
Pe un corp ce i se dase pe-o monedă de cinci lei.

Mai veni puţin la urmă un bătrîn uitat de vreme,
Rămăşiţa lui de zile ca să-şi dea mai iute-n jaf

www.dacoromanica.ro

Pătrundea, voios şi sprinten, fără s-aibă a se teme,
Căci izbînda bărbăţiei şi-o găsise într-un praf.
Mai veni şi o fiinţă cu privirile în ceaţă,
Ce intra, precum se intră în oricare cafenea,
Ca să-ţi iei cu nepăsare linguriţa de dulceaţă
Şi să pleci trîntind în tavă gologanii pentru ea.

Mai veniră... — Nesfîrşită ar putea ca să ajungă
Lista celor care intră, lista celor care ies...
Primăvara, ziua creşte, însă noaptea e tot lungă
Pentru carnea ce se vinde palpitînd sub interes.
O! şi cugetînd că, poate, înjositele fiinţe,
Dacă n-ar fi fost în lipsa ticălosului metal,
Ar fi mame, coronate cu speranţe şi credinţe,
Iar nu frunze tăvălite într-al uliţei canal.
O! şi cugetînd că, poate, dacă-ar fi avut în lume
Inimi pline de iubire să le ţină loc de mume,
Sprijinul vreunui frate, care vine cînd îl chemi,
Sau mîngîietoarea voce a prieteniei sfinte,
Cu poveţile-nţelepte din risipa-i de cuvinte,
Spuneţi-mi, e cu putinţă să te-opreşti să nu blestemi?

V

Lumînările scăzute şovăiau — şi prin odaie
Focul ce murea în sobă c-o albastră vîlvătaie
Flutură, trecînd pe chipul unei searbăde femei.
Singură mai rămăsese dintre celelalte toate...
Însă, din minut în altul, rîndul o să-i vie poate —
Şi va trebui, atuncea, ca să-şi facă rîndul ei.
Încă-n floarea vieţei sale, ea ce este mai trecută,
Este însă osîndită ca să fie mai pierdută,
Să se plece, mai supusă, la un semn — la un cuvînt...
O ţineau de milă, poate, sub acel coperămînt,
Şi cînd aspra sărăcie zilnic se însărcinează,
Pe tăbliţele pierzării să înscrie nume noi,
Mila, într-o dimineaţă, te căieşte, şi oftează,
Dar te ia frumos de mînă, şi te-aruncă în noroi.
Ea ştia prea bine aceasta, şi supusă la poruncă

www.dacoromanica.ro

Își urma osînda vieței într-a viţiului muncă,
Iar Frineie, despletită, își făcea un piedestal
Dintr-a corpului osîndă, dintr-a vorbei degradare,
Și din tot ce îngrozește, și din tot ce e în stare
Ca să smulgă trandafirii dintr-un suflet virginal,
Sau să facă să tresară patimile-n amorțire
Dintr-un suflet peste care, ca un vînt de pustiire,
A trecut desfrîul rece cu instinctu-i bestial.
Însăși fetele pieirei o priveau cu îngrozire,
Sau cu scîrbă, de la dînsa, întorceau a lor privire,
Nevorbindu-i timp de ore, și de zile, și de luni;
Ea-nfrunta cu nepăsare revoltatele furtuni...
Trăsnetul putea să cadă, c-ar fi rîs și-atuncea încă...
Inima i se schimbase în prăpastie adîncă,
Pe-ale cărei margini triste nu mai crește iarbă chiar.
Și din care nu reurcă nici răsunetul afar'.
Unde se gîndește, însă, stînd în jețul ei trîntită?...
Fața ei odată mută e acuma însuflețită...
Iat-o... Pare că vorbește făr-a zice un cuvînt...
Pare c-o-nfășoară vălul unei creșteri îngrijite...
Pare-a nu mai fi femeia cu simțirile tîmpite
Și c-a tresărit cenușa într-al inimei mormînt.
Care vis o năluceşte?... Care înger o însuflă?...
Iat-o... Se ridică, umblă... — pe cînd vîntul care suflă
Bate-n geamuri, bate tare, și le zguduie cumplit...
Filfîiesc în candelabre lumînările deodată...
Însă ea se îndreptează, palpitînd transfigurată,
Spre clavirul ce-i zîmbește printre fildeșu-nvechit.
Degetele-i deșirate calcă clapele sonore...
Armonia se deșteaptă, lenevoasă, la-nceput,
Visătoare ca fecioara cugetînd în timp de ore,
La bărbatul ce iubește fără ca să-l fi văzut.
E melancolia dulce dintr-o tainică-adiere...
E murmurul plin de șoapte al pîrîului duios...
E o voce ce șoptește, ca să-și uite de durere,
Un refren din cîte-un cîntec simplu și copilăros.
Însă, fiecare notă, e o perlă care scapă
De sub degetele albe ce alunecă pe clapă
Ca să meargă să se spargă cu un sunet cristalin...
E o melodie sfîntă de pe-o harpă inspirată,
Este dulcea sărutare de pe buza adorată,

www.dacoromanica.ro

Este-a îngerilor voce dintr-un cer de soare plin.
Şi cu cît clavirul varsă note mai armonioase,
Cu atîta se fixează ochii ei deschişi şi mari
Într-o ceaţă, pe sub care vede zilele-i frumoase
Strecurîndu-se întocmai ca fantasme legendari...
Vede casa-i părintească şi cu straşinile-i late
Pe sub care se agaţă cuiburile dărîmate...
Rîndunelele pe-alături dau ocoale neîncetat;
Mumă-sa-n pridvorul verde o priveşte cum se *joacă*,
Fetele vin la fîntînă, pe cînd popa-n toacă, toacă
La biserica din sat.
Soarele pe după dealuri cu încetul se ascunde
Şi aruncă o privire poleită peste unde,
Roata morii se-nvîrteşte, vîntul suflă prin zăvoi,
Turmele de la păşune trec mugind în jos pe vale...
Clopoţeii de la capre zăngănesc voios în cale...
Scumpa ei copilărie se rentoarce înapoi.
Însă scena se preschimbă, pe cînd rîuri de-armonie
Se revarsă în cascade de sub degetele ei,
Şi pe coardele sonore trece-ntreaga ei junie,
Trece prima ei iubire, primul vis de poezie,
Care face să vorbească inima unei femei.
Dreaptă ca o somnambulă, ea loveşte-automatic
Fildeşul sau abanosul învechitului clavir,
Pe cînd ochii ei în zare urmăresc un chip simpatic
Rentregind cu-ncet conturul unui dulce suvenir.
Vîntul scutură fereastra! — Ea nu vede, nici n-aude!
Focul moare trist în sobă, lumînările pălesc...
Ea tresare — ea renaşte — geme cu accente crude,
Căci şi clapele au limbă, căci şi clapele vorbesc.
E pierdut, pierdut trecutul! E pierdută fericirea...
În prezent, nici chiar nădejdea, viaţa moartă,
şi-njosirea...
În trecut, era iubire, erau raze, era trai...
În prezent, ticăloşia; în trecut, un vis de mai.

VI

Începuse, făr' să ştie, pe divinul *Trovatore*,
Operă care vorbeşte cu poeţii-n orice ore,

www.dacoromanica.ro

Şi pierdută-n reverie, ajunsese-n acea parte
Cînd durerea-n Mizerere printre inimi se împarte
Şi cînd Verdi împrumută note de privighetori
Ca să zboare, dus de ele, pîn-la cei nemuritori.
Ochii ei pierdeau cu-ncetul fixitatea lor grozavă,
Şi pătrunsă de-o simţire dureroasă, dar suavă,
Degetele-i descărnate de-abia mai izbutesc
Din clavir să redeştepte cîntecul dumnezeiesc...
Mizerere! Mizerere! Dînsa-n lacrimi izbucnise...
Pe octavele-amuţite mîinile-i încremenise...
Ea uitase ce e plînsul de sunt ani îndelungaţi...
Armonie! Limbă sfîntă, care e ş-a ta putere
Dacă faci să curgă lacrimi ca o dulce mîngîiere
Chiar din ochii ce de ele se arată mai secaţi?
Care e ş-a ta putere, tu ce-nsufleţeşti îndată
Chiar cadavrul unei inimi într-un piept înmormîntată,
Şi aci ne faci să plîngem şi aci, ca să zîmbim?
Nu eşti tu vreo voce dulce de prin ceruri exilată
Dacă tu ne faci cu ele ca prin farmec să vorbim?
Armonie! Limbă sfîntă, limbă plină de simţire,
Tu dai cîntecului aripi şi-l înalţi de la pămînt...
Între suflete şi ceruri eşti trăsura de unire,
Şi cînd nu mai cînţi în suflet, omul intră în mormînt.
Ea plîngea... Era scăpată... Dar, c-o grea scîrţîietură,
Uşa se deschise-atuncea, şi-njurînd de dumnezei
Un băcan cu ceafa groasă, mirosind a băutură,
Puse-o lungă sărutare pe-ofilita ei figură...
Toţi ne-avem destinu-n lume... El pe-al său, şi ea
pe-al ei.

www.dacoromanica.ro

NIPONUL

Fantasmagoric de colori,
Cu coperişuri lucitoare,
Sub largă purpură de flori
Niponul magic rîde-n soare.

Idolatrat de călători
Pe marea lui străvăzătoare
Scamatorie de colori
Şi jucărie răpitoare,

Niponul magic rîde-n soare.

www.dacoromanica.ro

PE UN ALBUM

Delicată procreare, cuib de visuri feminin,
Plin de fragede iluzii ce încep să te frămînte,
Fată încă visătoare pe sub genele răsfrînte,
Poartă-ți încă scutierul în al gîndului senin,
Însă nu-l lua în brațe ca să nu te descînte.

www.dacoromanica.ro

ÎN NOAPTE

Albastră era noaptea şi fragedă natura,
În cer plutea răzleaţă o pulbere opal,
Dar valuri îndîrjite urca în mine ura,
Domnea Satan în mine, magnific înger pal.

Erau muiate-n aur abisurile-albastre,
Safire luminoase eliptic gravitau,
Clipeau diamantate oştirile de astre
Şi-n pace să reintre zadarnic căutau.

Şi valuri îndîrjite urca în mine ura,
Domnea Satan în mine, magnific înger pal...
Albastră era noaptea şi fragedă natura,
Şi-n cer plutea răzleaţă o pulbere opal.

www.dacoromanica.ro

LIBELULE

Libelule grațioase
Zboară-n aerul de vară...
Au corsete minuscule,
Și pe aripi radioase
Readuc speranță clară:

Zi de vară, libelule.

Peste tot metamorfoză,
Poezie, schinteiere,
Și sub glorie solară,
Delta fragedă și roză,
Iar, suavă mîngîiere:

Libelule, zi de vară.

www.dacoromanica.ro

ÎN ATELIER

„Voiesc, iubite pictor, o pînză cum n-a fost...
Să văd din întuneric că iese-n pielea goală
Satana care-n mine stîrnește o răscoală
Pe cînd zadarnic caut de el un adăpost.

Îl văd frumos și searbăd, aproape o fecioară,
Avînd pe-o gingășie de Bacchus indian
O frunte visătoare sub păr de-atenian
Și-n buzele-i de flacări cutremure ce-omoară.

Fă-l dulce totdeodată ca taina unui vis
Ce-n leagănu-i de aur te-adoarme cu blîndețe
Atunci cînd plin de viață și beat de tinerețe
Te lași pe nesimțite s-aluneci spre abis.

Sau scoate-l dimpotrivă din negura cu șoapte,
Nălucă fără seamăn cu ochii schinteiînzi,
Întocmai cum e-n clipa sălbaticei izbînzi
Cînd sufletul mi-l soarbe în fiecare noapte."

Și jalnica ființă, furată de-aiurare,
Cînd pasul și-l mai duse prin largu-atelier,
Isterica privire pe niște lănci de fier
S-opri încremenită de-a lor străfulgerare.

www.dacoromanica.ro

Apoi, din frămîntarea lucioasă ce zărea
Că sapă împrejuru-i o roşie vîltoare
Din care e ajunsă de flacări arzătoare,
Simţi că se aruncă Satana peste ea.

www.dacoromanica.ro

HORA

Era zîmbitoare,
Cîntînd se ducea. —
În cer era soare
Şi flori pe vîlcea.

Pe lîngă izvoare
Voioasă trecea. —
În cer era soare,
Şi flori pe vîlcea.

Sub ulmi la răcoare
Să şeadă-i plăcea. —
În cer era soare
Şi flori pe vîlcea.

Era zîmbitoare,
Cîntînd se ducea... —
În cer era soare,
Şi flori pe vîlcea.

www.dacoromanica.ro

NOAPTEA DE IANUARIE

I

Deznădejde fioroasă, strălucitu-mi-ai pe frunte,
Şi încinsu-m-ai cu flacări care-ntreg m-au mistuit,
Nu mi-ai pus pe piept o stîncă, mi-apăsaşi pe el un munte,
Dar mi-ai dat şa ta putere spre a nu fi de el strivit.
Îmi făcuseşi o coroană ce ca pietre nestemate
Avea lacrămile mele ce luceau la focul tău;
M-ai ţinut în orice clipă cu simţirile-ncordate,
Mi-ai fost soră preaiubită şi mi-ai fost şi crud călău.
Ca Iacov frumos şi tînăr ce-adormise la fîntînă,
Deşteptat fără de veste de un înger lucitor,
Mă chemaşi la luptă cruntă şi ai vrut să-mi fii stăpînă
Şi să-mi pui pe beregată uriaşul tău picior...
Ca Iacov intrai în luptă şam ieşit ca el de-asemeni,
Şi nici tu nu eşti învinsă şi nici eu învingător,
Dar alături de-oboseală ne-am culcat ca nişte gemeni
Şam dormit, de este-o vreme, într-un somn îngrozitor.

Lumea care este-o mare cu talazuri furtunoase
Mi-a văzut a vieţei navă ici şi colo alergînd,
Dusă-n voia întîmplărei pe-adîncimi întunecoase,
Care n-au fost măsurate nici de ochi şi nici de gînd.
Spre limanul care-l caut mă tot duce-a mea simţire,
Dar pe cînd îl cred aproape nici în suflet nu-l găsesc,
Şi pe veci aceeaşi groază port şi-n minte şi-n privire,

www.dacoromanica.ro

Către nici un ţărm al vieţei n-am s-ajung să odihnesc.

Lemnul dacă arde-n vatră a rămas cenuşă rece,
Ce mai caut oare-n lume dac-am dat tot ce-am avut?
Sunt un soare care-apune, sunt un cîntec care trece,
Sunt o frunză care zace pe al vieţei negru lut.
M-am născut în nişte zile cînd tîmpita burghezime,
Din tejghea făcînd tribună, legiune de coţcari,
Pune-o talpă noroioasă pe popor şi boierime;...
Zile cînd se-mparte ţara în călăi şi în victime
Şi cînd steagul libertăţei e purtat de cîrciumari.

II

Inimi reci ca vîntul iernei, psalmodii pe-acelaşi metru,
Voi, ce vecinic înfrînate de al liniştii tic-tac
Regulat orele vieţii bateţi ca un cronometru,
Ştiu că versurile mele în adîncul vostru tac.
Ele nu vă spun nimica, — sunt cuvinte fără viaţă,
Cel mult sunete deşerte pentru moartea ce vă-ngheaţă;
Dar pe harpa mea de aur poezia va zbura
Şi acum şi totdeauna; — şi puteţi rămîne mute...
Lara şi Romeo vocea vor veni să-mi împrumute,
Şi cu dînşii pe-ai mei umeri aplecaţi ca nişte îngeri
Se vor smulge de pe buze-mi armonii muiate-n plîngeri.

Credeţi oare că un cîntec cînd din suflet se revarsă
Se aşteaptă să răsune printre suflete de morţi?
Credeţi oare că o frunte cînd de foc ceresc e arsă
Şi străbate c-o schinteie l-ale raiurilor porţi,
Vrea să ştie de-omenire, cînd pe-a cerului cărare,
Coronaţi de-o strălucire de lumini dumnezeieşti,
Heruvimii se coboară într-a gîndului cîntare
Pentru-a-i da şi consfinţirea armoniei îngereşti,
Sau că roua pică, poate, pentru frunze ce zac moarte
Prada pulberei în care le ia vîntul să le poarte?

Însă voi, ce-aţi plîns cu mine pe ruinele simţirei,
Fraţii mei de cugetare, fraţii mei de suferinţi,
Voi, ce-aţi fost luaţi ca mine pe-aripa nenorocirei,

www.dacoromanica.ro

Dînd la vînturile soartei aspiraţii şi credinţi,
Voi, care-aţi trăit ca mine între cearcăne înguste,
Sfîşiaţi de-al vostru suflet ca de lacome lăcuste,
Voi puteţi a mă-nţelege, căci voi singuri aţi trăit...
Este o poemă-ntreagă de-a fi plîns şi suferit.

Voi care cunoaşteţi viaţa sub oricare formă — voi,
Frunze veştede, purtate de răstrişte prin noroi,
Voi care-aţi umblat pe uliţi fără haine, fără pîine,
Şi v-aţi dus prin ploi şi zloată cum se duce cîte-un cîine,
Ridicînd în lupta vieţei frunţi semeţe de eroi,
Voi, nesiguri nici de astăzi şi nesiguri nici de mîine,
Voi puteţi a mă-nţelege, căci voi singuri aţi trăit...
V-a fost frig şi v-a fost foame, însă nu v-aţi umilit.

Voi, care în nopţi senine aţi pîndit pe sub ferestre
Pe cînd luna-mbracă zidul cu tapetele-i maiestre,
Pe cînd vîntul pleacă fruntea teiului mirositor;
Inimi vecinic zbuciumate, sub al dragostei fior,
Tineri care, din femeie, v-aţi făcut o zeitate,
Corpuri necorupte însă, suflete electrizate,
Voi puteţi a mă-nţelege, căci voi singuri aţi trăit...
Este o poemă-ntreagă să poţi zice: „Am iubit".

Voi ce-aţi fost purtaţi pe aripi de-o cerească inspirare,
Geniuri ce-mbrăţişarăţi toată-nvăţătura mare,
Voi ce-aţi despicat natura c-o privire de vultur,
Cugete, adînci prăpastii ca al cerului azur,
Harpe tainice atinse de suflarea nemurirei,
Spirite-ale veciniciei, raze-ale dumnezeirei,
Voi puteţi a mă-nţelege căci voi singuri aţi trăit...
Sufletul e o poemă cu un cer nemărginit.

O! dar voi, care prin viaţa ce pe buni şi răi adapă,
Treceţi fără-a lăsa urme ca şi cîinele prin apă,
Graşi, pedanţi, burdufi de carte şi de-nvăţătură goi —
Bogătaşi ce cu piciorul daţi la inimi în gunoi,
Parveniţi fără ruşine, mizerabili ce la cîrmă
Faceţi salturi de păiaţe pe frînghie sau pe sîrmă,
N-am cu voi niciun amestec, căci în lume de-aţi trăit,
Este o satiră-ntreagă faptul că v-aţi zămislit.

www.dacoromanica.ro

Aide, soartă nempăcată, scoală-te din nou la luptă...
Sau dă-mi viaţă, sau dă-mi moarte căci din somn m-am deşteptat;
Ia pumnalul laş dar sigur, dacă sabia ţi-e ruptă
Să-l înfigi pîn' la prăsele într-un suflet revoltat,
Sapă-mi groapa cît de-adîncă, fă-mi duşmani chiar dupe moarte
Cînd topit îmi va fi corpul, voi fi cîmpul plin de flori,
Inimile simţitoare au la piepturi să le poarte —
Voi fi cer, parfum şi şoaptă, şi nu poţi să mă omori.
Poţi s-apeşi peste-ai mei umeri cu puteri nenduplecate,
Poţi să-mi storci cumplite lacrimi sau un rînjet fioros,
Voi găsi în orice timpuri cîte-o inimă de frate,
Voi găsi în orice timpuri un răsunet mîngîios.

Dar cum noaptea sta să piară, ca prin visele-adorate
M-am simţit mai viu, mai tînăr, cu durerile-alinate,
Ş-am zîmbit..., uitînd veninul care-n suflet mi s-a strîns,
Căci, firește, viaţa este tot ciudata comedie
Care-amestecă-mpreună şi dureri şi bucurie,
Punînd lacrimi lîngă zîmbet, punînd zîmbet lîngă plîns.

www.dacoromanica.ro

A. MACEDONSKI

EXCELSIOR

POESII

12332
Muzeul
Rom...

A Zecea Mie

www.dacoromanica.ro

Excelsior, tirajul „a zecea mie“.

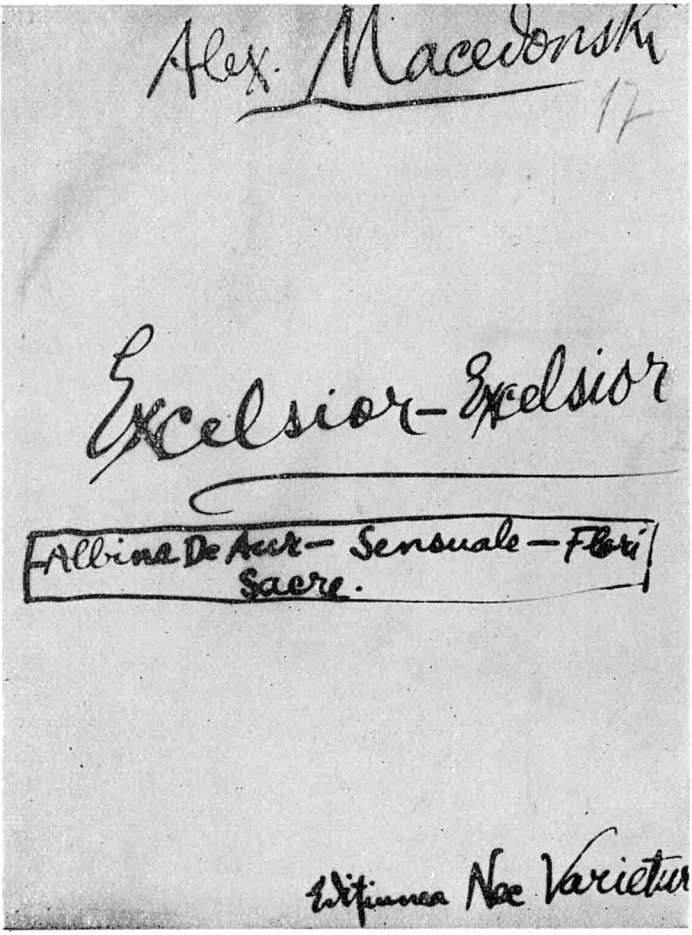

www.dacoromanica.ro

Excelsior, foaia de ... [illegible] ... nr. 3.406, f.l.r.

HOMO SUM

C-o admirare prefăcută sau c-un adînc entuziasm,
Zadarnic ziceți, dulci prieteni, că-mi uit făptura trecătoare;
Zadarnic singur, cîteodată, pentru a scăpa de-al meu marasm,
Încerc să cred că este astfel și să mă pierd cu ochii-n soare,
În pacea spațiului vecinic, în lumea sfintelor extaze.

Și tot zadarnic chem în suflet înflăcărarea unui psalm,
Făcînd din cîntec o minune prin împletirea unei fraze...
Mă redeștept curînd același, și-n mine nu se face calm,
Ci lacrimi port sub orice vorbă pe cînd în cîntece pun raze,
Minciuni cu care caut zilnic să-nșel necazurile mele.

Poet furat pe veci zadarnic de cerul larg și policrom,
Azvîrle harpa de alb fildeș și uită calea către stele,
Te afli încă-n cercul vieței: Ești încă om, ești încă om.

www.dacoromanica.ro

FÎNTÎNA

I

Cunosc o fîntînă pe valea umbrită:
Un grangur de aur cîntînd m-a-ndemnat
S-adorm între frunze de plopi și răchită,
Să uit de orașul în care-am oftat.

Pe valea umbrită cunosc o fîntînă:
O mierlă cu care de vorbă am stat,
Aflînd că durerea o sufăr stăpînă,
A rîs cît se poate, iar eu am oftat...

Pe valea umbrită cunosc o fîntînă.

II

Prin frunze ascunsă albește pe vale:
În lume ce caut și ce-am căutat?
De mine mi-e jale, de alții mi-e jale...
Oh! grangur de aur cu viers neuitat!

Albește pe vale prin frunze ascunsă:
Izvorul ei curge de zori sărutat,
Dar e a mea soartă la culme ajunsă...
Oh! tainică mierlă cu rîs neuitat!

Fîntîna sub frunze albește ascunsă.

www.dacoromanica.ro

MOISE

Cînd scăzu al său prestigiu, răzvrătiți cînd fură toți,
Vrînd să aibă glas profetic, suflet nalt de patrioți,
Biblic vers pe buze moarte, zeu semeț sub tîmple-nguste,
Moise fața și-o ascunse între mîinile auguste.

Preanțeleptul, de trei zile, în extazul lui de sfînt
Era stei de nemișcare și cu ochii în pămînt...
Credincioși îi rămăsese vreo doi — dar fiecare:
„Oare nu mai ești tu Moise?“ îi striga cu voce tare.

„Marea Roșie nainte-ți zid de apă nu stătu?
Faraonul înăuntru nu-l făcuși de s-abătu?
Oastea lui cea strălucită n-o tîrîși să piară-n valuri
Cît din toată grozăvia numai oase zac pe maluri?

Nu făcuși din piatra stearpă să țîșnească alb izvor
Care-a curs ca rîu de lapte pe al mușchiului covor?
Și-n pustie, pe cînd foamea ne-a fost aprigă dușmană,
Nu ne-ai dat îndestularea cînd ne-ai dat cerească mană?

Scoală — ceasul de răstriște nu mai este“... — Dar, tăcut,
Se-nălță de jos profetul între-ai săi neîntrecut,
Și urcîndu-se în munte sub a serii strășnicie,
Cu nori groși de ceață albă se-mbrăcă pe vecinicie.

www.dacoromanica.ro

BĂTRÎNA STÎNCĂ

Bătrîna stîncă uriașă e neclintită de pe loc:
O sapă apele să scape de ea, și-n veci o pizmuiește
Țăranul prost, zicînd c-ar face ogor din locul ce robește
C-un ceas-nainte ca s-o surpe de-ar fi să afle vreun mijloc.

Bătrîna stîncă simte gîndul ce împrejurul ei rînjește,
Dar tace, și cînd suflă crivăț ea sfarmă viforul tăios,
Și ocrotită valea-ntreagă dă roade spornice voios,
Pe cînd chiar apa care-o sapă din sînul ei se limpezește.

Bătrîna stîncă e zadarnic de ani luată la mijloc...
În umbra ei pasc încă mieii și-ajung vlăstarii brazi puternici,
Și fie-n mare sau mic număr, neputincioși sunt cei nemernici —
Bătrîna stîncă uriașă e neclintită de pe loc.

www.dacoromanica.ro

COMORI DE AUR

Comori de aur dorm ascunse-n mînăstire.
Călugărul murind i-a spus că sub altar
Se află cu prisos lumeasca fericire.

Neliniștea-i de-atunci e fără de hotar:
El caută prilej năuntru să pătrundă
Și zilnic împrejur se plimbă solitar.

Ar vrea pe dupe stîlpi penumbra să-l ascundă,
Pe-averi de voievozi se vede suveran,
Silește pe noroc la glasu-i să răspundă;

Ajunge-al lumii domn din fiu de poporan,
Dar cînd dupe altar rămîne-n asfințire,
Se simte-nfiorat de-o groază de țăran:

Comori de aur dorm ascunse-n mînăstire.

www.dacoromanica.ro

EPIGRAF

Îşi dau albinele silinţă,
Muncind cu multă sîrguinţă
S-adune sucul de prin flori;
Îl duc în stupi ş-apoi îndată
O miere dulce e-njghebată
Spre-a-mbogăţi pe negustori;
Avem o soartă-asemănată
Strîngînd poetice comori:
Căci orişicare ne-ar fi ciuda
Ne e sudoarea ca şi truda
Pentru librarii viitori.

www.dacoromanica.ro

OSPĂȚUL LUI PENTAUR

Templul nalt ce e din piatră cu-ngrijire prelucrată
În inscripții hieratici răspîndite cu belșug
Prin al soarelui praf de aur schinteiază și s-arată
Uriaș prin înălțime, răpitor prin meșteșug.

Pe sfințenia tihnită stîlpi de umbră priveghiază,
Pe cînd flacări parcă urcă din nesipu-n zare-ntins;
Uși de bronz întredeschise pe-adîncimi ce-nfricoșează
Întunericu-l frămîntă cu năluci de aur stins.

Sfinxi pe socluri de-alabastru așezați pe două rînduri,
De la scara care duce pe platforma de porfir,
Roși de vînturi, arși de soare, dar senini de orice gînduri,
S-odihnesc cu moliciune printre flori de trandafir.

Dar în sala hipostilă, împrejurul unei mese,
Pentaur, poet și preot, stă cu oaspeți numeroși,
Cupe de-onix se ridică, daruri scumpe, lui trimese
De Ramses și de curtenii cei avuți și generoși.

Dintr-o singură fereastră cade-o trîmbă luminoasă,
Ce-nfășoară comesenii într-un nimb strălucitor,
Fundul templului se pierde sub un strat de umbră groasă,
Ce pe zei adăpostește de-orice gînd pîngăritor.

www.dacoromanica.ro

Robi frumoşi cu piepturi goale şi cu ochi şireţi de vulpe
Ies fantastic ici şi colo din noptosul labirint,
Au tunici cu fir cusute, calasirise pe pulpe,
Şi înalţă vase de-aur înflorite cu argint.

Un peşchir ca hiacintul masa toată o-nveleşte,
Şi pe purpura-nfocată, în lădiţe de sandal,
Floarea tainică de lotus întristat se vestejeşte
Printre poame ce se urcă pe sub bolţi piramidal.

Rînduiala domnitoare e de meşter plăsmuită:
Raci de mare ce spăimîntă, stridii cu mărgăritari,
Avînd dreptul fiecare dintre scoica siluită
Să ia boaba încleştată în calcariile tari.

Plăsmuiţi după natură, peşti din cărnuri delicate,
Ce cu solzi de gelatină în argint se oglindesc,
Lîngă pasări de tot felul, şi întregi, şi despicate,
Împreună cu vînaturi nencetat se grămădesc.

Tot ce e mai bun pe lume, strîns cu bani şi iscusinţă,
Îmbrînceşte înainte lăcomiile trupeşti,
Şi pe cînd se schimbă vorbe şi se bea cu prisosinţă,
Pe metalice tripede ard parfumuri arăpeşti.

Sirieni cu forme clasici, copilandri prin etate,
Dar pişcaţi în ciuda vîrstei de-al plăcerilor tăun,
Înmuiaţi în tinereţe ca-ntr-un lac de voluptate,
Peste masa largă mişcă evantalii de păun.

Şi cum robii vin să cînte din cimbal şi din chitară,
Pentaur ridică vocea, şi pe harpa lui de bard
Epopea strălucită curge falnică şi clară,
Întrecîndu-se-n căldură cu privirile ce-i ard.

„Sub Ateş căzut în cursă, maiestatea-sa se luptă,
Părăsit de toţi oştenii şi aproape-nconjurat,
Braţu-i ager se înmoaie, spada sa e-n două ruptă,
Dar pe barbari să-i înfrîngă sau să moară, a jurat.

Şetasar ce-i stă-mpotrivă, de prisos i se opune,
Maiestatea-sa năvală îşi repede al său car:

www.dacoromanica.ro

Calcă, culcă,-mpunge, rupe, taie, spintecă, răpune,
C-o mînie trăsnitoare în al ochilor focar.

Zeul Month îi dă iuțeala și Baal a lui putere,
C-o silință uriașă sparge zidurile vii,
Iar în urma lui se scurge sînge roșu din artere,
Ca un must de struguri negri de sub teascul unei vii.

Și pe cînd se luptă capii cu grozava-nvălmășeală,
Călărimea nesupusă trăsnitoarei zăticniri,
Printre pulberea ce urcă licărind de-năbușeală
Pe monarc îl urmărește cu sălbatice răcniri.

Tarekenas — l-acest nume se întoarce fiecare
Către oaspetele tînăr mai frumos ca zeul Ra —
Vede-al regelui pericol, și sub două mii de care
Uruind pe roți de-aramă face cîmpu-a tremura.

Un torent ce-și prăvălește cursul de-apă peste stavili
Nu s-asvîrle printre pietre cu asalt mai mugitor,
Iar un fulger cît de aprig îndrumat de nalte pravili
Între nori cînd izbucnește nu e-atît de-asurzitor.

De sub roți, de sub copite, de sub spada ce se frînge
Printre coaste sfărîmate unde fierul s-a vîrît,
Izvorește, sare, curge, un întreg potop de sînge
Și-un morman cumplit de leșuri umple cîmpul mohorît;

Șetasar, Șirab, Patasa, peste cîmpii păduratici,
Căutîndu-și mîntuirea, fug de panică coprinși,
Și Ramses, oprindu-și caii, dintre-oștenii asiatici
Nu mai vede în picioare decît turma celor prinși."

„Lui Ramses și Tarekenas slavă-n veci nemărginită"
Este strigătul ce sala o străbate pînă-n fund,
Iar ecoul ce deșteaptă pe o scară nesfîrșită
Printre-abisurile vremii se tot face mai profund.

www.dacoromanica.ro

NERON

Privire-adîncă. Searbăd. Ca cioc de vultur, nasul;
Sprîncene arcuite și trase cu compasul;
O frunte largă; buze ca vești trandafiri;
Pe ochi perdea de gene din pleoapele subțiri
Ce lasă să străbată cum stau întredeschise
O lume de concepții ș-o lume de abise.

De lebădă-i e gîtul; de marmură-al său piept,
Aci, de pe-o terasă, îl vezi semeț și drept
Privind albastrul Tibru, panglică lucitoare,
Pierdut cu mintea-n visuri, scăldat cu fruntea-n soare;
Aci, molatec, lenes, apleacă, feminin,
Grumazul său de fildeș pe toga sa de in.

Neron!... Palatul, noaptea, răsună de orgie
Precum răsună, ziua, orașul de urgie...
Banchete, flori, Falerno și cîntece de-amor
Ciocnindu-se, adesea, cu țipete ce mor,
Pornesc, peste tot locul, un haos fără nume —
Dar haosu-nsemnează o epocă, ș-o lume.

Neron!...
E Roma-n flacări, în lacrimi și-n măcel,

www.dacoromanica.ro

Căci Cezarul o știe mai rea și decît el;
E vinu-n cupe de-aur și sîngele pe scară;
Desfriu de vin-năuntru, desfrîu de sînge-afară...
Dar astfel precum este: bizar și criminal,
Neron e încercarea de-a fi original.

www.dacoromanica.ro

ZI DE IARNĂ

Se-nnorează ceru-albastru,
Nici o floare, nici un astru,
Căci şi cer ca şi pămînt
Pus-au vara în mormînt.

Toate frunzele-adorate
Zboară-n vînt amestecate...
Corbi şi ciori-nnegresc pe sus...
Rîndunelele s-au dus.

Fulguieşte de ninsoare
În pustiele ogoare,
Urlă crivăţu-n copaci...
Vai de oamenii săraci.

De la munte pîn' la baltă
Numai crivăţ ce te saltă;
Numai cer posomorît
Peste cîmpul mohorît.

Bătătura e pustie
De belşug şi veselie,
Şi de-al verei cîntec viu
Orice suflet e pustiu.

www.dacoromanica.ro

Sus la stînele din munte
Pe zăpadă își fac punte
Lupi prădalnici și mișei...
Vai de turmele de miei.

Peste tot numai zăpadă,
Ce s-adună în grămadă
Sau se-mparte-n fel de flori
Sub ai vîntului fiori.

Prin pădurea troienită
Nu e creacă nenflorită,
Dar în loc de ghiocei
Pretutindeni e polei.

De prin coșuri iese fumul
Ce mereu își trage drumul
Sub al iernii cer senin...
Vai de cei fără cămin.

Prin orașe umblă-n sănii
Fel de feluri de jigănii
Ce-năuntru nici nu-ncap
De samur și de sangeap.

Tot prin falnice locașe
Își duc frunțile trufașe,
Dar de nas, de nu le-ajungi,
Sub mănuși au ghiare lungi.

Viscol, crivăț nu-i atinge,
Soba-n veci nu li se stinge...
Sunt boieri sau boieriți...
Vai de oamenii cinstiți.

www.dacoromanica.ro

ÎNJURAȚI-MĂ, PRIETENI...

Înjurați-mă, prieteni,
Dați-mi cupa cu amar,
Veți avea destulă vreme
Să mă plîngeți în zadar.

Nu sunt încă, nu sunt încă
Pe al morței negru car —
Înjurați-mă, prieteni,
Dați-mi cupa cu amar.

Trageți hora de urgie,
Și rînjiți cu rîs amar —
Veți avea destulă vreme
Să mă plîngeți în zadar.

www.dacoromanica.ro

AVÎNT

Precum în largul mării corabia s-opreşte
Cînd vîntul nu mai suflă şi pînza pe catart
Atîrnă nenstrunată sub luna ce-i zîmbeşte
Cu razele ce-asupră-i zadarnic se împart;

Precum vioara tace cînd coarda se destinde
Ş-abia auzi în suflet cîntînd ca printr-un vis
Răsunete suave, voioase sau murinde,
Ce trec prin amintire c-un farmec nedescris;

Aşa-n răstriştea vieţei, poetul, şi el tace,
Cu inima rănită în pieptul sîngerat,
Nimica nu-l mai mişcă, nimica nu-i mai place
Şi-l află-orice simţire cu sufletu-nghеţat.

Ca el e şi matrozul corabiei oprite...
Avîntul şi-l legase de-al vasului înot,
Iar apa oglindeşte priviri nensufleţite,
Şi mută se întinde oglindă peste tot.

Sunt triste, oh! sunt triste momentele acele,
Căci inima rănită a bietului poet
Adoarme ca şi marea sub cerul plin de stele
Şi nu mai cîntă-ntr-însul speranţă nici regret.

www.dacoromanica.ro

Precum însă deodată la-ntîia adiere
Corabia tresare pe-al undei sîn amar
Şi pînzele se umflă ş-o-mpinge cu putere,
Jucînd-o în boiestru ca falnic armăsar;

Tot astfel inspirarea deodată se ridică,
Şi aripi nevăzute îl schimbă-n semizeu,
Se-ntinde pe hîrtie a versului panglică,
Iar sufletul în urmă îşi lasă corpul greu.

Lirismul şi satira se joacă pe-a lui frunte
Ca fulgere desprinse din foc dumnezeiesc,
Nou Moise, el se urcă atunci pe vîrf de munte
Şi alte legi sădeşte în sufletu-omenesc.

Deşi în urmă-i urlă a urei aiurare,
Zimbind, cînd să-l sfîşie cei răi se învrăjbesc,
Aşa de sus ţinteşte ş-atîta e de mare,
Încît coprinde totul: ceresc şi pămîntesc!

El vede armonia din lumile eterne,
Pricepe nesfîrşitul ş-al totului mister;
Materia în faţă-i se fierbe şi se cerne,
Urmează în adîncuri cometele ce pier;

Ştiinţa grăniţată o calcă în picioare...
Atomele iau viaţă, le simte cum trăiesc...
Le-aude bucuria sau lunga lor plînsoare
În vecinica mişcare pe care-o-ndeplinesc;

Coboară printre oameni şi ştie să mîngîie,
Şi cîntecu-i se varsă ca rîuri de isop,
El curăţă şi spală de-a patimilor rîie...
Insultele nu-l pleacă, să rîure potop;

Căieşte pe poporul ce merge la pieire,
Tiranu-ncremeneşte sub biciul lui de foc,
Dar vai! el care merge de-a drept la nemurire,
Adesea n-are-n viaţă nici pîine, nici noroc.

www.dacoromanica.ro

PE LACUL DE GARDA

(11 și 10 silabe)

Frumoase flori, rochițe delicate,
Voi vă urcați — urcați-vă mereu...
Zîmbiți voios de soare colorate,
Că vă privesc cu drag prin geamul meu.

În zori de zi, spre apele albastre,
Cînd mă deștept ca să mă uit pe lac,
Văd cum se sting licăritoare astre
Și cum s-aprind colorile ce-mi plac.

Atunci, atunci, rochițe delicate,
De raze vii, voios cînd străluciți,
Vă bucurați de soare colorate
Și mîngîiați pe cei nenorociți.

Eu nu mai am speranță, viață, soare,
Și simt de-acum ai morții reci fiori,
Dar tot zîmbesc văzînd cîte o floare,
Și aș voi să am pe groapă flori.

www.dacoromanica.ro

DIN CE ÎN CE...

Din ce în ce mai multe
Amarnice insulte
Întîmpin nencetat,
Cît inima-mi sărmană
Întreagă e o rană,
Un hoit de sfîșiat.

Albastra boltă-mi pare
Cernită de-ntristare,
Ca sufletu-mi în dor,
Iar lacrimile mele
Întunecă și stele
Și soare-ncălzitor.

E iarnă, este gheață
Întinsă pe-a mea viață,
Precum pe niște văi
Zăpada se întinde
Și-n giulgiu-i coprinde
Păduri, izvoare, căi.

Și cum ascunsă tace
Privighetoarea-n pace

www.dacoromanica.ro

Prin scorburi de copaci,
Așa și tu biet suflet,
Abia avînd răsuflet,
Te-ascunzi în piept și taci.

www.dacoromanica.ro

VÎNT DE TOAMNĂ

Mă zoresc să scriu degrabă...
Pentru ce, nu ştiu nici eu:
Mă zoreşte Dumnezeu?
Simt că viaţa mea e slabă?

Cînd apusul e mai falnic,
Norii toţi cînd strălucesc,
Melancolic îi privesc
Şi rămîn cu ochiul jalnic.

Este oare, este oare,
Semn de moarte pe curînd
Versul meu ce plînge blînd
Ca susurul de izvoare?

Cu octomvrie ce vine,
Fi-voi oare frunza-n vînt
Doborîtă la pămînt
Şi uitată de oricine?

De-aud clopotul de jale,
Fără voia mea tresar,
De-ntîlnesc funebrul car,
Mă întorc din a mea cale.

www.dacoromanica.ro

TU CE EŞTI A NAŞTE

Tu ce eşti a naşte, suflet rupt din mine,
Clipă dintr-o vieaţă plină de suspine,
Poate la necazuri ai să mă blestemi
Şi vei zice, poate, c-ar fi fost mai bine
Rămînînd ce fost-ai să nu-nveţi să gemi,
Tu ce eşti a naşte, suflet rupt din mine.

Zi oricare vorbă la nenorocire...
Oare eu născut-am cu a mea-nvoire?...
Însă niciodată nu uita că eu
M-am luptat în lume fără şovăire
Şi mi-a fost în sprijin bunul Dumnezeu...
Zi oricare vorbă la nenorocire.

Către-aceleaşi lupte poartă al meu nume
Fără-a şti ce soartă vei avea în lume
Şi la urmă trece-l altuia şi tu...
Va veni răstriştea vrînd să vă sugrume,
Dar şi mie-mi strînse gîtul cît putu...
Către-aceleaşi lupte poartă al tău nume.

Vieaţa e o mamă pentru mulţi grozavă...
Orice zi le-aduce un pahar de-otravă...

www.dacoromanica.ro

Cerul este însă plin de străluciri,
Şi a sărutării flacăre suavă
Umple-al nostru suflet cu-ndumnezeiri,
Şi e dulce vieaţa chiar cînd e grozavă.

www.dacoromanica.ro

SE DUCE...

Se duce noru-n al său zbor
Ca gîndul meu rătăcitor,
Aci de lună poleit,
Aci de noapte înnegrit.

Se duce rîul pe costiș,
Încolăcit pe sub frunziș,
Aci șoptind un cîntec blînd,
Aci umflat și spumegînd.

Se duce vîntul printre foi,
Se duc și lucruri vechi și noi,
Se duce tot ce e de dus,
Pămîntul jos și luna sus.

Dar cînd e totul călător,
Schimbat mereu sau schimbător,
Al meu destin e neîncetat
Neschimbător și neschimbat.

www.dacoromanica.ro

CURTEA CU JURAȚI

Ați fost oare vreodată la Curtea cu jurați?...
Acolo sunt victime și sunt și vinovați.
Acolo poate-oricine să meargă ca să-nvețe,
Că viața e un taler ce are două fețe:
Pe-o față este Raiul și pe-alta Iadul. — Rai
E dulcea bogăție cu vecinicul ei mai,
Cu paturi, cu poloage, cu jețuri de mătase,
Cu searbede ființe în șiruri lungi de case,
C-o lume de dorințe ce-ndată se-mplinesc
Cu „pun-te, ia-te, masă" în chip împărătesc,
Cu slugi, care stau gata să-ți fie la poruncă,
Cu tot ce e plăcere și tot ce nu e muncă;
Cu toate cîte-n fire sunt Rai și nu sunt Iad.
Trecînd prin amîndouă, cunosc pe unul ș-altul:
Splendoarea și noroiul, parchetul și asfaltul,
Și fără-a-mi frînge gîtul la Iad știui să cad,
Știui să-nvăț ce este cumplita sărăcie,
Cu boli sau trebuințe ce corpul ne sfîșie,
Cu soba înghețată pe viforul de foc,
Cu ghete scîlciate prin bălți și prin noroaie
C-o inimă pe care restriștea o-ncovoaie,
C-o muncă fără roade ș-un trai fără noroc.
Știui să-nvăț ce este a banului valoare...
Aflai că e stăpînul pe viață și onoare...
Aflai că fără dînsul ești mort deși ești viu;

www.dacoromanica.ro

Ani lungi, văzui tot negru frumosul cer albastru,
Şi fără s-am speranţa de-a şti ce-am să deviu,
De-a rîndul, aruncat-am în ora de dezastru
Pe marea disperării în care m-afundam
Cu scaune şchiopate, oglinzi sau canapele,
Şi munca cea mai stearpă şi cîntecile mele.
De-a rîndul cîte-o treaptă mai jos mă coboram ...
[. . . . . .]
Şi toate împreună formează-o bogăţie
De fiere distilată pe-o fragedă junie,
Şi toate împreună făcîndu-mă bogat
Îmi sunt a mea putere şi-mi fac a mea mîndrie...
La douăzeci şi unu de ani în puşcărie,
Alături cu tîlharii, să-i plîng am învăţat.
Cunosc a vieţei carte, şi-acel care-o cunoaşte
Citind-o-n timp de zile sub lacăte şi broaşte,
Cunoaşte şi ce este o Curte de juraţi...
Mi-aduc şi azi aminte de ziua achitării,
De zgomotul din sală, de domnii avocaţi,
De-aprozii de la uşă, de vorbele-acuzării,
Ţipînd să mă trimită pe şase ani la gros,
De mine-n haine negre, gătit ca de paradă,
De lumea ce-alergase voind ca să mă vadă,
De stradele-mbulzite de-un public furtunos,
De-ntreaga-mi tinereţe în sala judecăţei,
De muzele-mi satirici pe banca de-acuzaţi,
Aduse între săbii şi puşte de soldaţi...
Îmi pare că simt încă palpitele etăţii,
Palpitele acelea sunt imnul libertăţei,
Ferice de acela ce-n pieptu-i le-a simţit,
Deşi, la urma urmei, rămîne păcălit.
Ai dreptul, nu e vorbă, afar' din puşcărie
În toată libertatea de foame ca să mori...
Juraţii m-achitară, făcînd o nerozie,
Noroc că se arată cu minte uneori.

www.dacoromanica.ro

STUFUL DE LILIAC

Era o zi senină ca fruntea de fecioară
Ce e neturburată de-ai patimelor nori,
O zi în care șoapte de îngeri se coboară
Și vin pe-o adiere să cînte printre flori.

Subțiri ca o dantelă urcau mereu din apă
Clădiri de nori fantastici ocoale dînd pe lac,
Și prins de-o rece stîncă pe care vîntu-o sapă,
Gemea mușcat de vînturi un stuf de liliac.

Plăpîndele lui ramuri abia înmugurite,
Văitîndu-se pe soarta ce-acolo le-a sădit,
Nainte de-a-și da rodul mureau învinețite
Cînd ea veni să șeadă sub stufu-l oropsit.

Atunci acele ramuri deodată înfloriră
Și-o ploaie azurie vărsară peste noi...
O! Doamne, acele clipe ce repede pieiră...
Uscat e liliacul și nu mai suntem doi.

www.dacoromanica.ro

ÎN ARCANE DE PĂDURE

În arcane de pădure întuneric ce spăimîntă.
Frunza tace lîngă frunză şi copac lîngă copac;
Noapte tristă, noapte mută, noapte moartă, cer opac —
Dar privighietoarea cîntă, dar privighietoarea cîntă.

În arcane de pădure vijelie ce spăimîntă,
Trăsnet roşu ce-nfăşoară şi surpare de potop;
Pentru ce e armonia o mînie fără scop,
Dar privighietoarea cîntă, dar privighietoarea cîntă.

În arcane de pădure grozăvie ce spăimîntă,
Aurora-ntîrziată nu s-arată sub frunziş,
Întunericul în cale i s-a pus în curmeziş—
Dar privighietoarea cîntă, dar privighietoarea cîntă.

www.dacoromanica.ro

PĂDUREA

Nimica n-are ca pădurea mai multe farmece s-atragă
Un suflet ce iubește taina frunzișelor cu umbră dragă
Și nicăieri nu poți mai bine de lumea-ntreagă să te pierzi
Decît pe-ngustele potece sub bolțile cu frunze verzi.

Frumos e muntele ce-nalță spre ceruri fruntea lui semeață,
Frumos e cîmpul ce se-ntinde ca și o mare de verdeață,
Frumoasă, marea liniștită sau cu talasul răzvrătit,
Însă nimica cu pădurea nu poate fi asemuit.

Ea n-are-n sînul ei castele, dar soarele cînd o izbește
O populează cu fantasme, și cîntu-o face de vorbește,
Ș-aci zărești palate-nalte, ș-aci, cînd ele se desfac,
Ridică vocea orice frunză și-n om se schimbă-orice copac.

Și cîte gînduri nu deșteaptă cîte-un stejar mai vechi, ce știe
A veacurilor dispărute povestea cea de bărbăție,
El ce sub umbra lui bătrînă s-adăpostească a putut
Cîte-un Mihai al țării noastre, trăit și mort necunoscut.

www.dacoromanica.ro

Pădure, cine nu iubește suava ta melancolie,
Tu ce ridici spre ceruri brațe visîndu-ți dulcea poezie,
Și care om venind în tine nu se pricepe înălțat,
Cu rănile în piept închise cu doru-n suflet alinat?

Poetul dacă se așează la vreo răspînte cu fîntînă
Vorbește cu izvoru-albastru de-a codrului
frumoasă zînă,
Ce se tot face nevăzută de cînd nu sunt nici frați
de cruci,
Nici verzișori frumoși ca zmeii, nici poteră și
nici haiduci.

Și cîntecele ce deșiră îi sunt adesea însoțite
De milioanele de frunze în soare-apune poleite,
Iar apa alergînd la vale, cu un murmur nedefinit
Le duce fără de-a ști unde și nici de unde i-au venit.

Ciobanul dacă se zărește printre desișul tău cel verde,
De rînd de-ar fi la-nfățișare, înfățișarea lui și-o
pierde,
Și ca-ntr-o cadră ce-ar coprinde pe un păstor al
lui Virgil
Se-ntipărește o idilă pe chipu-i încă de copil.

Îl vezi alăturea cu mieii, pe care blînd îi păstorește,
Cu pieptul gol, în vînt cu părul ce alba față i-o
umbrește,
Ca-n vremuri clasice de simplu, dar și frumos și fericit
Precum n-a fost pînă acuma de nimeni încă-nchipuit.

Voinicul dacă pe sub seară și-adăpostește-a lui
comoară
De dragoste înflăcărată sub umbra ta ce-l înfășoară,
Din om ce este-l faci să pară ca sîntu Gheorghe
de măreț
Și tremură sărmana fată sub buza lui de îndrăzneț.

Pădure, cadrul tău convine la bucurie și durere...
Dar cîntecul ce pe-a mea buză începe azi a tresălta

www.dacoromanica.ro

Din nou ca să răsune liber şi să reia a lui putere,
Pădure, are trebuinţă de cadrul şi de umbra ta.

Cu gîndurile mele singur aş vrea ca să mă pierd în tine,
Să simt o dulce voluptate sorbindu-ţi aerul cel viu,
Să nu mai s-afle om să ştie nici de-al meu nume nici de mine,
Şi tot aşa să nu mai fie nici om de care eu să ştiu.

Tăcut, sub frunze ca nălucă să mă strecor fără-ncetare
Pe unde locul mai sălbatic s-ar întîmpla în drumul meu,
Iar cînd uitării lumea-ntreagă şi eu s-am parte de uitare,
Rănit de lupta unei vieţe pe care n-am cerut-o eu.

Spre soarele ce se ridică să cînt cu frunzele ce cîntă,
Cu paserile modulîndu-şi concertul lor neîntrecut,
Cu şoptitoarele izvoare ce-n armonie se frămîntă
Pe patul de-albe pietricele ce le e vecinic aşternut.

Şi cufundat prin al meu suflet în armonie şi verdeaţă,
Răpit din visele frumoase ce-n al meu cuget s-ar ivi,
Să simt şi lumea să-nţeleagă că de-are traiul vreo dulceaţă,
E de-a uita că-l porţi pe umeri ş-ameninţă a te strivi.

www.dacoromanica.ro

AMORUL

Safirul de-un albastru limped
Umplut de-a cerului lumină
Nu strălucește în splendoare
Decît în aur și platină.

Nici diamantul în alamă,
Nu-și are flacările toate,
Nici corpul ce s-ascunde-n zdrențe
Să ne ia mințile nu poate.

Ideea cea mai strălucită
Cînd nu e bine îmbrăcată
De graiu-n care e coprinsă
E o miloagă dezmățată.

Vestmîntu-n toate predomnește,
Dar cînd a patimei răscoală
Se umflă-n piept — Amorul singur
E mai frumos în pielea goală.

www.dacoromanica.ro

URSITOARELE

Călătoare pe o rază
Ursitoarele-au venit
Mai deunăzi să mă vază
Și cu milă mi-au zîmbit.
Împrejurul meu cu toate
Învîrtindu-se mi-au zis:
„Către bine te vom scoate,
Iartă-ne că te-am ucis.

Iartă-ne că te-am ucis.

Îți vom da putere, — nume,
Bani, prieteni și amor
Și vei ține sceptru-n lume
De adînc cugetător.
Ce voiești? Răspunde-ndată
Să-ți venim în ajutor?"
Le-am răspuns: — „A mea răsplată,
E să mă lăsați să mor.

E să mă lăsați să mor."

www.dacoromanica.ro

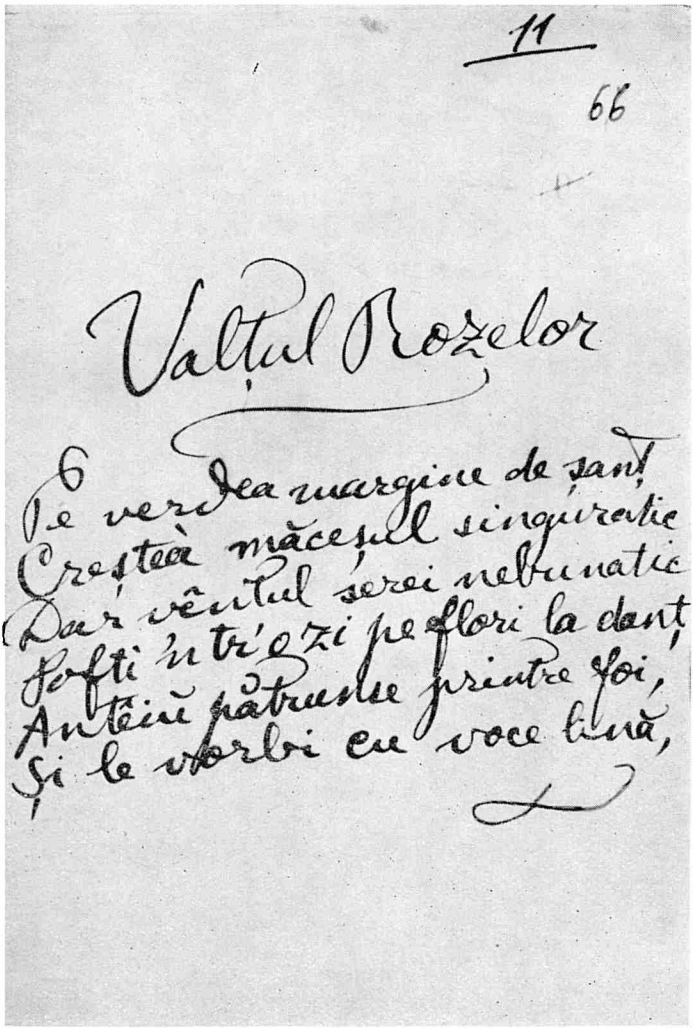
11

66

Valțul Rozelor

O pe verdea margine de șanț
Creștea măcieșul singuratic
Dar vântul serei nebunatic
Sufla în trei zi pe flori la dans
Atunci pătrunse printre ele,
Și le vorbi cu voce tână,

Valțul rozelor, facsimil.

www.dacoromanica.ro

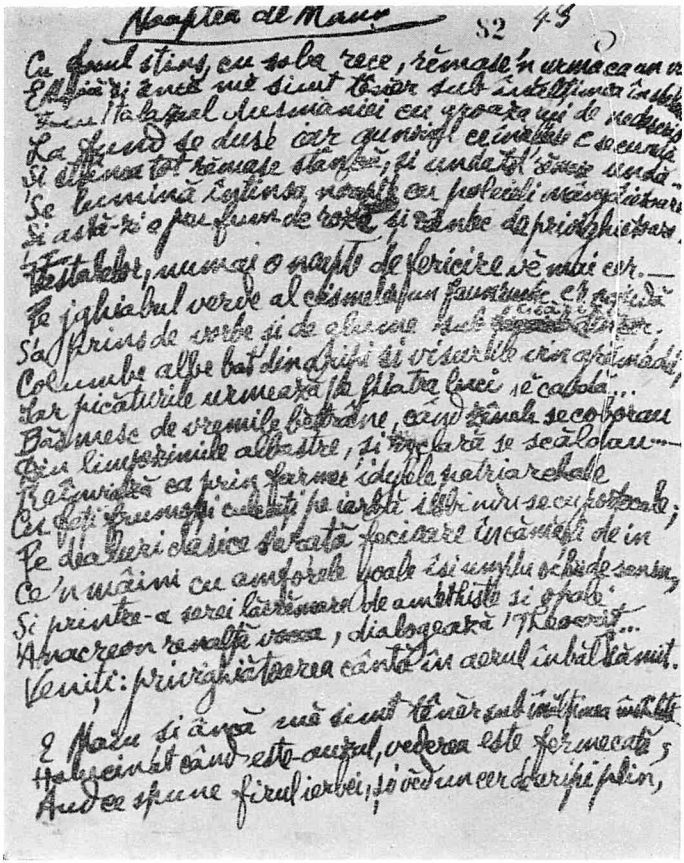

Noaptea de mai, facsimil, ms. 3.406, f. 82 r.

www.dacoromanica.ro

SUB MUNȚI

Ca fire de păianjen din ceruri la pământ
Și-a tors argintul luna în mii și mii de raze,
Lucind printre frunzișuri, pe cîmpuri, pe obraze,
Și strălucind pe turnuri cu alb coperămînt.

În zarea viorie s-arată ca năluce
De trupuri uriașe, Carpații cei bătrîni...
Cîntîndu-și vechea doină, vezi Oltul cum se duce
Ș-auzi lătrînd pe dealuri zăvozii de la stîni.

Ciobanul, lîngă turmă, culcat cu ochii-n sus,
În somn, spre-o altă lume, purtat a fi se lasă,
Odihna-l înflorește, căci grija nu-l apasă,
Și-n cîntecul de frunze și ape doarme dus.

O! Doamne, ce frumoasă priveliște-n tot locul...
Ce pulberi strălucite prin ceruri se întind...
O! Doamne, tu cu stele încinsu-ți-ai mijlocul
Și eu cu biete slove mă-ncerc să te coprind.

www.dacoromanica.ro

ÎNTRE FRUNZE

Grădina este plină de taina fericirei
Şi nu e fir de iarbă de-alt fir ne-ndrăgostit;
E mai, cînd nu e frunză să n-aibă al iubirei
Fior nedesluşit.

Micsandra spre rozetă se pleacă fermecată,
Garoafa rîde-n soare cu roşul ei mănunchi,
Iar viţa se ridică pe măr, amorezată
De verdele său trunchi.

Rochiţele, în braţe subţiri, dar încordate,
Strîng vişinul, şi creacă cu creacă-l cuceresc,
Cireşele, alături, sub frunze-mperechiate,
Roşesc şi se iubesc.

Din totul se înalţă un cîntec către soare
De dragoste nespusă, de dulci îmbrăţişări,
O falnică poemă de strofe arzătoare,
De tainice oftări.

Ascultă: e grădina întreagă, ce uneşte
Simţirea ei suavă cu cîntecul din noi,
Şi cerul din adîncu-i de aur ne priveşte
Zîmbindu-ne prin foi.

www.dacoromanica.ro

LEUL

În deșerturi nesipoase și-avusese epopeea...
Sub privirea lui de rege orice fiară tremura,
Chiar pantera — pisicoasă — însă crudă ca femeia,
Se trăgea din a lui cale sub un frig ce-o scutura.

Omul chiar — această fiară cea mai crudă printre fiare,
Rămînea cu mîna moartă pe trăgaci sau pe cuțit,
Și crezîndu-se sub dinte, și crezîndu-se sub ghiare,
Șovăia pierzîndu-și mintea de putere părăsit.

Se făcea că nu mai simte, se făcea că nu mai este,
Prăvălindu-se-n nesipul de căldură-nflăcărat,
Semeția lui — minciună; vitejia lui — poveste,
Leul se uita la dînsul îmbălîndu-l c-un scuipat.

Însă vîrsta nimicise uriașa lui putere,
Și înfrînt de greutatea unor ani de patriarh,
Pe pleoapele lui lîncezi cu solară mîngîiere
S-afunda în maiestatea morței sale de monarh.

Și cînd fu să intre-n pace, fu priveliște ciudată,
Căci de-a morței zvîrcolire coama lui cînd se zbîrli,
Om, hienă și panteră se iviră dintr-o dată,
Dar pe leu-n agonie numai *omul* s-azvîrli.

www.dacoromanica.ro

EPIGRAF

Să mă spele de insulte nu mă-ncerc să fac apel
La un veac ce nu coprinde decît patimă în el
Şi în care tot nerodul are dreptul să vorbească
Ca dovadă-ntemeiată de prostia cea obştească.
Cît e ţara noastră toată văd mulţimi fără simţiri,
Creieri stinşi de întuneric, inimi roase de-njosiri.

Dar cînd patru generaţii peste moartea mea vor trece,
Cînd voi fi de-un veac aproape oase şi cenuşe rece,
Va suna şi pentru mine al dreptăţii ceas deplin,
Ş-al meu nume, printre veacuri, înălţîndu-se senin,
Va-nfiera ca o stigmată neghiobia duşmănească,
Cît vor fi în lume inimi şi o limbă românească.

www.dacoromanica.ro

FAUNUL

În ochii mei adînci, pe brînci un faun priveghiază,
Visează străşnica plăcere ce poţi s-o smulgi unui viol,
Hipnotizări ce pervertesc rînjind împrăştiază
Şi-n fund de gingaşe potire ţîşneşte-n silă vitriol:
În ochii mei adînci, pe brînci un faun priveghiază.

Catifelează lin şi dulce cuvîntul său—suspin blajin —
Dar cînd stăpîn se crede-a fi, atunci pe pradă sare,
Brăzdează sînurile goale cu buze aprigi ca de Djin
Şi e un Iad de foc ascuns ce, pînă nu tresare,
Catifelează lin şi dulce cuvîntul său — suspin blajin.

Zadarnic anii trec, şi trec — rămîne Domn în scaun,
Şi nu e om ca să nu-l poarte la pîndă-n el pitit pe brînci,
Iar nu e ceas şi pas, răgaz să poţi avea de faun,
Eşti robul lui, şi totdeauna ca să trăiască el mănînci,
Zadarnic anii trec şi trec — rămîne Domn în scaun.

www.dacoromanica.ro

NOAPTEA NEAGRĂ

Cu norii ce afar' s-adună
Acoperind şi cer şi lună,
De la fereastra mea, sub coaste,
Călări pe beznă, ca prin basme,
Zăresc un şir grozav de iasme
Ce sunt a iadurilor oaste.

Hop! Hop! Se duc mereu la vale,
Şi parcă m-ar privi cu jale,
Şi parc-ar rîde cîteodată...
Căci spăimîntoasele lor rînduri
Sunt ghiana ce o port în gînduri,
Sunt mintea mea întunecată.

Cocoşul ce-n spre ziuă cîntă
Cu glasul lui nu le spăimîntă...
Hip! Hip! — curg iazmele într-una,
Şi dacă las perdeaua iute,
Atunci, odaia, pe-ntrecute,
Mi-o umplu, una cîte una.

Ha! Ha! — Şi grabnic mă-nconjoară
Rîzînd de-un rîs ce mă doboară,
Iar în mijlocul lor, îndată,
Pe cînd mai mare e vîrtejul,
Uscîndu-mi gura şi gîtlejul,
Mă pun, şi trag o horă lată.

www.dacoromanica.ro

NEPĂSARE

Să renasc nu se mai poate,
Searbăd, trist, mă uit la toate,
Şi în traiul meu pustiu
Într-a gîndului oroare
E dezgustul în picioare...
Numai el mai este viu.

Corpul meu ce se apleacă
Pe al vieţii rîu ce seacă
E catartul cel trăsnit...
Morţei crude-n a mea preajmă
Cînd s-arată ca o iazmă
Nu-i zic „fugi" nici „bun sosit".

www.dacoromanica.ro

ȘTII TU...

Știi tu că dacă te-am văzut,
În lunga ta privire
Am înecat al meu trecut?

Știi tu că dacă te-am văzut,
C-o singură zîmbire
Și m-ai scăpat și m-ai pierdut?

Știi tu că dacă m-ai scăpat
De-abisul vieței mele,
În alt abis m-ai cufundat?

Știi tu că dacă m-ai scăpat,
Să sufăr orice rele
Și să trăiesc m-ai condamnat?

www.dacoromanica.ro

CÎND ARIPI...

Cînd aripi al meu suflet avea, credeam în toate
Iluziile roze... — Eram un semizeu,
Zburam spre empireu,
Mai sus de gloate...

Cînd aripi al meu suflet avea.

Purtam în grai argintul curatelor izvoare,
În cuget, visuri roze... — De viață mă-ncîntam,
De soare mă-mbătam,
Eram argint și soare...—

Cînd aripi al meu suflet avea.

Era ca o-nflorire de zile minunate,
De crini și roze roze... — Zîmbeam copilăros,
Voios și generos,
Străin de răutate...

Cînd aripi al meu suflet avea...

www.dacoromanica.ro

URĂ

Dacă-aș fi trăsnet v-aș trăsni,
V-aș îneca dacă-aș fi apă,
Și v-aș săpa mormîntu-adînc
Dac-aș fi sapă.

Dacă-aș fi șireang v-aș spînzura,
Dacă-aș fi spadă v-aș străpunge,
V-aș urmări dac-aș fi glonț,
Și v-aș ajunge.

Dar eu deși rămîn ce sunt,
O voce-adîncă îmi murmură
Că sunt mai mult decît orice,
Căci eu, sunt ură.

www.dacoromanica.ro

VEI CREDE

Vei crede poate că acuma, cînd sunt tăcut și liniștit,
Cînd te iubesc și totodată la rîndul meu cînd sunt iubit,
Sunt fericit la adăpostul acestui fel de alinare?...
Te-nșeli: Mai mult ca totdeauna nenorocirea mi-e de mare,
Și suferința mea de astăzi e că nu sunt nenorocit.

www.dacoromanica.ro

NOAPTEA DE IULIE

A-nceput din nou să-mi fie dor de dulce fericire...
Văd că-mi trece tinerețea, văd că anii mi se duc,
Și mi-e sete de plăcere, și mi-e sete de iubire,
Însă umbrele visate nu se poate să le-apuc.

Numai aurul, el singur, îmi lipsește-n astă lume,
Numai el, dar fără dînsul sunt un biet neputincios...
Care suflet de-al meu suflet, care nume de-al meu nume
S-ar lipi să ia povara unui trai sărăcăcios?

Pică plîns al tinereței pe un sîn ce nu palpită,
Ai avut cu ce să-l cumperi, e al tău pînă în zori...
Vestejește-te-a mea buză pe o buză vestejită,
Și tu, suflete, visează că aduni cerești comori.

Însă tu, o! poezie, cu mantaua ta regală,
Îți acoperă vederea — fugi în colțu-ntunecos,
Prin fereastră mă fixează luna rece și spectrală
Ca un doctor ce se uită la un chip de ofticos.

A! desigur, masca blondă avea altfel de privire
Cînd pe țărmurile de-aur ale lacului Leman
Surîdea printre frunzișuri la întîia mea iubire,
Vis mai lung decît un secol în coprinsul unui an.

www.dacoromanica.ro

A! desigur că în noaptea ce-n trecutul vieţei mele
E-nsemnată cu roşeaţa simţimintelor dintîi,
Dacă ea privea prin geamuri dintre pulberea de stele,
Nu venea c-un zîmbet rece lîngă caldul căpătîi.

Poezie! Poezie! Ai dreptate totdeauna,
Dar fiindcă simt şi astăzi că rămas-am tot al tău,
Dă te rog în jos perdeaua, ca să nu mă vadă luna,
Roag-o calea să-şi urmeze, voi să scap de ochiul său.

Zi-i să meargă pe oriunde e suavă fericire,
Să-şi încarce a ei rază cu al florilor arom,
Să zîmbească voluptăţei ce se naşte din iubire,
Dar să uite pe oricine a uitat că este om.

www.dacoromanica.ro

EPIGRAMĂ

Crezînd că nu mai sunt acelaşi, amice, poate nu te-nşeli,
Dar mi se pare de-altă parte că eşti schimbat mai mult ca mine.

Căci azi mă vezi că sunt ca tine,
Om ca oricare — cu greşeli.

www.dacoromanica.ro

RĂSMELIȚA MORȚILOR

Domnea-n locașul vecinic o noapte-ntunecoasă,
Și unul dupe altul, falangă fioroasă,
Ieșeau de prin morminte scheletele de morți:
„Deschidă-ne iar viața lucioasele ei porți...
Destul de cînd mormîntul ne supse și ne roase",
Striga învălmășită răsmelița de oase,
„Destul de cînd ne-apasă mormîntu-ngrozitor...
Vrem viață, vrem lumină, vrem soare-ncălzitor."
Și țestele prin iarbă dau fuga-nsuflețite,
Purtate de schelete în grab' reîntocmite,
Așa că cimitirul era ca un vîrtej
În care cîte-o țeastă fugea dupe un gîtlej,
Iar deget după deget, și coaste dupe coaste,
Urmau în goana mare ca oaste dupe oaste...
Femurul, cîteodată, un tibia prinzînd,
Da jalnice ocoale, trosnind și șchiopătînd,
Și-n groaznicul amestec, ciocnindu-se în cale,
Albeau prin noaptea neagră coloane vertebrale...
Claviculă și cubit, și metatars, și stern
Păreau mișcate astfel de-același dor etern,
Iar oasele cu-ncetul la rînd înghiesuite,
Cu zgomot în schelete erau reîntocmite,
Și glasul ce din toate țipa îngrozitor
Era: „Vrem aer, viață, vrem soare-ncălzitor".

www.dacoromanica.ro

NOAPTEA ALBĂ

Luna varsă în odaie
O fantastică văpaie,
Iar cu capul aplecat
Stă poetul care-odată
Pe o coardă fermecată
Lumea toată a-ncîntat.

Fruntea lui nensufleţită
Pare-n raza strălucită
Ca un munte pleşuvit,
Ochii lui fără privire
Îţi insuflă o-ngrozire
Ce te lasă-nmărmurit.

Printre florile de-afară
Doarme geniul pe scară
Ca un mort de nemişcat,
Pe cînd luna maiestoasă
O lumină îndoioasă
Pune-n cerul neschimbat.

www.dacoromanica.ro

TUTUNUL

Știu bine că tutunul e plantă veninoasă...
Știința socotește că e primejdioasă,
Dar ea prinos înalță spre cer același fum
Și-ncarcă cu extazuri molaticu-i parfum.
În norii ei albaștri se află cu uitarea
Un fel de nouă viață, un fel de cîntec lin,
Ciudata ei aromă îmbată cugetarea,
Iar cine nu fumează nu este om deplin.

www.dacoromanica.ro

VISUL FATAL

Nu mai am decît o sete, nu mai am decît un vis,
Vis ce-n inimă cu sînge conturat îl ţin închis;
Orişiunde-l port cu mine, şi c-o dulce voluptate
Mintea mea îl recitește pe cînd inima mea bate;
Negru, groaznic, fără milă, nu e-ntr-însulun cuvînt
Ca să nu mă facă singur uneori să mă-nspăimînt;
Ştreangul, fierul, focul, plumbul se-ntrețes să-l întocmească,
Şi-n zadar se-ncearcă unii din priviri să mi-l citească
Înainte de momentul cînd... — Dar visul meu cumplit
Dacă scris e să rămînă un biet vis neîmplinit,
Din adîncul ei cel umed, cu acceaşi nendurare
Groapa mea are să strige către ceruri: Răzbunare.

www.dacoromanica.ro

CÎNTECUL ŞI POETUL

Cînd se naşte într-o ţară mică, — cine e poet,
Dacă simte-a lui făptură că e roasă de-un regret,
E desigur de regretul c-a născut. — El cîntă, scrie,
Şi abia în cîte-un suflet, află cîte-o simpatie.
Încolo, cine-l citeşte, sau de pizmă e coprins,
Sau cu inima închisă şi-n citire nedeprins
Cartea i-o silabiseşte.

Dar de ce de insomnie doborît, — poetul cîntă,
Ş-avînd toate împotrivă inima şi-o mai frămîntă
Să mai lase pe hîrtie ca să treacă-al său condei,
Ce fixează note de-aur pe al foilor temei
Pentru ce mai împleteşte cu argint şi cu mătase
Stofele predestinate urme multe să nu lase,
Visul ce ne tot şopteşte?

Liliacul alb şi roşu harpa sa o coronează,
Al său cîntec, ca sideful străluceşte, — şi vibrează
Mai curat decît un sunet de cristal. — Armonios
Ca un ţipăt de vioară sub arcuşul mlădios,
Smulge lacrimi. — Blînd şi dulce se înalţă; — cîteodată,
De se-ncarcă cu mînie vînătă şi nenfrînată
Este pentru vinovaţi.

www.dacoromanica.ro

Iată cîntecul. — Poetul pentru ce-l vibrează însă?
Pentru cine e parfumul sau durerea lui cea plînsă?...
Tot ce știu e că natura strălucindu-i în priviri
Ceru-n sufletu-i coboară cu supreme-ademeniri,
Îngeri dulci pe buze-i cîntă... — Dacă vreți să știți misterul
Pentru ce și pentru cine?... Întrebați natura, — cerul,
Sau pe îngeri întrebați.

www.dacoromanica.ro

CĂTRE VIITORIME

Voi, care vă veți naște de-aci-într-un veac sau doi,
Voind s-aveți știință de cine am fost și noi,
Luînd spre deslușire istoria, — îndată
Simțirea noastră-ntreagă, de fală îmbătată,
Striga-va: „Ca strămbunii să fim de glorioși,
Pe cînd am fost cu toții mișei sau ticăloși."

Mai mult decît minciuna nimica nu răpune...
E aspru adevărul, dar trebuie a-l spune:
Da, țara noastră toată, din cap pîn' la sfîrșit
În zilele de astăzi e stîrvul otrăvit,
Din care sîntu soare cu flacăra-i suavă
Nu poate să mai scoată nimic decît otravă.

Și mișuie asupra-i un șir de viermi grețoși
Ce-l sug pînă la oase sătui dar lipicioși,
Blestem care desigur își are începutul,
Își are și prezentul, își are și trecutul,
Pe cînd sfîrșitul, — zilnic chemat și nesosit,
Se pierde printre veacuri, rămîne neghicit.

Dar cum? Din timpul nostru nimic nu va rămîne
Ca moaște respectate a zilelor bătrîne?
Ce? Zidurile Plevnei de sine au căzut
Și moartă ne-a fost țara soldați cînd am avut?

www.dacoromanica.ro

Ce? Poate să existe mai mare bărbăție
Decît să-ți dai sfîrșitul pe cîmp de bătălie?

Ei! Da. Prin vînt, pe zloată, flămînzi și dezbrăcați,
Martirii ce avurăm rămîn necontestați...
Zburară, se luptară, muriră; foarte bine:
E drept că au fost ieftini cu sîngele din vine,
E drept că fiecare a fost un semizeu,
Dar pentru ce, și cine, nu știu nici ei, nici eu.

Urmași, oricît de mare veți crede-a noastră falâ,
Feriți-vă de-a trece sub poarta triumfală
Prin care-această țară de-un veac a defilat,
Căci dacă avem astăzi și rege și regat,
Putem de azi pe mîine s-avem și-mpărăție,
Dar fără libertate și fără România.

www.dacoromanica.ro

GÎNDULUI

Eu am stat ş-am cugetat
Şi mijlocul l-am aflat
Viaţa mea s-o fericesc:
E să nu mă mai gîndesc.

Gîndul m-a îmbătrînit,
Gîndul m-a nenorocit...
Fără gînd de mă năşteam,
Nu plîngeam, nu sufeream.

De-am gîndi, sau n-am gîndi,
Rău-n veci va izbîndi,
Şi cu gînd şi fără gînd,
Ne vom duce toţi pe rînd.

Tot o soartă vom avea,
În zadar fugim de ea,
Căci de suntem pe pămînt,
Ne-am născut pentru mormînt.

Gînd mişel, grozav blestem,
Eu de azi nu te mai chem,
Numai rele mi-ai urzit
Şi în veci m-ai amăgit.

www.dacoromanica.ro

Voi o clipă să trăiesc,
Nicidecum să nu gîndesc
Să mă uit la stele sus
Fără lui să-i fiu supus.

Să trăiesc fără să știu
De sunt mort sau de sunt viu,
Și prin lume, călător
Să mă duc nepăsător.

Să mă-mbăt de dulci lumini,
De mirosul de pe crini,
De-al izvorului murmur
Și de-al cerului azur.

Și atuncea mizantrop,
Gînd nemernic să te-ngrop,
Să te-ngrop în mine-adînc
Și să beau și să mănînc.

Piatră rece, orb și crud,
Nici un plînset să n-aud
Sub al cerurilor cort
Pentru orice patimi mort.

Și cînd ceasul va sosi
Dintre oameni a dosi,
Să mă duc fără să știu
De-am fost mort sau de-am fost viu.

www.dacoromanica.ro

EPIGRAMĂ

(Lui V. Alecsandri)

Orbit de-al gloriei nesaţiu,
Albit de anì, dar tot copil,
E lesne să mă faci Zoil
Cînd singur tu te faci Horaţiu.

www.dacoromanica.ro

ŢARA TAINICĂ

Kennst du das Land
Wo die Zitronen blühn?

Cunoşti tu oare ţara
În care primăvara
E iarna nencetată,
O patrie în care
Trăieşte fiecare
Cu inima-nghețată?...

Eu o cunosc.

Cunoşti acea cîmpie
Imensă şi pustie,
Ce vara cînd sosește,
Aprinsă arde-n soare
Şi unde-avîntul moare
Sau jalnic lîncezește?

Eu o cunosc.

Sau ştii cumva ţinutul
În care Domn e lutul
Şi face pe trufaşul?
Acolo totdeauna
Cinstită e minciuna
Şi nobil este laşul.

Ah! eu îl ştiu.

www.dacoromanica.ro

Și oare mai știi încă
Prăpastia adîncă,
O gură nemblînzită
Ce simte o plăcere
Junețe și putere
De veacuri să le-nghită?

Ah! eu o știu.

www.dacoromanica.ro

FLORI SACRE

www.dacoromanica.ro

AVATAR

Domnea în Roma August, — era sub cer de mai,—
Îmi cîntă-n suflet anul, — zvoniseră dezastre,
Dar Tibrul printre dealuri curgea ca printr-un rai,
Şi vii, în ochii sclavei, zării cicori albastre.

Vorbi în al meu sînge al patimelor grai,
Eram atletul plastic întors abia din castre,
Ş-am pus, sub piept zdrobind-o, cînd lung o sărutai,
Jeraticul de buze pe florile din astre.

Grădina în odihnă zăcea-ntre ziduri albe...
Ninseseră din piersici suave flori roz-albe...—
Au curs de-atunci noiane de veacuri păgîneşti...—

Uitată mi-este groapa sub flori şi sub parfume,
Dar tot mi-aduc aminte... — fu Cretus al meu nume,
Şi-n for purtam tunică cu ciucuri elineşti.

www.dacoromanica.ro

NOAPTEA DE DECEMVRIE

Pustie și albă e camera moartă...
Și focul sub vatră se stinge scrumit... —
Poetul, alături, trăsnit stă de soartă,
Cu nici o schinteie în ochiu-adormit...
Iar geniu-i mare e-aproape un mit...

Și nici o schinteie în ochiu-adormit.

Pustie și albă e-ntinsa cîmpie...
Sub viscolu-albastru ea geme cumplit...
Sălbatică fiară, răstriștea-l sfîșie,
Și luna-l privește cu ochi-oțelit... —
E-n negura nopții un alb monolit...

Și luna-l privește cu ochi oțelit.

Nămeții de umbră în juru-i s-adună...
Făptura de humă de mult a pierit
Dar fruntea, tot mîndră, rămîne în lună —
Chiar alba odaie în noapte-a murit... —

Făptura de humă de mult a pierit.

E moartă odaia, și mort e poetul... —
În zare, lupi groaznici s-aud, răgușit,

www.dacoromanica.ro

Cum latră, cum urlă, cum urcă, cu-ncetul,
Un tremol sinistru de vînt-nnăbuşit...
Iar crivăţul ţipă... — dar el, ce-a greşit?

Un haos, urgia se face cu-ncetul.

Urgia e mare şi-n gîndu-i ş-afară,
Şi luna e rece în el, şi pe cer...
Şi bezna lungeşte o straşnică ghiară,
Şi lumile umbrei chiar fruntea i-o cer...

Şi luna e rece în el, şi pe cer.

Dar scrumul sub vatră, deodată, clipeşte...
Pe ziduri, aleargă albastre năluci...
O flacără vie pe coş izbucneşte,
Se urcă, palpită, trosneşte, vorbeşte...

„Arhanghel de aur, cu tine ce-aduci?“

Şi flacăra spune: „Aduc inspirarea...
Ascultă, şi cîntă, şi tînăr refii... —
În slava-nvierei îneacă oftarea...
Avut şi puternic emir, voi să fii.“ —
Şi flacăra spune: „Aduc inspirarea“
Şi-n alba odaie aleargă vibrarea.

Răstriştea zăpezei de-afară, dispare...
Deasupră-i e aur, şi aur e-n zare,—
Şi iată-l emirul oraşului rar...
Palatele sale sunt albe fantasme,
S-ascund printre frunze cu poame din basme,
Privindu-se-n luciul pîrîului clar.

Bagdadul! Bagdadul! şi el e emirul... —
Prin aer, petale de roze plutesc...
Mătasea-nflorită mărită cu firul
Nuanţe, ce-n umbră, încet, veştejesc... —
Havuzele cîntă... — voci limpezi şoptesc...
Bagdadul! Bagdadul! şi el e emirul.

www.dacoromanica.ro

Şi el e emirul, şi are-n tezaur,
Movile înalte de-argint şi de aur,
Şi jaruri de pietre cu flacări de sori;
Hangiare-n tot locul, oţeluri cumplite—
În grajduri, cai repezi cu foc în copite,
Şi-ochi împrejuru-i — ori spuză, ori flori.

Bagdadul! cer galben şi roz ce palpită,
Rai de-aripi de vise, şi rai de grădini,
Argint de izvoare, şi zare-aurită—
Bagdadul, poiana de roze şi crini—
Djamii — minarete — şi cer ce palpită.

Şi el e emirul, şi toate le are...
E tînăr, e farmec, e trăsnet, e zeu,
Dar zilnic se simte furat de-o visare...
Spre Meka se duce cu gîndul mereu,
Şi-n faţa dorinţei — ce este — dispare —
Iar el e emirul, şi toate le are.

Spre Meka-l răpeşte credinţa — voinţa,
Cetatea preasfîntă îl cheamă în ea,
Îi cere simţirea, îi cere fiinţa,
Îi vrea frumuseţea — tot sufletu-i vrea —
Din tălpi pînă-n creştet îi cere fiinţa.

Dar Meka e-n zarea de flacări — departe —
De ea o pustie imensă-l desparte,
Şi prada pustiei cîţi oameni nu cad?
Pustia e-o mare aprinsă de soare,
Nici cîntec de paseri, nici pomi, nici izvoare—
Şi dulce e viaţa în rozul Bagdad.

Şi dulce e viaţa în săli de-alabastru,
Sub bolţi lucitoare de-argint şi de-azur,
În vie lumină tronînd ca un astru,
Cu albele forme de silfi împrejur,
În ochi cu lumina din lotusu-albastru.

Dar iată şi ziua cînd robii şi-armează... —
Cămile găteşte, şi negrii-armăsari,

www.dacoromanica.ro

Convoiul se-nșiră — în zori schinteiază,
Pornește cu zgomot, — mulțimea-l urmează,
Spre porți năpustită cu mici și cu mari.

Și el ce e-n frunte pe-o albă cămilă,
Jar viu de lumină sub roșu-oranisc,
S-oprește, o clipă, pe verdele pisc,
Privindu-și orașul în roza idilă...

S-oprește, o clipă, pe verdele pisc...
Din ochiul său mare o lacrimă pică,
Pe cînd, de sub dealuri, al soarelui disc
În gloria-i de-aur încet se ridică...

Și lacrima, clară, lucește, și pică...

Din apa fîntînei pe care o știe
În urmă, mai cere, o dată, să bea...
Curmalii-o-nfășoară c-o umbră-albăstrie...
Aceeași e apa spre care venea
Copil, să-și alinte blondețea în ea —
Și-ntreagă, fîntîna, e tot cum o știe.

E tot cum o știe, — dar, searbăd la față,
Sub magica-i umbră, un om se răsfață...
Mai slut e ca iadul, zdrențos, și pocit,
Hoit jalnic de bube, — de drum prăfuit,
Viclean la privire, și searbăd la față.

De nume-l întreabă emirul, deodată,
Ș-acesta-i răspunde cu vocea ciudată:
— La Meka, plecat-am a merge și eu.
— La Meka? La Meka?... — și vocea ciudată:
— La Meka! La Meka! răsună mereu.

Și pleacă drumețul pe-un drum ce cotește...
Pocit, șchiop și searbăd, abia se tîrește...
Și drumu-ocolește mai mult tot mai mult,
Dar mica potecă sub pomi șerpuiește,
O tînără umbră, de soare-l ferește,
Auzu-i se umple de-un vesel tumult,
Și drumu-ocolește mai mult — tot mai mult.

www.dacoromanica.ro

Iar el, el emirul, de-asemenea pleacă —
Pustia l-aşteaptă în largu-i s-o treacă...
Prin prafu-i se-nşiră cămile şi cai,
Se mistuie-n soare Bagdadul, şi piere,
Mai şters decît rozul de flori efemere,
Mai stins decît visul pierdutului rai.

În largu-i, pustia, să treacă-l aşteaptă...
Şi el naintează şi calea e dreaptă —
E dreaptă — tot dreaptă — dar zilele curg,
Şi foc e în aer, în zori, şi-n amurg —
Şi el naintează, dar zilele curg.

Nici urmă de ierburi, nici pomi, nici izvoare...
Şi el naintează sub flacări de soare...
În ochi o nălucă de sînge — în gît
Un chin fără margini de sete-arzătoare...
Nesip, şi deasupra, cer roşu — ş-atît —
Şi toţi naintează sub flacări de soare.

Şi tot fără margini pustia se-ntinde,
Şi tot nu s-arată oraşul preasfînt —
Nimic n-o sfîrşeşte în zori cînd s-aprinde,
Şi n-o-nviorează suflare de vînt —
Luceşte, vibrează, şi-ntr-una se-ntinde.

Abia, ici şi colo, găsesc, cîteodată,
Verdeaţa de oază cu dor aşteptată...
Săgeată, aleargă cal alb şi cal murg,
Cămilele-aleargă săgeată şi ele,
La cîntecul apei se fac uşurele...
Izvor sau citernă în clipă le scurg —
Dar chinul reîncepe, şi zilele curg.

Şi tot nu s-arată năluca sublimă...
Şi apa, în foale, descreşte mereu...
Cînd calul, cînd omul, s-abate victimă,
Iar mersul se face din greu, şi mai greu...
Cu trei şi cu patru, mor toţi plini de zile,
Dragi tineri, cai ageri, şi mîndre cămile.

www.dacoromanica.ro

Şi tot nu s-arată cetatea de vise...
Merindele, zilnic, în trăişti se sfîrşesc...
Prădalnice zboruri de paseri, sosesc...
S-aruncă pe leşuri cu ciocuri deschise,
Cămile, cai, oameni, cad, pier, se răresc...
Doar negrele paseri mereu se-nmulţesc
Şi tot nu s-arată cetatea din vise.

Cetatea din vise departe e încă,
Şi vine şi ziua cumplită cînd el,
Rămas din toţi singur, sub cer de oţel,
Pe minte îşi simte o noapte adîncă... —
Cînd setea, cînd foamea, — grozave la fel,
Pe piept, ori pe pîntec, îi pun cîte-o stîncă,
Prin aeru-n flacări, sub cerul de-oţel.

Pierduţi sunt toţi robii, cu cai, cu cămile...
Sub aeru-n flacări, zac roşii movile... —
Nainte — în laturi — napoi — peste tot,
Oribil palpită aceeaşi coloare...
E-aprins chiar pămîntul hrănit cu dogoare,
Iar ochii se uită zadarnic, cît pot —
Tot roşu de sînge zăresc peste tot
Sub aeru-n flacări al lungilor zile.

Şi foamea se face mai mare — mai mare,
Şi, zilnic, tot cerul s-aprinde mai tare...
Bat tîmplele... — ochii sunt demoni cumpliţi...
Cutremur e setea, ş-a foamei simţire
E şarpe, ducîndu-şi a ei zvîrcolire
În pîntec, în sînge, în nervii-ndîrjiţi... —
Bat tîmplele... — ochii sunt demoni cumpliţi.

Abia mai păşeşte cămila ce-l poartă...
Speranţa, chiar dînsa, e-n sufletu-i moartă... —
Dar iată... — părere să fie, sau, ea?...
În zarea de flacări, în zarea de sînge,
Luceşte... — Emirul, puterea şi-o strînge... —
Chiar porţile albe le poate vedea...
E Meka! E Meka! ş-aleargă spre ea.

www.dacoromanica.ro

Spre albele ziduri, aleargă — aleargă,
Şi albele ziduri, lucesc — strălucesc, —
Dar Meka începe şi dînsa să meargă
Cu pasuri ce-n fundul de zări o răpesc,
Şi albele ziduri, lucesc, — strălucesc!

Ca gîndul aleargă spre alba nălucă,
Spre poamele de-aur din visu-i ceresc...
Cămila, cît poate, grăbeşte să-l ducă...
Dar visu-i, nu este un vis omenesc —
Şi poamele de-aur lucesc — strălucesc —
Iar alba cetate rămîne nălucă.

Rămîne nălucă, dar tot o zăreşte
Cu porţi de topaze, cu turnuri de-argint,
Şi tot către ele s-ajungă zoreşte,
Cu toate că ştie prea bine că-l mint
Şi porţi de topaze, şi turnuri de-argint.

Rămîne nălucă în zarea pustiei
Regina trufaşă, regina magiei,
Frumoasa lui Meka — tot visul ţintit,
Şi vede pe-o iasmă că-i trece sub poartă...
Pe cînd şovăieşte cămila ce-l poartă...
Şi-n Meka străbate drumeţul pocit,
Plecat şchiop şi searbăd pe drumul cotit —
Pe cînd şovăieşte cămila ce-l poartă...

Şi moare emirul sub jarul pustiei —
Şi focu-n odaie se stinge şi el,
Iar lupii tot urlă pe-ntinsul cîmpiei,
Şi frigul se face un brici de oţel...
Dar luna cea rece, ş-acea duşmănie
De lupi care urlă, — ş-acea sărăcie
Ce-alunecă zilnic spre ultima treaptă,
Sunt toate pustia din calea cea dreaptă,
Ş-acea izolare, ş-acea dezolare,
Sunt Meka cerească, sunt Meka cea mare...

Murit-a emirul sub jarul pustiei.

www.dacoromanica.ro

MAI

Mai! Mai! şi aurora cu lacrimi de topaze,
Mai: albele calicii de crini, dulci flori de-amor,
Şi vocile de frunze, şi raze, şi extaze,
Ş-a traiului uitare, un chin de care mor.

Mai: barca ce se duce pe undele tăcute,
Şi clarul dimineţei, şi veseli lopătari,
Şi luni ce sparg văzduhul pe-azururi renăscute,
Şi bălţi de-argint, şi trestii, şi candizi nenufari.

Ş-oriunde, o natură tot tînără, tot blondă,
Şi-n cer, pe car de flacări, Apollon, crud şi blînd,
Lucind într-o părere de cursă vagabondă,
Jucîndu-şi caii de-aur şi-n inimi săgetînd.

www.dacoromanica.ro

IMN LA SATAN

Satan, fermecător Satan, proteu ce eşti ascuns
în toate,
În iadul tău primesc să ard, fiindcă altfel nu
se poate;
Te-ador, Satan, fiindcă tu eşti zîmbet, rază şi
coloare,
Eşti cugetări şi eşti simţiri, eşti aur, vin, cîntare,
floare, —
Eşti tot ce e ispititor: plasticităţi de corpuri
goale, —
Şi zbor spre cer şi voluptăţi ce sunt titanice
răscoale...
O! singur zeu, fiindcă rău — iar răul singur
este forţă —
Al tău e-ntregul Univers, plecat sub sabie şi
torţă...

Cînd ai lipsi, ar fi tăcerea şi nemişcarea şi
robia...
Satan, — oh! Iartă-mi neghiobia!

Satan, fermecător Satan,
Nemilostiv, cum e dorinţa,
Şi ager, cum e iscusinţa,
Tot mai activ din an în an;

www.dacoromanica.ro

Semeț cum este biruința...
Satan, dorință de știință,
Satan, dorință de frumos,
Satan, voință și putință,
Pe-altarul tău mă-aduc prinos...
Jos, jos fățărnicia...

Cînd ai lipsi, ar fi tăcerea și nemișcarea și robia...
În ochi adînci cînd schinteiezi, pe buze roșii cînd răsufli,
Averi de-avari le risipești prin simțuri reci furtuni cînd sufli;
Înnebunești pe prea cuminți, ce stau tîmpiți de-nțelepciune
Și schimbi deodată în focar ce-a fost mai stins ca un tăciune.
Tu, care culci sub sărutări în silnicia ta sublimă
Pe crinul fraged ca să smulgi beția rară printr-o crimă,
Oh!... singur rodnic peste tot, cînd spargi a cerurilor boltă
Și plumb topit în ea țîșnești a vieței aprigă revoltă,
Satan, — oh! iartă-mi neghiobia.

Arhanghel de-aur și de foc,
Ce-nsămînțezi Dumnezeirea,
Urmîndu-ți vecinic siluirea,
Din timp în timp, din loc — în loc,
Și ce-o supui să-ți rabde firea...
Satan, nenvinsă bărbăție,
Adolescent în orice timp,
Urmează-a ta împărăție
Și prăvălește-orice Olimp...

Cînd ai lipsi, ar fi tăcerea și nemișcarea și robia...
Oh!... Iartă-mi, iartă-mi neghiobia.

www.dacoromanica.ro

CASTELUL

Castelul în ruine domnește peste vale...
Din turnuri retezate se-mprăștie o jale,
Și stema ce pe-oricine să-nfrunte cuteza,
Mîncată e de vînturi, de soare și de apă,
Iar vremea ce tot curge o șterge și o crapă —
Din ea rămas-a numai un leu, — un coif, — ș-o za.

Sub bolți încenușate păianjenul își țese
Dantela lui subțire din fire lungi și dese;
Căminul zace-n umbră, posac, — iar de pereți
Abia se țin ici-colo, din cuie să nu cadă,
Portrete-ncondeiate în timpi de cruciadă,
Ce sparg întunecimea cu ochii lor semeți.

Un biet vătaf de curte, bătrîn ca lumea veche,
Povești tulburătoare îți spune la ureche:
El a slujit străbunii baronilor de azi...
El a văzut castelul în vremuri uimitoare:
Născut în alte zile, crescu sub un alt soare:
Vlăstare fără viață au dat din-nalții brazi.

De-ar fi să-l crezi, cînd luna prin geamuri s-oglindește,
Și flori de-argint și aur pe lespezi răspîndește;
Cînd bate orologiul de douăsprezece ori;
În ultimul răsunet al miezului de noapte,

www.dacoromanica.ro

Pe săli şi coridoare aleargă fel de şoapte,
Şi curţile răsună de cai rîncbiezători.

Văzut-a el de-asemeni, în sala de serbare,
Că sub cotlonul vetrei s-aprinde un foc mare;
Apoi văzu şi chipuri din cadre coborînd
Că-şi scutură dantela manşetelor, de praful
Pe care l-a pus timpul, şi l-a lăsat vătaful,
Şi ţintă că se uită în ochii lui pe rînd.

Să-şi capete iertarea uşor afla puterea,
Căci duşii de pe lume, mai toţi, sunt buni ca mierea;
Iar ei, sub polecandrul din mijloc, s-aşezau,
Turnînd năluci de vinuri în cupe vecinic goale,
Pe cînd, băieţi de casă le dau grăbiţi ocoale
Cu umbre de bucate din care nu gustau.

Vătaful spune multe, şi chiar, — băsmiri ciudate! —
Că-n nopţi schinteietoare de crini îmbălsămate,
Un tînăr, — zmeu năprasnic cu ochi ce sorb şi mint, —
Pustiu adesea lasă pervazul cadrei sale
În timp ce alba zînă din apa de pe vale
Sub lună-şi stoarce părul în rîul de argint.

Castelul are multe poveşti ce te minună,
Dar castelanul de-astăzi le crede o minciună,
Şi, cînd îl văd străbunii în zale îmbrăcaţi,
Roşesc, din înălţimea portretelor auguste,
De strîmta redengotă cu mînece înguste
A celui care-şi zice nepot de cruciaţi.

Şi timpul, care vecinic clădirile le sapă,
Apasă peste turnuri, le pleacă şi le crapă,
Întinde pe creneluri, pe ziduri şi pe porţi,
Din muşchiul de paragini o fină ţesătură
În care tot trecutul s-ascunde-n umbră sură,
Precum s-ascunde-n frunze un trist locaş de morţi.

www.dacoromanica.ro

VASUL

Vasul e de aur virgin schinteiat cu plăci de nacru,
Încrustat cu pietre scumpe, zvelt, dar trainic ca
un bronz;
Şi, coprindă ambrozie sau poşircă de vin acru,
Dea beţia dezmăţărei sau extazul unui bonz,
Vasul e de aur virgin, sculptural, sublim şi sacru.

Floare-aproape nereală se înalţă hieratic,
O splendoare ca de soare răspîndeşte împrejur,
Magistral şi rece vecinic, deşi viu ca un jeratic,
Nu e simţ sub al său farmec să-i mai poată fi sperjur...
Floare-aproape nereală se înalţă hieratic.

Gestul lui e o minune, gura lui, rubin şi perle,
Corpul tot, plasticitatea unor zile ce s-au dus,
În gîtleju-i paseri rare se îngînă-ncet cu merle,
Ş-orice limbă amuţeşte, ş-orice suflet e sedus...
Gestul lui e o minune, gura lui, rubin şi perle.

Să bei viaţa-n el e dulce sau să bei sleirea forţei...
Dar ascundă sau Tenedos, sau otravă şi puroi,
Chio roşu, sau miresme,—meargă tot în voia sorţei,—
Cînd e vasul de-aur virgin... moralistul e greoi,
Şi în fond se bea tot viaţă chiar cînd bei
balsamul morţei.

www.dacoromanica.ro

CORABIA

La țărm, corabia oprită
E ninsă de zăpada lunei
Și marea tace odihnită,
De biciuirile furtunei.
Catarg și pînze argintate
Abia ușor sunt legănate...
Magia nopței este sfîntă...
Verzuiele unde dormitează.
Novicii rîd... — Cîrmaciul oftează,
Matrozii melancolic cîntă.

Orașul întreg schinteiază
Cu felinarele aprinse...
Muzicele vesel vibrează,
Curse priveghiază-ntinse.
Novicii în port se coboară,
Spre rîs și petrecere zboară;
Răscoala etății-i frămîntă...
Safire pe ceruri lăcrămează.
Din cap mișcînd, cîrmaciul oftează,
Matrozii melancolic cîntă.

www.dacoromanica.ro

MĂNĂSTIREA

I

Mănăstirea-şi doarme moartea lîngă ţărm de Acheron...
Oglindindu-se în undă, stîlpi ş-arcade se confundă,
Pe cînd clopotu-nviază trăgănat şi monoton
Un fior ce din aramă zboară-n lung şi-n larg pe undă.

Pretutindini e-ntuneric, neagră moarte pretutindini... —
Sub uitare, ca-ntr-o vată, zace-al traiului transport;
S-au dus patimile toate, — voci de tunet sau de grindini, —
Lîngă glaucele ape mănăstirea e un port.

II

Dar tăcere: rugăciunea, şi un disc în noaptea brună... —
Limbi bronzate graiul ritmic îl propagă împrejur,
Tinicheaua de pe turnuri albăstrită e de lună
Ş-a bisericei nălucă îşi dă brînci în clarobscur.

Tot aşa se naşte-n mine, sub mister, o frămîntare... —
Oh! simţire, te crezusem întinată pentru veci.
Şi afară din Gomora te-azvîrlişi prin o sforţare
Spre a-mi repune-argint în suflet şi un psalm pe buze reci.

www.dacoromanica.ro

III

Şi deci iată că de lapte se fac glaucele ape,
Balta mucedă e toată fărmecat mărgăritar,
Iar pe vechiul zid pe care liliacu-atîrnă grape,
Licăriri de pietre scumpe licurici zglobii presar.

Iată însă şi rogozul că-mprumută-o voce clară
Şi-nstrunează profeţia unei magici bunătăţi,
Ce-n toţi timpii şi-n tot locul priveghiază tutelară
Ca o stea ce străluceşte din adînci eternităţi.

IV

Biată inimă pe care o crezusem pe veci moartă,
Învierea, şi în tine, schit de taină, a tocat,
Şi sub lacrima lunară, — strop de rouă-n orice soartă, —
Flori de-argint albesc în cerul unui trai întunecat...

Iar în vraja răzleţită, schinteiază taina rară
Că-n afar' de clipa vieţii sunt sublimele-aurori,
Că din iarna-nghieţătoare naşte calda primăvară,
Şi că giulgiurile morţei sunt drapări de-nvingători.

www.dacoromanica.ro

CAMEE

I CUVÎNTUL

Cuvîntul nu costă nimic...
Pe om poţi uşor să-l supui,
Promite orice şi oricui
Şi fă-ţi din duşman un amic.
Cu vorbe un Wertheim descui:
Fii mare, dar zi că eşti mic;
Cuvîntul nu costă nimic.

II NU TREBUIE

Nu trebuie filozofie,
Nici carte prea multă în lume...
Profită de-a ei nerozie
Cînd caută să te sugrume:
S-aduni cît de mare-avuţie,
Să aibi cît de mare renume
Nu trebuie filozofie.

III CINSTITULE

Cinstitule, trist visător,
Îţi laşi copiii sărmani,

www.dacoromanica.ro

Eşti singur, un biet cerşetor
Cu fruntea brăzdată de ani...
Stomacul ţi-e gol şi n-ai bani,
Şi, vai! eşti nemuritor,
Cinstitule, trist visător!

www.dacoromanica.ro

CÎNTECUL PLOAIEI

Plouă, plouă,
Plouă cît poate să plouă.
Cu ploaia ce cade, m-apasă
Durerea cea veche, cea nouă...
Afară e trist ca şi-n casă, —
Plouă, plouă.

Plouă, plouă... —
Plouă cît poate să plouă...
Zadarnic vor cîntece clare
Ca florile umezi de rouă
Cei vecinic scutiţi de-ntristare... —
Plouă, plouă.

Plouă, plouă...
Plouă cît poate să plouă...
Fiinţa mea şi simţirea
Sufăr şi plîng amîndouă...
Viaţa-şi urmează-ndîrjirea...
Plouă, plouă.

Plouă, plouă,
Plouă cît poate să plouă...
Rapănă-n geamuri ca-n tobe...
Spintecă inima-n două
Cîntecul ploaiei de cobe... —
Plouă, plouă... —

www.dacoromanica.ro

RIMELE CÎNTĂ PE HARPĂ

Rimele cîntă pe harpă: — uşor un zbor se zvoneşte
De paseri albe ce freamătă, — şi dimineaţa domneşte.
Ulmul, salcîmul şi plopul se auresc... — Îşi şoptesc, —
se iubesc.

Rimele cîntă pe harpă: limpede curge izvorul,
Blondă e toată idila, blond e pe vale păstorul...
O! dimineaţă! O! viaţă! Sufletul ce se avîntă,
cîntă.

Sufletul ce se avîntă, cîntă cu frunză, cu apă,
Şi cu parfumul din floare de închisoare se scapă,
Urcă, esenţă divină deplină, şi pur s-absoarbe-n
azur.

www.dacoromanica.ro

DOR ZADARNIC

E umed cimbrul pe colină,
Măceşii par o florărie,
Sorgintea rîde cristalină, —
Eşti tu, eşti tu, copilărie!

Din roze ceruri ciocîrlia
Zvoneşte cîntece semeţe,
Domneşte-n toate veselia, —
'Napoi venit-ai, tinereţe!

Dar ce e vis, e o nălucă...
Rămîn cu trista mea nevroză,
Cu dorul meu nespus de ducă,
Spre rîul blond, spre ziua roză.

www.dacoromanica.ro

LUI CETALO POL

Străvezie palpitare de noblețe sufletească,
Scump copil furat de moarte printr-un gest fărmecător,
Barca soartei, cînd te duse peste granița lumească,
A schimbat pe-nvinsul jalnic în măreț învingător.

Liliac cu flori anemici, veștejit în primăvară,
Chipul tău îmi rezîmbește ș-ale vieței tale zori,
De cum Mai reînviază cu blîndețea lui solară
În potirele timide ale fragedelor flori.

Ți-a fost crudă întruparea, și ai plîns cît nu se poate, —
N-ai știut nici chiar simțirea ce în mine-ai deșteptat, —
Însă cel puțin mormîntul te-a scăpat acum de toate,
Și-a lui pace te păstrează liniștit și mîngîiat.

www.dacoromanica.ro

LEWKI

I

De sidef şi de-aur roşu sub al cerului azur,
Zvelta insulă apare, şi sporeşte, minunată,
Sărutată cînd de valuri, cînd de vînturi asaltată
Printre-ocolul spumei albe, — crini regali,
jur-împrejur.

Peste-al ţărmurilor silex palpitează-o-nflăcărare,
Via purpură de sînge a solarei agonii;
Mari flamanzi prin aer zboară spre-ale visului
domnii:
Un imperiu de spaţiu fără legi şi grăniţare.

Ancorează, marinare! Iată: noaptea s-a lăsat...
Şi tu, stîncă solitară, fii cu braţele deschise:
'Ţi sunt frate, căci ca tine sunt şi culme şi abise,
Şi-ţi aduc un corp în zdrenţe şi un suflet sfîşiat.

II

Seară palidă, şi-n ceruri, ochi de îngeri plini
de raze...
Adierea îşi ascute fremătările pe stînci,
Se iuţeşte, se-ntremează, mişcă unda şi-i dă brînci
Pînă ce-n galop o pleacă de-a-n călare pe talaze.

www.dacoromanica.ro

Şi, ca orgă colosală, geme tot, — se vaită tot...
Izbucneşte-o disperare strigătoare către astre,
Ce zîmbesc din pacea naltă a tăriilor albastre,
Unde plînset nu se varsă, nici suspine nu se scot.

Strălucitule Apollo, scut în contra răutăţei,
Ajutor îmi adu grabnic, răzbunîndu-mă de trai,
Şi din pacea mea răpită, şi din stinşii ani de mai,
Cel puţin fă o licoare pentru cupa zeităţei.

III

A speranţei mîngîiere mă renfăşură treptat...
Simt prea bine, buna zee că e-n zarea depărtată,...
Marea cîntă şi-nfloreşte, iar din unda spintecată
E Diana ce-o precedă pe talazul fermecat.

Şi vibrează cer şi apă... — Fire, om şi providenţă,
Sunt din nou iar bunătate, — imn din veacul legendar,
Şi din trunchiul mort cum naşte viaţa verdelui lăstar,
Din coşciug, închis aproape, iese zbor de biruinţă.

Oh! şi visul meu e tocmai c-ale undei legănări...
Sidefat e cu nuanţe, ghirlandat de roze albe...
Alabastrul frunţei sale întruneşte crini cu nalbe
Ce-n potire hieratici poartă mistice-mbătări.

IV

Lună! fin e însă tortul de pe fusul tău de aur,
Şi divin e sentimentul ce măriţi cu valul roz,
Cînd zefirii cîntă-n sistru, ori în flaut de rogoz
Cu magii de filomelă, şi cu tremolo de graur.

Toată zarea depărtărei e un viu mărgăritar
Sub stelara radiere a zîmbirilor de Sfinge,
Dar, din vreme-n alta, strigă şi se vaietă Syringe
În imensa dezolare de pe ţărmul solitar.

www.dacoromanica.ro

Căci voind a lui s-o aibă, nimfa blondă, oricît plîns-a,
Fu în trestie schimbată de nesaţiul lui Pan,
Şi a lui, fără speranţă, a rămas din an în an,
Iar surorile, zadarnic, braţe albe-ntind spre dînsa.

V

Sub troiane de ninsoare zace stîncă, zace val...
E-nflorirea fără seamăn de zăpadă seleneră,
Ce prin aer se propagă ca un vis de primăvară,
Ce-ar zîmbi din flori de piersic şi răsunet de caval.

Coronată cu zambile, cu narcise presărată,
Catifea sau ţesătură de brocart muiată-n fir,
Verdea undă ce, ici-colo, e un aur de Ophir,
Se rostogole alene de fiori cutremurată.

Prin văpaia azurie, ca schintei din ochi de bard,
Nuferi candizi, viorele, flori albastre de cicoare,
Fulgerări de luciole, — giuvaiere mişcătoare, —
Joacă-n raza luminoasă a electricului fard.

VI

Şi chiar sufletul meu este rază, cîntec şi magie!
Şi colorile din juru-mi, nimb al cerului divin,
Le beau sacra voluptate, ce mă-mbată ca un vin,
Iar întreaga mea făptură e întreagă armonie.

Vai de răi! fără-ncetare de-al lor aur torturaţi, —
Chinuiţi de conştiinţă, — îngrijaţi fără-ncetare, —
Pentru ei, natura, vecinic, farmec n-are, — voce n-are,
Şi sub stele sau sub soare trec ca morţii de-nghеţaţi.

Rară gemă, — blondă Lewki, — stîncă unde, niciodată,
Nu s-a pus cămin statornic, ci cămin întîmplător,
Schinteiază tot mai dulce, şi aruncă pe-al meu dor
Un reflex din nalta pace de sub bolta-ţi înstelată.

www.dacoromanica.ro

DOINA SĂRĂCIEI

Oh, de ce n-avui noroc
Să mă nasc un dobitoc,
Să mă ducă unde-or vrea,
Făr' să ştiu de soarta mea,
Să mă ducă la tăiere,
Făr' să ştiu de junghiere.

Maică, măiculiţa mea,
Ce-mi făcuşi tu viaţa grea?
Ce rău îţi făcui eu, maică,
Ce rău îţi făcui eu, taică,
De mă scoaserăţi pe lume
Ori din dragosti, ori din glume?

Că n-am, maică, ce să fac,
Că n-am, taică, cum să-mpac
Dorul meu cu lumea rea,
Şi e sărăcia grea...
Lung şi-a jale cîinii latră
Şi copiii-mi plîng în vatră.

Şi ce să mă fac eu, — ce?
Că scăpare nu mai e...
C-am vîndut velinţi şi ţoală
Şi n-am ce mai pune-n oală...
Nici malai n-am să înmoi
Şi e vremea de apoi.

www.dacoromanica.ro

DIALOGUL MORŢILOR

Cel între Caron şi Mercuriu în care vorbesc şi alţii

Dedicat M.M.L.L. pămînteşti din toate ţările; Excelenţelor ministeriale şi ministeriabile; autorilor filozofi şi nefilozofi; tuturor cari se află în situaţiuni strălucite; celor mîndri de frumuseţea şi puterea lor fizică; în sfîrşit, tuturor vanităţilor omeneşti.

CARON

Cu toţi în stare proastă ne-aflăm, precum vedeţi,
Căci putredă e luntrea şi loc în ea n-aveţi.
Veniţi prea mulţi deodată şi prea cu lucruri multe,
Dar Caron nu e încă nebunul să v-asculte.
Corabia într-o parte de-ar fi a se pleca,
Ne-am duce-n fundul apei şi toţi ne-am îneca.

MORŢII

Cum oare-atunci să facem spre-a trece cu-nlesnire,
Să nu mai fie stavili şi nici primejduire?

CARON

Uşor: — Pe ţărmu-acesta lăsînd în urmă toate.
Un om să treacă altfel de-altminteri nu se poate.
Mercurie, urmează cum zilnic ai făcut,
Şi nimini să nu intre decît cum s-a născut.

MERCURIU

Dar cine e acesta mai slab ca o părere?

www.dacoromanica.ro

MENIP

Sunt eu... — Şi iată-mi bățul: mi-e singura avere...
Mantaua n-am adus-o cu mine, căci n-aveam.

MERCURIU

Menip, eşti de ispravă precum te şi credeam;
Deci intră şi la locul de-onoare te aşează,
Să poţi privi în pace la cîţi se-nfăţişează. —
Ce nume poartă însă acest băiat frumos?

UN MORT

Harmòleu din Megara, vestitul drăgăstos,
A cărui sărutare, aprinsă sau uşoară,
Dînd viaţă deopotrivă făcea cît o comoară.
Femeile-l iubiră şi... cine nu-l iubea?
Pe buze-i o beţie de-ambrozie se bea...
Slăvit era de oameni, de soartă şi de Muze.

MERCURIU

Ei! tinere, depune pe ţărm aceste buze,
Obrazul fraged, — părul de aur, — ochii vii... —
Aşa. Acum e bine şi poţi la noi să vii...
Văd însă... — Cum se cheamă această lighioană
Cu purpură pe umeri, pe cap purtînd coroană?
Ea face pe trufaşa, pieziş privind la noi.

UN MORT

E Lampic, şi e craiul gelonilor.

MERCURIU

Apoi,
Prietene, ia lasă mîndria la o parte
Şi purpura din umeri aruncă-ţi-o departe.

UN MORT

Cum? Goi vrei să rămînă chiar regii cei mai nalţi?

MERCURIU

Aicea regi nu se-află, ci morţi, ca şi ceilalţi.

UN MORT

Oh! cel puţin de mine aibi milă, şi din toate
Dă-mi voie să iau numai vreo două...

www.dacoromanica.ro

MERCURIU

Nu se poate.
Dezbracă-te degrabă de-orice deșertăciuni,
Mîndrii, — cruzimi, — zavistii, — mînii, — bîrfiri, — minciuni...
Ești gata? Da? În felul acesta poți intra,
Și șezi cu toți alături oricît te-ai supăra.
(Către ceilalți.)
Acesta, cine este?

UN MORT

Damasias, atletul.

MERCURIU

E cam prea larg în spete, i-o spun cu tot regretul.
Aidi! lapădă-ți și carnea, și mușchii cei prea groși,
Și marea dibăcie, și ochii fioroși... —
Din gloria spre care mergeai ca spre un far,
Aplauze, coroane, — orice să lași afar'.

MORTUL

Acum sunt ca toți morții, privește-mă...

MERCURIU

Prea bine.
Dar tu oprește, Craton, de vorbă am cu tine...
Pe țărm, averea lasă-ți, și luxul nebunesc,
Străbunii ce pe buze-ți mereu se întîlnesc,
Noblețea, — orice titluri, și orice vanitate, —
Inscripții pe plăci de-aur, — statui în bronz turnate,
Și însuși uriașul granitic cenotaf
Pe care schinteiază plătitul epitaf.
Aceste lucruri toate așa de greu atîrnă,
Încît, chiar amintirea, mai grea e ca o bîrnă...
La fund, a noastră luntre ar duce-o numai ea...
Pe gînduri stai degeaba.

MORTUL

Te-ascult, deși n-aș vrea.

MERCURIU

Așa te voi, firește. — Dar iată una lată,
Ce nagodă e-aceasta cu arme încărcată?

www.dacoromanica.ro

UN MORT

Eu, nagodă? viteazul şi straşnic căpitan
Al cărui nume groaza o duse în duşman?
Priveşte-aceste arme ce-n lupte schinteiară:
Fac parte din trofeul ce-mi fu-nălţat de ţară.

MERCURIU

Aruncă-le... zadarnic spinarea ţi-o-ncovoaie:
Aici nu sunt nici certuri şi nu sunt nici războaie.
Trofeele aicea n-au rost. — Acestălalt
Ce om să fie însă? Vreun spirit mai înalt
Desigur, căci sprinceana şi-o ţine încruntată
Şi pare a-i fi mintea cu totul încordată.

MENIP

E marele filozof şi critic renumit.
În fond, e şarlatanul ce-a fost mai iscusit
Fiindcă să înşele putu mai cu-nlesnire
Aci prin îngîmfare, aci prin linguşire.
Dezbracă-l, cercetîndu-l cu chiar privirea ta.

MERCURIU

Zei mari! cîte nimicuri ascunde sub manta.
Şi cîtă îndrăzneală, — şi cîtă flecărie...
Ce vicii păcătoase, şi ce ipocrizie...
Cîţi termeni goi de cuget! — ce josnice simţiri!...
Ce pizmă de nemernic... — cîţi saci de uneltiri...
Ce jalnică tîrîre... ce ură pentru-oricare
Gîndire mai înaltă sau zbor de suflet mare!...
Calabalîcul ăsta fă bine să mi-l laşi,
Că nu l-ar duce-o luntre cu treizeci de vîslaşi.

MENIP

Ha! Ha!... le laşi pe toate?

MORTUL

Ca ceilalţi: — de nevoie.

MENIP

Dar tot e lung la limbă: Scurtează-i-o,—pe Joie!
Şi pentru-a nu-şi mai duce nici capul în protap,
Treci foarfecile tale prin barba lui de ţap.

www.dacoromanica.ro

Cu dînsa mai cu seamă această tigvă goală
Putut-a să-şi dea ifos în lume şi în şcoală.

MERCURIU

Că nu le am la mine îmi pare foarte rău.

MENIP

În schimb, sub laviţi zace uitat, un herăstrău.
Pe marginile luntrei, ce fercheş ţi l-aş face...
Mercurie, pe mînă mi-l dai?

MERCURIU

Fă cum îţi place!

MENIP

Acum priveşte-l!

MERCURIU

Este cu chip mai omenesc.

MENIP

Să-i iau şi din sprinceană ceva?

MERCURIU

Mă învoiesc.

MENIP

Dă drumul şi motoaşcei ce-ascunzi la subţioară...
Duhoarea otrăvită dintr-însa se strecoară...
Ea este servilismul ce-avuşi pentru cei mari.

MORTUL

Şi tu de-asemeni lasă-ţi batjocurile-amari,
Prosteasca-ţi nepăsare şi multa-ţi libertate.

MERCURIU

Ba nu. Să şi le ţină, căci n-au vreo greutate:
Ci tu să-ţi laşi desigur discursurile, — sunt
Ocale şi ocale în fiece cuvînt!
N-au cap şi n-au nici coadă, în veci bat apa-n piuă...
Sfîrşesc la miezul nopţei şi-ncep în zori de ziuă.
Le zici, — ş-a le pricepe chiar tu nu prea ştii cum.
Eşti gata? — Bine. — Pînza întindeţi-o acum.

www.dacoromanica.ro

NĂLUCA UNEI NOPȚI

Nori deși și zi apusă...
Alai
De cai
Tăcuți,
Dar iuți, —
Cazaci
Dibaci,
Pe căi,
În văi
Adînci
Dispar,
Și iar
Apar
Pe stînci.

Cetatea doarme dusă...

Șireți
Băieți
La porți
Ca morți
Sosesc...
S-opresc,
Coprind,
Dormind,
Pe turci,

www.dacoromanica.ro

Supun,
Foc pun
Răpun
Prin furci.

Tot cerul vîlvorează.

Crini blînzi,
Plăpînzi,
Şi prăzi —
De lăzi;
Apoi
Convoi
De feţi
Isteţi
Dau zor... —
În zări,
Strigări,
Oftări,
Scad, — mor, —

Iar noaptea naintează.

www.dacoromanica.ro

ANUL AL VII-LEA. Nr 3. MARTIE. — 1886.

REVISTA LITERARA

APARE ODATA PE LUNA.

Director : IOAN RADOI.

Redactor-Administrator TH. M. STOENESCU.

Ospĕțul luĭ Pentaur

Templa-Egyptian din piatră cu 'ngrijire prelucrata
In hieroglyfe tainicĕ rĕspândite cu belșug
Supt al soarelui praf de-aur pe terața lui s'arată
Uriaș prin înălțime, răpitor prin meșterșug.

Zece stilpi purtând in mijloc zece chipuri colosale
Incadrate cu naframe supt fațadă predomnesc.
Ușile de bronz deschise pe-adâncimea unei sale
Lasă 'n colturi se pătrundă raze ce le 'ngălbenesc.

Patru-zeci de sfinși pe s eluri se intind pe două rendurĭ
De la ușile intrării pe platforma de porfir.
Arși de vĕnturi și de soare dar neturburați de gândurĭ
S'odihnesc cu mădulsane printre flori de trandafir.

Dar in sala hypostila inprejurul unei mese
Preoții pași și privi stau cu aspecte numeroși :
Capu de-aur se ridica, darurĭ ce i-au fost trimese
De Ramsis sau de cărtenii și arate și geroși.

Dintr'o singură fereastră cade-o ploaie luminoasă
Ce 'nfășoară comesenii intr'un nimb strălucitor.
Fundul templului se pierde supt un strat de umbră groasă
Ce pe zeĭ adăpostește de-orĭ-ce gând profanator.

Ospățul lui Pentaur, *Revista literară*, martie 1886.

www.dacoromanica.ro

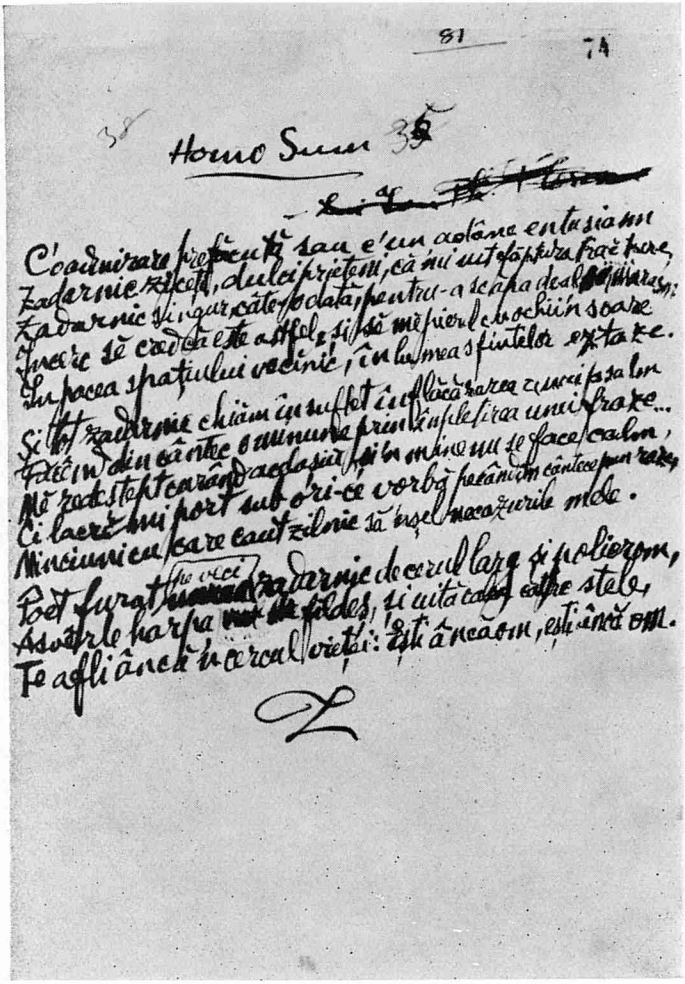

Homo sum, facsimil, ms.3.406, f. 74 r.

www.dacoromanica.ro

O UMBRĂ DE DINCOLO DE STYX

Efebul cu ochi palizi, flori mistice de-o clipă,
Năluca argintie din bruma unui vis,
A fost în scurta-i viață o muzică ce-n pripă,
Plîngînd pe-un flaut magic, se duse în abis.

Luntrașul cu chip palid i-a stat sinistru-n cale,
Lăsîndu-mă pe țărmuri să plîng rătăcitor,
Și mult timp mîngîiere n-a fost pentru-a mea jale,
Dar traiul e un balsam, și omul, uitător.

Și totuși, floarea clipei, chiar astăzi cîteodată,
Efebul din Novara cu ochii de mister,
Reurcă din adîncuri, lumină sidefată,
Ca luna oglindită de mare și de cer.

La țărm îl readuce luntrașul fără milă...
Îl smulg ca printr-un farmec de-al morței adăpost,
Tot nalt, tot zvelt, tot tînăr — plăpînd ca o zambilă —
Și-n repedea lui umbră mă văd precum am fost.

www.dacoromanica.ro

OH! SUFLET ORB

Oh! suflet orb m-absorbi într-una
Şi nu mă vezi, nici nu m-auzi,
Rămîi, cu ochii morţi şi cruzi,
Şi reci, mai reci de cum e luna.

Veghiez asupră-ţi totdeauna...
Visez, vibrez şi nu m-auzi,
Rămîi cu ochii morţi şi cruzi,
Şi sunt arcuş, — şi nu eşti struna.

Şi reci, mai reci de cum e luna
Sunt ochii tăi şi morţi şi cruzi,
Şi nu mă vezi, nici nu m-auzi,
Şi sunt arcuş, — şi nu eşti struna.

Iar suflet orb m-absorbi într-una,
Te simt, te-aud, şi nu m-auzi,
Şi ochii tăi sunt stinşi — şi cruzi,
Şi reci, — mai reci de cum e luna.

www.dacoromanica.ro

PERIHELIE

Nu, de lume nici o vorbă și de glorie nici una:
Scumpi prieteni, luptătorul de-altădată nu mai sunt;
Eu privesc tot înainte, voi în urmă totdeauna,
Eu mă duc cu ochii-n ceruri, voi cu ochii în pămînt,—
Nu: de lume nici o vorbă și de glorie nici una.

Clar azur și soare de-aur este inima mea toată,
Și pe cînd rămîne corpul sub destinul cunoscut,
Peste sufletu-n urcare este greu ca să mai poată
Să apese-amărăciunea din prezent sau din trecut,—
Clar azur și soare de-aur este inima mea toată.

Oh! lăsați pe-oricare suflet în a lui perihelie,
Fericiți-l cînd pămîntul pentru dînsul a murit,
Prosternați-vă cînd aripi, mai presus de vijelie
Îl răpesc în adîncimea unui vis nețărmurit,—
Oh! lăsați pe-oricare suflet în a lui perihelie.

www.dacoromanica.ro

POEMA RONDELURILOR

www.dacoromanica.ro

RONDELURILE PRIBEGE

RONDELUL LUCRURILOR

Oh! lucrurile cum vorbesc,
Şi-n pace nu vor să te lase:
Bronz, catifea, lemn sau mătase,
Prind grai aproape omenesc.

Tu le crezi moarte, şi trăiesc
Împrăştiate-n orice case.—
Oh! lucrurile cum vorbesc,
Şi-n pace nu vor să te lase.

Şi cîte nu-ţi mai povestesc
În pustnicia lor retrase:
Cu tot ce sufletu-ţi uitase
Te-mbie sau te chinuiesc.—
Oh! lucrurile cum vorbesc.

RONDELUL ORAŞULUI MIC

Oraşul mic te fură-ncet
Cu ale lui tăcute strade,

www.dacoromanica.ro

Cu oameni proşti, dar cumsecade,
Ce nici nu ştiu că sunt poet.

Cu centrul intim şi cochet,
Şi fără case cu arcade;
Oraşul mic te fură-ncet
Cu ale lui tăcute strade.

Prin umbra parcului discret,
Nu se strecoară mascarade
Şi nu s-aud în el tirade
Despre-al politicei secret.—
Oraşul mic te fură-ncet.

RONDELUL DE AUR

Căldură de aur topit,
Şi pulbere de-aur pe grîne,
Ciobani şi oi de-aur la stîne,
Şi aur pe flori risipit.

În toţi, şi în tot, potopit,
El bate din aripi păgîne.—
Căldură de aur topit,
Şi pulbere de-aur pe grîne.

De-al soarelui jar cotropit,
Pămîntul, sub vrajă, rămîne,
Şi orice femei se fac zîne,
Cu suflet din flacări răpit —
Căldură de aur topit.

RONDELUL LUNEI

Deşi pe cer e-aceeaşi lună —
Dar unde e cea de-altădată?

www.dacoromanica.ro

Minciuna vieței ce mă-mbată—
E azi o altfel de minciună.

Ca și atunci, duios răsună
Cavale-n noaptea înstelată,
Și-n cer zîmbește-aceeași lună—
Dar unde e cea de-altădată?

A ei lumină argintată
Cu roze albe mă-ncununa,
Și cîntă tot pe vechea strună,
Dar pentru mine e schimbată,
Deși pe cer e-aceeași lună.

RONDELUL CRINILOR

În crini e beția cea rară:
Sunt albi, delicați, subțiratici.—
Potirele lor au fanatici —
Argint din a soarelui pară.

Deși, cînd atinși sunt de vară,
Mor pîlcuri, sau mor singuratici,
În crini e beția cea rară:
Sunt albi, delicați, subțiratici.

În moartele vremi, mă-mbătară,
Cînd fragezi, și primăvărateci,
În ei mă sorbiră, extatici,
Și pe aripi de rai mă purtară
În crini e beția cea rară.

RONDELUL ȚIGANILOR

Țiganii merg fără-ncetare—
Nu știu nici ei cînd au pornit,
Dar se tot duc necontenit,
Împinși de-o vecinică chemare.

www.dacoromanica.ro

Cu galbeni ochi pierduți în zare,—
De cînd se știu, s-au pomenit—
Țiganii merg fără-ncetare:
Nu știu nici ei cînd au pornit.

Mereu țigani, — cu mic, cu mare,
Au tot născut ș-au tot murit —
Și tot spre visul nemplinit,
Răpiți de-aceeași aiurare,
Țiganii merg fără-ncetare.

RONDELUL CERCETAȘILOR

Mai mari, mai mici, trec cercetașii,
Un prinț din suflet i-a desprins,
Pe toți în ochi cu foc nestins,
La tot spre-a fi cu el părtașii.

Ca mîine ei vor fi ostașii
Sub steagul țării neînvins,
Cu mici, cu mari, trec cercetașii —
Un prinț din suflet i-a desprins.

Oricît le suntem naintașii,
De focul sfînt ce l-am aprins,
Ne este sufletul coprins,
Ș-ai noii țări vedem fruntașii
Cînd mari, sau mici, trec cercetașii.

RONDELUL PLECĂREI

Am să mă călătoresc —
Sunt furat ca de ispite,
S-o voiesc, să n-o voiesc,
Spre ținuturi negîndite.

www.dacoromanica.ro

Vara este pe sfîrșite.
Flori în suflet veștejesc.
Am să mă călătoresc.
Sunt furat ca de ispite.

Luminișuri strălucite
Viața mea o cuceresc.
Aripi tainice îmi cresc,
Aripi zilnic mai grăbite.—
Am să mă călătoresc.

RONDELUL ORAȘULUI DIN INDII

Spart a fost orașul mare
De a vremei vitregie:
Peste moarta gălăgie
Cresc copacii pînă-n zare.

S-a uitat ce-a fost urgie,
Ce-a fost fală și-nălțare:
Spart a fost orașul mare
De a vremei vitregie.

Într-a soarelui magie
Strălucesc porfiruri rare,
Urme șterse tot mai tare
Din străvechea energie...—
Spart a fost orașul mare.

RONDELUL MORII

Șoptiri și cîntece vrăjite
O-mpăciuire torc sub plute,
Ca flaute și alăute
La scocul morii părăsite.

www.dacoromanica.ro

Amărăciunile trăite
În stinse zări rămîn pierdute.
Şoptiri şi cîntece vrăjite
O-mpăciuire torc sub plute.

Mucigăirile-nverzite
Îmbracă jghiaburile mute
Cu florile lor nentrecute,
Iar peste apele-adormite,
Şoptiri şi cîntece vrăjite.

RONDELUL CONTIMPORANILOR

Aceşti contimporani ai mei
Fac nencetat acelaşi sport:
De treizeci de ani îmi tot zic mort
Tot mai pizmaşi şi mai mişei.

Strigoi, adesea-mi zic tot ei —
Bătrîn, în ultimul resort:
Aceşti contimporani ai mei
Fac nencetat acelaşi sport.

Deşi par lei şi paralei,
N-au cu talentul vreun raport,
Şi n-au nici sfinţi, nici dumnezei,
Trîntiţi în viaţă de-un avort...
Dar sunt contimporanii mei.

RONDELUL MEU

Cînd am fost ură am fost mare,
Dar, astăzi, cu desăvîrşire
Sunt mare, căci mă simt iubire,
Sunt mare, căci mă simt uitare.

www.dacoromanica.ro

Eşti mare cînd n-ai îndurare,
Dar te ridici mai sus de fire
Cînd ţi-este inima iubire,
Cînd ţi-este sufletul iertare.

Ştiu: toate sunt o-ndurerare,
Prin viaţă trecem în neştire,
Dar mîngîierea e-n iubire,
De-ar fi restriştea cît de mare,
Şi înălţarea e-n iertare.

www.dacoromanica.ro

RONDELURILE CELOR PATRU VÎNTURI

RONDELUL CUPEI DE MURANO

Nu e de aur: e de raze.
O-ntind grifonii ce-o susţin.
E dătătoare de extaze,
Cu ea-n onoarea ta închin.

În schinteierea-i de topaze
Coprinde-al nemuririi vin. —
Nu e de aur: e de raze.
O-ntind grifonii ce-o susţin.

E arta pură, fără fraze,
E cerul tot de soare plin.
Talaze largi, dupe talaze,
E sufletescu-avînt deplin,
Nu e de aur: e de raze.

RONDELUL PRIVIGHIETOAREI

Privighietoarea-nvietoare
A-ntremătorilor fiori,
Deşteaptă prin caişii-n floare
Ale zefirilor viori.

www.dacoromanica.ro

E ca-ntr-o albă sărbătoare
Printre-ale pomilor ninsori
Privighietoarea-nvietoare
A-ntremătorilor fiori.

Și printre tihna lucitoare
Ce-și varsă luna din comori,
De viață e redătătoare
Pentru orice searbezi muritori,
Privighietoarea-nvietoare.

RONDELUL TRECUTULUI

Iată Pometeștii, iată Adîncata,
Scurtul pod de bîrne este retrecut.
Renviază mama, îmi zîmbește tata...
Vreme cîtă curs-a parcă n-a trecut.

Jar și vîlvorare soarele urcat-a.
Arde grîu-n flacări pîn' la brîu crescut.
Iată Pometeștii, iată Adîncata,
Scurtul pod de bîrne este retrecut.

Iarba pe tot șesul de cosit e gata.
Apele-și deșiră graiul nentrecut.
Pentru viața de-astăzi mi-a sosit răsplata:
Copilandrul vesel din nou m-am făcut...—
Iată Pometeștii, iată Adîncata.

RONDELUL OGLINDEI

Din al oglindei luciu rece
De apă-adîncă, — se desface
O liniște de dulce pace,
Ce-ntregul suflet mi-l petrece.

www.dacoromanica.ro

Obida vrînd să mă înece,
Zadarnic firea şi-o preface.
Din al oglindei luciu rece
Uitarea numai se desface.

Chiar dorul vieţii-n mine tace —
Izvor ce gata e să sece;
Şi pe-al meu chip, ce-n umbră zace,
Un fel de vis de opium trece
Din al oglindei luciu rece.

RONDELUL DOMNIŢEI

Ieşind din balta Craioviţa,
Unde-a fost crai Craiovisin,
Văpaie, vezi plutind domniţa
Mai argintată ca un crin.

Sub lună-i tremură cosiţa,
În suflet poartă ca un chin,
Plutind pe balta Craioviţa,
Unde-a fost crai, Craiovisin.

Îşi duse viaţa-ntr-un suspin,
Nedîndu-şi nimănui guriţa,
Dar a rămas mironosiţa
Din veacul cel de tot creştin,
Plutind pe balta Craioviţa.

RONDELUL ORAŞULUI DE ALTĂDATĂ

Era oraşul de-altădată
Sub plopi de-argint, muiaţi în soare,
O verde oază fermecată
Cu repezi ape cîntătoare.

www.dacoromanica.ro

Pe-oricare străzi cîntau izvoare,
Şi sărutat de flori ce-mbată,
Trăia oraşul de-altădată
Sub plopi de-argint, muiaţi în soare.

Prostimea chiar era bogată.
Prin curţi aveau, mai toţi, cuptoare.
În beciuri se ţeseau covoare,
Ş-o viaţă-n veci îmbelşugată
Trăia oraşul de-altădată.

RONDELUL ORELOR

Omnia vulnerant, ultima necat

Pe rînd orice ore rănesc,
Iar ultima vecinic omoară...—
Tot sufletul mi-este o vioară
Ce plînge duios că trăiesc.

Şi nici nu mai cerc să zîmbesc
Cînd viaţa s-arată uşoară.—
Pe rînd orice ore rănesc,
Iar ultima vecinic omoară.

Oricîtă cerească comoară
Ar fi într-un lut omenesc,
Zvîrlit de pe clipa ce zboară
Recade în iadul obştesc; —
Pe rînd orice ore rănesc.

RONDELUL AJUNGERII LA CER

În cer s-ajunge dintr-un salt,
Sau nu s-ajunge-n veci de veci...
Te-aruncă-n el un cîntec-nalt,
În care-al vieţei plîns îneci.

www.dacoromanica.ro

Spărgînd fluidicul său smalt,
Ca o săgeată de-aur treci. —
În cer s-ajunge dintr-un salt,
Sau nu s-ajunge-n veci de veci.

I se mai dă-n sfîrșit asalt
Sub jar de patimi cînd te pleci,
În al tău suflet cînd n-ai alt
Decît fiorii dulci și reci...—
În cer s-ajunge dintr-un salt.

RONDELUL CTITORILOR

În zugrăveala-nvechită,
El, searbăd; ea, cu ruje-aprinse,
Biserica de ei clădită
O țin cu degete întinse.

Năluci din vechiul timp desprinse,
Știu viața lor că e sfîrșită
În zugrăveala învechită,
El, searbăd; ea, cu ruje-aprinse.

Și nu-și blesteamă-a lor ursită...
Dar orice candeli cînd văd stinse,
Și sfînta slujbă părăsită,
Ei plîng cu lacrimi neînvinse
În zugrăveala învechită.

RONDELUL COROANELOR NEPIERITOARE

Coroane-n veci nepieritoare
Dintre frunzișurile mari
Ale bătrînilor stejari:
Mi-așterne umbra sub picioare.

www.dacoromanica.ro

Ducîndu-mi pașii solitari,
Pe sub pădurea cîntătoare,
Coroane-n veci nepieritoare
Simt în frunzișurile mari.

Aleea e-n apus de soare.—
Se urcă flacări tot mai tari,
Și ce resfrîng, schinteietoare,
Printre copacii seculari,
Coroane-n veci nepieritoare.

www.dacoromanica.ro

RONDELURILE ROZELOR

RONDELUL ROZELOR CE MOR

E vremea rozelor ce mor,
Mor în grădini, și mor și-n mine --
Ș-au fost atît de viață pline,
Și azi se sting așa ușor.

În tot, se simte un fior.
O jale e în orișicine.
E vremea rozelor ce mor —
Mor în grădini, și mor și-n mine.

Pe sub amurgu-ntristător,
Curg vălmășaguri de suspine,
Și-n marea noapte care vine
Duioase-și pleacă fruntea lor...—
E vremea rozelor ce mor.

RONDELUL LUI SADI

Drapate-n purpură regească.
Sau înfoiate-n rochi de argint,
Sadi-n frunzosul labirint
Făcut-a roze să-nflorească.

www.dacoromanica.ro

De-atunci nu pot să veştejească,
Şi viaţa noastră o tot mint,
Drapate-n purpură regească,
Sau înfoiate-n rochi de-argint.

Natura lor nu şi-o dezmint...—
Ştiu tot aşa să amăgească,
S-adoarmă, şi să liniştească,
Şi să ne spună că nu mint,—
Drapate-n purpură regească.

RONDELUL ROZELOR DIN CIŞMEGÌ

De flacări, de aur, pembè, argintate,
Nebună orgie de roze oriunde,
De bolţi agăţate, pe ziduri urcate,
Şi printre frunzişuri de pomi ce le-ascunde.

Pe ritmuri persane în strofe-aşezate,
Melodic, coloarea, coloarei răspunde...—
De flacări, de aur, pembè, argintate,
Nebună orgie de roze oriunde.

Un neamţ a fost magul grădinei uitate.
Răpit fu de visul cu tainice unde,
Şi dîndu-le viaţă ce-n suflet pătrunde,
Lăsatu-le-a-n urmă, în roze-nchegate,
De flacări, de aur, pembè, argintate.

RONDELUL MARILOR ROZE

Mari roze bogate şi grele
Abia mai pot capul să-şi ţină
De luxul ce poartă pe ele,
Scăldate-n albastra lumină.

www.dacoromanica.ro

Miresme plutesc prin grădină,
Iar roua deșiră mărgele
Pe roze bogate și grele,
Ce-abia mai pot capul să-și țină.

Avîntul simțirilor mele
Mă duce-ntr-o sferă senină
De ceața lumeștilor rele,
În care, pe frunte-mi se-nclină
Mari roze bogate și grele.

RONDELUL BEAT DE ROZE

De roze e beată grădina
Cu tot ce se află împrejur:
E beat și cerescul azur,
Şi zîzîie, beată, albina.

Se clatină parcă lumina,
Un tunet e simplu murmur.—
De roze e beată grădina
Cu tot ce se află-mprejur.

Dar iată...—A mea nu e vina...—
Chiar eu, în gentil trubadur,
Visînd, lîngă-al apei susur,
Mă schimb, așteptîndu-mi regina...—
De roze e beată grădina.

RONDELUL CASCADELOR DE ROZE

Urcînd pe pomi, zîmbind pe casă,
Se surpă rozele grămadă,
Sau întocmesc cîte-o cascadă
Pe vreo alee mai retrasă.

www.dacoromanica.ro

Parfumul lor purtat în stradă,
Întinde-a lui subțire plasă...
Urcînd pe pomi, zîmbind pe casă,
Se surpă rozele grămadă.

De-oricîte stavili nu le pasă:
Sunt un torent, sunt o cascadă,
Ce-n voia soarelui se lasă,
Dar ce, de cum sfîrșesc să cadă,
Reurcă-n pomi, zîmbesc pe casă.

RONDELUL PRIVIGHETOAREI ÎNTRE ROZE

A nopței sublimă măiastră
E-ascunsă-ntre roze, și cîntă,
Grădina ce-mi stă sub fereastră
În raze de-argint se-nvesmîntă.

O vrajă și albă s-albastră
Din ceruri, spre lume s-avîntă.—
A nopței sublimă măiastră
E-ascunsă între roze, și cîntă.

Chiar roza ce moare în glastră,
De legile firei înfrîntă,
Tresare, în pacea sihastră,
La glasul, cu care-o-nmormîntă
A nopței sublimă măiastră.

RONDELUL ROZELOR DE AUGUST

Mai sunt încă roze — mai sunt,
Și tot parfumate și ele
Așa cum au fost și acele
Cînd ceru-l credeam pe pămînt.

www.dacoromanica.ro

Pe-atunci eram falnic avînt...
Priveam, dintre oameni, spre stele; —
Mai sunt încă roze — mai sunt,
Şi tot parfumate şi ele.

Zadarnic al vieţei cuvînt
A stins bucuriile mele,
Mereu cînd zîmbesc uit, şi cînt,
În ciuda cercărilor grele,
Mai sunt încă roze, — mai sunt.

RONDELUL ROZEI CE ÎNFLOREŞTE

O rază-nfloreşte, suavă...
Ca nor risipit e necazul.
Puternic mă poartă extazul
Spre-o naltă şi tainică slavă.

Nu-mi pasă de-a vieţei otravă,
De chinul ce-şi urcă talazul:
O rază-nfloreşte, suavă;
Ca nor risipit e necazul.

Stăpîn sunt de-acum pe răgazul,
Să-mi fac din ursită o sclavă,
Şi nu mai e viaţa grozavă,
Deşi mi-a brăzdat tot obrazul:
O rază-nfloreşte, suavă.

RONDELUL LUI SADI IEŞIND DINTRE ROZE

Sadi, dintre roze ieşind,
Uită să-şi blesteme amanul...
Sădise pe veci *Gulistanul*
Şi sufletu-şi dete zîmbind.

www.dacoromanica.ro

Aflai ca și el talismanul
Tot raiul să pot să-l coprind.
Sadi, dintre roze ieșind,
Uită să-și blesteme amanul.

Turbat-a în voie dușmanul.—
El cupa de fiere golind
S-a dus în amurg șovăind,
Ș-a fost mai slăvit ca sultanul
Sadi dintre roze ieșind.

www.dacoromanica.ro

RONDELURILE ROZELOR DE AZI ŞI DE IERI

RONDELUL ROZELOR DE AZI ŞI DE IERI

Umbrit de rozele ce-au fost,
Visînd sub rozele de-acum,
Aş vrea obştescul adăpost
Să-mi fie la un colţ de drum.

Ştiu al vieţei mele rost
Şimţirea din al lor parfum,
Umbrit de rozele ce-au fost,
Visînd sub rozele de-acum.

Oricui va spune pe de rost
Că nu-mi vrui soarta nicidecum
Născut în ceasul cel mai prost;...
Dar am trăit, nu prea ştiu cum,
Umbrit de rozele ce-au fost.

RONDELUL NOPŢEI ARGINTATE

În noaptea de lună-argintată,
Pe pleoape cînd somnul se lasă,

www.dacoromanica.ro

În vis îmi clădesc cîte-o casă
Ce toată e-n roze-mbrăcată.

De zgomot și oameni retrasă,
Locaș ca din basme s-arată,
În noaptea de lună-argintată,
Pe pleoape cînd somnul se lasă.

Vreo sarcină asupra-i n-apasă:
De-ai mei creditori e-apărată,
Parfumul de roze ce-mbată
Extazul în suflet îmi lasă
În noaptea de lună-argintată.

www.dacoromanica.ro

RONDELURILE SENEI

RONDELUL ÎNECAȚILOR

Pe sub poduri, Sena toată
Este moarul tristei seri;
Ies în față-i și înoată
Înecații cei de ieri.

Nici plăceri și nici dureri
Să-i mai miște n-o să poată.
Pe sub poduri, Sena toată
Este moarul tristei seri.

Sunt aleșii cei din gloată...
Veștejite primăveri
De-a necazurilor zloată,—
Și le cîntă mîngîieri,
Pe sub poduri, Sena toată.

RONDELUL FLORILOR DE LUNĂ

Flori de lună ce s-agață
Schimbă apa în brocart;

www.dacoromanica.ro

Printre frunze prinde viață
Cîte-un cîntec de Mozart.

Spre Saint-Cloud, ce doarme-n față,
Val de val se duce spart;
Flori de lună ce s-agață
Schimbă apa în brocart.

Peste-a Senei verde față
Dulci și lungi fiori se-mpart,
Și de țărmi ce se răsfață,
Cînd corăbii se despart,
Flori de lună se agață.

RONDELUL PARISULUI IAD

Printre valuri care plîng,
Și sub bolți întunecate,
Șiruri de-astre încețate
Felinare se răsfrîng.

Pe tot țărmul drept și stîng,
Iad, urlînd de răutate,
Pe cînd valuri care plîng
Curg sub bolți întunecate.

Chiar din zări mai depărtate,
Deznădejdi, ce nu se-nfrîng,
În grozav vîrtej se strîng
Zbuciumînd tot mai turbate,—
Printre valuri care plîng.

RONDELUL DEZASTRULUI MONDIAL

Nori se bat la orizon.
Tot apusul sîngerează.
Urlă groaznic un ciclon,
Sena din adînc oftează.

www.dacoromanica.ro

Bubuiri ce nu-ncetează
Sunt un tunet unison.
Nori se bat la orizon.
Tot apusul sîngerează.

State noi se-nființează,
Prăbușit e cîte-un tron...—
Moartea-și plimbă monoton
Coasa ei ce vieți retează.—
Nori se bat la orizon.

RONDELUL URIAȘULUI

Monstruos se-ntinde-orașul.
Viciul joacă-n el pe brînci.
Are case, lanț de stînci.
Dracii-n toate și-au locașul.

Rînjitor pîndește-apașul,
Floarea mlaștinei adînci,
Monstruos se-ntinde-orașul.
Viciul joacă-n el pe brînci.

De cum n-ai ce să mănînci,
Face-ndată pe trufașul,
Și-n mocîrlă dîndu-ți brînci,
El rămîne uriașul.—
Monstruos se-ntinde-orașul.

RONDELUL TICĂLOȘIILOR

Istovite tîrîturi
Trec aproape-n pielea goală.—
Poartă negre-adînciturî
Pe sub ochii lor de smoală.

www.dacoromanica.ro

Pe neghiobi îi bagă-n boală,
Schimbă-n robi pe cască-guri.—
Istovite tîrîturi
Trec aproape-n pielea goală.

La Montmartre e răscoală
Cînd, din craci făcînd figuri,
Cu murdare strîmbături
Dau pe față ce-au sub poală,
Istovite tîrîturi.

RONDELUL ÎNĂLȚIMILOR

În mansarda lui mereu
Sărăcia e stăpînă.—
Geniu-și reazemă pe-o mînă
Fruntea lui de tînăr zeu.

Zilnic soarta și-o amînă,
Zilnic duce-al vieții greu.—
În mansarda lui mereu
Sărăcia e stăpînă.

Dar prea mult nu este pînă
Va urca în empireu...
Se și crede-n Eliseu,
Și el stă de-o săptămînă
În mansarda lui mereu.

RONDELUL FRANȚEI BURGHEZE

Unde este marea Franță?
Ce văd ochii, te sfîșie.
Oh! neroada burghezie,
Și trufașa ignoranță.

www.dacoromanica.ro

Cerul este de leşie.
Un linţol pentru speranţă,
Unde este marea Franţă?
Ce văd ochii, te sfîşie.

Între minte şi prostie
S-a scurtat orice distanţă.—
Vrut-au toţi egali să fie,
Şi sunt toţi, cu siguranţă. —
Unde este marea Franţă?

RONDELUL DUMINICILOR DE LA BELLEVUE

La Bellevue e val de lume.
Flori de zarzăr. Cer de mai.
Sărbătoare. Rîs şi glume.
Soare vesel. Colţ de rai.

Sena curge numai spume.
E-nflorită ca un plai,
La Bellevue e val de lume.
Flori de zarzăr. Cer de mai.

Dragoşti, muzici şi parfume
Sunt al zilei dulce grai,
Dar în fundul bietei hume
Tot e groaznic orice trai.—
La Bellevue e val de lume.

RONDELUL SFÎRŞITULUI

Omenirea e ca moartă.
Vii, sunt numai flori şi plante.
Ea-şi deschise neagra poartă
Ce clădită-a fost de Dante.

www.dacoromanica.ro

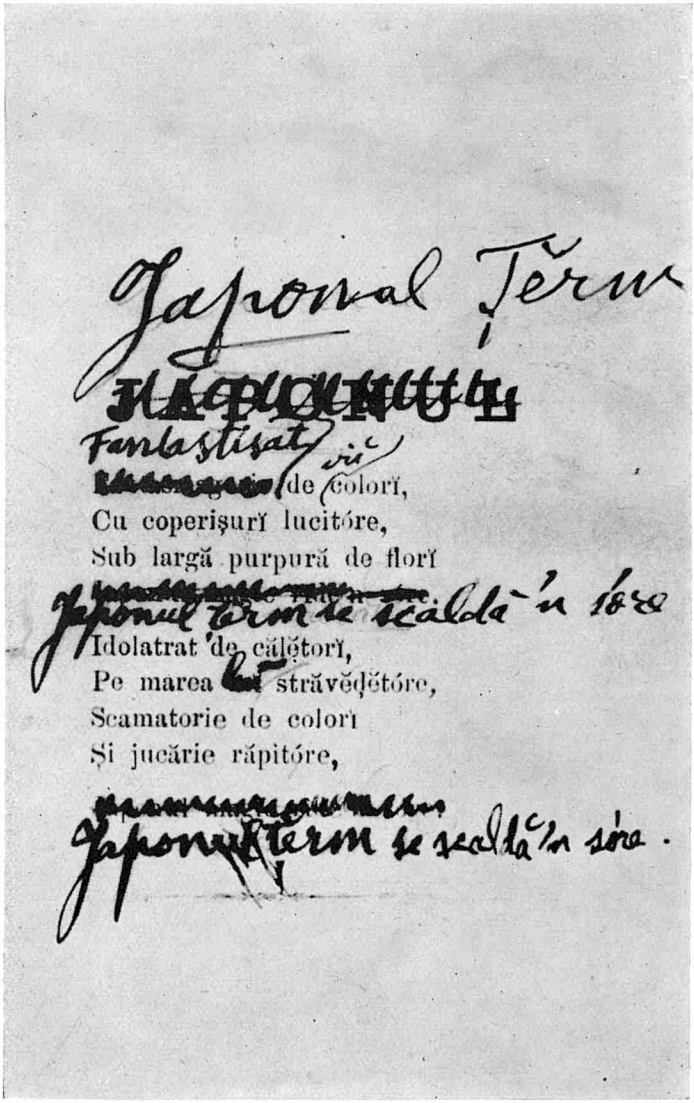
Japonul Țĕrm

JAPONUL

Fantastisat vie
de colorĭ,
Cu coperișurĭ lucitóre,
Sub largă purpură de florĭ
Japonul Țĕrm le caldă în 1882
Idolatrat de călĕtorĭ,
Pe marea străvĕdĕtóre,
Scamatorie de colorĭ
Și jucărie răpitóre,
Japonul Țĕrm se scaldă în sine.

Japonul (devenit *Japonul țărm*), cu modificări manuscrise pe exemplarul din *Excelsior*, 1893, al poetului.

www.dacoromanica.ro

Stema ei de diamante
Nimicită-a fost de soartă.
Omenirea e ca moartă.
Vii sunt numai flori și plante.

Spre-ale visului ghirlante
Nici-o aripă n-o poartă;
Obosit e chiar Atlante,
De povara ce tot poartă. —
Omenirea e ca moartă.

www.dacoromanica.ro

RONDELURILE DE PORȚELAN

RONDELUL LUI TSING-LY-TSI

Tsing-Ly-Tsi stă-n prispa de-aur,
Cu ochii mici ca de ghierlan,
Sub de-argint frunzos tezaur,
Casa e de porțelan.

Lîngă ea, pe-același plan,
Pomi albaștri, zbor de graur;
Tsing-Ly-Tsi stă-n prispa de-aur,
Cu ochi mici ca de ghierlan.

Spre-a-și croi al vieței plan,
Asudat-a ca un faur;
Un măreț de smalt balaur
Poartă prins l-al său colan.—
Tsing-Ly-Tsi stă-n prispa de-aur.

RONDELUL PODULUI DE ONIX

Pod de onix se-ncovoaie,
Arcuind o boltă naltă;
Cade foaie după foaie
Peste-azurul de pe baltă.

www.dacoromanica.ro

Dinspre-apusul ce tresaltă
Sîngeroase curg şiroaie;
Pod de onix se-ncovoaie
Arcuind o boltă—naltă.

Mandarini, stînd laolaltă,
Spun că semne sunt de ploaie;
Iar o luntre, cam greoaie,
Printre ape se tot saltă,
Pe sub pod ce se-ncovoaie.

RONDELUL PAGODEI

De mari fluturi sărutată,
Pe-o movilă — artificială,
E pagoda argintată
De zîmbirea matinală.

Umbra pomilor, mişcată,
O dezbracă, virginală,
De mari fluturi sărutată
Pe-o movilă — artificială.

Picurînd, diamantată,
Porţelanul roz i-l spală
Roua tainic deşirată
Pe faţada sculpturală, —
De mari fluturi sărutată.

RONDELUL APEI DIN OGRADA JAPONEZULUI

Apei lui de prin ogradă,
Prea domol curgînd la vale,
Bolovani, dintr-o grămadă,
Japonezu-i pune-n cale.

www.dacoromanica.ro

Spumegată, vrea să vadă,
Împrejurul casei sale,
Apa lui, ce prin ogradă
Prea domol o ia la vale.

Şi schimbînd-o-ntr-o cascadă
De consoane şi vocale,
Uită-a vieţei grea corvadă,
Dînd răsunet de cristale,
Apei lui de prin ogradă.

RONDELUL MUZMEIEI

În jinrikişă uşurică
Muzmeia mică e purtată. —
Frumoasă ca o păpuşică,
În kimono e îmbrăcată.

Pe cînd zăduful de-aur pică, —
Spre ceainăria depărtată,
În jinrikişă uşurică
Muzmeia mică e purtată.

De-al soartei greu a fost cruţată.
Simţiri, nici gînduri n-o ridică.
Atît e: o păpuşă mică,
De tineri nostimi aşteptată,
În jinrikişa uşurică.

RONDELUL OPIUMULUI

Fumîndu-şi opiumul uitării
Pe rogojini din pai de-orez,
Fo-hi, spre piscul aiurării,
E dus de visul lui chinez.

www.dacoromanica.ro

Scăpat de chinul zbuciumării,
Senin ca după-un meterez,
Fumează opiumul uitării
Pe rogojini din pai de-orez.

Iar cînd sosește al nopței miez
Ce-l urcă-n slava îmbătării,
Deplin se dă halucinării
Ce-atunci e singurul său crez,
Fumîndu-și opiumul uitării.

RONDELUL MĂREI JAPONEZE

Smaraldul mării răpitoare
E jocul vecinic de colori
În verdea flacără de soare
De lîngă țărmii ninși de flori.

Liliachii, se duc izvoare
Sub pomi, plăpînzi ca niște zori,
Smaraldul mării răpitoare
E jocul vecinic de colori.

Copii, de griji neștiutori,
Sunt japonezii-ntre popoare,
Ș-orice dureri le sunt ușoare.
Căci poartă-n suflet, zîmbitori,
Smaraldul mării răpitoare.

RONDELUL CRIZANTEMEI

O crizantemă în mișcare
E-mpărăteasa strălucită
Printre roșatica-nserare
Peste grădină răspîndită.

www.dacoromanica.ro

Minune-abia închipuită,
Și mai mult mică decît mare,
O crizantemă în mișcare
E-mpărăteasa strălucită.

Îi este fața zugrăvită
Spre-a fi aceeași arătare
De tinerețe neclintită,
Ș-a fi crezută de oricare
O crizantemă în mișcare.

RONDELUL IOSHIWAREI

Prin vitrine așezate,
În cartierul Ioshiwara,
Vezi păpuși nenumărate
Cît de lungă este vara.

Sunt aproape-asemănate;
În obraji le arde para
Prin vitrine așezate.
În cartierul Ioshiwara.

Cam la fel sunt vestmîntate...
Poate grea le-ar fi povara,
Dar fiind prea zorzonate
Nu le tulbură ocara,
Prin vitrine așezate.

RONDELUL CHINEZILOR DIN PARIS

Ei nu vorbeau, ci ciripeau,
Căzuți din lună în Paris,
Și cum naintea mea mergeau,
Păreau ieșiți ca dintr-un vis.

www.dacoromanica.ro

Să-i vadă mulţi se întorceau:
Aveau un chip de nedescris...
Ei nu vorbeau, ci ciripeau,
Căzuţi din lună în Paris.

Din ţară singuri s-au proscris...
Însă de cîte ori priveau
Albastrul hainelor deschis,
De ea aminte-şi aduceau,
Şi nu vorbeau, ci ciripeau.

EPIGRAF FINAL

De-aş fi ori încă nu pe ducă,
Mă simt la fel cu orişicine:
Clipire-nchisă-ntre suspine,
Şi-ntre năluci ce pier — nălucă.

www.dacoromanica.ro

NOTE ŞI VARIANTE

www.dacoromanica.ro

(p.10) EXCELSIOR

Alexandru Macedonski /*Excelsior*/ poesii/ Bucureşti/ Tipografia de lux, strada Smârdan 24/ Noua Concordia/ 1895.

Pe copertă şi pe foaia de titlu, următorul moto:

„M-am născut în nişte zile cînd tîmpita burghezime
Din tejghea făcînd tribună, legiune de coţcari,
Pune-o talpă noroioasă pe popor şi boierime,
Zile cînd se-nparte ţara în călăi şi în victime
Şi cînd steagul libertăţei e purtat de cîrciumari."

(Noaptea de ianuarie)

Urmează dedicaţia:

„Autorul, cu adîncă recunoştinţă, închină acest volum măriei-sale principelui Gr. M. Sturza."

Apoi acest cuvînt introductiv:

„Autorul, tipărind aceste versuri, cere scuze cititorilor obicinuiţi cu limba şi cu forma marilor poeţi contimporani români, dacă ele nu întrunesc nici această formă, nici această limbă. Îi mai roagă totodată să nu se supere dacă el, fie dintr-un sentiment de prietenie, fie dintr-un sentiment de recunoştinţă, a dedicat numeroase bucăţi ale sale la diferiţi. Căci, în adevăr, dacă cel care începe să-şi adune astăzi scrierile în volum s-a bucurat de multe duşmănii, dînsul a avut şi prieteni şi sprijinitori mai numeroşi poate, cari i-au dat sau iubirea lor, sau ajutorul material fără care el şi copiii lui ar fi murit de mult de foame.

A.M.

1895, fevruarie în 28."

www.dacoromanica.ro

Din această ediție Macedonski trage și un tiraj special, sub forma unui periodic săptămînal, de același format, din care au apărut patru broșuri:

1. Duminică, 12 martie 1895
Revista săptămînală
20 bani broșura
de 64 pagini
Biblioteca română
coprinde poesii de Alex. Macedonski
București
1895

Cuprinde 22 de titluri de poezii, în ordinea tipăririi lor în ediția curentă din *Excelsior*, cu excepția primelor trei: *Guzla*, *Cele trei năluci* și *Valțul rozelor*, care nu figurează în această ediție. Ca și în *Excelsior*, paginația este intermitentă.

2. N° 2, Duminecă, 19 martie
Biblioteca română
revista săptămînală
sumar
Poesii inedite de A. Macedonski
București
1895

Cuprinde următoarele 25 de titluri, în aceeași ordine.

3. N° 3, 26 martie 1895

Aceleași titluri. Cuprinde 29 de titluri, în aceeași ordine.

4. N 4, Duminecă, 2 aprilie 1895

Aceleași titluri. Cuprinde 14 titluri, în aceeași ordine.

Doi ani mai tîrziu, poetul scoate o nouă ediție:

Alexandru Macedonski/ *Excelsior*/ ediție nouă: A opta mie/ Coprinzînd poesii ce nu se află în edițiile precedente/ București/ Tipografia N. Miulescu/1897.

Această ediție suprimă motoul, dedicația, prefața, include *Guzla*, *Cele trei năluci*, *Valțul rozelor* și elimină poeziile *Copiii*, *Îngerul și copilul*, *Moise*, *Bătrîna stîncă*, *Comori de aur*, *Ura*, *Vei crede*, *Noapte de iulie*.

Pe un exemplar care a aparținut lui Ion Pillat, poetul scrie pe foaia de titlu, în locul prefeței, următoarele:

„Poeții de odinioară cîntau din casă în casă și erau iubiți și onorați. Cînd cei moderni își trimit cărțile spre a fi citite, ei sunt disprețuiți. Cu toate aceste, gloria lor este gloria națiunilor.

A. Macedonski."

(Muzeul literaturii române, nr. 2.947.)

www.dacoromanica.ro

Un epigraf sarcastic, asemănător, autograf, şi pe un exemplar din *Excelsior*, 1895 (Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, I, 269.014):

„Decît poet român, mai bine sacagiu".

Există exemplare şi cu indicaţia „A zecea mie", fără specificarea locului şi anului de apariţie, reproducînd conţinutul ediţiei *Excelsior*, 1897, de acelaşi format (Muzeul literaturii române nr. 10.132, 12.332). *Excelsior* este tipărit şi în format mai mare, in 8°.[1]

În *Literatorul (Bibliografie*, nr.1, 1895, p. 16), următoarea notiţă: „*Excelsior*, un volum de poezii inedite ale d-lui Al. Macedonsiki, printre care şi *Nopţile*. Volumul cuprinde şi portretul autorului". N-am văzut astfel de exemplare.

În vederea reeditării definitive, Macedonski şi-a transcris volumul *Excelsior* în 1920, nu mult înaintea morţii. Textul este cuprins în mss. 3.406, 3.407, parţial şi 3.411, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România şi are următorul titlu (ms. 3.406):

Excelsior — Excelsior
Albine de aur — Sensuale — Flori sacre
Ediţiunea nec varietur

Caietul II (ms. 3.407) are titlul *Sensuale*, ciclu în care Macedonski include, enumerîndu-le pe prima pagină, poeziile *Faunul*, *Pe sînurile*, *Hora Căprarului*, *Amorul*, *Soldăţească*, *Răspunsurile Tranei* (aceasta din urmă netranscrisă). În text, celelalte poezii din *Excelsior*.

Ms. 3.411 cuprinde de asemenea poezii din *Excelsior*, dar şi texte mai vechi, precum şi unele postume şi inedite, după cum vom indica la fiecare caz în parte.

Folosim aceste mss. ca text de bază pentru reeditarea volumului *Excelsior*.

O copie destul de fidelă a mss. 3.406 şi 3.407, cu acelaşi titlu: *Excelsior*, *Cartea nestematelor*, în cuprinsul a trei caiete, nepaginate (Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, achiziţii recente, ms. 39/64). Transcrierea, în grafii diferite, dar în special a Anei Macedonski, a fost pe alocuri revizuită şi uneori corectată de poet. Pe caietul I, titlul este scris de Ana Macedonski:

Poeziile lui Alexandru Macedonski,
revăzute definitiv pentru ediţia
„nec varietur", 1920, mai 19

[1] Probabil la aceste tiraje se referă poetul cînd anunţă că: „A 2-a ediţie este pe cale de a se fini" (*Literatorul*, XV, 2, 1895, p. 9).

www.dacoromanica.ro

Am avut în vedere şi acest text, inferior totuşi mss.-elor autografe.

O altă copie, cu acelaşi titlu, de Ana Macedonski, în două caiete (Caietul I şi Caietul II), în colecţiile Muzeului literaturii române, nr. 9.186. Text nesigur, util doar pentru unele datări şi dedicaţii

Personajul căruia Macedonski îi dedică *Excelsior* este Grigore M. Sturza (1821—1901), zis şi „Beizadea viţel": „beizadea" pentru faptul că era fiul fostului domnitor regulamentar moldovean Mihail Sturza, „viţel", pentru forţa sa musculară, de luptător de circ, în stare a purta un viţel în mîini.

Memorialiştii (Gh. Sion, *Suvenire contimporane)* reţin figura şi aventurile acestei beizadele cu contesa franceză Dash, scriitoare. La bătrîneţe însă, epocă în care poetul se apropie de acest personaj, Grigore M. Sturza, cuminţit, se dedase studiilor diletante de filozofie. Scrisese o carte despre *Les lois fondamentales de l'univers* (Paris, 1891), purta polemici pe această temă: *Réponse à la critique que M. Goupil a faite de mon ouvrage sur „Les lois fondamentales de l'univers"* (Evreux, 1892) şi-şi tradusese în româneşte *Ultimele patru capitole despre legile fundamentale ale universului* (Iaşi, 1892; ed. fr., Paris, Baudry, 1891).

Această lucrare atrage atenţia lui Macedonski în perioada în care impulsiunile sale meditative, „ştiinţifice", utopice, devin tot mai accentuate. Mai mult decît orice alte consideraţii practice, poetul este sedus în special de teoriile lui Grigore M. Sturza despre suflet, unde problema capătă o soluţie idealistă. Obsedat de ideea posterităţii, a gloriei postume, a recompenselor viitoare, era firesc ca poetul să creadă psihologic în „nemurire". O „demonstraţie" în acest sens i se pare a găsi în capitolul VIII, *Despre suflet*, din lucrarea amintită, reprodus, cu elogii, în *Literatorul*, „Notiţe literare", 1, 15 iunie 1892, p. 14—15. În conferinţa *Sufletul şi viaţa viitoare, Forţa morală*, I, 4—5, 1901, *Legile fundamentale* sînt decretate „una din cele mai gigantice concepţii ale secolului al XIX-lea", un „monument al geniului românesc", citate ca izvor de supremă autoritate.

Despre opiniile lui Macedonski privitoare la Grigore M. Sturza, în care el întrevede şi un mecena, cultivat în consecinţă, stau mărturie numeroase referinţe, îndeosebi din *Literatorul (Prinţul*, 2, 5 martie 1893; *Principele Sturdza şi literatura română*, 4, 5 aprilie 1899; *Un nou omagiu*, 6,5 iunie 1899 etc.). Nu s-ar putea spune că „prinţul" Sturza a rămas insensibil la aceste omagii repetate, deoarece în arhiva familiei poetului am găsit o carte de vizită, datată „27 martie 1899", cu următorul cuprins: „Vă trimit de zece ori mai mult decît a dat Rotschild banquierului scăpătat". Este vorba de „o mică subven-

www.dacoromanica.ro

ţie". Dar cu tîlc: „Aprob cu totul ideea d-tale de a face conferinţe asupra scrierilor mele, cum se fac acum la Paris".

Este posibil ca beizadeaua-filozof să fi sprijinit şi tipărirea volumului *Excelsior* (dedicaţia ar constitui o indicaţie), contribuind şi la *Bronzes*, unde o poezie *Rose d'or* (p. 129) îi este de asemenea dedicată. Repetatele articole din *Literatorul* (1899) vor fi fost şi ele stimulate. În tot cazul, Macedonski străbate în aceşti ani (1892—1894) o perioadă extrem de grea. Prefaţa la *Excelsior* nu ascunde, ba chiar etalează suferinţele sale. În aceste condiţii, protecţia „prinţului" se va fi dovedit importantă, ceea ce poetul îşi va aminti mereu. Un sentiment de recunoştinţă străbate şi din cuvîntarea funebră rostită de Macedonski la înmormîntarea lui Gr. M. Sturza (*Universul*, nr. 16, 19 ianuarie 1901). Alte ecouri: *Un nou testament Gr. Sturza şi... o autopsie criminală* (*Forţa morală*, II, 12, 20 ianuarie 1902, p.2).

(p. 11) GUZLÀ

Publicată în *România literară*, VII, 6, iunie 1888, p. 120 (cu titlul transcris *Gusla*). Republicată în *Literatorul*, XI, 1, iunie 1890, p. 15—16 (cu titlul transcris *Gusla*); *Lumina*, I, 6, 10 aprilie 1894 (cu titlul transcris *Gusla*); *Biblioteca română*, 12 martie 1895, dedicată: „D-lui Louis Basset" (cu titlul transcris *Gusla*); *Liga ortodoxă*, *supliment literar*, I, 1, 20 octombrie 1896. Fără dedicaţie (cu titlul transcris *Gusla*); *Excelsior*, ediţie nouă, Buc., 1897, p. 5-6, aceeaşi dedicaţie (cu titlul transcris *Gusla*); *Revista clasică*, I, 1, 1910, p. 2, aceeaşi dedicaţie (cu titlul transcris *Gusla*).

Textul definitiv se păstrează în ms. autograf 3.406, f. 24 r.—25 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, cu titlul transcris *Guzlà*, dedicată: „Lui Pavel, fiul meu prea iubit". Aceeaşi dedicaţie şi în ms. 39/1964, caiet I, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, achiziţii noi.

Reprodusă din ms. definitiv.

Louis Basset a fost unul din secretarii regelui Carol I, în relaţii cu poetul, solicitat de acesta cu intervenţii (scrisori inedite, în lb. franceză, Bucarest, 19 mai 1908; Paris, 11 avril 1912, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, corespondenţă neinventariată).

Anterior, Macedonski scrisese o poezie franceză cu titlul *Guzlà* (*Literatorul*, VII, 1, 1886, p. 69), dar cu conţinut total diferit.

www.dacoromanica.ro

Ideea de a compune *Guzla* (*guzla*, instrument muzical popular slav, cu coarde) poate să fi venit poetului din lectura lui Jean Richepin, autor bine cunoscut lui Macedonski.

În povestirea sa, *Miarka, la fille à l'ours* (1883) este intercalată următoarea guzla, unde comparaţia miresei cu o regină se regăseşte (cf. Tudor Vianu, *Opere*, I, *Poezii*, p. 431):

„Entends la guzla, holà!
Entends la guzla.

Voici la reine venue,
Les étoiles ont pali.
La rose jalouse en meurt,
Effeuillez-la dans son lit.

Entends la guzla, holà!
Entends la guzla.

Dans son lit mettez encor
La marjolaine et le thym,
On en fera du vin rose
Que le roi boira demain.

Entends la guzla, holà!
Entends la guzla."

Pavel Macedonski (1893—1946) este al patrulea fiu al poetului, jurnalist şi publicist, cu activităţi în stil „macedonskian", dar degradate, extravagante (note biografice în Arhiva Alexandru Macedonski, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România).

Pe exemplarul din *Excelsior* („a zecea mie"), Muzeul literaturii române, nr. 12.332, Macedonski a scris peste dedicaţie: „Omagiu cordial", ss. A.M.

(p. 12) CELE TREI NĂLUCI

Publicată în *Literatorul*, IV, 10, octombrie 1883, p. 577 — 578. Republicată în *Lumina*, I, 28, 9—10 mai 1894; *Biblioteca română*, 12 martie 1895, dedicată: „D-lui Em. Creţulescu, tatăl"; *Excelsior*, ediţie nouă, 1897, p. 7-8, aceeaşi dedicaţie; *Revista clasică*, I, 1, 1910, p. 15, fără dedicaţie.

Textul definitiv în ms. autograf 3.406, f. 47 r.—49 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România.

Reprodus din ms. definitiv.

www.dacoromanica.ro

La Leconte de Lisle *(Les spectres, Poèmes barbares)* un motiv asemănător: „Trois spectres familiers hantent mes heures sombres".

(p. 14) VALȚUL ROZELOR

Publicat în *Literatorul*, IV, 4, aprilie 1883, p. 193—194. Republicat în *Lumina*, I, 37, 21 mai 1894; *Familia*, XXX, 31, 31/12 august 1894, p. 363; *Biblioteca română*, 12 martie 1895, dedicat: „D-rei Sarmi Bilcescu"; *Excelsior*, ediție nouă, 1897, p. 9—10, aceeași dedicație; *Revista clasică*, I, 1, 1910, p. 5—6, fără dedicație.

Textul definitiv în ms. autograf, în posesia noastră, dedicat: „Lui Constantin-Hyacint, cel din urmă, dar tot așa iubit fiu al meu".

Reprodus din ms. definitiv.

Variante

1 Pe verdea margine de șanț *(ms. definitiv)*: Pe marginile unui șanț *(Literatorul, 1883, Lumina, 1894, Familia, 1894, Biblioteca română, 1895, Excelsior, 1897)*: Pe-o verde margine de șanț *(Revista clasică, 1910)*; *2* Creștea măceșul singuratic *(ms. definitiv, Revista clasică, 1910)*: Creștea un trandafir sălbatec *(toate republicările anterioare)*; *4* Pofti-ntr-o zi pe flori la danț *(ms. definitiv, Revista clasică, 1910)*: A poftit florile la danț *(Literatorul, 1883, Lumina, 1894, Familia, 1894)*: Pofti răsurile la danț *(Biblioteca română, 1895, Excelsior, 1897)*.

Constantin-Hyacint, Dinu Macedonski (1896—1956) este al cincilea și cel din urmă fiu, rămas în viață, al poetului. A fost actor, mai întîi la Oradea, apoi la București, jucînd mulți ani la Teatrul Municipal și la Teatrul muncitoresc C.F.R.-Giulești.

Sarmisa Bilcescu este una din primele noastre juriste. Doctor în drept de la Paris, cu o teză despre *De la condition légale de la mère. Etude de droit positif et de législation* (Paris, 1890), elogiată în presa din țară (cf. C. Dissesco, *L'Indépendance roumaine*, 15 année, 4.035, 4/26 février 1891).

(p. 16) EXCELSIOR

Publicat în *Literatorul*, VII, 1886, p. 51. Republicat în *Biblioteca română*, 12 martie 1895; *Excelsior*, 1895, p. 11—12; *Excelsior*, 1897, p. 11—12; *Revista clasică*, I, 1, 1910, p. 6—7; *Poezii alese*, p. 101—102, dedicată: „Lui Alexis Macedonski, întîiul meu născut".

www.dacoromanica.ro

Reprodus din *Opere*, I, *Poezii* (ed. Tudor Vianu, p. 27), care urmează ms. definitiv (p. 397), nouă inaccesibil. Comparat pentru punctuaţie cu ms. 39/1964, caietul I, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, achiziţii recente.

Variante

7 Un vis de-naltă poezie *(ms. definitiv, Revista clasică, 1910)*: Transcendentală poezie *(toate republicările anterioare)*; *8* De cîntec şi de şoapte *(ms. definitiv, Revista clasică, 1910)*: Şi lenevoase şoapte *(Biblioteca română, 1895, Excelsior, 1895, 1897)*.

După v. 12, în toate retipăririle anterioare, figura o strofă, a patra, eliminată din ms. definitiv:

Suflări salubre
Alungă ale zilei miasme
Şi-n minţi înăbuşesc fantasme
De cugete lugubre.

14 Sub stele, flori schinteietoare *(ms. definitiv, Revista clasică, 1910)*: Sub candele de diamante *(toate republicările anterioare)*.

Alexis Macedonski, născut în 1885, pictor, cu studii la Florenţa şi Paris, căsătorit cu argentiniana Francisca Puglia. Expatriat, în 1922, în sudul Franţei, apoi din 1936, în Baleare, insula Palma di Majorca, împreună cu cea de a doua soţie, Simone Friant de Neuville. Ereditate artistică ceţoasă. Lui Alexis Macedonski îi va dedica şi poezia *Tu ce eşti a naşte* (v. ediţia de faţă, vol. II, p. 117 — 118).

Deşi noţiunea de *excelsior*, simbol romantic al idealului, se întîlneşte şi la alţi poeţi (Longfellow[1], Leconte de Lisle etc.), fără să fi stîrnit — pe cît ştim — ironie, ea excită totuşi verva lui Caragiale, care o va parodia în *„Excelsior", fragment dintr-o poemă apocaliptică-simbolistă-profetistă (Moftul român*, I, 31, 16 mai 1893). Cînd volumul lui Macedonski — cu acelaşi titlu — apare, gluma continuă, de astă dată sub forma unei pseudorecenzii *(Excelsior*, în *Gazeta poporului*, 10 noiembrie 1895, *Opere*, 4, ed. critică de Al. Rosetti, Şerban Cioculescu, Liviu Călin, Buc., E.P.L., 1965, p. 199—200).

[1] O notă însoţind traducerea în proză, nesemnată, a poeziei *Excelsior* de Longfellow precizează: „Excelsior înseamnă *mai sus*. Această poezie arată aspiraţiunea omului spre infinit" (*Duminica*, I, 4, 21 octombrie 1890, p. 6).

www.dacoromanica.ro

Un *Excelsior*, foarte macedonskian, are şi Mircea Demetriad, în *Românul literar* (VII, 1909, p. 30). Reminiscenţe din Macedonski, dar şi din *La mort des amants* de Baudelaire, în *Excelsior* de Iuliu Cezar Săvescu *(Din poezia noastră parnasiană*, antologie critică, N. Davidescu., Buc., F.R., 1943, p. 186—187).

(p. 17) STEPA

Publicată în *Literatorul*, 9, 15 februarie 1892, p. 12—14, datată: „1892, ianuarie". Republicată în *Lumina*, I, 50, 5—6 iunie 1894; *Biblioteca română*, 12 martie 1895, dedicată: „Ilustrului poet rus, A.S.I., marelui duce Constantin"; *Excelsior*, 1895, p. 13 — 16, datată: „1890"; *Excelsior*, 1897, p. 13 — 16, dedicată: „Ilustrului poet rus etc.", aceeaşi dată; *Liga ortodoxă*, II, 107, 1 ianuarie 1897, fără dată şi dedicaţie; *Revista clasică*, I, 1, 1910, p. 3—5, fără dată şi dedicaţie; *Literatorul*, XXVI, 24, (4)22 decembrie 1918, p. 5, fără dată şi dedicaţie.

Reprodusă din *Literatorul*, 1918.

Variante

19 Schinteiază ca-ntr-un cîntec de idilă drăgălaşă *(Literatorul, 1918)*: Se agită pe un ritm de idilă drăgălaşă *(toate republicările anterioare)*.

În *Literatorul* (nr. 9, 15 februarie 1892, p. 14), poezia este însoţită de următorul: *„Comentariu*: Această poemă am scris-o mai întîi în limba franceză tot în *terza rima* şi am publicat-o în revista din Paris *L'Indépendance littéraire et artistique*[1], ce i-a dat locul de onoare".

O poezie pe aceeaşi temă, mai scurtă, a dat Macedonski anterior în *România literară*, VII, 4—5, aprilie—mai 1888, p. 75:

VÎNT DE STEPE

Cîntec al slavului de sud

Spre locuri unde nu se află societăţi organizate,
Pustii, întinse, fără urme de plug, de-oraşe sau de sate,
Nemărginiri ce-n timpul verei sunt oceane de verdeţi,
Cu flori albastre, cu flori roşii, în raza clarei dimineţi,
Cu aerul umplut de-arome sălbatice şi muşcătoare
Ce răzvrătind musculatura o reîncarcă cu vigoare,
Uitînd ce sunt şi unde m-aflu, îmi duc al cugetului cort
Şi renăscînd la viaţă nouă, naufragiat ajuns la port,

[1] 1 mai 1890, cf. *Opere*, I, *Poezii*, ed. Tudor Vianu, p. 452.

www.dacoromanica.ro

Sunt principe stăpîn pe stepă cît pot coprinde cu vederea,...
Îmi creşte păru-n stufuri negre şi-n ochi îmi fulgeră plăcerea,
Sunt june, sunt puternic, liber, — încalec repede-armăsar,
Apun ici-colo ca nălucă şi dincolo din nou răsar...
Jiletca mea e de mătase cu fir de aur ceaprezată,
Cămaşă am cu mîneci roşii, şi cizma mea e-mpintenată
De-un fel de bold ce poartă-n vîrfu-i o boabă chiar de diamant...
Am pantaloni ce cad în cute şi am mustaţă de amant,
O Varinkă cu ochi albaştri ca stelele sub fruntea serei
Pe graniţa pustietăţii m-aşteaptă-n vîntul primăverei
Şi împletindu-şi a ei coadă cu fir de-argint şi cu panglici
Îmi zice: „Suflete,-aleargă, de-un veac de cînd te-aştept aici!"

(p. 21) CU MORŢII

Publicată în *Literatorul*, IV, 10, octombrie 1883, p. 599—600. Republicată în *Lumina*, I, 27, 8 mai 1894; *Biblioteca română*, 12 martie 1895, dedicată: „Lui Hasdeu". *Excelsior*, 1895, p. 17—19, aceeaşi dedicaţie; *Excelsior*, 1897, p. 17 — 19, aceeaşi dedicaţie; *Revista clasică*, I, 1, 1910, p. 7—8, aceeaşi dedicaţie.

Textul definitiv, dedicat: „Lui Hasdeu", în ms. autograf 3.406, f. 4 r.—7 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România. O copie în ms. 39/1964, caietul I, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România.

Reprodusă din ms. definitiv.

O idee poetică identică la Jean Moréas, *Les Stances (XII)*: „Les morts m'écoutent seuls, j'habite les tombeaux."

Variante

21—22 Pe zidul alb de la odaie / Urcînd *(ms. definitiv şi toate republicările anterioare)*: Fantasme de-aripi prin odaie / Mişcînd *(ms. 39/1964, caietul I)*.

După v. 35, o strofă eliminată din „Revista clasică" şi din ms. definitiv:

A lor imensă voluptate
N-o ştiu;
Dar al meu suflet le e frate,
Şi-n faţa lor din aripi bate
Mai viu.

Macedonski, atras de temă, încearcă să compună şi o versiune franceză cu titlul *Les morts*, din care primele 8 versuri (două strofe), au fost publicate postum, în *La vie politique et littéraire*, II, 8, decembrie 1934.

www.dacoromanica.ro

Dedicaţia, care face desigur aluzie şi la preocupările spiritiste ale lui Hasdeu, exprimă o anumită simpatie şi preţuire pe care Macedonski a avut-o totdeauna faţă de acesta. În 1887, apoi în 1890, poetul oferise lui Hasdeu direcţia *Literatorului* [*Un răspuns*, în *România*, 13 noiembrie 1887, (Censor), *În loc de prefaţă*, în *Literatorul*, XI, 1, iunie 1890, *Sfîrşitul unei legende*, *Răspuns d-lui Hasdeu* în *Literatorul*, 7, 15 decembrie 1892]. În 1894 continua să-i aducă elogii: este un „geniu vast", „a scris cu succes în toate direcţiunile"; „românii îi suntem datori recunoştinţă şi respect pentru opera ştiinţifică şi literară pe care o va lăsa în urma sa". Doar o singură rezervă: „Ca om, caracterul său este slab. Iată zeul" (A.M., *Hasdeu*, *Lumina*, I, 20, 30 aprilie 1894). „Genialitate", dar şi „mobilitate", i se recunoaşte şi în *Început de însănătoşire*, *Tribuna liberă*, I, 1, 15 mai 1896.

Ca temă şi atmosferă, *Cu morţii* este foarte apropiată de poezia *Au delà* de André Lemoyne, poet cunoscut lui Macedonski, din care, în alt loc, se inspiră în mod mărturisit (v. nota la *În arcane de pădure*, ed. de faţă, vol II, p. 323 — 330). Reproducem (după *Anthologie des poètes français du XIX-e siècle*, Paris, Lemerre, vol. II, 1818 à 1841, p. 124), primele trei strofe din *Au delà*, cele mai apropiate de viziunea lui Macedonski:

„La nuit, quand nous voyons, au mirage des rêves
Revivre les absents que nous avons aimés,
Ils reviennent parfois cheminant sur les grèves,
En cotoyant la mer dont les flots sont calmés.

Ils marchent tout songeurs dans la pleine lumière.
Ils approchent... Sont-ils éveillés ou dormants?
Mais leur voix nous rassure en parlant la première,
Nous les reconnaissons dans nos embrassements;

Et nous restons muets longtemps, n'osant rien dire
Devant leur beau regard tranquille et lumineux.
Émus profondément de leur grave sourire,
Nous leur touchons les mains, le coeur... Ce sont bien eux..."

(p. 23) VIS DE MAI

Publicată în *Literatorul*, IV, 6, iunie 1883, p. 322—323. Republicată în *Lumina*, I, 23, 4 mai 1894; *Familia*, XXX, 21, 22/31 iunie 1894, p. 242; *Biblioteca română*, 12 martie 1895, dedicată: „Principesei Maria D. Ghica"; *Excelsior*, 1895, p. 20—22, aceeaşi dedicaţie;

www.dacoromanica.ro

Excelsior, 1897, 20—22, aceeași dedicație; *Revista clasică*, I, 1, 1910, p. 8—9, aceeași dedicație.

Textul definitiv, cu dedicația ștearsă, în ms. autograf 3.406, f. 9 r.—13 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România.

Reprodusă din ms. definitiv.

Variante

43—45 Iar cînd pe cer / S-aprind și pier / Rubine, *(ms. definitiv)*: Iar cînd spre-amurg / Din cer se scurg / Lumine,... *(toate republicările anterioare)*.

Maria D. Ghica, cu care Macedonski se înrudea prin soție, devine — formal — co-directoare a *Literatorului* în 1893—1894, într-o fază cînd poetul încearcă să revină la suprafață prin relații de protipendadă. Poetul o cultivă cu insistență *(À Madame la Princesse Ghica*, în *Literatorul*, 2, 15 iulie 1893, p. 13; o scrisoare a protectoarei, *loc. cit.*, p. 15—16, etc.). Scrisori, felicitări, de la Marie Démetrius Ghica (Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, Fondul Macedonski, S $\frac{31\ (1—2)}{XXX}$, inedite).

(p. 25) PSALMI MODERNI

Toți *Psalmii moderni* sînt dedicați, în ms. definitiv, nr. 3.406 f. 37 r.—45 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, pe care-l reproducem: „Lui Nikita, prea iubitul meu fiu". Copie în ms. 39/1964, caietul I, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, achiziții recente, cu dedicația: „Fiului meu Nikita"[1].

Publicați în ordinea următoare:

(p. 25) I OH! DOAMNE

Literatorul, XIV, 2, 15 iulie 1893, p. 10, datat cu toată seria primilor șase: „25 iunie 1893"; *Biblioteca română*, 12 martie 1895, dedicat, cu toată seria primilor opt, lui „I.P.S.S. Iosif Naniescu, mitropolitul Moldovei și Sucevei etc."; *Țara*, III, 586, 14 mai 1895, dedicat cu toată seria primilor trei: „I.P.S.S. mitropolitului primat Ghenadie Petrescu; *Familia*, XXXI, 23, 4/16 iunie 1895, p. 267, fără dedicație; *Excelsior*, 1895, p. 23, dedicat cu toată seria primilor opt

[1] Nichita Macedonski (1888—1933) este cel de al treilea fiu al poetului. Poet, ziarist și inventator al sidefului artificial.

www.dacoromanica.ro

„I.P.S.S. Iosef Naniescu, mitropolit al Moldovei şi Sucevei" etc.; *Liga ortodoxă*, I, 50, 26 septembrie 1896; *Excelsior*, 1897, p. 23, aceeaşi dedicaţie; *Revista clasică*, I, 1, 1910, p. 9—10, fără dedicaţie.

Reprodus din ms. definitiv, nr. 3.406, p. 37 r. — 33 r.

Variante

1 Oh! Doamne, rău m-ai urgisit *(ms. definitiv)*: Oh! Doamne, iată-mă schimbat *(toate republicările anterioare)*; *4* Să plîng, să sufăr, am uitat *(ms. definitiv; nu figurează în nici una din republicările anterioare)*; *v. final* Oh! Doamne, iată-mă schimbat *(păstrat în toate republicările anterioare, suprimat în textul definitiv). Textul din ms. 39/1964, caietul I, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, conţine, în final, şi aceste două versuri, inexistente în celelalte versiuni:* Oh! Doamne — greu m-ai urgisit / Mă simt ca marmora de rece.

Împrejurările în care Macedonski ajunge nu numai să închine psalmi mitropolitului primat Ghenadie Petrescu, dar şi să i se alăture public, în cadrul unor evenimente pe care istoria mişcărilor antimonarhice le reţine, cer o menţiune specială. În 1893, poetul îi sprijină candidatura la scaunul metropolitan *(De pe culmea vieţii, Literatorul*, 10, 15 martie 1893, p.1-3), desigur în baza unor legături mai vechi. Adîncirea lor determină dedicaţia, din 1895, în *Ţara*, a primilor trei *Psalmi (Oh! Doamne, Ţărînă, Iertare)*, care înlocuieşte pe aceea (încă nelămurită pentru noi) către Iosif Naniescu, mitropolitul Moldovei, din *Biblioteca română*, 1895, pentru ca un an mai tîrziu, în 1896, cînd izbucneşte „afacerea Ghenadie", poetul să intervină energic, luîndu-i apărarea cu violenţă. Se pune întrebarea: cum se explică această adeziune a poetului şi, în primul rînd, în ce constă „afacerea Ghenadie"?

Afacerea — murdară, ca multe alte scandaluri politicianiste sub monarhie — este un document de epocă şi n-ar fi avut urmări deosebite în viaţa lui Macedonski dacă ea nu l-ar fi antrenat în prelungirea unui val al opiniei publice. Conflictul izbucneşte în legătură cu verificarea gestiunii Aşezămintelor Brîncoveneşti, operaţie la care Ghenadie Petrescu invită şi pe primul ministru liberal D. A. Sturdza. Epitropii, „prinţii" Gheorghe Bibescu şi Dimitrie Ştirbei, conservatori, opunîndu-se acestui control, Ghenadie refuză aprobarea bugetului. Drept răspuns, epitropii cer o audienţă la palat. Carol I le dă cîştig de cauză, şi atunci, Ghenadie, indignat, i-ar fi replicat: „Majestatea-voastră e rege peste trupuri, eu sunt mai mare peste sufletele lor. Vă rog respectuos, vedeţi-vă de treaba majestăţii-voastre" [Tudor

www.dacoromanica.ro

Arghezi, *Despre drumul creației lui...*, *Contemporanul*, 1 (795), 5 ianuarie 1962]. Va plăti scump această sfidare, căci, la presiunea factorului monarhic și a guvernului, Sf. Sinod, în ședința sa din 20 mai 1896, caterisește pe mitropolit și-l lipsește de „orice servire și vrednicie arhierească" (Titu Maiorescu, *Istoria contemporană a României*, Buc., Socec, 1925, p.343; pentru întregul episod, cf. N. Iorga, *Istoria bisericii românești*, Buc., 1932, vol. II, p.299 — 300). Revoltat, mitropolitul primat refuză să părăsească reședința. Ministrul de justiție, însoțit de forțe polițienești, îl evacuează cu forța, „înșfăcîndu-l cu propriile sale mîini și tîrîndu-l încleștat de barbă în fața catedralei" (Tudor Arghezi, *op. cit.*, *Contemporanul*, 5 ianuarie 1962). În felul acesta, Ghenadie Petrescu este surghiunit la M-rea Căldărușani.

Purtarea guvernului fiind prea de tot abuzivă, se dezlănțuie o mișcare de opoziție, în care se revarsă puternice sentimente antimonarhice. Din partidul liberal se rupe o aripă, a „drapeliștilor", condusă de P. S. Aurelian. Pe de altă parte, N. Fleva, „tribunul poporului", se află în elementul său. Partidul conservator, prin toți fruntașii săi, se alătură acestei campanii, care ia forma întrunirilor, atacurilor de presă și a demonstrațiilor de stradă, culminate cu o manifestație, la 16 noiembrie 1896, în fața Corpurilor legiuitoare, reprimată brutal de poliție. Agitațiile vor continua, în capitală, și în zilele următoare, oglindite abundent în știri și comentarii de presă (*Lumea nouă*, *Epoca*, *Naționalul* etc.). Evident că nici Macedonski, fire combativă, în proces deschis cu monarhia, nu putea rămîne deoparte, cu atît mai mult cu cît simpatiile sale pentru Ghenadie Petrescu, declarate pe față, erau mai vechi.

Se ivise prilejul unei noi campanii antimonarhice, în vederea căreia poetul, cu sprijinul mitropolitului depus la Căldărușani, unde face vizite repetate, scoate, la 20 iulie 1896, un ziar, *Liga ortodoxă*, în paginile căruia începe să acuze direct pe rege de caterisirea mitropolitului (*Detronarea*, *Liga ortodoxă*, I, 11, 1 august 1896). Atacurile lui Macedonski, alternate cu articole de elogiere a lui Ghenadie („ultima mare figură a ortodoxiei române", „unica figură măreață din timpul domniei nemțești"), petiții, interviuri, știri de reintegrare, devin iute de o vehemență rară. Este de ajuns să reproducem o serie de titluri pentru a ne da seama de impetuozitatea și curajul arătat de Macedonski în această împrejurare: Carol I este principalul vinovat al persecutării lui Ghenadie (*Carol condamnat*). Samavolniciile sale sînt *Începutul sfîrșitului*. *Carol ca soț* este execrabil. Deviza sa „nimic fără Dumnezeu", o sinistră parodie. S-a deschis „Agenția matrimonială Carol I et comp.", în „palatul regatului român în care un tîlhar și

www.dacoromanica.ro

un asasin s-a încuibat şi din care trebuie scos afară muiat în sîngele lacheilor săi" (*Un strigăt general*, *Liga ortodoxă*, I, 80, 6 noiembrie 1896). Regele este „un mişel", „o canalie şi un mizerabil, şi eu singur îmi iau răspunderea a ce scriu şi a ce se va mai scrie în acest ziar" (*Inviolabilitatea*, *Liga ortodoxă*, I, 72, 24 octombrie 1896). Lozinca *Ligii ortodoxe* este: „Jos Carol, trădătorul românismului şi surpătorul bisericii ortodoxe" (*Cetăţenii indignaţi şi naţiunea*, *Liga ortodoxă*, I, 86, 15 noiembrie 1896). Într-o perioadă de efervescenţă a opiniei publice, de cuvîntări violente şi de manifestaţii, articolele lui Macedonski au avut un incontestabil rol agitatoric.

Cum Macedonski luptă, în fond, pentru o cauză ideologică mult mai veche decît actuala „afacere Ghenadie", el încearcă şi unele forme de organizare politică. Partizanii ziarului sînt grupaţi într-o formaţie, *Liga ortodoxă*, în fruntea căreia pune la cale, pentru ziua de 16 septembrie 1896, o manifestaţie—„procesiune",—pe care prefectura de poliţie o interzice. Se pare că autorităţile suspendă şi ziarul, căci *Liga* îşi întrerupe apariţia timp de o săptămînă. Va reapărea la 26 septembrie, dar nu pentru mult timp, trecînd pe planul al doilea cauza ortodoxiei. Spiritul poetului este acum atras de întrunirile de la „Dacia" ale lui N. Fleva, pe care le sprijină din răsputeri. În vederea manifestaţiilor de la 16 noiembrie Macedonski dă „ligiştilor" instrucţiuni precise. Strigă „trăiască revoluţia". 400 de „ligişti" luptă eroic în rîndurile opoziţiei antimonarhice. Citează sfîrşitul pe eşafod al lui Ludovic al XVI-lea: *Aceasta era şi este de făcut cu Carol (Liga ortodoxă*, I, 88, 19 noiembrie 1896). Dar în timp ce poetul se angajase, leal, într-un atac deschis, sprijinitorul său trata discret... cu guvernul, în vederea unui compromis: Ghenadie va fi reintegrat în scaun, urmînd ca a doua zi să demisioneze. Faptul de altfel se şi produce, la 4 decembrie 1896, spre marea consternare a poetului rămas descoperit (*Demisia mitropolitului şi mişelia regelui*, *Liga ortodoxă*, I, 99, 5 decembrie 1896). Pierzîndu-şi obiectul, campania sa nu mai are sens, şi la 10 decembrie 1896 *Liga ortodoxă* îşi încetează apariţia. Ulterior, Macedonski îşi va exprima întreaga sa amărăciune, produsă de decepţia acestei experienţe, în pamfletul *Falimentul clerului ortodox român* (Bucureşti, Tipografia „Vocea învăţătorilor", 1898).

Ideea de a compune psalmi a venit cu certitudine poetului prin lectura *Psalmilor* lui David, poate şi ai lui Malherbe *(Paraphrase du psaume* VIII, CXXVIII, CXLV*)*, poet cunoscut lui Macedonski: *Din psalmul CXLV*, în *Poezii*, 1882, p. 168 — 169. De altfel,

www.dacoromanica.ro

compunerea primilor *Psalmi moderni* este concomitentă cu elaborarea piesei *Saul* (1893), unde David recită psalmi (I, 2, 12; II, 9) care prin amplificări şi reelaborări, vor constitui acest ciclu autonom.

(p. 25) II ŢĂRINĂ

Literatorul, XIV, 2, 15 iulie 1893, p. 10; *Biblioteca română*, 12 martie 1895; *Familia*, XXXI, 23, 4/16 iunie 1895, p. 267; *Excelsior*, 1895, p. 24; *Liga ortodoxă*, I, 51, 27 septembrie 1896; *Excelsior*, 1897, p. 24; *Revista clasică*, I, 1, 1910, p. 10.

Reprodus din ms. 3.406, f. 38 r. — 39 r.

(p. 26) III IERTARE

Literatorul, XIV, 2, 15 iulie 1893, p. 11; *Biblioteca română*, 12 martie 1895; *Familia*, XXXI, 23, 4/16 iunie 1895, p. 267; *Excelsior*, 1895, p. 24; *Excelsior*, 1897, p. 24; *Revista clasică*, I, 1, 1910, p. 10. O copie în ms. 39/1964, caietul I, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România.

Reprodus din ms. 3.406, f. 39 r. 40 r.

Variante

6 Sunt ticălosul peste care *(ms. 3.406)*: Sunt mizerabilul pe care *(toate republicările anterioare)*; *7* Dacă se lasă o-ntristare *(ms. 3.406, Literatorul, 1893, Biblioteca română, 1895, Familia, 1895, Excelsior, 1895, 1897)*: Se coboară o-ntristare *(Revista clasică, 1910)*: De cum se lasă o-ntristare *(ms. 39/1964, caiet I)*.

(p. 26) IV DUŞMANII

Literatorul, XIV, 2, 15 iulie 1893, p. 11; *Biblioteca română*, 12 martie 1895; *Familia*, XXXI, 23, 4/16 iunie 1895, p. 267; *Excelsior*, 1895, p. 25; *Excelsior*, 1897, p 25; *Revista clasică*, I, 1, 1910, p. 10—11.

Reprodus din ms. 3.406, f. 40 r.

(p. 26) V ZBURAM

Literatorul, XIV, 2, 15 iulie 1893, p. 12; *Biblioteca română*, 12 martie 1895; *Familia*, XXXI, 23, 4/16 iunie 1895, p. 267; *Excelsior*, 1895, p. 25; *Excelsior*, 1897, p. 25; *Revista clasică*, I, 1, 1910, p. 11.

Reprodus din ms. 3.406, f. 41 r.

www.dacoromanica.ro

(p. 27) VI ȘI-AU ZIS...

Literatorul, XIV, 2, 15 iulie 1893, p. 12; *Biblioteca română*, 12 martie 1895; *Familia*, XXXI, 23, 4/16 iunie 1895, p. 267; *Excelsior*, 1895, p. 26; *Excelsior*, 1897, p. 26; *Revista clasică*, I, 1, 1910, p 11—12.

Reprodus din ms. 3.406, f. 42 r.—43 r.

O versiune franceză, inedită, cu titlul *Me voici seul*, în ms. fr. 214, f. 13 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România.

(p. 27) VII CÎT AM TRUDIT...

Literatorul, XIV, 10, martie 1894, p. 13; *Biblioteca română*, 12 martie 1895; *Excelsior*, 1895, p. 27; *Excelsior*, 1897, p. 27; *Revista clasică*, I, 1, 1910, p. 12.

Reprodus din ms. 3.406, f. 43 r.—44 r.

(p. 28) VIII ERAM

Literatorul, XIV, 10, martie 1894, p. 13, cu titlul *Eram puternic*; *Biblioteca română*, 12 martie 1895, același titlu; *Excelsior*, 1895, p. 27, același titlu; *Excelsior*, 1897, p. 27, același titlu; *Revista clasică*, I, 1, 1910, p. 12, același titlu.

Reprodus din ms. 3.406, f. 44 r.—45 r.

Textul din ms. 39/1964, caietul I, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, suprimă versul 96 al psalmului *Eram puternic împărat*.

(p. 28) IX N-AM ÎN CERURI

Literatorul, XV, 2, 1895, p. 13, cu subtitlul: „Seria II", numerotat: VII; *Țara*, III, 586, 14 mai 1895, dedicat: „I.P.S.S. mitropolitului primat Ghenadie Petrescu"; *Liga ortodoxă*, *supliment literar*, I, 6, 10 noiembrie 1896, cu subtitlul: „Seria III"; *Revista clasică*, I, 1, 1910; *Flori sacre*, 1912, p. 87. Aici ultimii trei *Psalmi moderni*, cu subtitlul: „Seria II", dedicați: „D-lui Mihail Popescu".

Reprodus din *Flori sacre*.

(p. 28) X DOAMNE, TOATE...

Literatorul, XV, 2, 1895, p. 14, cu subtitlul: „Seria II", numerotat: VIII; *Țara*, III, 586, 14 mai 1895, dedicat: „I.P.S.S. mitropolitului primat Ghenadie Petrescu"; *Liga ortodoxă*, *supliment literar*, I, 6, 10 noiembrie 1896; *Revista clasică*, I, 1, 1910; *Flori sacre*, 1912, p. 88—89.

Reprodus din *Flori sacre*.

www.dacoromanica.ro

Cu titlul *Psalm modern*, X, există şi următorul fragment, inedit, copie Ana Macedonski (Muzeul literaturii române, necatalogate):

Dumnezeu din cer te vede,
Pari zadarnic nimicit,
Cine-ntr-însul se încrede
E în veci nebiruit,
Nu eşti trist şi umilit.

(p. 29) XI M-AM UITAT

Literatorul, XV, 2, 1895, p. 14—15, cu subtitlul: „Seria II", numerotat: IX; *Ţara*, III, 14 mai 1895, dedicat: „I.P.S.S. mitropolitului primat Ghenadie Petrescu"; *Liga ortodoxă, supliment literar*, I, 6, 10 noiembrie 1896; *Revista clasică*, I, 1, 1910; *Flori sacre*, 1912, p. 90—91.

Reprodus din *Flori sacre*.

(p. 31) BUCHETUL

Publicată în *Literatorul*, III, 9, 1882, p. 530. Republicată în *Lumina*, I, 14, 22 aprilie 1894; *Biblioteca română*, 10 martie 1895, dedicată: „D-şoarei Maria Duport"; *Excelsior*, 1895, p. 28, aceeaşi dedicaţie; *Excelsior*, 1897, p. 28, aceeaşi dedicaţie; *Revista clasică*, I, 1, 1910, p. 12—13, aceeaşi dedicaţie.

Textul definitiv în ms. autograf 3.406, f. 30 r.—31 r., cu menţiunea: „Muzica de Maria Duport", Bibl. Acad. Republicii Socialiste România.

Reprodusă din ms. definitiv.

Compunerea acestei romanţe, gen neobişnuit în lirica poetului, îşi are explicaţia într-un episod sentimental, efemer, de tinereţe. Inspiratoarea este o franţuzoaică, Marie Duport, cumnata „prinţului" D. Ghica, prim efor al spitalelor civile, pentru care Macedonski face o scurtă pasiune. În *Literatorul* el îndreaptă versuri către *Mari*, îi dedică versuri (I, 8, 9 martie 1880; I, 25, 10 august 1880; II, 3, 15 martie 1881). Flatată, Marie Duport compune muzica la *Buchetul*. Dar în acelaşi timp, prudentă, preocupată să nu se compromită, descurajează pe poet printr-o scrisoare extrem de politicoasă, dar de o amabilitate rece, protocolară, care va fi jignit cu certitudine sentimentele şi mîndria lui Macedonski (Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, Fondul Macedonski, S $\frac{23}{XXX}$, scrisoare în lb.

www.dacoromanica.ro

franceză, nedatată, inedită). De altfel, după această scrisoare poetul își încetează asiduitățile.

După toate indiciile, *Buchetul* s-a dezvoltat dintr-o poezie anterioară, pe aceeași temă, și — s-ar zice — inspirată de aceeași pasiune: *De ziua ei* (*Poezii*, 1882, p. 88—87; ms. 3.411, f. 95r.—95v.), datată: „Buc., 1878, sept. 18":

Azi e sfînta Marie,
La ea să ne rugăm;
Amorul nostru tînăr
Umil să-i consacrăm.
În astă ziuă sfîntă
Ce e și ziua ta,
Mari iartă-mi a-ți zice,...
Mari, nu mă uita!

Ca floarea înclinată
D-al toamnei rece vînt,
Ca mîine-a mea frunte
Pleca-voi spre mormînt,
Dar chiar subt piatra rece
De-amor voi tresări:
Gîndește-te la mine,
Nu mă uita, Mari!

Visaserăm în taină
Același dulce vis...
E tristă deșteptarea:
În ceruri n-a fost scris!
Dar cel puțin oriunde,
Ș-oricît te-i depărta,
Mari, adu-ți aminte!
Mari, nu mă uita!

(p. 32) GRIJA DE MÎINE

Publicată în *Literatorul*, VIII, 1, ianuarie 1887, p. 125—126. Republicată în *Țara*, *supliment de duminică*, I, 1, 4 aprilie 1894; *Lumina*, I, 34, 18 mai 1894; *Biblioteca română*, 12 martie 1895, dedicată: „Lui Alexandru, Nikita, Pavel și Ana, copiii mei prea iubiți"; *Familia*, XXXI, 14, 2/14 aprilie 1895, p. 159; *Excelsior*, 1895, p. 31, aceeași dedicație; *Excelsior*, 1897, p. 31, aceeași dedicație; *Revista clasică*, I, 1, 1910, p. 14, aceeași dedicație, amplificată: „Lui Alexandru, Nikita, Pavel, Constantin-Hyacint și Anna, copiii mei prea iubiți".

Reprodusă din *Revista clasică*.

www.dacoromanica.ro

Publicată în *Literatorul*, IV, 3 mart 1882, p. 129—140; 11—12, 1882, p. 720—732. Dedicată: „Domnului V.A. Urechia autorul închină, ca dovadă de admiraţiune, pentru ilustrul autor al *Vornicului Bucioc* şi al altor scrieri de înaltă valoare literară, Bucureşti, 1882". Republicată în *Literatorul*, VIII, 1886—1887, p. 229—240, aceeaşi dedicaţie; *Biblioteca familiei*, IV, 4 (92), 28 februarie 1893, datată: „Buc., 1882", aceeaşi dedicaţie; *Lumina*, I, 27, 8 mai 1894, aceeaşi dedicaţie; *Biblioteca română*, 12 martie 1895, p. 34—49, aceeaşi dedicaţie; *Excelsior*, 1895, p. 33—49, aceeaşi dedicaţie; *Excelsior*, 1897, p. 33—49, aceeaşi dedicaţie; *Literatorul*, XXVI, 12, 14 septembrie 1918, p. 3—5, dedicată: „Lui V.A. Urechе".

Reprodusă din *Literatorul*, 1918.

Variante

Înainte de a fi ajuns la această versiune definitivă, *Noaptea de noiembrie* a trecut prin remanieri importante. Dăm mai jos modificările cele mai însemnate, care constau, în special, din suprimări de pasaje întregi. Astfel, între v. 40—41, toate textele anterioare republicării în *Literatorul*, 1918, cuprindeau şi aceste două versuri:

Ţăranul ce lucrează la cruci şi la crucioaie?
Pietrarul ce ciopleşte la pietri şi pietroaie?...

Între v. 69—70, erau incluse în toate publicările anterioare şi următoarele versuri:

Luat-am de pe roze carminu, ca să-l pun
Pe buzele fiinţei la care mă supun?
Răpit-am de pe crinuri albeaţa lor cerească
Să-mpodobesc cu dinsa o faţă îngerească,...

V. 87 avea anterior, în toate publicările, forma:

Şi-ţi dau o cugetare cu lacrima ce-ţi dau!

V. 114, în toate publicările anterioare:

Îşi pierde cu iuţeală esenţa sa divină...

V. 115, în toate publicările anterioare:

Iar aripa-i se-ncarcă de pulbere şi tină...

Între v. 159—160, erau tipărite şi următoarele versuri (la fel, în toate publicările anterioare):

Iar vîntul, cu dulci şoapte în suflu-i răcoros,
Răpea de pe morminte al florilor miros
Venind ca să-şi depună buchietul de-aromate
Pe firele din păru-mi de rază sărutate!

www.dacoromanica.ro

Pe un exemplar din *Excelsior* (Tudor Vianu, *Opere*, I, *Poezii*, p. 402) Macedonski notase v. 223—228 în următoarea formă:

Deci ușile la teatru deschise se aflau —
Și Mușchetarii falnici cu zgomot se jucau.
Ce vreți?... Pe-atuncea vremea era înapoiată
Și Panteonul țării cu sori nu se-nstela...
De scrieri sărăcia era neasemănată...
Aveam un Odobescu — n-aveam un Davilà...

Pe un alt exemplar din *Excelsior*, 1895, în posesia noastră, Macedonski încadrase cu creionul, într-un chenar, în vederea suprimării, v. 231—234. Tot aici, v. 246 capătă următoarea formă, corectat cu creionul:

Director peste teatru avem pe Davila.

Între v. 319—320 existau, în *Literatorul*, 1882 și 1886 — 1887, și aceste versuri, suprimate în versiunea definitivă:

A florilor esență se urcă pîn' la mine,
Formînd prin ondulare un nor în jurul meu
Și bolțile deasupră-mi albastre și senine,
În tainica lor limbă, vorbesc de Dumnezeu!...

Pe un exemplar din *Literatorul* (VIII, 1886—1887, p. 238—239) din colecțiile Bibl. Acad. Republicii Socialiste România (P.I.II. 697), cu însemnări autografe, poetul notase în vederea eliminării, prin chenar, cele patru versuri (incluse între v. 319—320) reproduse mai sus. Tot aici, în *Literatorul* (Bibl. Acad. Republicii Socialiste România), după v. 321, următoarele două versuri suprimate din textul definitiv:

E marea cu talazuri, cu viscol și furtuni...
O treieră-nțelepții cu visuri de nebuni!

Apoi, în continuare, alte 6 versuri în chenar, cu mențiunea „afar", suprimate și ele în textul definitiv:

Spre țărmuri depărtate catartele îi poartă,
Dar fiece catarte își au cîte o soartă,
Și soarta fiecărui e soarta tuturor...
De scapă de furtună, de flacăre nu scapă,
Și focul de le cruță, e vîntul ce le crapă,
Iar oamenii de-asemeni se-nclină, cad și mor!

www.dacoromanica.ro

În continuare, în acelaşi text din *Literatorul*, 1886—1887, acest pasaj suprimat din textul definitiv:

Mai dincolo, în zare, sunt şiruri de movile...
Movilele sunt Alpii cu spate de cămile
Pe care zac troiane de vecinice ninsori!
Movilele sunt Alpii cu stînci şi cu abise,
La vînturi şi zăpadă cu pîntece deschise,
Stînd gata să înghită nămeţi şi călători!

Tot aici, şi tot în chenar, următoarele versuri, care continuă fragmentul de mai sus, suprimate şi ele în textul definitiv:

Cascada îngheţată cînd soarele-i zîmbeşte,
Deodată, de pe culme, urlînd se prăvăleşte,
Troianele urmînd-o c-un tunet zgomotos
Alunecă pe stîncă de sus şi pînă jos!
Din fundurile negre, atuncea se ridică,
C-o spumă albicioasă, o ploaie care pică
Muiată-n poleială la soarele de mai,
Ca roua ce coboară cernindu-se pe plai;
O ploaie de mărgele fragile şi mărunte
Ce-ndată ce s-anină pe muşchiul de pe munte
Din soare împrumută nuanţe şi culori,
Şi ele, de pe vîrful nălţimilor semeţe,
Spre ceruri învestite de-o rară frumuseţe
Privesc ca milioane de ochi strălucitori!

V. 78—79:

Fundat-am oare-n ţară republici dintr-acele
Prin care-ajung atiţia dinastice proptele,

par să se refere, aşa cum sugerează şi Valeriu Râpeanu *(În jurul unei ediţii*, în *Gazeta literară*, IX, 21, 24 mai 1962) la căpitanul Al. Candiano-Popescu, autor al unei încercări de lovituri de stat antidinastice, la Ploieşti, unde proclamă o efemeră „republică" în august 1870, şi care-şi va sfîrşi cariera cu grad de general, partizan declarat al monarhiei.

V. 104—117 reiau tema din *Templul bogăţiei*.

Textul *Nopţii de noiembrie*, în reeditările sale succesive, cuprinde cîteva note explicative, pe care le reproducem grupate, în ordinea lor, la fiecare vers în parte:

v. 143: *Lăsînd pe mîna dreaptă clădirea afumată*[1].

[1] „Gara Filaret."

V. 178: *În lume îmi zîmbise cu faţa-i de părinte*[1].

[1] „Tatăl meu nu se află îngropat la cimitir, ci la biserica familiei noastre, situată pe dealul Filaretului, în dreapta şoselei; am fost silit

www.dacoromanica.ro

www.dacoromanica.ro

Literatorul, serie nouă, 1900, foaia de titlu.

Nr. 1. ANUL XXI. 1900, Ianuarie

LUPTA PENTRU LUMINA LUMINA PRIN LUPTĂ

LITTERATORUL

Director : ALEXANDRU MACEDONSKI

— Apare în trei ediții odată pe lună. —

CONTROL DE STIL LIBERTATE DE IDEI

A P O L L

A Mme Adine Chanteur, cantatrice

I

Dorința vieții ce ard sacre asaltă încă les flots,
L'île élève surgit et grandit merveilleuse,
Et chantante, la mer, verte feuille d'yeuse,
Se pâme en la candeur des larges lys déclos.

Le soleil s'emmagasine aux sucs de la grève,
Le vent fraîchit, la houle a des affolements,
Mais dans l'air rosé pur, voguent les grands dauphins,
Rêvant encore ployés vers des plages de rêve.

Jette l'ancre, nocher : le soir tombe déjà,—
Et toi, roc solitaire, au hasard sois propice,
Je suis ton frère étant et cime et précipice
Et je t'enlève au cœur [illegible] de vie éternelle.

II

Soir pâle et circulaire, et des yeux, plein le ciel!
La brise agonise ses accords encore vagues,
Et nerfs tout retempés, elle enfourche les vagues
Et divague à travers ces verts vils d'arc-en-ciel.

Et ses sonorités d'orgue éclatante en grave
Sanglotant vers la nuit leurs soudains lamentos
Semblent être ces voix de bastes et d'albos
Dont s'éplore et frémit la douleur qui s'égrave.

Palpérant Apollon, jadis roi de ces lieux,
Accours à mon secours, venge-moi de la vie,
Et des blonds nos fêtris, et de ma paix ravie,
Fais au moins un nectar pour la coupe des dieux.

www.dacoromanica.ro
Lewki, Literatorul, ianuarie 1900.

de subiect a-l strămuta prin cugetare din mormîntul în care doarme alături cu muma şi cu o soră a sa, care a murit tînără"*.

V. 332: *Pompeia*[1] *zace moartă la colţul unui drum.*

[1] „Mi-am permis prin licenţă a face *Pompeia* din *Pompei*"**.

La scurt interval de la apariţie, aspectele polemice şi satirice ale *Nopţii de noiembrie* sînt continuate de Macedonski într-o nouă poemă, *Viaţa de apoi (I-ia fază)*, publicată în *Literatorul*, III, 7, iulie 1882, p. 393-397. Ea este însoţită de note, pe care le reproducem în continuare:

Că eu mi-am dat suflarea cunoaşteţi foarte bine,
Dar nimenea nu ştie, de-atunci, ce-a dat din mine...[1]
Topindu-mă cu-ncetul, în viermi m-am preschimbat...
Murind şi viermii-n urmă, pămîntul s-a-ngrăşat,
Şi soarele de vară făcîndu-l ca să fiarbă
Din mine şi dîntr-înşii făcură flori şi iarbă...
Aproape sau departe creşteau mii de scaieţi,
Născuţi din nişte leşuri ce-n lume cît trăiră
Cu pene bătătoare la ochi se-mpodobiră...
Recunoscui într-unii, un cîrd de falşi poeţi!
În alţii, o mulţime de suflete ce-odată
Ţinuseră o ţară sub ele-ngenunchiată;
Savanţi fără ştiinţă, miniştri şi dulăi
Erau cu toţi alături, ca răii lîngă răi!
Greoiul Eminescu[2], poet din şcoala nouă,
Era într-o ciupercă schimbat, ca să nu-l plouă!
Alături Prodănescu, Naum[3] şi alte moaşte
Orăcăiau pe vale, schimbaţi în biete broaşte;
Vedeai şi pe Stăncescu[4], zugravul literar,
Ca mort mai dinainte, ajuns deja măgar!
Gri-gri Cantacuzino[5] un om cu falnic creier,
Era ce-a fost în viaţă, rămas şi-n moarte greier;
Cornescu[6] ajunsese a fi prepelicar!
Şi cine oare-ar crede ş-ar vrea s-o recunoască!
Alecsandri cel mare, — era şi el o broască!
Pe cînd, Sihleanu[7] ş-alţii în flori de balsamină
Zîmbeau, scăldaţi în rouă, în aer şi-n lumină;
Sărmanul Nicoleanu[8] plîngea într-o răchită
De vînturi adiată, de soare poleită...
Un altul pînă-n moarte al cîntecilor rob
Ţipa într-un brabete: — Recunoscui pe Scrob[9]!
Brabetele nu face vrun lux de gălăgie,
Dar are-n ciripeală o dulce poezie!
Pe-o ramură un grangur vedeai în depărtare...
Era Depărăţeanu[10] cîntînd fără-ncetare.

---

* *Cf.* şi Ana Macedonski: *Genealogia familiei poetului Alexandru Macedonski şi a soţiei sale Ana Al. Macedonski, născută Rallet-Slătineanu*, ms. la Muzeul literaturii române, nr. 7.202/9.

** În jurnalul său de călătorie (*Oltul*, II, nr. 37—47, 26 mai—4 august 1874), Macedonski folosise aceeaşi formă: *Pompeia şi Sorento*.

www.dacoromanica.ro

Iar dincolo de dînsul, în cel mai falnic brad,
Cu crăci împodobite de frunze ce nu cad,
Priveai la Heliade[11] cu braţe ridicate,
Cum cere de la ceruri a ţării libertate!
Mai sus zbura-n văzduhuri o mîndră ciocîrlie...
Era Bolintineanu[12], comoară de-armonie,
Şi cerul, ascultîndu-l, treptat se-nsenina...
Privelişte-n tot locul era de-nsemnătate...
Cîrlova[13] ca ederă de ziduri s-anina...
Şi-n muşchiul ce s-agaţă pe turnuri şi palate
Zîmbea, rozînd din pietre, uitatul Catina[13bis]
Prietenul meu Grandea[14] schimbat era-ntr-o floare
Ce vecinic se întoarce ş-aleargă după soare,
Pe cînd într-o fîntînă, mulţimi de lipitori
Născuseră din oameni... de ţară iubitori...
Serurie, Bilcescu şi Pandrav[15] printre ele
Erau cu Costineştii[16] mai roşii şi mai grele...
Notaţi că nu-mi fac vorbă de oameni mari de stat
Prin care-a noastră ţară ajunse-a fi regat,
Pe grasul Stolojanu[17] că-l scap din socoteală...
Că las deoparte haina şi trag de căptuşeală...
Notaţi că nu-mi fac vorbă de cîinii din partizi,
Schimbaţi prin somnul vecinic în jalnice omizi,
Că tac de-o boierime[18] neroadă şi slăbită
Ce nu-şi cunoaşte ţara, nici limba moştenită
Ce n-a ştiut să meargă cînd secolul n-a stat...
Ce-n luxuri necinstite averea şi-o împarte,
Dar n-află o lăscaie să cumpere o carte
Din cîte-n româneşte s-au scris şi imprimat!
Notaţi că de asemeni eu tac de-o golănime
Ce fără ca să urce prin suflet, la-nălţime,
În loc ca ea să zboare, vrea tu să te cobori!
Pe ea ca şi pe alţii lăsîndu-i în uitare
Găsesc înnemerită a tuturor schimbare...
Mă aflu-aşa de bine în iarbă şi în flori!

[. . . . . .]

Stăncescu de-altă parte ar vrea să fie iar
Ciupercă, varză, ceapă, orice, dar nu măgar!
Ei însă vor rămîne ce sunt deocamdată,
Destul că pot să aibă speranţă, amîndoi,
Că are să sosească o vreme-apropiată
Să-i schimbe după poftă în alte vieţi de-apoi[19]!

„1 Vezi *Noaptea de noiembrie*, poemă în care visînd că am murit, îmi urmăresc îngropăciunea şi mă urmăresc şi în groapă *(Literatorul*, anul al III-lea, nr. 3). Am scris acea poezie sub impresiunea celui mai adevărat suflu de inspirare pe care l-am avut în viaţa mea. Mi-aduc aminte că trei nopţi de-a rîndul n-am dormit pînă a o scrie, şi alte multe nopţi, după ce am scris-o. Eram turburat necontenit în somn de

www.dacoromanica.ro

visul morții. Mi se părea că îmi văd mormîntul și că plîng asupra lui. Cînd, pentru întîia oară mi-a venit ideea s-o concep, era iarnă, și voind a studia cimitirul înainte de a scrie ce cugetam, luai o birjă, pornind-o către Șerban-Vodă, împreună cu T.M. Stoenescu și Duiliu Zamfirescu. Străbăturăm Bucureștii și, în sfîrșit, îi lăsarăm în urmă. Dincolo de fîntîna de la Filaret, pe dealul din dreapta șoselii, se afla înmormîntat tatăl meu, la biserica familiei. Revăzui mormîntul său, cu ochii seci, dar cu lacrimi în inimă. Ceva mai sus, pe șosea, întîlnirăm cîteva fete «sovonite în alb», care se întorceau de la o îngropăciune. În sfîrșit, sosirăm la cimitir; era noroi, deși era încă frig; un galoș mi se înfundă într-însul. Cu toate acestea ne plimbarăm prin cimitir, degerarăm, dar ne întoarserăm acasă mulțumiți. Îmi voi aduce aminte multă vreme de acea vizită făcută cimitirului în luna lui februarie. A treia sau a patra zi sfîrșii poema. Am citit-o la mulți. Îmi aduc aminte că rugat chiar de d. Maiorescu, o citii într-o serată literară a d-sale. Față se aflau domnii Hajdău, Alecsandri, G. Barițiu, prințul Al. Stirbey, D. Aug. Laurian, Șt. Michăilescu, Angel Demetrescu și alții, între cari se afla și d. Eminovici («citiți Eminescu, vă rog»), [...]. Cu toată prezența d-lui Eminovici («citiți Eminescu, vă rog»), d. Hajdău se sculă entuziasmat și declară că este cea mai frumoasă poezie din cîte s-au produs de cîțiva ani încoa. D.T. Maiorescu, Alecsandri și cei mai mulți din auditori mă felicitară, de asemenea, asupra ei și mărturisiră că ea este în adevăr «admirabilă», făcînd oarecare rezerve asupra părților politice sau personale din coprinsul ei[1]. Dacă domnul Alecsandri devine în satira de astăzi o «broască», nu este vina mea, ci a condeiului meu, ce în loc s-o ia la dreapta a luat-o la stînga. Îi cer scuzele mele; cred, însă, că întrucîtva am și eu dreptățile mele; apoi să mă ierte d. Alecsandri: ce caută bardul „latinității", el, care este *«hors concours»* la concursul pentru premiuri academice? Nota bene că este membru al Academiei. Frumos îi stă oare dumnealui, care este om bătrîn și bogat, dumnealui, care este membru al Academiei, să șteargă anul trecut o mie franci, premiîndu-se singur? Unde dracu s-a mai văzut Academie

[1] Despre această lectură face mențiune și jurnalul intim al lui Titu Maiorescu, 5/17 martie 1882 (*Însemnări zilnice*, Buc., Socec, II, p. 46): „...Seara literatură la mine: vreo 26 de persoane: Alecsandri, Știrbey, Hasdeu, Bariț, (Alexandru) Roman, (Simion) Florea Marian de la Cernăuți, I. Cerchez, Th. Rossetti, Negruzzi, Burghelea, Laurian, A(nghel) Dimitrescu, (Ștefan) Mihăilescu, Zizin Cantacuzène, tînărul Rosetti, Jipescu, Baican, Eminescu, (Teodor) Nica, Slavici, Chibici, Frollo, Macedonski Al. A., Carp. Citit Macedonski (teatral și arogant) poezia lui *Noaptea de oct(ombrie)* sau *noiemvrie*. Carp neplăcut în ocazia asta..."

Despre începutul legăturilor lui Macedonski cu Titu Maiorescu, cf. nota la *Poezii*, ediția de față, vol. I, p. 401–403.

www.dacoromanica.ro

care să se premieze singură? Acest lucru este de o nerușinare monstruoasă. Afle d. Alecsandri că premiile sunt pentru încurajarea celor tineri, că pentru acest scop au lăsat o mulțime de oameni averile lor Academiei, iar nu pentru ca să și le împartă între dumnealor.

Rușine, de trei ori rușine, domnule Alecsandri, domnilor academicieni!

Am fi înțeles lucrul cînd d. Alecsandri ar fi fost sărac ca Hajdău sau ca alții, care nu au decît munca lor! Dar d. Alecsandri are stație de drum-de-fier pe moșia sa... d. Alecsandri n-a cunoscut și nu cunoaște ce este sărăcia și a rămas toată viața sa poet de salon. Nu trebuia să-și mînjească mănușile albe cu un asemenea premiu! Trebuia să-i ajungă gloria pe care o posedează și pe care o datorește poeziilor «luate de la popor»[1]. Bolintineanu, care n-a luat, ci a dat poporului, n-a avut nici

---

[1] Acest atac extrem de violent nu exprimă totuși sentimentele definitive ale lui Macedonski, ci numai un moment de maximă irascibilitate. Cu puțin timp în urmă, poetul afirmase că „Vasile Alecsandri și-a înscris numele în cartea secolilor" (Luciliu, *Notiță biografică*, *V. Alecsandri*, în *Literatorul*, II, 2, din 15 februarie 1881, p. 562) și, drept răspuns, bardul de la Mircești expediază revistei o scenă din *Despot-vodă*, împreună cu o scrisoare amabilă: „Primiți felicitările mele" (Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, S $\frac{I}{XLVII}$, scrisoare din 24 ianuarie 1881). Anume sfaturi literare date superior, aluzii la „răbdarc", la înfrînarea „primului entuziasm al paternității" vor fi iritat însă amorul propriu al magistrului în devenire care era Macedonski. O ironie la adresa „cîntecului lui *Alecsandru Macedon*", dintr-o scrisoare către V.A. Ureche, din 8 februarie 1880, pare de asemenea să-l privească (V. Alecsandri, *Scrisori, însemnări*, ed. Marta Anineanu, Buc., E.P.L., 1964, p. 158). V.A. Ureche, prieten cu Macedonski, va fi comis o indiscreție? Oricum s-au petrecut lucrurile, simțindu-se jignit de aceste aere ironice sau numai superior protectoare, în sufletul său se produce o mutație, și acordarea lui Alecsandri a marelui premiu „Năsturel Herescu" al Academiei, unită cu eșecul recent al respingerii traducerii *Parisina* de Byron, veni la scurt timp să provoace furtuna. În prefața la *Poezii*, 1882 (p. XVIII), Macedonski mai face încă aluzii abia acoperite: „Adevăratul poet, dacă este bogat, nu speculează asupra versurilor sale... nu concurează pentru a obține premiuri academice sau, dacă le obține, le respinge cu indignare". Urmează *Viața de apoi*, și mai ales lunga *Analiză critică*: *Alecsandri* (*Literatorul*, III, 8—10, august—octombrie 1882), unde supune opera bardului unei critici minuțioase, pur tehnice, cu multe observații îndreptățite. Pînă la Macedonski „nimeni n-ar fi cutezat să emită ideea că Alecsandri își are și el greșelile lui" (*Literatorul*, V, 3, 1884, p. 172—173), și este de presupus că această strînsă „analiză critică" l-a iritat mai mult pe Alecsandri decît poate întreaga polemică din jurul premiului academic, care are ca punct de plecare, așa cum s-a și constatat cu obiectivitate de istoria literară, obiecții „foarte întemeiate" (G. Călinescu, *Vasile Alecsandri*, Buc., Ed. tineretului, 1965, p. 41). Drept răspuns, Alecsandri trece la organizarea unei adevărate coaliții junimiste antimacedonskicne, plîngîndu-se în dreapta și în stînga, instigîndu-și prietenii prin corespondență: I. Negruzzi, Al. Papadopol-Calimah, Ion Ghica, (V. Alecsandri, *Scrisori*, I, ed. îngrijită

www.dacoromanica.ro

această supremă mîngîiere! Şi a dat bietul Bolintineanu poporului: *Pe o stîncă neagră într-un vechi castel* şi altele au devenit azi poezii populare!

---

de Il. Chendi şi E. Carcalechi, Buc., Socec, 1904, p. 130, 12, 187; *Scrisori, însemnări*, p. 54). În culmea indignării, trimite pînă şi lui Ion Ghica, la Londra, numărul respectiv din *Literatorul*, care nu poate decît să se solidarizeze (Perpessicius, *Jurnal de lector completat cu Eminesciana*, Buc., Casa şcoalelor, 1944, p. 347, 349). Firește că şi Titu Maiorescu este atras în acest cerc social de condoleanțe (E. Carcalechi, *Scrisori de V. Alecsandri către dl. T. Maiorescu, Convorbiri literare*, XXXIX, 1905, p. 510, 513).

Simțindu-se înconjurat de simpatia generală, trădîndu-şi prin aceasta şi mai mult orgoliul rănit, foarte evident mai ales în pamfletul nepublicat *Ecce homo! (Scrisori, însemnări*, p. 57—59), Alecsandri pune la cale o ripostă în public. S-ar zice că ideea de a-şi scrie drama propriului destin literar se datorează în primul rînd resentimentelor trezite de această inimiciție. Oricum ar fi, spectatorii care aplaudară, la 22 martie 1884, premiera *Fîntînei Blanduziei* ghicesc îndată sub masca invidiosului Zoil trăsăturile stigmatizate ale lui Macedonski. Acesta răspunde printr-o epigramă, *Lui Alecsandri* (*Literatorul*, V, 2, 1884, p. 104). Alecsandri se arată — firește — implacabil pînă la capăt, şi numai moartea bardului pune capăt ostilităților.

Evenimentul face ca antipatia personală să nu mai aibă nici un obiect, şi atunci judecata lui Macedonski devine tot mai dreaptă. Ceva mai mult, *Literatorul* ia parte la doliul național, inserînd o notiță în chenar negru. La înmormîntare, printre delegații presei se numără şi un reprezentant al *Literatorului* (Cezar Colescu: *Înmormîntarea lui Vasile Alecsandri, Telegraful român*, II, 475, 29 august 1890). În calitate de „reprezentant al tinerimei literare, reprezentant al *Literatorului*...", Mircea Dimitriade compune o elegie funebră şi ține o cuvîntare *(Cuvîntarea d-lui Dimitriadi, Telegraful român*, II, 476, 31 august 1890). Este urmat de însuşi Macedonski, care semnează un necrolog entuziast, expresie şi a vechilor sale simpatii pașoptiste reînviate: „Alecsandri n-a murit. Era semizeu; astăzi s-a făcut zeu — iată tot" (*Alecsandri, Telegraful român*, II, 478, 2 septembrie 1890; *Scrisoare, Literatorul*, XI, 3, 1890, p. 45). Apoi opinia devine mai moderată şi — în esență — exactă, nu fără proteste cînd „Plebiscitul presei" așază în 1892 pe Alecsandri, în fruntea poeților români şi străini (*Notițe literare*, în *Literatorul*, 1892, 1, 19 iunie 1892, p. 14). De asemenea:

„Ce i-a lipsit poate lui Alecsandri a fost o viață furtunoasă. Geniul său poetic e amabil, armonios şi înduioşător" (Aristarc, *Vasile Alecsandri, Lumina*, I, 22, 3 mai 1894).

În sfîrşit, pe măsură ce sentimentul propriei sale superiorități se consolidează, Macedonski nu numai că nu mai are nici un fel de complexe şi resentimente față de Alecsandri, dar devine chiar generos (*Mici note, Literatorul*, XX, 1, 20 februarie 1899, *Teatrul național* în *Forța morală*, I, 7, 9 decembrie 1901). În 1905 îi aducea „prinos de admirație" şi se întreba: „Ce monument s-ar mai putea ridica celui mai mare poet al doinei naționale, lui Vasile Alecsandri, după opera pe care el singur a clădit-o şi care în veci va rămîne nepieritoare" (A.M., *Pentru Alecsandri, Românul literar*, III, 36, 2 octombrie 1905). Cu aceste cuvinte, poetul revenise la stilul său de totdeauna, prin care-şi elogia discipolii, semn — în tot cazul — al unei reale evoluții sufletești. Ea va duce în cele din urmă la un adevărat examen de conştiință, în care Macedonski va recapitula întreaga polemică. Nu retractează protestul ridicat împotriva „scandaloaselor premieri",

www.dacoromanica.ro

Care din a domnului Alecsandri a avut această soartă? Dar aici nu este locul unei critici, ne oprim. Domnul Alecsandri zice... «la timp». Ei da! La timp, dar nu la *Timpul*.

2. Unul dintre pretinşii poeţi ai *Convorbirilor literare*, D. Eminovici («citiţi Eminescu, vă rog») îşi dă aere de patriotism prin *Timpul* luîndu-şi ifos de român neaoş. [...][1].

---

lipsit de mobile personale: „Marele poet s-a înşelat dar crezînd că loviturile mele erau întemeiate pe interes personal. Cer iertare slăvitei umbre dacă şi astăzi voi spune că nu regret acea campanie." Dar, „din cele pe cari le-am scris împotriva admirabilului poet de la Mircești, ce n-aş mai semna astăzi este asprimea cu care am judecat o parte din scrierile sale, asprime ce din nefericire a avut darul să-l împuţineze momentan. Alecsandri a fost şi rămîne cel mai neasemănat poet al sufletului românesc..." (*O notă a d-lui Macedonski*, *Flacăra*, IV, 47, 5 septembrie 1915, p. 504). Impulsivităţile de tinereţe sînt, aşadar, amendate, prin judecăţi care pot fi considerate ca definitive. Faţă de I.L. Caragiale (v. nota la *Faunul*, în ediţia de faţă, vol. II, p. 333—339) curba reacţiunilor poetului va cunoaşte o evoluţie asemănătoare. S-ar zice că Macedonski, la bătrîneţe, voia să se împace, în conştiinţă, cu toţi adversarii săi literari!

Unele din aceste elemente într-o prezentare oarecum unilaterală şi în „comentariul" lui G. C. Nicolescu, în *Vasile Alecsandri*, *Opere*, I, *Poezii*, Buc., Ed. Acad. R. P. R, 1965, p. 67—74; Adrian Marino, *Viaţa lui Alexandru Macedonski*, Buc., E.P.L., 1966, p. 175—183.

[1] Fără a încerca să scuzăm în vreun fel oarecare aceste judecăţi şi expresii, din respect pentru adevărul istoric, trebuie arătat totuşi că această ieşire, oricît de regretabilă ar fi ea, constituie — după toate aparenţele — doar un *răspuns* (G. Bogdan-Duică, bul. *Mihail Eminescu*, XIII, 20, 1942, p. 31; Tudor Vianu, *Opere*, I, *Poezii*, p. 406). Iniţiativa polemicii nu aparţine lui Macedonski. Încă din 1871, în articolul *Naţionalii şi cosmopoliţii* (I.E. Torouţiu, *Studii şi documente literare*, Buc., 1933, IV, p. 91), Eminescu afirmase că Macedonski scrie poezii „proaste". Conferinţa lui Macedonski *Mişcarea literară din cei din urmă zece ani*, din 1878, recunoaşte în schimb că „Eminescu... între felurite poezii a înavuţit literatura cu *Epigonii*, poezie ce va rămînea" (*Presa*, XI, 17 martie 1878—18 martie 1878). Cu toate acestea, *Timpul*, la *Cronica internă* (IV, 87, 21 aprilie 1879), protestează cînd poetul „fost director al prefecturii Silistra nouă, în care calitate a comis escrocherii şi falsuri în acte publice..." „în loc de a fi trimis înaintea justiţiei"... „e numit administrator al plasei Sulina din jud. Tulcea". În articolul *Novele din popor de Ioan Slavici* (*Timpul*, 28 martie 1882; *Opera politică*, ed. I. Creţu, Buc., Cugetarea, 1941, vol. II, p. 439—440), Eminescu afirmă între altele că: „Spitalul, balamucul şi cîrciuma sunt singurele locuri, care furnizează sujete artistice literatorilor de la *Literatorul* şi de la alte întreprinderi scandaloase". Se mai vorbeşte aici de „mărginirea intelectuală a pretinşilor autori", de „malonestitatea lor plagiară", de „obrăsnicie", de „catîri intelectuali... împodobiţi cu medalia *Bene-merenti*", etc. Se produc apoi, în 1882, atacurile lui Macedonski împotriva lui Alecsandri, care dau prilejul lui Eminescu să-şi exprime, încă o dată, relele sale opinii faţă de un „străin", plin de „instincte bastarde", care „nu s-apucă doar să critice ceva de-o seamă cu el, nu, de Alecsandri se leagă" (*Materialuri etnologice*, în *Timpul*, VII, 8 aprilie 1882). Dispreţul era mare, şi ceea ce-l alimenta era, pe de o parte, adversitatea ideologică (Macedonski făcea sau făcuse

www.dacoromanica.ro

3. Armean, fost neguțător și acum pretins poet al *Conv. lit.*

4. D. Stăncescu[1], pictor și membru în comitetul teatral. Voi ataca întotdeauna pe oamenii cari fără nici un merit literar țin în acel comitet

---

politică liberală, era „roșu", corespundea aparent și definiției „păturii superpuse"), pe de alta, antipatia pur personală: „fizionomia de frizor" a poetului, dandismele, infatuarea etc. Deci, temperamental, organic, cei doi poeți trebuiau să-și displacă, adversitatea nefiind de ordin literar, ci al idiosincraziilor reciproce. Deși colecția *Timpului* este incompletă, este foarte probabil că Eminescu a atacat și cu alt prilej pe Macedonski, care a afirmat că „doi ani consecutivi, Eminescu mă izbi sub propria semnătură, întrebuințînd și calomnia și invectivele. Nici familia mea nu fu respectată" (*Sfîrșitul unei legende*, în *Literatorul*, nr. 7, din 15 decembrie 1892, p. 3—6). Incriminările cu privire la originea familiei s-au produs în mod cert de ambele părți, cu agravanta în cazul lui Macedonski că el trece la mobilizarea întregului cenaclu împotriva lui Eminescu (în *Literatorul* poetul este secundat de N. Xenopol și probabil de Duiliu Zamfirescu) lovit vindicativ și prin nefericita epigramă (*Literatorul*, IV, 7, iulie 1883, p. 413), publicată în momentul cînd Eminescu nu mai avea putința ripostei.

Victimă a temperamentului său impulsiv, iritat în împrejurările evocate fugitiv mai sus, Macedonski face cu acest prilej marea eroare a vieții sale, care — prin consecințe de tot soiul — îi va otrăvi întreaga existență. Dar raportat la momentul istoric respectiv, cînd Eminescu nu era considerat în opinia publică marele poet de mai tîrziu, iar Macedonski, în plin proces de afirmare, provoca sau trebuia să facă față la numeroase atacuri, incidentul poate fi înțeles mai just și cu răceală. Violența de limbaj era a epocii întregi, și *Viața de apoi* trebuie așezată și într-o astfel de perspectivă.

Se reține de asemenea și faptul că toate antipatiile lui Macedonski sînt din tabăra conservatoare-junimistă, în orice caz a „coaliției monstruoase", iar simpatiile în tabăra pașoptistă, deci consecvent cu întreaga sa atitudine ideologică (cf. *Studiul introductiv* și Adrian Marino, *Programul lui Macedonski: Premise și orientări inițiale*, în *Iașul literar*, XV, 2, februarie 1965, p. 76—81).

Ulterior, cel puțin în patru împrejurări, Macedonski a deplîns nefericirea lui Eminescu, în termeni polemici antiburghezi și antijunimiști:

„*Noua direcțiune*, ea, cărei se cuvine trista glorie de a fi lăsat pe Eminescu să înnebunească de mizerie..." (*Cestiuni ortografice, literare și politice*, *Literatorul*, XI, 2, august 1890, p. 17).

„Mi-ați creat mie legenda că am lovit pe Eminescu, dar voi l-ați omorît, căci l-ați lăsat să moară în mizerie pe cînd strigați că este cel mai mare poet al țării" (*Disidențele*, *Națională*, IV, 4, 15 decembrie 1893).

„Eminescu chiar, poetul pe care l-au slăvit, nu le aparține. Eminescu este o natură proprie, și desigur a mers în intimitatea cugetului său în contra *noii direcțiuni*, de oare ce ea l-a abandonat într-o nenorocire cumplită. Ceva mai mult, pe cînd d. Maiorescu, d. Carp și mulțimea celorlalți se răsfățau în luxul pelicandrelor aprinse, pe jețuri de mătase, Eminescu era exploatat într-un mod infam de această ceată..." (*No 1*, *Națională*, IV, 5, 16 decembrie 1893).

„Eminescu... s-a consumat la *Timpul* în curs de ani și a trebuit să înnebunească pentru a i se face un mic ajutor și să moară pentru ca versurile sale să fie date publicității tocmai de cei care îl declară poetul cel mai mare al țării..." (*Împrejurul unei cărți*, *Secolul XX*, III, 608, 23 mai 1901).

[1] Constantin Stăncescu (1837—1901), pictor, profesor și director la Școala de bele-arte, membru în comitetul Teatrului Național.

www.dacoromanica.ro

locul meu şi al altora. În adevăr, acel comitet trebuia să fie compus de somităţi ca Alecsandri, Hasdeu, Urechiă, Maiorescu, Odobescu şi alţii, sau, din tineri ca D. Aug. Laurian, S. Mihăilescu, Angel Demetrescu, Grandea, fără a mă uita şi pe mine. Astăzi îl vedem compus din... Din cine?

Pînă mai deunăzi era director general d. Cornescu, un vînător distins[1]. Astăzi este d. Gr. Gr. Cantacuzino[2]. Din bine în mai bine. Iar în comitet vedem pe dd. Pană Buiescu şi Stăncescu; exceptăm pe d-nii Ventura şi Steriadi, care desigur că în comitetul actual nu se simt la locul lor. Nu e aceasta un adevărat scandal? Nu este oare o adevărată batjocură a tuturor oamenilor noştri de litere?... Şi actualul comitet pune premii şi primeşte piese!

5. Actualul director al Teatrului.

6. Fostul director. Vezi *Noaptea de noiembrie*.

7. Dulcele poet, mort în floarea vieţii sale.

8. Nicoleanu este unul dintre cele mai sumbre talente poetice din cîte am avut. După ce încearcă să se sinucidă în pădurea de la Mernani, înnebuni şi-şi dete sufletul în ospiciu.

D. Urechiă a patronat şi a iubit mult pe Nicoleanu. Destinul, însă, îşi urmează cursul, şi ce este scris să fie este.

9. Cine n-a citit cîntecele lui Carol Scrob?

D-sa a fost de curînd decorat cu Bene-merenti de către d. V. A. Urechiă.

10. Autorul idilei *Vara la ţară*. Este unul dintre poeţii noştri filozofici.

11. S-a găsit un Fr. Damé, venetic pripăşit în ţară[3], să se întrebe văzînd statuia lui Heliade: «Ce-a făcut acest om?» Consemnăm aici această întrebare, ce nu este o invenţiune, pentru a se şti cu ce ignoranţi şi cu ce mişei au românii de-a face.

---

[1] C.C. Cornescu, autorul *Manualului vînătorului*, Bucureşti, 1874, prietenul lui Al. Odobescu. Publicist, magistrat şi om politic.

[2] Grigore Gr. Cantacuzino (Gri-gri) (1829—?), magistrat şi om de teatru, fost director al teatrelor între 1882—1887, 1889—1898. Un ecou despre această activitate în *Portofoliul român*, 1882, p. 401.

[3] Fr. Damé, publicist francez, stabilit în ţară, îşi atrage antipatia lui Macedonski prin cronicile sale teatrale la piesa *Unchiaşul Sărăcie* (*Românul*, XXIV, 10—11, noiembrie 1880, p. 1.033; 12, noiembrie 1880, p. 1.037; 14, noiembrie 1880, p. 1.045). Aici, Fr. Damé arată că izvorul piesei lui Macedonski este *Le bon homme misère* de E. d'Hervilly şi A. Grévin. Poetul răspunde în spirit polemic în articolul *Cum se face critica* (*Războiul român*, 12 noiembrie 1880). Cf. şi *Opere*, II, ed. Tudor Vianu, p. 450—452.

www.dacoromanica.ro

12. Marele nostru poet este astăzi uitat şi gloria lui a trecut la d. Alecsandri în calitate de «*dernier survivant*». Poeziile sale nu vor rămîne însă mai puţin o adevărată comoară de idei, simţiri şi armonie.

13. Poetul ruinelor Tîrgoviştei.

13 bis. Barbier sau André Chenier al nostru. El, ca toţi oamenii de talent, a căzut victima facţiunilor politice. Catina este cel care a scris în 1848:

«Aste ziduri şi palate,
Ce sunt negre de păcate,
Hai, români, să dărîmăm!»

14. Că Grandea umblă după soare, e demn de un poet, şi eu nu o zic ca satiră. Deslușirea era trebuincioasă pentru acei cari caută într-o frază zece înţelesuri.

15. Membri ai marelui partid. Bilcescu a început-o de la şef de uşieri şi a ajuns milionar şi director al Casei de depuneri şi consemnaţiuni, iar Pandrav, director general al Domeniilor Statului. Acesta din urmă mai ales este cunoscut prin manierile sale de bădăran. Serurie e cunoscutul cap al mahalalelor şi precum am zis-o într-o revistă politică «Sansterre» al României.

16. Costinescu Emil, fiul de suflet al partidului, astăzi cel puţin de două ori milionar; Costinescu Eug., fratele său.

17. Avocat din Craiova. Astăzi de patru ori milionar. Fost ministru etc. Stolojanu pînă la 1876 n-avea după ce bea apă. Îl cunosc din Craiova. E fecior de boiernaş şi parcă văd încă şindrila dupe casa părintească a d-sale. Pe la nunţi, pentru ca să fie poftit la masă, cînta cu vioara. Azi a cumpărat o moşie în preţ de trei milioane şi jumătate.

18.[...]. Ce boierime este oare aceea care, ca a noastră, în loc să ia de exemplu nobleţea Engliterii, care stă în curent cu tot ce este naţional, nici nu ştie măcar că există o literatură românească, şi dacă-ţi plăteşte un abonament, scos şi acela cu *hapca*, crede că şi-a împlinit datoria? Sunt fiu de boier, neam de neam, şi după tatăl meu, şi după mama mea, însă o asemenea boierime mai bine să piară dacă e vorba a rămînea ce este astăzi.

19. Aceia cari vor găsi că poezia mea e prea personală citească pe alţi poeţi mai mari decît mine, ca de exemplu Lord Byron în răspunsul său la criticii scoţiani."[1]

---

[1] Macedonski face aluzie la pamfletul *English bards and Scotch Reviewers*, răspunsul lui Byron la critica din *Edinburgh Review* contra volumului său *Hours of Idleness* (1807). Poetul a citit pe Byron în traducere franceză, probabil aceea a lui Benjamin Laroche (ed. I, 1836—1837).

www.dacoromanica.ro

Cum era şi de aşteptat, violenta diatribă care lovea frontal în Academia Română şi „Junimea", prin personalitatea sa cea mai de vază, V. Alecsandri, stîrneşte vii proteste, cu atît mai mult cu cît *Viaţa de apoi* se bucură şi de o anume publicitate. Este reprodusă în *Steaua Dunării* (V, 101, 11 septembrie 1882), unde Gr. H. Grandea o prezintă cu o notiţă introductivă, ca un răspuns la „insinuări calomnioase ale ziarului *Timpul*" la „nişte zăticneli ale cîrdăşiei teatrale". Împotriva tuturor acestor atacuri Macedonski „se răzbună biciuind cu versul mînios".

Pusă direct în cauză prin acuzaţia că premiile se împart doar între membrii săi, „în familie", Academia Română răspunde prin pana lui Gh. Sion, vice-preşedintele secţiei literare, care, de curînd, dovedise chiar simpatie pentru Macedonski şi grupul său[1]. Acesta arată *(O cestie academică*, în *Steaua Dunării*, V, 104, 16 septembrie 1882), cu moderaţie, dar de sus, că premiile nu se dau pentru încurajare — cum susţinuse Macedonski — ci pentru scrieri de valoare, că statutele nu opresc premierea membrilor Academiei şi că, în sfîrşit:

„Liber este d-nul autor a gratifica pe d. Alecsandri cu epitetele ce crede că le merită, aceasta fiind cestie cu totul personală; dar a arunca invective corpului întreg al Academiei pentru c-a premiat opera *Despot-vodă* mi se pare hazardat pentru d. Macedonski."

La această replică poetul dă o ripostă şi mai îndîrjită. Republică articolul lui Gh. Sion paralel cu răspunsul său, în care ridiculizează punct cu punct toate lămuririle distante ale Academiei *(Dosarul „Vieţii de apoi"*, în *Literatorul*, III, 8, august 1882, p. 470-471). Încurajat în atitudinea sa şi de unele ecouri favorabile de presă colectate în acelaşi *Dosar*, Macedonski dezlănţuie acum o întreagă *Polemică pentru „Viaţa de apoi"* *(Literatorul*, III, 8, august 1882, p. 473-474, reprodusă în *Steaua Dunării*, V, 113, 30 septembrie 1882), în care-şi înfruntă în bloc adversarii:

„*Viaţa de apoi* a atras asupră-mi un întreg potop de invective — fără a număra glumeaţa scrisoare a d-lui Sion, la care am răspuns în modul ce ştiţi. Dacă azi iau condeiul din nou, înţelegeţi şi d-voastră şi oricine că nu o fac pentru a răspunde la injurii."

Poetul afirmă mereu că apără doar un principiu, discutabil desigur, căci nici statutele vechii Academii nu erau infailibile, nici lipsită de orice obiecţii morale metoda de a premia academicieni incontestabil bogaţi. Aceasta cu atît mai mult cu cît traducerea sa din Byron *Pari-*

[1] Gh. Sion prefaţează volumul lui Carol Scrob, *Poezii complecte*, Buc., Halman-Schönfeld, 1883, unde elogiază „pleiada în care se disting alde Şerbănescu, *Macedonski*, Neniţescu, Duiliu Zamfirescu etc." (p. XIII).

www.dacoromanica.ro

sina (Buc., 1878) fusese respinsă brutal de la premiere („Se exclude", cf. *An. Ac. Rom.*, Partea administrativă şi dezbaterile, seria a II-a, t. II, 1879-1880, p. 52, 294; IV, 1881-1882, p. 192-207). Desigur că traducerea lui Macedonski nu era excepţională. Dar era mai importantă *Catechetica bisericei dreptu-credincióasa răsăritene*, a protopresbiterului Ştefanelli din Cernăuţi, aceasta — totuşi — premiată, spre marele sarcasm al poetului? *(Redacţiunea: Notiţă literară*, în *Literatorul*, III 3, martie 1882, p. 176).

Ţinînd seama de toate aceste circumstanţe şi mai ales de temperamentul orgolios şi impulsiv al lui Macedonski, putem înţelege starea de spirit care a prezidat la compunerea *Vieţii de apoi*. Satira este îndreptată în mod esenţial nu împotriva lui Eminescu, ci a junimiştilor, factori determinanţi în comitetul Teatrului Naţional (care nu-l joacă) şi la Academie (care nu-l premiază) şi mai ales împotriva lui Alecsandri, în calitate de poet oficial, destinat tuturor onorurilor[1]. Pe Macedonski îl irita mai ales mitul infailibilităţii „bardului":

„Cînd voi vorbi de d. Alecsandri ca poet, va fi într-un studiu de peste 400 pagini, şi atuncea nu voi vorbi decît ca critic, iar nu ca defăimător..."[2]

Cît priveşte reacţiunile ostile din presă, poetul le sfidează ca totdeauna cu bravadă:

„...Injuriile ce mi le adresează sunt pentru mine o adevărată glorie. De nimic nu mă rog la Dumnezeu decît d-a nu fi lăudat de asemenea ziare."

Clarificări şi informaţii cu privire la împrejurările în care a fost scrisă această *Noapte*, despre ecourile ei, precum şi relativ la V.A. Ureche, căreia îi este dedicată, găsim în ms. inedit *Despre „Noaptea de noiembrie"*, „copiate dintr-un carnet manuscris" de Ana Macedonski. Originalul acestui text, transcris de noi, pare să se fi rătăcit:

„*Noaptea de noiembrie*, ca şi cea de februarie, de ianuarie şi de martie, a fost scrisă în casa din str. Piaţa Amzei, nr. 7, colţ cu piaţa. Pare că mă revăd... timpul a trecut în zadar. Iată împrejurările în care aceste patru nopţi au fost scrise:

---

[1] „Alecsandri... era autocratul pe care n-aveai dreptul să-l discuţi şi să-l controlezi — dinaintea căruia nu erai dator decît să te închini. Acest sentiment în literatură m-a revoltat, şi începutul meu de analiză-critică a ieşit din această rebeliune" (Al. A. Macedonski, *Scrisoare către Calloianu*, *Literatorul*, V, 4, 1884, p. 201—203).

[2] Al. A. Macedonski, *Analiza critică: Alecsandri*, în *Literatorul*, III, 8, august 1882, p. 449—463; III, 9, septembrie 1882, p. 537—550; III, 10, octombrie 1882, p. 591—602. O judecată finală, echilibrată, care rezumă toate aceste episoade, în *O notă a d-lui Macedonski* (*Flacăra*, IV, 47, 5 septembrie 1915).

www.dacoromanica.ro

Mama mea era cu desăvîrşire ruinată încă de la finele anului 1875. Luptase ca o eroină, şi la rîndul meu luptasem, aşa că, multă vreme, cu toate persecuţiunile regimului de atunci, izbutisem a ne menţine deasupra apei. Dar în această casă mizeria ne ajunse. Precum deja mi se mai întîmplase, numai pentru a nu ceda guvernanţilor (eu eram în opoziţiune), vînduserăm scaun cu scaun şi canapea cu canapea, toată mobila. În salon nu mai rămăsese — un salon imens — decît două scaune de paie, iar prin odăile de culcare, decît paturile.

Pentru a putea să dăm în tîrg, mă împrumutasem din prieten în altul, cu trei şi cu patru lei. Pensiunea rămasă de la tatăl meu, din cauză că nu fusese plătită la timp de casa de pensiuni, era cedată unor cămătari ovrei pînă la anul 1900! Şi ne aflam la anul 1882! Mizeria domnea la noi în toată puterea ei — mizerie cu atît mai crudă cu cît mama mea, care avusese o mare avere dotală, fusese obicinuită cu cel mai strălucit lux. Cu toate aceste, sfînta şi marea femeie, departe de a se crede pierdută şi de a se abandona dezolărei, mă îmbărbăta—şi lupta pentru viaţă urma eroică în văzul unei naţiuni întregi, ţară cărei tatăl meu a jertfit 36 ani pentru organizarea unui început de armată, ţară ale cărei guverne nu aflau pentru fiii acestui virtuos militar o funcţiune pentru a-i pune în situaţiunea de a sprijini pe muma lor. Iată acum şi în ce mod am scris *Nopţile*. Reintram acasă seara la 11, şi dacă aveam sau nu asigurată darea în tîrg pe a doua zi, mă aşezam dinaintea unei meşcioare pe un scaun de paie şi începeam să scriu. A doua zi la 10, cînd mama intra în odaia mea, mă afla scriind încă. În sfîrşit, mă hotăra să mă culc şi la 3 din zi, cînd mă deşteptam, dejunam. Îi citeam apoi ce scrisesem, şi mama, femeie cu gust şi o cultură puţin comune, simţea îndată ce trebuie să suprim, ce să adaog, care e expresiunea slabă; într-un cuvînt, dînsa mi-a fost geniul cel bun, energia şi virtutea.

Noaptea de noiembrie, după părerea ei, este cea mai completă poemă ce s-a scris. Cît despre ce am urmărit mai cu seamă scriind-o, să trec cu uşurinţă de la satira cea mai amară la genul filozofic, la genul elegiac etc. şi să mă ridic la urmă pînă la seninătatea incorporalităţii, făcînd apoi ca poema să expire încet, ca vibraţiune muzicală, ce după ce şi-a atins intensitatea, scade şi fineşte prin a nu mai fi. Încheierea unei poeme în acest mod mi s-a părut mai naturală decît *metoda cliché* a focurilor de artifice finale.[1]"

---

[1] Textul, cu caracter de „artă poetică", este raportabil la formula din *Avînt:*

„Lirismul sau satira se joacă pe-a lui frunte
Ca fulgere desprinse din joc dumnezeiesc,"

www.dacoromanica.ro

Urmează nota 1, la *Viața de apoi*, reprodusă mai sus, după care textul continuă:

„Adaug că D. Maiorescu mi-o ceru spre a o publica în fruntea *Convorbirilor*, dar declinai onoarea în următorii termeni:

— «Sunt foarte măgulit și vă sunt prea recunoscător de onoarea ce-mi faceți, dar dați-mi voie s-o declin. Eu, ca director al *Literatorului*, urmez o cale culturală diametral opusă celei pe care o urmează *Convorbirile* și datoresc scrierile mele *Literatorului* și tinerilor care s-au grupat împrejurul acestui stindard».

Dupe puțin timp mă retrăsei, nu însă fără a surprinde următoarele cuvinte pe care D.D. A. Laurian le schimba cu una dintre persoanele presinte:

— Soarele care apune și soarele care răsare! zicea D. Laurian cu privire la Alecsandri și la mine.

Dar D. Laurian s-a înșelat. Alecsandri a apus, iar eu n-am răsărit, căci din acel moment n-am mai fost pentru D. Maiorescu decît un element ce *vicia literatura* românească.

[A se vedea art.(icolul) său *Poeți și critici*, *Convorbiri literare*[1], iar cel care a răsărit a fost... Eminescu !].

---

suprapusă la rîndul său peste concepția pe care Macedonski și-o făcea despre Byron:

„Poezia sa, amestec de ironie și lirism, este imaginea cea mai adevărată a epocii în care a trăit". (Aristarch, *Byron*, *Lumina*, I, 1, 5 aprilie 1894.)

Luată în spiritul și litera sa, definiția pe care Macedonski o dă *Nopții de noiembrie* corespunde întru totul ideii de „poemă", noțiune-cheie în estetica poetului:

„O poemă... după mine, trebuie să conție tot: supărare, suferinți, lăcrămi, disperări, dezgusturi, scepticism, filozofie, credință, ironie, amar, înțelepciune, nebunie. O poemă trebuie să fie însăși inima omului". (*Despre poemă*, *Literatorul*, II, 1, 15 ianuarie 1881).

Cît privește preocuparea de „vibrațiune muzicală", ea dovedește că Macedonski concepea „muzica" poeziei nu numai sub forma sonorității goale, exterioare, a „armoniei imitative", ci și sub aceea, mult mai interiorizată, a lirismului inefabil.

[1] Textul lui T. Maiorescu din articolul *Poeți și critici (1886)* (*Critice*, Buc., Socec, 1928, vol. III, p. 73) este următorul:

„*Poeziile* lui Eminescu, *Pastelurile* și *Ostașii* lui Alecsandri vor curăți de la sine atmosfera estetică vițiată de Macedonski, Aricescu, Aron Densusianu etc., etc.".

Mențiunea umilitoare și nedreaptă, atît prin alăturare de nume, cît și prin faptul că pînă în 1886 Macedonski dăduse o serie de poezii remarcabile, este în bună parte originea judecății, azi înlăturată, despre „decadentismul" poeziei macedonskiene.

(Cf. *Studiul introductiv* și Adrian Marino, *Macedonski, antiformalist*, în *Tribuna*, IX, 13—14, 1—8 aprilie 1965.) În spirit vindicativ, Macedonski va ataca după această dată în mod constant pe Maiorescu, sprijinit și de amicii săi literari

www.dacoromanica.ro

Voi spune acum şi cîteva vorbe cu privire la dedicaţiunea *Nopţii de noembrie*.

Cu d. V. A. Urechia, din cauză că declarase că deşi versurile mele din *Iadeş* sunt admirabile, dar în total caracterul femeii din piesă este imoral, nu mă aflam în buni termeni. Şi cu toate că Urechia era ministru, sau poate tocmai pentru acest cuvînt, nu-l mai salutam. Într-o seară îl întîlnii la teatru în cabinetul d-lui C. Cornescu, celebru vînător, pe

---

care dau o replică acuzaţiei de „viţiere" a atmosferei estetice (Bonifaciu Florescu, *Poeţi şi critici*, în *Literatorul*, VII, 1886—1887, p. 38—47). Dar toată această polemică se va desfăşura nu fără unele reveniri, pur tactice, legate de necesităţile existenţei sale precare. De pildă, poetul expediază două exemplare din *Bronzes* lui Titu Maiorescu (Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, Corespondenţă Titu Maiorescu, S $\frac{15\,(2)}{XV}$, inedită), şi se pare că nu este refuzat, deoarece criticul binevoieşte să se „înscrie" printre „abonaţii cărţilor mele ce n-au apărut încă". Încurajat, Macedonski oferă, la 25 aprilie 1890, două bilete la un festival al său. De astă dată Maiorescu răspunde sec: „Refuzat — pe carte de vizită" (*idem*, S $\frac{15\,(4)}{XV}$, inedită). Un bilanţ şi indicaţii precise despre spiritul în care au evoluat aceste relaţii atît de sinuoase, pe care nu le mai urmărim aici în toate detaliile, găsim într-o scrisoare a poetului din aceeaşi epocă (*idem*, S $\frac{15\,(3)}{XV}$, inedită :

„Domnule Maiorescu,

Odinioară v-am cerut voie să vă dedic un volum de versuri şi aţi primit cu recunoştinţă.

La urmă, am fost lovit în *Convorbirile literare*, şi, cu toată că vă ştiam sufletul acelei publicări, am tăcut.

În sfîrşit, mai de curînd, şi, fără ca eu să mă fi făcut agresor, aţi zis despre mine că viciez literatura română în tovărăşie cu Aricescu.

De această dată n-am mai tăcut, şi am răspuns cu temperamentul meu.

Astăzi scriu omului de litere pentru a-i spune că judecata lui nedreaptă m-a făcut să-l judec nedrept.

Precum vedeţi, tot eu vă scot dator către mine. Apoi, chiar cînd n-ar fi aşa, ofensele pe cari le aduce condeiul cuiva nu rămîn decît atunci cînd sunt meritate. Sunt convins că, oricare ar fi distanţa pe care convenţiunile soţiale o pun între un simplu muritor şi între un ministru de stat, niciunul dintre noi doi, simplu muritor şi ministru, nu se află în acest caz. În plus, situaţiunea mea privată îmi impune un demers din cele mai delicate, pe care îl rezum în două vorbe: Sunteţi puternic şi sunt slab.

Ce solicit prin această scrisoare este sprijinul dv. moral, dar numai verbal v-aş putea expune la ce se reduce cererea mea. În cazul cînd aţi dori să convorbiţi cu mine cîteva minute, vă rog să binevoiţi a-mi acorda o audienţă, însă, aflîndu-mă prea bolnav ca să pot ieşi din casă prea de dimineaţă, să-mi faceţi cunoscută ora de care dispuneţi în timpul zilei sau al serei.

Vă rog să primiţi, domnule Maiorescu, încredinţarea osebitei mele considerări.

ss. A. Macedonski

1888, Bucureşti, aprilie 3 (str. Griviţa 57)"

www.dacoromanica.ro

atunci director al Teatrului Naţional. Mă dusesem a întreba pe D. Cornescu despre soarta românizării în versuri a piesei lui Shakespeare *Romeo şi Julieta* pe care mi-o primise comitetul în unanimitate şi ce cu toate acestea nu se juca.

— Tot mai eşti supărat pe mine? îmi zise D. Urechia.

Şi după ce schimbarăm cîteva banalităţi, d-sa ochi butoniera mea în care, vai! nu era nici cea mai mică umbră de rozetă sau de panglicuţă şi mă întreabă dacă n-am «Steaua României».

Îi răspunsei că această decoraţiune nu e pentru mine, că este pentru bătăuşi şi îi citai cîteva nume.

D. Urechia zîmbi:

— «Bene-merenti» însă îl ai desigur?

— Şi mai puţin.

D. Urechia — şiretul! — se făcu că se miră şi-mi spuse c-o voi avea.

Îi obiectai că n-o să poată, deşi e ministru, să mă trasnsforme în ochii guvernanţilor în om de merit.

Dar pentru că insistă, adăogai:

— Sper, în tot cazul, că nu mă vei sili să ţi-o înapoiez?

— De ce?

— Dîndu-mi medalia de clasa II-a.

Şi asupra acestor vorbe ne despărţirăm. Trecură 15 zile. Uitasem cu desăvîrşire convorbirea avută, cînd într-o zi un aprod de la minister îmi aduse următoarea scrisoare a d-lui Urechie însoţită cu un alt plic în care se afla diploma ce mă decreta om de merit. Transcriu aci scrisoarea:

«MINISTERUL CULTELOR
ŞI AL
INSTRUCŢIUNII PUBLICE —
Cabinetul ministrului

Iubite amice

Am mulţumirea a-ţi anunţa că m.-s. regele ţi-a acordat astăzi «Benemerenti» 1-a clasă; în curînd vei primi decretul.[1]

Un bărbat poet ca şi d-ta din sudul Franţei îmi trimite anexatele versuri în limba provenţală, rugîndu-mă să le versific pe româneşte în ritmul indicat la fine. Eu le adresez d-tale să-i faci gustul şi să iei o ocaziune mai mult de a te ilustra în străinătate. Lucrarea d-tale, împreună

[1] *Monitorul oficial*, 222, din 5/17 ianuarie 1882, p. 7357; *Decret regal*, nr. 264, din 23 decembrie 1881, *Pentru scrierile sale poetice*, ss. V.A. Ureche; Adresa Ministerului Cultelor şi Instrucţiunii Publice, nr. 18.560, din 31 decembrie 1881, *Înalt decret*, nr. 3.020 din 23 decembrie 1881, inedite (Arhiva Alexandru Macedonski, I, 16, 17, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România).

www.dacoromanica.ro

cu originalul aci anexat, le aştept cît mai curînd spre a le înainta la Montpellier.

Te salut cu toată stima şi amiciţia,

V.A. Urechia»[1]

De la această dată şi pînă azi, Urechia n-a scăpat ocaziunea spre a-mi dovedi simpatia sa. Ca ministru a avut curajul să înfrunte în favoarea mea mînia colegilor săi.

Poezia ce-i dedic nu este decît un slab tribut de recunoştinţă.

A. Macedonski"

În legătură cu primirea decoraţiei „Bene-merenti"[2], ordin pe care „nu-l avea pe atunci decît Alecsandri" (V.A. Ureche, în *Forţa morală*, I, 6, din 2 decembrie 1901), Macedonski va da ulterior şi o altă versiune. Fiind invitat la masă de ministru, poetul ar fi răspuns spiritual: „Excelenţă... aşi veni să dejunez cu dumneata, dar din costumul de gală n-am decît fracul, îi lipsesc prin urmare «accesoriile»" *(Viaţa bucureşteană*, în *Românul*, XXXIII, din 23 decembrie/11 decembrie 1889). Cert este că primirea decoraţiei i-a produs o mare satisfacţie, care explică întru totul dedicaţia *Nopţii de noiembrie*. Despre starea sa de spirit în această împrejurare vorbeşte şi o scrisoare de mulţumire din 24 decembrie 1881, scrisă a doua zi după primirea ştirii distincţiei acordate, inedită (Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, Coresp. inv. 75.795):

„Stimate domnule Urechie,

A trebuit în adevăr, să vie un Urechia la Instrucţiunea Publică pentru ca eu să obţin acest semn de distincţiune, şi mă voi onora cu dînsul întotdauna, pentru că mi s-a conferit de d-voastră, care, ca fiu al operilor sale, aţi ajuns la culme fără alt sprijin şi protector decît meritele şi activitatea dv. neobosită, ce a ridicat o columnă temeinică la templul literaturii române.

M-aţi făcut, stimabile d-le Urechie, să încep a nu mai avea dreptul de a zice că «sunt un paria în mijlocul ţării mele», şi dacă scrierile mele vor însemna ceva la posteritate, ea va şti că s-a aflat un literat eminent, un ministru de inimă, un scobortor al uneia dintre vechile glorii ale ţării care a avut mărinimia şi curajul de a onora cu o distincţiune pe proscrisul epocei în care a trăit!

[1] Originalul acestei scrisori, complet, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, Fondul Macedonski, S $\frac{74}{XXX}$, scrisoarea lui V.A. Ureche, din 23 decembrie, inedită.

[2] Cf. şi ironiile lui I. L. Caragiale, *Bene-merenti*, în *Moftul român*, 23, 18 aprilie 1893 (*Opere*, 4, Buc., E.P.L., p. 28—30).

www.dacoromanica.ro

Vă rog să scuzaţi acest avînt, dar dv. sunteţi de vină pentru că dv. vi-l datoresc şi mai cu seamă numai şi numai dv. ...

Vă rog de asemenea să puneţi temei pe recunoştinţa mea pentru că m-am revoltat prea mult în contra ingratitudinei spre a deveni ingrat la rîndul meu.

Grăbesc a vă mulţumi şi pentru poezia «provenţală», cu a cărei traducere m-aţi onorat şi pe care mă voi grăbi a o face cît mai repede.

Am socotit că, neaflîndu-vă la minister, e bine să las sentimentele mele să vorbească prin condei pînă ce voi putea vorbi în persoană, şi de aceea vă rog să primiţi şi acum încredinţarea devotamentului meu.

Al dv.,
Al.A. Macedonski

P.-S. Poezia se va publica subt pseudonim şi sunt convins că cititorii, delicateţea nuanţelor ce conţine, va şti să le apreţuiască la adevărata lor valoare. Vă mulţumesc în acelaşi timp şi pentru binevoitoarea comunicare ce-mi faceţi în privinţa bibliotecii şi ştiu că de se va putea nu voi fi uitat.

Buc. 1881
24 dec."

La Macedonski, aşa cum citim şi în prefaţa la *Excelsior*, dedicaţiile au avut adesea un caracter de recompensă, deci exterior, cînd acordate, cînd retrase şi şterse din mss. etc. Nu acesta este cazul cu dedicaţia *Nopţii de noiembrie*. Pentru V.A. Ureche poetul a păstrat şi exprimat în permanenţă sentimente de admiraţie şi devotament (cf. şi scrisorile inedite din 13 aprilie 1892, 3 dec. 1897 şi 11 decembrie 1901, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, Corespondenţă V. A. Ureche, nr. 222, 224, 225), perpetuate şi după moartea patronului său (Luciliu, *Arte şi litere: Ultragiu memoriei lui V A. Ureche*, *Forţa morală*, I, 8, 16 decembrie 1901).

Despre reflectarea acestor legături în opera poetică a lui Macedonski, cf. şi nota la epigrama *Lui Alecsandri* în ediţia de faţă, vol. II, p. 347—348.

În reeditările succesive ale *Nopţii de noiembrie*, cu excepţia *Literatorului* (1918), Macedonski dă, în notă, şi traducerea epigrafului din Sir Samuel Garth (1661—1717), poet şi medic de renume al epocii sale:

„«A muri» este a debarca pe un ţărm tăcut ce nu este niciodată izbit de valuri şi pe lîngă care furtuna nu mugeşte niciodată."

Este neîndoielnic că în afară de impulsiuni imediate, de ordin personal şi satiric, în compunerea *Nopţii de noiembrie* au intrat şi elemente de ordin literar, unele evidente. Năvala viermilor asupra cadavrului a putut fi raportată la un moment identic din *La comédie de la*

www.dacoromanica.ro

mort a lui Théophile Gautier (cf. Charles Drouhet, *Influenţa franceză în poezia lui Macedonski*, I, *Macedonski şi romanticii francezi*, *„Nopţile" lui Macedonski*, Buc., 1940, p.21—22). „Zborul lui Mazeppa pe calul său legat" este o reminiscenţă vădită din Byron. Evocarea Italiei este tipică la Byron şi mai ales la Musset. Ambii poeţi sînt bine cunoscuţi de Macedonski. Izbitoare sînt mai ales analogiile cu Maurice Rollinat, poet admirat de Macedonski, din care şi traduce. Deşi *Les Névroses* datează, în volum, din 1883, iar *Noaptea de noiembrie* este anterioară, sînt de-a dreptul ciudate unele paralelisme. *L'Enterré vif* conţine, ca şi la Macedonski, toate momentele scenariului: decesul, ceremonia înmormîntării, îngropării, descompunerii cadavrului, în acelaşi stil sarcastic. Soţia, fiica, familia plictisită, dricarii, preotul, cunoscuţii, groapa deschisă, scoborîrea în mormînt, groparul, începerea procesului de descompunere, invazia viermilor, toate apar la ambii poeţi. În *Ballade du cadavre*, aceeaşi temă, aceeaşi atmosferă, concentrată mai ales asupra intrării în putrefacţie. La fel în *Mon enterrement*. Citise Macedonski anterior pe Rollinat în vreo revistă? Ipoteza nu ni se pare de loc exclusă.

O traducere fragmentară, în proză, în limba franceză, a acestei *Nopţi* dă Charles-Adolphe Cantacuzène, în cuprinsul articolului *Moeurs et sentiments lointains (Mercure de France*, T. CXLII, no. 532, 15 août 1920, p. 252—254). În 1922, intenţiona să publice într-o revistă pariziană traducerea integrală a *Nopţii de noiembrie* (Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, Fondul Macedonski, S $\frac{12}{XXX}$).

Despre lectura acestei *Nopţi* în „salonul" lui Hasdeu şi în propriul său cenaclu, cf. articolul de amintiri al lui D. Karnabatt: *Noaptea de noiembrie*, în *Renaşterea română*, II, 533, 29 noiembrie 1920.

(p. 43) SUB STELE

Publicată în *Revista independentă*, IX, 1, noiembrie 1887, p.11. Republicată în *Streaja ţărei*, 4 iunie 1889[1]; *Literatorul*, 11, 15 april 1893, p. 10; *Lumina*, I, 15, 23 aprilie 1894; *Biblioteca română*, 12 martie 1895, dedicată: „D-lui Emil Costinescu"; *Literatorul*, 2, 1895, p. 8, aceeaşi dedicaţie; *Excelsior*, 1895, p. 50, aceeaşi dedicaţie; *Excelsior*, 1897, p. 50, aceeaşi dedicaţie.

[1] Număr inexistent la Bibl. Acad. Republicii Socialiste România. Cităm după *România*, VI, 119, 5-6 iunie 1889 („Informaţii").

www.dacoromanica.ro

Textul definitiv în ms. autograf 3.406 f. 27 r.—28 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, cu aceeaşi dedicaţie: „Lui Emil Costinescu".

Reprodusă din ms. definitiv.

În *Literatorul*, 1895, nr. 2, p.8, unde se indică şi calitatea de „prim-redactor la *Românul* lui C.A. Rosetti" a lui Emil Costinescu, se publică şi un răspuns, în versuri, din partea acestuia:

„Vai de cel ce printre stele
Caută sprijin de vremi grele.
Mult frumos e să stai sus,
De gînduri înalte dus;
Dar pămîntul jos te cheamă,
Ori l-asculţi, ori te sfăramă."

De unde rezultă că relaţiile dintre Emil Costinescu, stigmatizat în *Viaţa de apoi*, şi Macedonski se refăcuseră. Poezia *Esquisse intime*, din *Bronzes*, p. 97-98, îi va fi de altfel dedicată.

Deşi *Sub stele* nu are absolut nimic rizibil în ea, exprimînd aspiraţii de pură elevaţie şi transcendere, constituind una din poeziile macedonskiene cele mai tipice, ea produce totuşi sentimente de umor lui I. L. Caragiale, care o reproduce, foarte ironic, în *Moftul român*, I, 24, 1893. Publicaţia ducea campanie împotriva simbolismului, prin parodii şi comentarii, mai mult sau mai puţin de spirit, în cadrul căreia apare şi această „notă indispensabilă":

„Mai mulţi cititori au crezut că la poezia noastră din numărul trecut, intitulată *Faunul*, am pus numele recunoscutului nostru simbolist Al. Macedonski numai ca o reclamă, că poezia era a noastră şi, ca să-i putem da mai deosebită importanţă, am pus-o sub protecţia unui nume celebru. Nu! Jurăm pe onoare că *Moftul român* nu e capabil de aşa ceva: poezia *Faun*, ca şi *Sub stele* sunt propriile producţii ale capului şcoalei simboliste, onor d. Al. Macedonski, reproduse de noi după *Literatorul*, nr. 10 şi 11" *(Moftul român*, I, 39, 23 iunie 1893, p.5).

Despre împrejurările în care poezia *Faunul* este ironizată de I.L. Caragiale, precum şi privitor la relaţiile sale cu Al. Macedonski, cf. nota la poezia *Faunul*, în ediţia de faţă, vol. II, p. 333—339.

(p. 44) ACŞAM DOVALAR

Publicată în *Literatorul*, IV, 3, martie 1883, p. 180—181, cu traducere în notă: „Rugăciunea de seară". Republicată în *Lumina*, I, 38, 23

www.dacoromanica.ro

mai 1894; *Biblioteca română*, 12 martie 1895; *Excelsior*, 1895, p. 52—53, dedicată : „Lui L. Joseph Janvier, ministru plenipotențiar al republicei Haiti la Londra, amintire amicală"; *Excelsior*, 1897, p. 52-53, aceeași dedicație.

Reprodusă din *Excelsior*, 1897. Aici, în notă: „Acșam Dovalar — rugăciunea de seară".

v. 11: *iașmac* — văl cu care turcoaicele își acopereau fața.

Louis-Joseph Janvier este un prieten al poetului, cunoscut la Paris, în perioada 1884-1885. Sosit aici pentru studii de medicină, Janvier devine ulterior ministru plenipotențiar al republicii Haiti. Revocat, refugiat politic, făcea literatură de nevoie, și în această calitate îl cunoaște Macedonski, proaspăt debarcat la Paris, în căutare de relații literare. Personajul, exotic — era negru — puțin cam aventuros, trebuie să fi fost interesant, și poetul a păstrat despre el o bună amintire, perpetuată în țară, pînă tîrziu, prin colaborare — efemeră — la *Literatorul (Oswald Durand*, XI, 2, august 1890). Scrisori inedite ale lui Louis-Joseph Janvier, din 3 janvier 1885, 28 août 1888, 27 novembre 1894, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, Fondul Macedonski, S $\frac{36(1)}{XXX}$, S $\frac{36(3)}{XXX}$, S $\frac{37}{XXX}$. Alte scrisori, 28 avril 1888, o carte de vizită din Londra: „Chargé d'affaires d'Haïti, 5 Albany Court Yard" etc., au fost de asemenea văzute de noi. Lui Louis-Joseph Janvier poetul îi mai dedică poeziile *Bucolica undă*, din *Excelsior*, și *Volupté* din *Bronzes*. Numele său este reținut de Louis Morpeau, în *Anthologie d'un siècle de poésie haïtienne* (1817—1925), Paris, Bossard, 1925, care-l citează — fugitiv — în prefață (p. XIV).

Prin exotismul său puțin comun în poezia română a epocii, *Acșam Dovalar* a interesat. Pictorul Theodorescu-Sion o recita colecționarului și criticului de artă K. Zambaccian, „vrînd prin aceasta să aducă un fel de omagiu orientalului ce eram" *(Pagini despre artă*, culegere de texte și prefață de Marin Mihalache, Buc., Ed. Meridiane, 1965, p. 239).

(p. 45) DORMI DULCE

Publicată în *Literatorul*, 11, 15 aprilie 1893, p. 4—5, cu dedicația: „Somnorosului". Republicată în *Lumina*, I, 12, 17—18 aprilie 1894, aceeași dedicație; *Biblioteca română*, 12 martie 1895, datată: „1892", aceeași dedicație; *Excelsior*, 1895, p. 54, aceeași datare și dedicație; *Excelsior*, 1897, p. 54, cu aceeași datare și dedicație.

www.dacoromanica.ro

Textul definitiv în ms. autograf 3.406, f. 32 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, fără dată, cu aceeaşi dedicaţie.

Reprodusă din ms. definitiv.

(p. 46) ÎN RĂSTRIŞTE

Publicată în *Literatorul*, 10, 15 martie 1893, p. 11. Republicată în *Lumina* I, 12, 17—18 aprilie 1894; *Familia*, XXXI, 6, 5/17 februarie 1895, p. 67; *Biblioteca română*, 12 martie 1895, dedicată: „S.s. episcopului Dunărei-de-Jos, Partenie Clinceanu"; *Excelsior*, 1895, p. 55, aceeaşi dedicaţie, datată: „1893"; *Excelsior*, 1897, p. 55, aceeaşi dedicaţie şi datare; *Făclia*, I, 11, 1 martie 1916.

Textul în ms. autograf 3.406, f. 86 r.—86 v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, fără dată şi dedicaţie.

Reprodusă din ms. 3.406.

(p. 47) ÎN ARCHANGEL

Publicată în *România literară*, VII, 6, iunie 1888, p. 118, cu supratitlul: „Preludii slave", I. Republicată în *Generaţia nouă*, XI, 3, aprilie 1891, p. 87; *Literatorul*, XIV, 5, 30 octombrie 1893, p. 9—10; *Lumina*, I, 21, 1 mai 1894; *Biblioteca română*, 12 martie 1895, dedicată: „D-lui C. Butculescu"; *Excelsior*, 1895, aceeaşi dedicaţie[1]; *Excelsior*, 1897, aceeaşi dedicaţie.

Textul definitiv în ms. autograf 3.406, f. 34 r.—35 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, fără supratitlu şi dedicaţie.

Reprodusă din ms. definitiv.

Face parte dintr-un grup de poezii de inspiraţie „slavă", care include *Vînt de stepe* şi *Unui cavaler guard*.

(p. 48) CÎNTEC

Publicată în *Literatorul*, IV, 11—12, noiembrie-decembrie 1883, p. 653. Republicată în *Lumina literară*, I, 32, 15 mai 1894; *Biblioteca română*, 12 martie 1895, dedicată: „D-lui Gr. G. Tocilescu"; *Excelsior*, 1895, p. 57—58, aceeaşi dedicaţie; *Excelsior*, 1897, p. 57—58, aceeaşi dedicaţie.

[1] Pe exemplarul din *Excelsior*, 1895, care a aparţinut lui Alexandru Macedonski, în posesia noastră, dedicaţia este ştearsă cu cerneală.

www.dacoromanica.ro

Textul definitiv, în ms. autograf 3. 407, f. 55 r.—56 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, fără dedicaţie.

Reprodusă din ms. definitiv.

Macedonski se apropie de Gr. G. Tocilescu mai ales în timpul „afacerii" Caion, cînd dă campaniei sale şi o anume coloratură ostilă „cosmopolitismului în literatura română", poziţie care are printre veleitari şi pe amintitul istoric. La o conferinţă a lui Gr. G. Tocilescu la Ateneu, în 1902, Macedonski îşi face o apariţie demonstrativă *(Prin Bucureşti*, în *Forţa morală*, II, 13, din 27 ianuarie 1902). Anterior, Gr.G. Tocilescu trimisese lui Macedonski, spre publicare în *Literatorul*, ms. unei poezii de N. Nicoleanu, pe care-l deţinea de la V. A. Ureche (Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, Fondul Macedonski, S $\frac{73}{XXX}$, inedită, datată: „188..."), dovadă a unor legături intelectuale mai vechi.

(p. 50) PLECARE

Publicată în *Literatorul*, 4,15 septembrie 1892, p.11—12. Republicată în *Lumina*, I, 3, 7 aprilie 1894; *Biblioteca română*, 12 martie 1895, datată: „1892", p. 59—60, cu dedicaţia: „Lui Ion Pavelescu, inginer şef C.F.R."; *Excelsior*, 1895, p. 59—60, aceeaşi dată şi dedicaţie; *Excelsior*, 1897, p. 59-60, aceeaşi dată şi dedicaţie; *Universul literar*, XXXII, 33, 14 august 1916, p. 6., fără dată şi dedicaţie.

Textul definitiv în ms. 3.411, f. 6 r.—7 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, cu dedicaţia: „Lui Ion Pavelescu, scumpei lui memorii".

Reprodusă din ms. definitiv.

Ion Pavelescu este tatăl poetului Cincinat Pavelescu, discipol şi colaborator al lui Macedonski în perioada 1892—1896. În această epocă Ion Pavelescu este unul din sprijinitorii materiali ai poetului, cu gesturi de mecena, în bună parte de esenţă anecdotică (cf. Cincinat Pavelescu, *Amintiri literare*, în *Braşovul literar*, III, 19—20, august 1934, p. 106—109).

(p. 51) PORUNCI VERLAINIANE

Publicate în *Revista şcoalei*, I, 6 aprilie 1892, p. 200, cu titlul *Cele trei porunci*, „Dedicată tinerilor grupaţi în jurul *Revistei şcoalei*". Republicate, cu acelaşi titlu, în *Literatorul*, XIV, 3, 15 august 1893,

www.dacoromanica.ro

p. 15—16; *Lumina*, I, 12, 17—18 aprilie 1894; *Familia*, XXX, 43, 23/4 noiembrie 1894, p. 510; *Biblioteca română*, 12 martie 1895; *Excelsior*, 1895, p. 61; *Excelsior*, 1897, p. 61.

Textul definitiv în ms. 3.406, f. 54 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, cu titlul *Porunci verlainiane*, pe care-l adoptăm. Acelaşi titlu şi în ms. 39/1964, caietul II, *Excelsior*, *Cartea nestematelor*, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, achiziţii recente.

Reproduse din ms. definitiv.

Macedonski, care în textele sale cu caracter critico-estetic se referă în repetate rînduri la poezia şi arta poetică simbolistă a lui Paul Verlaine (Marţial, *Literatura modernă*, *Revista modernă*, I, 6, noiembrie 1897; prefaţa la *Stoguri blonde* de Aurel Iorgulescu, Buc., „Minerva", 1900, p. 8; *Decadentismul*, *Carmen*, II, 2, 25 septembrie 1902), pare acum să facă aluzie la filozofia practică a poetului francez, despre care va fi avut desigur — şi unele informaţii de ordin biografic.

(p. 52) LA BESTII

Publicată în *Literatorul*, III, 3, martie 1882, p. 177—178. Republicată în *Biblioteca română*, 12 martie 1895, p. 62—63; *Excelsior*, 1895, p. 62—63; *Excelsior*, 1897, p. 62—63.

Textul definitiv în ms. autograf 3.406, f. 62 r. (ultimele două strofe) şi f. 69 r. (primele două strofe), Bibl. Acad. Republicii Socialiste România.

Reprodusă din ms. definitiv.

(p. 54) COPIII

Publicată în *Literatorul*, nr. 2, 15 iulie 1892, p. 6—7. Republicată în *Familia*, XXVIII, 34, 24/4 septembrie 1892, p. 398; *Excelsior*, 1895, p. 64, datată: „1891"; *Foaia pentru toţi*, II, 36, 8 august 1898.

Textul definitiv, cu titlul *Copiii*, în ms. 3.406, f. 15 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România.

Reprodusă din ms. definitiv.

Variante

1 Am cinci copii... *(ms. 3.406):* Am trei copii... *(toate republicările anterioare. Aceeaşi modificare şi în celelalte strofe).*

www.dacoromanica.ro

(p. 55) NAIADA

Publicată în *Literatorul*, VII, 1886, p. 125; VIII, aprilie—mai 1887, p. 339—340[1]. Republicată în *Lumina*, I, 7, 11—12 aprilie 1894; *Biblioteca română*, no. 2, 19 martie 1895; *Excelsior*, 1895, p. 65, dedicată: „Lui Mity Golfineanu, nuvelist francez şi redactor la mai multe ziare din Paris"; *Excelsior*, 1897 p. 64, aceeaşi dedicaţie.

Textul definitiv în ms. autograf 3.406, f. 17 r.—18 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România. Aici poezia este dedicată: „Lui Mity G., fost discipol al meu şi celebru scriitor francez, cunoscut sub numele de Mr. de Mitty".

Reprodusă din ms. definitiv, confruntat (pentru punctuaţie) cu ms. 39/1964, caietul I, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România.

Mitty Golfineanu devine prin expatriere ziarist francez, sub pseudonimul Jean de Mitty. Colaborator la *Le Journal* şi *Le Cri de Paris* (cf. D. Karnabatt, *Boema de altădată*, Buc., *Vremea*, 1944, p. 208—209). Cunoscut de Macedonski din ţară, este regăsit de acesta la Paris în 1884—1885, unde fusese trimis la studii împreună cu fratele său, în 1883 (cf. Const. I. Nottara, *Pagini din „Memorii"*, în *Revista fundaţiilor*, III, 8, 1 august 1936, p. 342). Din străinătate Mitty Golfineanu îi scrie (Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, Fondul Macedonski, S $\frac{33}{XXX}$, scrisoare din Grenoble, 1 mars 1893, inedită). Colaborează sporadic la *Literatorul*, *(Une soirée littéraire*, VII, 1887, p. 333—338). Înainte de 1900 este citat de poet ca membru al cenaclului său (prefaţa la *Bertha* de C. Cantilli, Buc., 1900, p. 15).

(p. 56) APOLOG

Publicată în *Album literar*, 15 martie 1886, p. 32 [„Apolog (Semănătorul)"][2]. Republicată în *Revista literară*, VIII, 4, aprilie 1886, p. 295; *Biblioteca română*, nr. 2, 19 martie 1895; *Excelsior*, 1895, p. 66, dedicată: „D-lui G. Ionescu-Gion"; *Excelsior*, 1897, p. 75,

[1] *Erata*, în *Literatorul*, 1886—1887, p. 368: „Bucăţile de versuri intitulate *Gama cromatică*, *Naiada*, *Distih* şi *Amertume* s-au dat din eroare la tipar de secretarul nostru de redacţiune. Ele au mai fost deja publicate în numărul 2."

[2] N-am văzut această rară publicaţie, inexistentă la Bibl. Acad. Republicii Socialiste România. Cităm după Perpessicius (M. Eminescu, *Opere*, III, Buc., 1944, p. 302), care foloseşte un exemplar aflat într-o colecţie particulară.

www.dacoromanica.ro

aceeaşi dedicaţie. O copie în ms. 39/1964, caietul I, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România.

Reprodusă din *Excelsior*, 1897.

Variante

4 Şi altă parte pe sub iarba ce repede o-năbuşea *(Excelsior, 1897, Biblioteca română, 1895, Excelsior, 1895):* Şi alta pe sub bălăria ce repede o-năbuşea *(Revista literară, 1886)*: Sau, rătăcindu-se prin iarbă, covorul verde-o-năbuşea *(ms. 39/1964, caietul I)*.

George Ionescu-Gion (1857—1904), publicist şi istoric, cunoscut mai ales prin lucrarea *Istoria Bucureştilor* (1899) este apreciat de Macedonski pentru „competinţa sa senină, liniştea de stil" *(Viaţa bucureşteană*, în *Românul*, XXXIII, 23 decembrie 1889).

(p. 57) NOAPTEA DE MAI

Publicată în *Revista independentă*, IX, noiembrie 1887, p. 8—11, datată: „1887, Buc., iulie 23". Republicată în *Literatorul*, XI, 3, 1890, p. 36—38; *Biblioteca familiei*, III, 6, 5 aprilie 1892, p. 74—75; *Literatorul*, XIV, 1, 15 iunie 1893, p. 13—15; *Biblioteca română*, nr. 2., 19 martie 1895, p 67—71, dedicată: „D-şoarei Zoe Vlădoianu"; *Excelsior*, 1895, p. 67—71, aceeaşi dedicaţie; *Excelsior*, 1897, p. 65—69, aceeaşi dedicaţie; *Flacăra*, V, 26, 9 aprilie 1916, p. 299—300; la rubrica „Ecouri" următoarea notă: „Publicăm astăzi în *Flacăra* clasica poemă a lui Alexandru Macedonski: *Noaptea de mai* revăzută în forma ei definitivă"; *Literatorul*, XXVI, 7, 10 august 1918, p. 1—2, aceeaşi dedicaţie; *Junimea Moldovei de nord*, I, 23—24, mai—iunie 1920, p. 1—4; *Universul literar*, XXXVI, 43, 5 decembrie 1920, p. 676—677; *Poezii alese*, 1921, p. 11—16, dedicată: „Fiicei mele Nina".

Textul definitiv în ms. autograf 3.406, f. 80 r.—84 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, fără dedicaţie (ms. parţial decolorat, pe alocuri inutilizabil).

Reprodusă din ms. definitiv, confruntat cu textul din *Literatorul*, 1918.

www.dacoromanica.ro

13 Ş-atotputerea Veciniciei de om abia întrevăzută *(ms. 3.406, Flacăra, 1916, Literatorul, 1918, Junimea Moldovei de nord, 1920, Universul literar, 1920):* Cu farmecul atotputerii de om abia întrevăzută *(Revista independentă, 1887):* Cu farmecul divinităţei de om abia întrevăzută *(Literatorul, 1890, 1893, Biblioteca familiei, 1892, Biblioteca română, 1895, Excelsior, 1895, 1897)*; *20* Se poate crede că vreodată ce e foc sacru se va stinge *(Flacăra 1916, Literatorul, 1918, Junimea Moldovei de nord, 1920, Universul literar, 1920*; *am adoptat această formă fiind mai cursivă):* Să credem oare focul sacru că e ceva în stare-a-l stinge *(ms. 3.406):* Avîntul trebuie să scadă şi focul sacru a se stinge *(Literatorul, 1890, 1893, Biblioteca familiei, 1892, Biblioteca română, 1895, Excelsior, 1895, 1897). Între v. 22—23, următorul vers, existent în ms., şi în toate republicările anterioare, suprimat în „Literatorul", 1918, „Junimea Moldovei de nord", 1920, „Universul literar", 1920:* Şi cînd pămîntul se îmbracă cu fericirea dintr-un vis? *(Pe un ex. din „Cartea nestematelor", care a aparţinut lui Macedonski, în posesia noastră, acest vers reapare, transcris desigur după ms. original)*; *45* Trecu talazul duşmăniei cu groaza lui de nedescris *(păstrat în toate republicările anterioare, suprimat în ms. 3.406)*; *81* S-a coborît pe flori roz-albe şi pe pădurile albastre *(ms. 3.406, Flacăra, 1916, Literatorul, 1918, Junimea Moldovei de nord, 1920, Universul literar, 1920):* S-a coborît pe frunze tineri şi s-a culcat pe flori roz-albe *(Revista independentă, 1887):* S-a coborît pe frunzătură şi s-a culcat pe flori roz-albe *(în toate republicările ulterioare)*; *85* A revărsat peste tot locul dumnezeiescul ei tezaur *(ms. 3.406, Flacăra, 1916, Literatorul, 1918, Junimea Moldovei de nord, 1920, Universul literar, 1920):* Între pămînt şi între dînsa a revărsat al ei tezaur *(„Revista independentă", 1887 şi toate republicările ulterioare).*

Zoe Vlădoianu este o „generoasă donatoare" a *Literatorului (Notiţele Literatorului*, 8, 15 ianuarie 1893, p. 15).

După o versiune tardivă (cf. Adrian Marino, *Convorbire cu d. V.G. Paleolog*, *Universul literar*, LIV, 16—17, din 27 mai 1945), *Noaptea de mai* ar fi fost inspirată poetului de pasiunea sa pentru Aristiţa Romanescu, amică din copilărie. Tot ce se poate afirma în mod cert, în lumina documentelor, este că o anume legătură de

www.dacoromanica.ro

tinereţe a existat şi că Macedonski se gîndea chiar la căsătorie, refuzat brutal într-un moment de criză: „Oh! le mariage, m'enlève mes critiques et mes adorateurs“ (sic). „Nu sunt pentru căsătoria nici civilă, nici religioasă.“ Îl alinta totuşi „enfant gâté des muses“ (scrisoare din 15 octombrie 1880, inedită, copie în păstrarea noastră). Îi refuză rolul din *Unchiaşul Sărăcie* (scrisoare din 4 decembrie 1881, idem), dar în 1897, primind volumul *Bronzes*, îi răspundea pe o carte de vizită, într-un stil destul de revelator:

„Merci, cher monsieur, ami et tendre poète, pour l'envoie (sic) de votre livre, merci pour votre charmante lettre *evocatrice du passé*... (s.n.).

Votre vieille amie toujours heureuse d'avoir de vos nouvelles.

Religieusement, je lirai votre chef-d'oeuvre et avec *l'intransigeance d'il y a vingt ans* (s.n.).

Encore merci des bonnes heures qui me sont promises.“[1]

La *Literatorul* Aristiţa Romanescu era admirată şi de alţii: D.D. Racoviţă îi dedică o nuvelă „ca omagiu talentului său“ (III, 5, 1882, p. 263).

Compunînd *Noaptea de mai*, Macedonski urmărea să-şi facă şi o strălucită reintrare în literatură, după campania stîrnită de afacerea „epigramei“. Voia s-o publice în primul număr al unei noi serii a *Literatorului*, proiectat să apară, reîntinerit, în 1887, cu sprijinul financiar al lui Victor Bilciurescu. Proiectul ratează însă, din cauza opoziţiei lui Al. Vlahuţă, invitat să participe la conducerea noii reviste. Acesta nu acceptă perpetuarea titlului *Literatorul*, Macedonski se retrage după un schimb violent de cuvinte, şi astfel Victor Bilciurescu îşi realizează proiectul publicistic într-o altă formă, comanditînd *Revista nouă*, pusă sub conducerea lui B.P. Hasdeu. Detalii despre acest episod la V. Bilciurescu, *Istoricul cercului literar de la „Revista nouă“* (1887—1895), în *Publicările unui grup de iubitori ai literaturei şi ai ştiinţei* (T.I, aprilie 1898, p. 4—8), unde citim următoarele:

„D. Macedonski citeşte *Noaptea de mai*, o poezie a sa inedită, scrisă înadins pentru primul număr al revistei, care se primeşte fără discuţie. Îmi aduc aminte că refrenul «Veniţi privighetoarea cîntă şi liliacul e-nflorit» a plăcut chiar d-lui Vlahuţă.“

[1] Copie în păstrarea noastră; cf. şi Adrian Marino, *op. cit.* p. 237-238.

www.dacoromanica.ro

Aceeași scenă este evocată de Victor Bilciurescu și în *București și bucureșteni de ieri și de azi* (Buc., Ed. Universul, 1945, p. 282).

Macedonski a înscris adesea *Noaptea de mai* pe programul „festivalurilor" sale literare, în vederea cărora experimenta diferite formule de punere în scenă. Un ecou din multe:

„Momentul culminant al festivității a fost apariția maestrului Macedonski, care, puțin emoționat la început, a zis veșnic tînăra *Noapte de mai*.

Auzisem odinioară această splendidă poemă, în acompaniamentul discret al viorilor și al flautelor. De astă dată, ne-a fost dat să o auzim însoțită de un cor bărbătesc condus de talentatul cîntăreț M. Munteanu.

E o inovație fericită corul și s-a impus din primul moment mai cu seamă cînd a repetat din dosul culiselor superbul vers:

Veniți, privighetoarea cîntă și liliacul e-nflorit (At., *Serbarea de la Ateneu*, *Adevărul*, XIX, 6.353, 2 mai 1907).

Tot în legătură cu ecourile mondeno-literare ale *Nopții de mai* sînt de citat și cîteva rînduri (inedite) ale lui Al. Bogdan-Pitești, adresate unei franțuzoaice (?), pe un exemplar din *Excelsior* („a zecea mie"), Muzeul literaturii române, nr. 10.132, pe care poetul făcuse următoarea mențiune: „Dat d-lui A. Bogdan-Pitești, cu rugăciune de a le distribui gratuit cunoscuților săi, ss. A. Macedonski."

„Puisque vous avez compris et que vous fûtes émue admirativement à la première lecture que je vous fis de *Noaptea de mai*, vous êtes surement d'essence supérieure.

Vous m'avez dit aimer la Roumanie et tout ce qui touche à ce pays. Ce livre est le plus beau monument de la littérature roumaine.

Vous y trouvez de pages où, à côté de l'envolée de la poésie et de la profondeur de la pensée, il y a une telle beauté plastique de forme que la langue roumaine (...) belle et littéraire à partir de ce volume.

Si vous aimez la Roumanie au point que vous m'avez dit, vous devez aimer Macedonski, qui, le premier, donna une forme artistique à la langue roumaine et qui a parlé cette langue d'une manière si admirable.

Bien que vous soyez absolument *petite negresse* en les choses d'âme et de sentiments, vous avez un sens artistique instinctif pour les extériorités, qui fait que vous devez surement aimer Macedonski. Vous parûtes du reste si admirativement émue à la lecture que je

www.dacoromanica.ro

vous fis de *Noaptea de mai*, que j'ai eu l'idée de demander ce volume pour vous au Maître. Je mérite de me rappeler à votre souvenir, pour vous avoir révélé les beautés renfermes ici. ss. A.B."

(p. 61) CASTELE-N SPANIA

Publicată în *Literatorul*, III, 5 mai 1882, p. 307—308. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 2, 19 martie 1895, p. 72—75, dedicată: „Lui Cincinat Pavelescu"; *Excelsior*, 1895, p. 72—75, aceeaşi dedicaţie; *Excelsior*, 1897, p. 70—73, aceeaşi dedicaţie.

Reprodusă din *Excelsior*, 1897.

Variante

7 N-am nici-o sete de renume *(Excelsior, 1897, 1895, Biblioteca română, 1895)*: Nici laude şi nici renume *(Literatorul, 1882)*; *28* Sub frunzătura-nchipuită *(Excelsior, 1897, 1895, Biblioteca română, 1895)*: Pe sub arcade de răchită *(Literatorul, 1882)*; *29* De soare vesel strălucită *(Excelsior, 1897, 1895, Biblioteca română, 1895)*: De prin grădina-nchipuită *(Literatorul, 1882)*; *43* Şi mi-aş clădi atunci palate *(Excelsior, 1897, 1895, Biblioteca română, 1895)*: Atunci mi-aş cumpăra palate *(Literatorul, 1882)*; *44* Pe lîngă ţărmuri populate *(Excelsior, 1897, 1895, Biblioteca română, 1895)*: Pe ţări de soare luminate *(Literatorul, 1882)*; *45* De-ale amorului poeme *(Excelsior, 1897, 1895, Biblioteca română, 1895)*: Pe unde viforul nu geme *(Literatorul, 1882)*; *58* Şi preschimbat prin avuţie *(Excelsior, 1897, 1895, Biblioteca română, 1895)*: Şi renflorind prin bogăţie *(Literatorul, 1882)*.

Sub titlu, în *Literatorul*, următoarea explicaţie: „Cu ocaziunea tragerii unei loterii la care aveam un bilet". O comedie *Les châteaux en Espagne* are şi autorul francez Collin d'Harleville (1785—1809), din care Macedonski traduce în tinereţe *Junimea de azi* (după Collin d'Harleville), în *Telegraful*, III, 502, 31 octombrie 1873. Imaginea poate fi totuşi un loc comun, întîlnit şi în poezia simbolistă, deci într-o sferă de lecturi apropiată lui Macedonski (Gustave Kahn, *Les palais nomades)*:

„Oh, mes châteaux en Espagne,
Loin exilés et tard construits
Où le choeur des douleurs a brui,
Oh, mes châteaux en Espagne."

www.dacoromanica.ro

Foarte apropiat la început de Macedonski, („...un nou talent: Cincinat Pavelescu", *Între 1880 şi 1892*, în *Literatorul*, 5, 15 octombrie 1892) în perioada 1892—1896, cînd colaborează la *Literatorul* şi la compunerea tragediei *Saul*, Cincinat Pavelescu (1872—1934), sub influenţa — zice-se — a lui Bogdan-Piteşti (cf. Adrian Marino, *op. cit.*, *Universul literar*, LIV, 16—17, din 27 mai 1945), dă semne de emancipare de sub tutela magistrului. Atitudinea sa determină pe Macedonski să-i publice scrisorile de devotament şi afecţiune (*Cincinat Pavelescu despre Alexandru Macedonski*, în *Literatorul*, XX, 2, 5 martie 1899). Ele nu erau în nici un caz nesincere, căci atît textele lui Cincinat Pavelescu (*Artistul*, în *Literatorul*, nr. 7 din 15 decembrie 1892, p. 14—15), cît şi amintirile sale (*Amintiri literare*, în *Braşovul literar*, III, 19—20, august 1934, p. 106—109; *Mărturisiri*, în *Revista fundaţiilor*, IX, 3, din 1 martie 1942, p. 497—528) vorbesc cu simpatie în acelaşi sens. Un război epigramatic facil, cu lovituri şi contralovituri, de ambele părţi, distrează cafeneaua literară în 1907 (Al. Macedonski, *Lui Cincinat Pavelescu*, în *Românul literar*, t. VI, 22, 14 octombrie 1907, p. 302; 24, 28 octombrie 1907, p. 335; răspunsuri, cf. Gh. Dumbravă [Ilarie Chendi], *Un epigramist: Cincinat Pavelescu*, în *Viaţa literară şi artistică*, I, 38, 30 septembrie 1907; *Notiţe şi informaţii*, I, 43, 4 noiembrie 1907).

(p. 64) ORCHESTRARE

Publicată în *Lumina*, I, 21, 1 mai 1894, cu titlul *Orchestra*. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 2, 19 martie 1895, cu titlul *Orchestra*, dedicată: „Lui Paul Marieton, director la *Revue Félibrienne* din Paris"; *Excelsior*, 1895, p. 76, cu titlul *Orchestra*, aceeaşi dedicaţie ; *Excelsior*, 1897, p. 74, cu titlul *Orchestra*, aceeaşi dedicaţie.

Textul definitiv, dedicat: „Lui Paul Marieton" în ms. autograf 3.406, f. 20 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, cu titlul *Orchestrare*, fără dedicaţie, pe care-l adoptăm. În acelaşi ms. 3.406, f. 86 r. poezia este retranscrisă, totuşi, cu titlul *Orchestra*. Acest text este însă în mod evident anterior celui de la f. 20 r. (altă grafie, cerneală decolorată etc.).

Reprodusă din ms. definitiv.

www.dacoromanica.ro

11—12 Cîntați, căci încă mai am galbeni / Să uit ce încă n-am uitat *(ms. 3.406, f. 20 r.)*: Ah, galbeni, mai luați-mi galbeni, / Căci chiar ființa mi-am uitat *(ms. 3.406, f. 86 r., Lumina, 1894)*.

Am adoptat versiunea ultimă, din ms. 3.406, f. 20 r., pe care o considerăm superioară artistic.

Prin Louis-Joseph Janvier, Macedonski cunoaște la Paris, în 1884—1885, la cîteva luni de la sosire *(Bibliographie*, în *Le peuple roumain*, I, 3, 7/19 avril 1885), pe scriitorul Paul Marieton, „Chancelier du Félibridge", director la *Revue du Monde Latin*[1], Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, Fondul Macedonski, S $\frac{36\ (1)}{XXX}$, scrisoarea lui Janvier, din 3 janvier 1885, în limba franceză, inedită. Va fi începutul unei legături literare destul de cordiale. Primind volumul lui Macedonski, Paul Marieton, mulțumindu-i printr-o carte de vizită în posesia noastră, promite să scrie, în *Revue Félibrienne*, „tout le bien que je pense de vos *Bronzes*". Îi aduce elogii și într-o scrisoare A. (l.) T.S. (tamatiad), *Note și documente... (Literatorul*, XXVI, 4, 20 iulie 1918). Îi oferă romanul său, *Une histoire d'Amour* (1898), cu dedicația (foaia de titlu în posesia noastră): „À l'illustre poète roumain Alexandre Macedonski, bon ami de la France". În lumina acestor relații trebuie privită și o altă dedicație: „À Paul Marieton, souvenir sympathique", care însoțește poezia *La tzigane*, în *Bronzes* (1897), p. 113.

(p. 65) NOAPTEA DE MARTIE

Publicată în *Literatorul*, III, 4, aprilie 1882, p. 193—196, datată: „București, 1882". Republicată în *Biblioteca familiei*, III, 5, 31 martie 1892, p. 63—64; *Lumina*, I, 12, 17—18 aprilie 1894; *Biblioteca română*, nr. 2, p. 78—81, 19 martie 1895, dedicată: „Mamei"; *Excelsior*, 1895, p. 80—83, aceeași dedicație; *Excelsior*, 1897, p. 76—81, aceeași dedicație; *Literatorul*, XXVI, 20, 3/16 noiembrie 1918, p. 3—4, dedicată: „Maicei mele".

Textul definitiv în ms. autograf 3.283, f. 14 r.—18 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, dedicată: „Maicei mele". Textul se

[1] Notiță bio-bibliografică, în *Anthologie des poètes français du XIXe siècle*, Paris, Lemerre, IV, p. 278—279.

www.dacoromanica.ro

păstrează, cu aceeaşi dedicaţie, şi în ms. 40, copii fotografice, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, f. 50 r.—54 r.

Reprodusă din ms. definitiv.

Variante

6 Moartea groaznică, ce-n umbră mulţumirea şi-o rînjea *(ms. 3.283, Literatorul, 1918):* Moartea galbenă ca ceara lîngă patu-i în genuchi *(toate republicările anterioare); 7* Îngheţată sărutare-şi-aplecase peste ea *(ms. 3.283, Literatorul, 1918):* Se-ncercase să-şi desprindă florile dintr-un mănuchi *(toate republicările anterioare); 8* Şi pe-obraz îi scuturase flori de vinete zambile *(ms. 3.283, Literatorul, 1918):* Şi să-i scuture pe faţă foi de vinete zambile *(toate republicările anterioare); 55* Pînă ce uitînd de lupta ce-o dusei cu nenorocul *(ms. 3.283, Literatorul, 1918):* Pînă ce, să pot în haos să-mi recuceresc avîntul *(toate republicările anterioare); 56* Să-ncetez să mai fiu timpul şi să nu mai fiu nici locul *(ms. 3.283, Literatorul, 1918):* Ca să fiu o licărire, ca să cîntăresc ca vîntul *(toate republicările anterioare).*

Sub titlul *Sur la nuit de ma naissance*, Macedonski dă o traducere franceză a *Nopţii de martie*, publicată în *La nouvelle revue*, 15 juin 1889. Aici este dedicată: „À madame Juliette Adam", directoarea publicaţiei, care prezintă pe colaboratorul său într-o notă:

„Cette traduction en prose des vers de M. Macédonski a été faite par lui-même. La situation de l'auteur ajoutera, il nous semble, un intérêt à la *Nuit de ma naissance.* M. Macédonski est roumain, il est le fils du feu général A.D. Macédonski, ancien ministre de la guerre et commandant en chef de toutes les forces des Principautés Unies.

La direction de la *Nouvelle Revue.*"

Iată textul:

„Sur la nuit de ma naissance

Cette nuit-là il soufflait un vent glacial, le même qui souffle cette nuit. Les arbres plaintifs se courbaient vers la terre, tandis que ma mère, gémissante, me poussait en ce monde. Jaune et hâve, elle était étendue sur son lit de douleurs. La mort, qui veillait à son chevet, s'efforçait de dénouer son bouquet de fleurs, et d'effeuiller sur son visage les pétales bleues des jacinthes. La médecin sauveur, brisé de fatigue, m'eut écrasé en se laissant tomber dans un fauteuil, si la

www.dacoromanica.ro

nourice, intéressée à veiller sur mes jours, dressée devant lui, ne l'avait saisi par le bras, et arrêté en poussant un cri aigu.

Lui seul, le bon docteur, m'eût été favorable, sans le savoir, en m'arrachant aux misères futures. Docteur, que Dieu te protège; nourice, que le Diable t'emporte! Tu savais bien que je naissais contre mon gré; toi et les autres, vous ne pouviez être assez aveugles pour ne pas comprendre qu'en naissant au forceps on ne naît pas de son plein gré.

Combien j' vais raison de ne point vouloir naître! N'y avais-je pas vécu d'ailleurs en ce monde, où tout n'est que souffrance, soit plaisir, soit ennui? Me rappelai-je mes vies passées, qui bonnes ou mauvaises m'avaient écoeuré, et sachant ce que c'est vivre et mourir, refusais-je de rentrer, de resortir par les portes communes? Voulais-je fuir pour éviter mon sort? Poursuivais-je dans le néant le problème de mon être? Me restait-il à faucher, aux champs de l'éternité, de l'herbe de sagesse et de la fleur de poésie, ou l'heure de reprendre pied ne me paraisait-elle pas sonnée por moi? Et, consulté aurais-je voulu naître tout autre chose?

Désirais-je traîner à mon tour une nombreuse armée? Labourer les nations terrifiées, creuser entre les peuples des sillons sanglants, faire revivre en moi Alexandre ou César? Aspirais-je à ressusciter Néron dans une Rome nouvelle — ne nourrissant d'autre désir que d'être ce qu'il fut, et de léguer à la postérité l'énigme d'un caractère? Voulais-je n'être qu'un beau pâtre bronzé par le soleil, — la chemise large ouverte sur une poitrine d'athlète, joueur de hautbois dans la forêt pleine de fraîcheur,— tandis que dans ce vallon courent et murmurent les ruisseaux?

Qui sait? Peut-être m'eût-il plu de n'être qu'ombre ou que lumière, ou plus, foudre éclatante; ou moins, air, eau, fumée, fleur qui se pâme au bord de l'eau et donne au zéphyr son baiser parfumé. Participer à tout, faire partie de tout, était-il mon rêve? Ou ne faire partie de rien, n'être rien, mon voeu? Je n'avais certes pas conçu le désir d'être homme, de rassembler mes forces vitales, de m'enfuir en un être, passant du domaine de l'illimité à celui du limité. Combien de luttes à présent pour briser mes chaînes! Combien de cruelles souffrances pour franchir l'abîme qui sépare l'éternité d'une existence longue et courte à la fois, pour retrouver mon essor dans le chaos des choses, pour redevenir lueur et vivre du grand tout, sans forme précise, sans état determiné. Mes cheveux dans l'attente vont blanchir ou tomber, mes yeux seront blessés par les nuages qu'ils

www.dacoromanica.ro

n'auraient jamais voulu voir, mon corps s'émiettera lentement. Je ne verrai plus la frontière entre le bien et le mal. Je boirai l'amertume et le poison dans la coupe des plaisirs.

Si nous savions au moins quel est notre but sur terre? Si nous pouvions connaître le vide que comble une existence et un nom. Si nous nous rendions compte des pourquoi de l'arrivée et du départ: ne naissons-nous que pour naître et ne vivons-nous que pour vivre? Toute notre existence se borne-t-elle à ceci: Laisser après nous créatures à notre ressemblance qui, dans les déserts de la vie, marquent l'empreinte de leurs pas aussitôt effacés par le temps ou des empreintes nouvelles!

Tout me fut contraire pendant la nuit fatale. Brisé d'avoir résisté, je naquis et j'ai vécu, mais les muses chuchotteuses qui me bercèrent ne pouvaient prévoir que je serais un réprouvé. Des musiques joyeuses résonnèrent à mon baptême. Je pénétrai dans la vie en passant sous un arc de triomphe. Des officiers chamarrés d'or me portaient dans leurs bras emmailloté de dentelles, et je passai de l'un à l'autre frais comme une rose. Il semblait que tout un pays attendit ma naissance. Devais-je donc avoir pour héritage des trônes sur les marches desquels les fils des rois ceignent des couronnes séculaires? O! dérision, j'étais du nombre des condamnés, des galériens qui traînent leurs jours comme des boulets. Et si je devais gravir un jour quelque cime radieuse, ou bien m'assoir à mon tour sur un trône, c'était sur un calvaire; nuit, fatale nuit; instant cruel, soyez maudits à jamais par mes larmes et par mon ironie."

Sur la nuit de ma naissance este reprodusă de Th. M. Stoenescu, în cuprinsul articolului *Polemicile noastre (Revista literară*, X, 22, 15 iunie 1889, p. 339—340); de Censor (Alexandru Macedonski?) într-o prezentare ad-hoc *(Un act de dreptate*, *Literatorul*, XI, 2, august 1890, p. 21) şi în *Bronzes*, p. 225 — 235, peste tot cu aceeaşi dedicaţie.

Textul şi nota introductivă sînt reproduse din *Bronzes*. Nota introductivă, însoţită de anunţul colaborării la *Nouvelle Revue*, a fost inserată şi în *România*, VI, 123, 10 iunie 1889.

În *Lumina* (I, 12, 17—18 aprilie 1894), *Noaptea de martie* este însoţită de nota: „Această poemă a fost tradusă şi publicată de autor în *La Nouvelle Revue* din Paris. D-na Adam, directoarea, a însoţit-o cu o notă foarte măgulitoare pentru poet."

www.dacoromanica.ro

Despre Juliette Adam, cf. nota la poezia *Fintîna*, în ediția de față, vol. II, p. 311.

Desigur, asupra lecturii, Duiliu Zamfirescu scrie poetului următoarele: „Am citit cu cea mai mare luare-aminte splendida dumitale *Noapte de martie* și cu toată sinceritatea te asigur că e tot ce-ai făcut mai frumos printre frumoasele dumitale lucruri“ (dintr-o scrisoare inedită, nedatată, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, Fondul Macedonski S $\frac{79}{XXX}$).

(p. 68) ZORI ROZE

Publicată în *Literatorul*, 3, 15 august 1892, p. 9, cu indicația: „Imitație“, nedatată. Republicată în *Biblioteca română*, no. 2, 19 martie 1895, cu aceeași indicație, dedicată: „Lui Jules Emery“; *Excelsior*, 1895, p. 84, datată: „1892“, aceeași indicație și dedicație; *Excelsior*, 1897, p. 78, datată: „1892“, aceeași indicație și dedicație.

Reprodusă din *Excelsior*, 1897.

(p. 69) BANCHET LA CURTE

Publicată în *Literatorul*, XIII, 7, 15 decembrie 1892, p. 8, cu subtitlul: „Poezie coreană“. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 2, 19 martie 1895; *Excelsior*, 1895, p. 85, cu subtitlul: „Poezie coreană“; *Excelsior*, 1897, p. 79, același subtitlu.

Textul definitiv în ms. autograf 3.406, f. 56 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, cu același subtitlu.

Reprodusă din ms. definitiv.

(p. 70) PRIETENIE APUSĂ

Publicată în *Literatorul*, XI, 2, august 1890, p. 29—30, cu subtitlul: „Poezie simbolistă-instrumentalistă“. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 2, 19 martie 1895, p. 84—86, dedicată: „Lui Victor Bilciurescu“, fără subtitlu; *Excelsior*, 1895, p. 86—88, aceeași dedicație, fără subtitlu; *Excelsior*, 1897, p. 84—86, aceeași dedicație, fără subtitlu; *Universul literar*, XXXVI, 34, 3 octombrie 1920, p. 531—532, aceeași dedicație, fără subtitlu.

www.dacoromanica.ro

Textul definitiv în ms. autograf 3.411, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România: partea I, f. 85 r.; partea a II-a, f. 54 r.; partea a III-a, f. 84 r., fără dedicaţie şi subtitlu.

Reprodusă din ms. definitiv.

Variante

17 Cînd e-n taină-nsufleţită de-o simţire ca a ta *(ms. 3.411, f. 54 r.)*: Dacă-n ea vibrează suflet şi juneţe ca a ta *(toate republicările anterioare)*.

Asupra poeziei „simbolist-instrumentaliste", cf. nota la *În arcane de pădure*, ediţia de faţă, vol. II, p. 328—330.

Pe Victor Bilciurescu, publicist veleitar, destinat unei cariere obscure, Macedonski l-a cunoscut foarte tînăr, la vîrsta de cincisprezece ani, în faza primelor sale încercări literare, încurajate cu generozitate, prin corespondenţă, apoi direct (Victor Bilciurescu, *Bucureşti şi bucureşteni de ieri şi de azi*, Buc., Ed. Universul, 1945, p. 259). Cînd tînărul literat moşteneşte o importantă avere, Macedonski încearcă să „relanseze" cu acest sprijin *Literatorul*, agonizant la sfîrşitul lui 1887. Poetul îşi cultivă deci „comanditarul" prin dedicaţii, mai înainte îl făcuse membru al Academiei literare „Les muses Santonnes", din Royan, Franţa, cu al cărui secretar, Victor Billaud, Macedonski este în corespondenţă etc. În consecinţă, presa începe să anunţe că Victor Bilciurescu „a devenit proprietar şi prim-redactor al valoroasei reviste *Literatorul*" *(Telegraful*, XVIII, 4.552, 1 septembrie 1887). Dar acesta intenţiona să pună revista sub patronajul lui B.P. Hasdeu, realizînd o apropiere între cei doi scriitori, sub semnul unui front comun antijunimist (N. Iorga, *Istoria literaturii româneşti contemporane*, Buc., 1934, vol. II, p. 9). Că s-au făcut demersuri în acest sens, faptul este sigur. După ştiri contemporane, aflăm că s-a oferit „dictatura" la *Literatorul* lui B.P. Hasdeu, care „a primit cu plăcere" *(Ştiri d-ale zilei*, în *Românul*, XXXI, 8 octombrie 1887, p. 899—900). S-ar zice că Hasdeu se hotărîse la un moment dat să ia, într-adevăr, conducerea, deoarece citim: „Redacţiunea *Literatorului* are astă-seară întrunire la redacţia acestei reviste. Întrunirea va fi prezidată de d-l Hajdeu" *(Românul*, XXXI, 23 octombrie 1887). Dar acordul definitiv nu se încheie, de unde alte informaţii cu privire la întemeierea unei noi publicaţii, *Revista nouă*, condusă de B.P. Hasdeu şi finanţată de Victor Bilciurescu, proiect care se realizează curînd (1888): „Din toate versiunile ce circulă asupra celor două reviste care se muncesc a se naşte, una sub numele

www.dacoromanica.ro

de *Noua revistă* şi alta sub numele de *Revista independentă*, nu ştim care va fi şi care va rămîne cea adevărată" *(Românul*, XXXI, 3 noiembrie 1887; cf. şi *Familia*, XXIII, 45, 8/20 noiembrie 1887, p. 536).

Iată acum şi versiunea lui Macedonski despre toate aceste proiecte şi tratative:

„D. Macedonski, aflîndu-se în legături de prietenie cu un tînăr, d. Victor Bilciurescu, şi acesta manifestîndu-i, îndată după terminarea studiilor sale, dorinţa să contribuiască cu bani proprii să dea *Literatorului* o mai mare însemnătate, d. Macedonski îi cedă titlul sub oarecare condiţiuni ce nu s-au îndeplinit. D. Macedonski încredinţă atunci direcţiunea d-lui Hasdeu. Eminentul erudit primi solemn să ducă mai departe opera pleiadei ce se grupase împrejurul acestei reviste. Dar dorinţa de a spolia pe acest tînăr aduse, după ce noua întocmire fusese anunţată de toate ziarele româneşti, o propunere de a se schimba titlul în cel de *Revista nouă*. Această propunere, pusă în dezbatere, fu respinsă chiar de d. Hasdeu. Eruditul declară că se retrage dacă propunerea se va primi. Ea se respinse. Cu toate acestea, a doua zi chiar, titlul se schimbă, iar erudiţiunea d-lui Hasdeu nu se retrase, şi tînărul entuziast şi inimos se făcu comanditarul companiei şi afundă sub auspiciile ei o avere de două sute mii lei. D.A. Vlahuţă, spre a cîştiga mai cu înlesnire bunele graţii ale neexperimentatului, dar plin de calităţi tînăr, se coborî pînă la oficii rezervate de obicei oamenilor de lupanare" *(În loc de prefaţă*, *Literatorul*, XI, 1 iunie 1890, p.1—2: *Nota red.)*

În linii generale, amintirile personale ale lui Victor Bilciurescu vin să confirme afirmaţiile lui Macedonski. În iulie 1887, poetul propusese într-adevăr lui Victor Bilciurescu să cumpere titlul revistei *Literatorul*, ceea ce acesta acceptă cu intenţia de-ai lărgi sfera colaborărilor, a-i mări formatul şi a-i da un alt conţinut. Amîndoi se pun de acord să ofere conducerea publicaţiei lui B.P. Hasdeu. Acesta la început este reticent, apoi se arată dispus să accepte dacă vor face parte din comitetul de redacţie, pe lîngă Macedonski şi Bilciurescu, Delavrancea şi Al. Vlahuţă. Colaborarea sub această formă se dovedeşte însă imposibilă. Vlahuţă refuză categoric să devină redactorul unei reviste care ar purta titlul de *Literatorul* şi cere să se schimbe denumirea. Delavrancea i se asociază. Macedonski nu renunţă la tiltu, obiectînd că „această zizanie nu este accidentală, ci a fost mai dinainte plănuită intenţionat de d. Vlahuţă, pentru a scormoni duşmănii vechi"; din care pricină este de părere că faţă de intrigile făurite de acesta împotrivă-i „...a decis să se retragă". Nu fără o discuţie violentă, în care s-ar fi pus mîna chiar pe... cande-

www.dacoromanica.ro

labre. Producîndu-se vacarm, Victor Bilciurescu invită pe cei doi adversari ireductibili să părăsească sala de redacție. Pus în minoritate, Macedonski își retrage a doua zi de la tipografie ms. *Nopții de mai*, rupînd legăturile cu noua grupare *(Istoricul cercului literar de la „Revista nouă", 1887—1895*, în *Publicările unui grup de iubitori ai literaturei și ai științei*, T. I, aprilie 1898, p. 4—8, reluate în *București și bucureșteni de ieri și de azi*, Buc., Ed. Universul, 1945, p. 259—265).

În felul acesta, *Literatorul* își încetează la sfîrșitul lui 1887 apariția, pentru ca să reînvie abia după trei ani, în 1890. Din acest episod, Macedonski trage unele concluzii cu privire la „caracterul" lui Hasdeu, admirat — totuși — în continuare (cf. nota la poezia *Cu morții*, în ediția de față, vol. II, p. 244—245. Nici cu Victor Bilciurescu relațiile nu par să se rupă, deoarece acesta figurează pe listele de participanți la „seratele literare" ale poetului (C. Cantilli, *Revista modernă*, II, 8, 26 martie 1898).

O „parafrazare" inedită, *Ziua de decembrie* (ms. 3.411, f. 37 r.—38 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România) exprimă aceleași sentimente, iar *Rondelul morii*, aceeași atmosferă.

(p. 72) VAPORUL MORȚEI

Publicată în *Literatorul*, IV, 6, iunie 1883, p. 321—322. Republicată în *Binele public*, V, 149, 5 iunie 1883; *Biblioteca română*, nr. 2, 19 martie 1895, p. 87—88, dedicată: „Marei tovarășe a vieței mele — consoarta mea"; *Excelsior*, 1895, p. 89—90, aceeași dedicație; *Excelsior*, 1897, p. 83—84, aceeași dedicație.

Textul definitiv, cu titlul *Vaporul morței*, în ms. autograf 3.411, f. 14 r.—15 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, cu dedicația: „Marei tovarășe a vieții mele — soția mea".

Reprodusă din ms. definitiv.

Variante

7 Răspîndind în largul mărei o-ndîrjită ironie *(ms. 3.411):* Și punea în atmosferă nota lui de ironie, *(Literatorul, 1883, Binele public, 1883):* Și punea în atmosferă o-ndîrjită ironie *(Biblioteca română, 1895, Excelsior, 1895, 1897); 8* Printre urlete grozave de dușman nemilostiv *(ms. 3.411, Biblioteca română, 1895, Excelsior, 1895, 1897):* Urletele-i de sălbatec, cîntecu-i nemilostiv *(Literatorul, 1883, Binele public, 1883).*

În ms. copie 39/1964, caietul II, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, alte variante nesigure. Textul ms. este transcris de mai multe mîini, fără nici o preocupare de exactitate.

www.dacoromanica.ro

Versiunea franceză a acestei poezii, *Le vaisseau fantôme*, este ulterioară: *L'Élan littéraire* (Liège), nr. 6, 1885; *L'Indépendance roumaine*, IX (2-e série), 2.337, 19/31 juillet 1885, dedicată: „À ma femme".

(p. 74) PRIMĂVARA

Publicată în *Literatorul*, VIII, 1, ianuarie 1887, p. 191, cu titlul *Sub primăvară*. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 2, 19 martie 1895, p. 89—90, cu titlul *Primăvara*, dedicată: „În memoria amicului meu marchizul Ricardo Bergamasco"; *Excelsior*, 1895, p. 91—92, cu același titlu și dedicație; *Excelsior*, 1897, p. 85—86, cu același titlu și dedicație.

Textul definitiv în ms. autograf 3.411, f. 9 r. (primele două strofe) și 3.406, f. 71 r. (ultimele două strofe), Bibl. Acad. Republicii Socialiste România. În ms. 3.411, f. 9 r., cu dedicația: „În memoria lui Ricardo Bergamasco (mort la 19 ani, prietenului... Umbrei de dincolo de Stix)"[1].

Reprodusă din ms. definitiv.

Variante

10 Uitați, dormiți sub liliac *(ms. 3.411, Biblioteca română, 1895, Excelsior, 1895, 1897):* Culcați-vă sub liliac *(Literatorul, 1887); 15* E fericirea sub cais *(ms. 3.406, Biblioteca română, 1895, Excelsior, 1895, 1897):* Plimbați-vă pe sub cais *(Literatorul, 1887); 19—20* Trecutul naște ca o floare/Ah! de-aș muri sub nucul lat *(ms. 3.406):* Trecutul crește ca o floare: / Ah! voi să mor sub nucul lat *(Biblioteca română, 1895, Excelsior, 1895, 1897):* Se-nbracă sufletu-n splendoare/Lăsați-mă sub nucul lat *(Literatorul, 1887).*

Lui Ricardo Bergamasco, amic din tinerețe, cunoscut la Florența în 1872, Macedonski îi închină pe lîngă această poezie și *Umbra amicului meu Ricardo Bergamasco*, apoi *L'éphèbe aux pâles yeux*, anterior *Ricardo* (cf. nota la poezia *O umbră de dincolo de Styx*, în ediția de față, vol. II, p. 373—375).

(p. 75) BUCOLICA UNDĂ

Publicată în *Revista literară*, XII, 22, 23 iunie 1891, p. 337, cu subtitlul: „Versuri inedite", II. Republicată în *Literatorul*, XIV, 12, 15 mai 1893, p. 12; *Biblioteca română*, nr. 2, 19 martie 1895, dedicată: „Lui Ludovic Joseph Janvier, ministru plenipotențiar la

[1] Cuvintele cuprinse în paranteză sînt șterse.

www.dacoromanica.ro

Londra a Republicei de Haiti"; *Excelsior*, 1895, p. 93, aceeaşi dedicaţie; *Excelsior*, 1897, p. 87, aceeaşi dedicaţie.

Textul definitiv în ms. 3.406, f. 72 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, fără dedicaţie.

Reprodus din ms. definitiv.

Macedonski reia motivul în poezia franceză *L'onde rose*, posterioară *(Literatorul*, 2, 15 iulie 1892, p. 11).

Asupra relaţiilor poetului cu Louis-Joseph Janvier, cf. nota la poezia *Acşam Dovalar*, în ediţia de faţă, vol. II, p. 275—276.

În ironie, I. L. Caragiale reproduce *Bucolica undă* în *Moftul român* (I, 33, 1893), la rubrica „Parnasul român".

v. 5: *eglogă* — gen al poeziei pastorale, cultivat îndeosebi în literatura antică, greco-latină.

v. 9: *almeie* — dansatoare egipteană, care-şi însoţeşte dansul cu cîntece improvizate; prin extensiune (ca şi la Macedonski) dansatoare şi cîntăreaţă orientală.

(p. 76) PE BALTA CLARĂ

Publicată în *Revista literară*, XII, 22, 23 iunie 1891 („Versuri inedite", VII), cu subtitlul: „Poezie simbolistă-instrumentalistă". Republicată în *Literatorul*, 12, 15 mai 1893, p. 13; *Biblioteca română*, nr. 2, 19 martie 1895, dedicată: „În memoria iubitului meu nepot Grigorie Ghica"; *Excelsior*, 1895, p. 94, aceeaşi dedicaţie; *Excelsior*, 1897, p. 87, aceeaşi dedicaţie; *Făclia*, I, 10, 15 februarie 1916, fără dedicaţie.

Reprodusă din *Opere*, I, *Poezii*, ed. Tudor Vianu, p. 80, care urmează ms. definitiv (p. 412), nouă inaccesibil.

Despre „instrumentalism", cf. nota la poezia *În arcane de pădure*, ediţia de faţă, vol. II, p. 328—330.

(p. 77) MĂ UIT LA CER

Publicată în *Literatorul*, III, 4, aprilie 1882, p. 234, cu titlul *Mă uit...* Republicată în *Biblioteca română*, nr. 2, 19 martie 1895, cu titlul *Mă uit la cer; Excelsior*, 1895, p. 95, acelaşi titlu; *Excelsior*, 1897, p. 89, acelaşi titlu.

www.dacoromanica.ro

Textul definitiv, în ms. autograf 3.406, f. 73 r., cu titlul *Mă uit la cer*, cu o dedicaţie ştearsă.

Reprodusă din ms. definitiv.

(p. 78) ASUPRA PRIMULUI MEU VOLUM

Publicată în *Literatorul*, II, 12, decembrie 1881, p. 235. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 2, 19 martie 1895; *Excelsior*, 1895, p. 96; *Excelsior*, 1897, p. 90.

Reprodusă din *Excelsior*, 1897.

Volumul avut în vedere este, desigur, *Prima verba* (1872), care deschide o carieră literară sortită unor mari furtuni, de unde şi meditaţia melancolică din epoca maturităţii. Nu-i mai puţin adevărat că poeţii romantici aveau obiceiul de a dedica versuri propriilor volume. Între alţii, Alfred de Musset: *Au lecteur des deux volumes de vers de l'auteur*, în *Premières poésies* (1829—1835).

(p. 79) NOAPTEA DE FEBRUARIE

Publicată în *Literatorul*, III, 2, februarie 1882, p. 65—72, datată: „Bucureşti, 18 decembrie 1881". Republicată în *Literatorul*, VIII, 1 ianuarie 1887, p. 138—145, cu următoarea notă în fruntea poeziei: „Republicarea *Nopţilor* era o dorinţă generală. O satisfacem astăzi începînd cu cea de *Februarie*"; *Românul*, XXXIV, 12 mai 1890; *Biblioteca familiei*, III, 4(78), 21 martie 1892, dedicată: „Prietenului meu G. Buzoianu"; *Lumina*, I, 61, 19—20 iunie 1894, aceeaşi dedicaţie; *Biblioteca română*, nr. 2, 19 martie 1895, p. 97—108, cu dedicaţia: „Lui G. Buzoianu, profesor"; *Excelsior*, 1895, p. 97—108, cu aceeaşi dedicaţie; *Excelsior*, 1897, p. 91—102, cu aceeaşi dedicaţie; *Literatorul*, XXVI, 4, 20 iulie 1918, p. 2—3, cu dedicaţia: „Lui George Buzoianu, profesor, pentru prietenia ce mi-o purta".

Reprodusă din *Literatorul*, 1918.

Un ms. autograf, cu subtitlul „Bordelul", datat: „1881, dec. 18", în posesia criticului George Munteanu, care-l semnalează, cu indicarea unor mici variante [*Macedonski inedit*, *Contemporanul*, 35 (1.038), 2 septembrie 1966].

Variante

34 Se ghiceau, plutind prin colţuri, bestiale năzuinţi *(Literatorul, 1918)*: S-aprinsese-n candelabre lumînările roz-albi *(toate republicările anterioare)*; *46* Sufleteasca prăvălire pentru veci întipărită... *(Litera-*

www.dacoromanica.ro

torul, 1918): Împrejurul cărei s-află „Infamia" imprimată *(toate republicările anterioare)*.

Între v. 55—56 erau incluse, în toate republicările anterioare textului din „Literatorul", 1918, versurile:

Voi roşiţi fără-ndoială, delicate cititoare,
Şi scîrbind aceste versuri, le călcaţi pe sub picioare,
Urîţi viţiul mai bine înainte de-a roşi...
Doamne, care din carete, îmbrăcate ca păieţe,
Avînd tinere copile, ne-aruncaţi noroi-n feţe,
Revoltate, dac-o rochie, soţul v-ar cocoloşi,
Ah! gîndiţi-vă mai bine că o nouă pălărie,
Că o pană, o dantelă, un manşon, o broderie,
O găteală, o brăţară, o agrafă, un inel,
Trena de la vreo rochie, pentru baluri costumate,
Pot, pe bietele copile ce-aţi crescut nevinovate,
Pot..., — şi pentru ce n-aş spune-o? — să le-arunce-ntr-un bordel.
Voi roşiţi fără-ndoială, cititori, — dar vă prefaceţi...
Aide! Aţi trecut cu toţii şi prin ciur şi prin dîrmon...
Aţi făcut destule-n lume, sau destule-aveţi să faceţi...
Fiţi pe pace! Toţi cunoaştem ce-nsemnează un Caton.

78 Dar din trei, uitate-n jeţuri, cea mai tînără-adormise *(Literatorul, 1918)*: Dar din trei ce rămăsese două-n jeţuri adormise... *(toate republicările anterioare); 79* Însă somnu-nseninase chipul veşted şi-ncruntat *(Literatorul, 1918)*: Însă somnul contractase chipul lor desfigurat *(toate republicările anterioare); 84* S-ar fi zis, de orişicine, preursirea că-l răsfaţă *(Literatorul, 1918)*: Nu puteai deduce alta decît soarta că-l răsfaţă *(toate republicările anterioare); 104* Dacă n-ar fi fost în lipsa ticălosului metal *(Literatorul, 1918)*: Dac-ar fi putut să aibă o bucată de metal *(toate republicările anterioare)*.

Între v. 112—113 erau introduse în toate republicările anterioare textului din „Literatorul", 1918, versurile:

Nu le-aruncaţi cu piatra doamnelor din lumea mare,
Voi le-aţi prăvălit în ocna Iadului îngrozitor...
Nu le-aţi vrut cusătorese într-a voastră nepăsare,
Ele v-au luat bărbaţii şi au fost în dreptul lor!

Cu toată punerea în scenă naturalistă, inspiraţia tipic romantică a *Nopţii de februarie* este evidentă. Apologia femeii căzute, victimă a societăţii, rămasă pură sufleteşte, reprezintă o temă curentă. La Alfred de Musset, poet foarte bine cunoscut lui Macedonski, ideea („Pauvreté, pauvreté, c'est toi la courtisane") revine nu o dată. În *Portia*, în *Octave* pe care poetul o şi traduce *(Literatorul*, I, 14, 20 aprilie 1880, p. 209—211), în *Rolla*, întîlnim invariabil evocarea candorii latente, a suferinţei morale adînci, sub aparenţe lascive, corupte.

www.dacoromanica.ro

Pledoaria invită la compătimire, o atitudine morală comună şi lui Victor Hugo (*Les chants du crépuscule*, XIV):

„Oh! n'insultez jamais une femme qui tombe!
Qui sait sous quel fardeau la pauvre âme succombe!
Qui sait combien de jours sa faim a combattu!
Quand le vent du malheur ébranlait leur vertu"...

Este însăşi poziţia lui Macedonski, mişcat de această dramă socială încă din adolescenţă, în perioada călătoriilor sale în străinătate. Din versurile acestei epoci (ms. 3.217, f. 25 r.—28 v., 32 r.—34 v.), rezultă limpede că problema îl obseda. Imaginea fetei inocente, corupte de mizerie, îl urmăreşte (*Providenţa*, *Literatorul*, II, 11, 1881, p. 257—259; *Poezii*, 1882, p. 383—386), şi peste acest substrat de revoltă socială şi sentimentalism romantic naturalismul vine să-şi suprapună evocările sale brutale, care se impun atenţiei întregii epoci. Din această fuziune a ieşit, în esenţă, *Noaptea de februarie*, peste care pluteşte umbra lui *Nana* de Zola, roman citit chiar în această perioadă (prefaţa la Th. M. Stoenescu, *Poezii*, Buc., 1883, p. II). Poetul, de altfel, nu ascunde influenţa lui Zola şi nici intenţiile sale de critică socială:

„D. Macedonski — ca şi Zola — este atacat că s-a coborît pînă la prostituate, şi nu este nici unul dintre cei care-l atacă care să nu încerce să-i parafrazeze faimoasa sa *Noapte de februarie*... Din nenorocire pentru imitatori, nici unul n-a avut geniul să descrie în trăsături de foc şi într-un mod cuviincios chiar lucruri în sine necuviincioase, dar ce trebuiau şi trebuiesc dezvelite ca să se ajungă la o regenerare socială atît de trebuincioasă" (*Noutăţi literare*, în *Literatorul*, V, 4, 1884, p. 214).

În *Literatorul*, 1918, *Noaptea de februarie* este însoţită de următoarea notă:

„*Noapte de februarie*, pe care o publicăm în numărul de azi, este una din cele care s-au bucurat de mai multă celebritate. Se atrage luarea-aminte că *Noaptea de februarie* nu se află decît în volumul *Excelsior* şi că această carte, deşi editată odinioară în 13.000 exemplare, a dispărut cu totul din circulaţiune" (*Paginile zilei*, *Literatorul*, XXVI, 4, 20 iulie 1918).

La v. 178: *Fetele vin la fîntînă, pe cînd popa-n, toacă, toacă*, Macedonski atrage atenţia într-o notă:

„Mulţi mi-au imitat acest «popa-n, toacă, toacă»... O spun, spre a nu se crede că i-am imitat eu."

Asupra acestei onomatopee, criticată în presă, o notă a poetului: *Limbă şi tradiţie* (*Literatorul*, XXVI, 6, 3 august 1918, p. 8).

www.dacoromanica.ro

George T. Buzoianu, profesor craiovean, este unul din dascălii din copilărie ai poetului, la liceul din Craiova, prezentat drept „amicul şi colaboratorul nostru" *(Notiţe literare*, în *Literatorul*, nr. 1, 15 iunie 1892, p. 15).

Prin ineditul temei, *Noaptea de februarie* determină discuţii în jurul moralităţii artei, al căror ecou se face B. Florescu, în *Studii literare* (I, Buc., 1894, p. 17—18):

„În *Noaptea de februarie* Macedonski nu se sfieşte de a ne înfăţişa o casă publică. Poezia fireşte că nu-i pentru fete tinere, dar de ar fi preocupaţi autorii numai de acest gînd, atunci ar trebui aruncate în foc mai toate capurile de operă, începînd cu *Biblia*. Da, ne duce în acest loc, dar ce imn al durerei! Ce *Miserere* al suferinţei fără nădejde! Ah! De este aceasta *a infecta* literatura de o mie de ori mai bine această poetică infectare decît deznădăjduirea budistă sau schopenhauriană."

Ultima propoziţie vizează direct acuzaţia de „viţiere" a literaturii adusă lui Macedonski de Titu Maiorescu (cf. nota la dedicaţia volumului de *Poezii*, 1882, în ediţia de faţă, vol. I, p. 491—403, II, p. 269—270).

(p. 86) NIPONUL

Publicată în *Literatorul*, 2, 15 iulie 1892, p. 16, cu titlul *Japonul*, datată: „1892". Republicată în *Biblioteca română*, nr. 2, 19 martie 1895, acelaşi titlu, nedatată; *Excelsior*, 1895, p. 109, acelaşi titlu, nedatată; *Excelsior*, 1897, p. 103, acelaşi titlu, nedatată.

Reprodusă din *Opere*, I, *Poezii*, ed. Tudor Vianu, p. 89, care urmează ms. definitiv cu titlul *Niponul* (p. 414), nouă inaccesibil.

Pe un exemplar din *Excelsior* (1895), în posesia noastră, Macedonski însemnase şi o altă versiune, sub titlul *Japonul ţărm*, din care se va dezvolta, ulterior, *Rondelul mării japoneze* (v., ediţia de faţă, vol. II, p. 229).

Fantastizat de vii colori,
Cu coperişuri lucitoare,
Sub largă purpură de flori
Japonul ţărm se scaldă-n soare.

Idolatrat de călători,
Pe marea lui străvăzătoare,
Scamatorie de colori,
Şi jucărie răpitoare,

Japonul ţărm se scaldă-n soare.

www.dacoromanica.ro

În ms. *Poeziile lui Alexandru Macedonski revăzute definitiv de poet pentru ediția „nec varietur", 1920, mai 29*, caietul II, copie Ana Macedonski, Muzeul literaturii române, nr. 9.186, poezia *Niponul* este dedicată „Lui Soare Macedonski, nepotul meu".

Soare Macedonski, care se va consacra și el picturii, este nepotul poetului, fiul lui Alexis Macedonski, născut din prima sa căsătorie cu argentiniana Francisca Puglia, pseudonim artistic Solaro. Născut în 1909, moare foarte tînăr, la 19 ani, în 1928 (N.N. Tonitza, *Cronica plastică*, în *Viața românească*, XXI, 4, april 1928, p. 102; Necrolog — date biografice în *Rampa*, nr. 3.237, 4 noiembrie 1928; Expoziție la Ateneu și cronică în *Universul literar*, nr. 13, 24 martie 1929).

(p 87) PE UN ALBUM

Publicată în *Revista literară*, VII, 4, aprilie 1886, p. 295. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 2, 19 martie 1895; *Excelsior*, 1895, p. 110; *Excelsior*, 1897 p. 104.

Reprodus din *Excelsior*, 1897.

În ms. 3.406, f. 77 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, Macedonski transcrisese următoarea variantă:

Zînă-a lumilor curate, cuib de visuri feminin
Pentru care-și desfășoară vîrsta fragedă minunea,
Poartă-ți încă scutierul în al gîndului senin,
Însă nu-l lua în brațe, să nu-ți pierzi iluziunea.

Poezia pare să fi fost inspirată (într-o fază anterioară publicării?) de o anume înclinațiune a poetului pentru Corina V.A. Ureche, fiica protectorului său din prima serie a *Literatorului*. În orice caz, la moartea Corinei Ureche, necrologul poetului conține o aluzie limpede:

„Corinei Ureche, o copilă pe atunci, chipului de madonă și corpului de silf, se puteau aplica mai cu seamă aceste versuri (se reproduce poezia *Pe un album*, după care textul continuă). Cunosc un poet care trebuie să fi crezut ce scria în versurile citate, de vreme ce și-a tăcut sentimentul intim, de vreme ce n-a știut să vorbească la timp.

Și «delicata procreare», «cuibul femenin de visuri» sub înrîurirea împrejurărilor sociale, fie chiar sub a voinței ei proprii, nici putea, nici trebuia să asculte de versuri..." (*Viața bucureșteană*, IX, *O poemă*, *Românul*, XXXIV, 6—7 aprilie 1890).

www.dacoromanica.ro

(p. 88) ÎN NOAPTE

Publicată în *Literatorul*, 1, 15 iunie 1892, p. 10. Republicat în *Biblioteca română*, nr. 2, 19 martie 1895; *Excelsior*, 1895, p. 110, dedicat: „Lui Jules Brun, redactor la *Figaro; Excelsior*, 1897, p. 105, aceeaşi dedicaţie.

Reprodusă din *Opere*, I, *Poezii*, ed. Tudor Vianu, p. 90, care urmează ms. definitiv (p. 414), nouă inaccesibil.

Jules Brun, publicist francez, stabilit şi decedat în ţară (1916), autor de lucrări despre România *(La Roumanie pittoresque*, Buc., 1887; *Les 32 mariages roumains*, Buc., 1893; *L'âme roumaine*, Buc., 1902 etc.), colaborează la *Literatorul (En Roumanie*, nr. 1, 1895 etc.). Frecventează cenaclul lui Macedonski, şi Ştefan Petică îşi aminteşte a-l fi auzit aici exclamînd entuziasmat, după o lectură a traducerii poetului din *Faust:* „Aceasta nu mai e cetire; aceasta e crearea şi încarnarea lui Faust" *(Opere*, ed. N. Davidescu, Buc., F.R., 1938, p. 297). La rîndul său, Macedonski arată preţuire faţă de Jules Brun, exprimată nu numai prin această dedicaţie, dar şi printr-o alta, ulterioară: *Mes arabes*, „À Jules Brun", în *Le beau Danube bleu*, I, 9, 7 mai 1909.

La acestea se adaugă rînduri omagiale în presă:

„Jules Brun, acest admirabil francez de o activitate rară, pe care îl avem şi acum între noi, a scris despre flora română, despre frumuseţea cîmpurilor şi munţilor noştri, pădurilor noastre, o carte cuprinzînd sonete franceze nepieritoare, carte intitulată *L'âme roumaine*. Multe din sonetele cuprinse în ea sunt tot aşa de puternice ca ale lui Hérédia" *(O dată cu căderea frunzelor*, în *Rampa*, II, 305, 25 octombrie 1912).

(p. 89) LIBELULE

Publicată în *Literatorul*, 2, 15 iulie 1892, p. 7—8. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 2, 19 martie 1895; *Excelsior*, 1895, p. 112. *Excelsior*, 1897, p. 106.

Textul definitiv în ms. 3.406, f. 78 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România.

Reprodusă din ms. definitiv.

(p. 90) ÎN ATELIER

Publicată în *Revista literară*, VII, 2, februarie 1886, p. 95—96. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 2, 19 martie 1895; *Excelsior*, 1895, p. 113—114; *Excelsior*, 1897, p. 107—108.

www.dacoromanica.ro

Reprodusă din *Opere*, I, *Poezii*, ed. Tudor Vianu, p. 92—93, care urmează ms. definitiv (p. 413), nouă inaccesibil. În mod evident, însă, ms. 39/1964, caietul II, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, reprezintă copia acestui text. Am avut deci în vedere și această redactare.

Versiunea inițială a poeziei *În atelier (Revista literară)* avea o altă formă:

Voiesc, iubite pictor, un straniu tablou:
Pe fund în întuneric s-apară-n pielea goală
Satana ce-n tot locul produce o răscoală
Ș-a cărui voce blîndă o-ngîn ca un ecou.

Îl voi frumos și palid, făptură și părere,
Cu frunte visătoare, cu păr de-atenian,
Antinous bitinic[1] sau Bachus indian,
Ce-mprăștie în sînge fluidice mistere.

Fă-l dulce cum e visul fecioarei lîngă el
Nainte de stîrnirea furtunei zdrobitoare,
Ce-o scutură din creștet și pînă la picioare
Sub chinul voluptății din brațele-i de-oțel.

Sau fă-l ca să răsară din negura cu șoapte,
Orgolios, — arhanghel cu ochii schinteiînzi,
Cum e-n realitatea supremelor izbînzi
Cînd el mă posedează în fiecare noapte.

Desigur c-a fost altfel atunci cînd m-a sedus:
S-oprea sfios și palid pe buze feciorelnici,
Dar azi virilitatea cu urme nendoelnici
Mă-nvăluie în pînza-i de flacări pînă sus.

Și cînd muți vibrarea cuvintelor bizare,
Cînd renăscu tăcerea în largu-atelier,
Isterica privire pe-armurele de fier
S-opri încremenită de-a lor hipnotizare.

Apoi, din fulgerarea lucioasă ce zărea
Brăzdînd întunecimea din colțul plin de umbre,
Cu farmecul magnetic al voluptății sumbre
Satana invizibil se surupă pe ea.

Versiunea franceză a acestei poezii, posterioară, compusă în același an, este *Hystérie*, ulterior intitulată *Névrose (La Wallonie*, Liège, no. 5, 15 octobre 1886; *Bronzes*, 1897, p. 101—104).

[1] Bithynia, în antichitate provincie în Asia Mică.

www.dacoromanica.ro

În noapte şi *În atelier*, ca şi *Imn la Satan* fac parte dintr-un grup de poezii reprezentative pentru aşa-zisul „satanism" al lui Macedonski, care la poet reprezintă, de fapt, o formă de vitalism, de evocare a instinctelor dezlănţuite. Ceea ce defineşte *În noapte* şi *În atelier*, viziune în care Macedonski se întîlneşte (sau urmează) pe Maurice Rollinat şi Jean Richepin, este folosirea imaginii zeităţii infernale, sub regimul căreia cade satisfacerea impulsiunilor crude. La aceşti poeţi „Satan" este invocat nu în scopuri de „magie", ci numai în calitate de pretins demon al instinctelor sălbatice, care-şi cer împlinirea. De aceea reprezentările sexuale domină în poezii ca *Villanelle du diable* şi *Le Succube* (Maurice Rollinat, *Les Névroses)*, *L'Incube*, *Le Succube* (Jean Richepin, *Les Blasphèmes)*. Aici, ca şi la Macedonski în esenţă, face figură stranie: „le grand diable de Luxure/Qui dans mes reins bat la mesure".

(p. 92) HORA

Publicată în *Literatorul*, XI, 3, 1890, p. 41. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 2, 19 martie 1895, dedicată: „Lui Grigorie Alexandrescu, industriaş român", datată: „1887"; *Excelsior*, 1895, p. 115—116, aceeaşi dedicaţie şi dată; *Excelsior*, 1897, p. 109—110, aceeaşi dedicaţie şi dată.

Textul definitiv în ms. 3.407, f. 52 r.—53 v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, fără dedicaţie.

Reprodusă din ms. definitiv.

În *Literatorul*, 1890, poezia cuprindea o strofă în plus, intercalată după a doua:

Din albe fuioare
Să toarcă-i plăcea,
În cer era soare
Şi flori pe vîlcea.

Lui Grigorie Alexandrescu dedică Macedonski şi poezia franceză *Les trois fantômes* din *Bronzes* (1897), p. 207.

(p. 93) NOAPTEA DE IANUARIE

Publicată în *Literatorul*, III, 1, ianuarie 1882, p. 1—5, datată: „Bucureşti, 14 dec. 1881", dedicată: „Cu stimă şi prietenie d-lui Dim. D. Racoviţă". Republicată în *Literatorul*, VIII, 1887, 3, p. 260—264,

www.dacoromanica.ro

dedicată: „Spre semn de prietenie lui Dim. D. Racoviță"; *Biblioteca familiei*, III, 2 (76), 29 februarie 1892, p. 20; *Biblioteca română*, nr. 2, 19 martie 1895, p. 117—122, dedicată: „Lui C.C. Arion". Subtitlul: „Revoltă"; *Excelsior*, 1895, p. 117—122, cu aceeași dedicație și același subtitlu; *Excelsior*, 1897, p. 111—116, cu aceeași dedicație și același subtitlu; *Literatorul*, XXVI, 10, 31 august 1918, p. 5—6 cu aceeași dedicație.

Reprodusă din *Literatorul*, 1918.

Variante

1—4 Deznădejde fioroasă, strălucitu-mi-ai pe frunte, /Și încinsu-m-ai cu flacări care-ntreg m-au mistuit, /Nu mi-ai pus pe piept o stîncă, mi-apăsași pe el un munte, /Dar mi-ai dat ș-a ta putere spre a nu fi de el strivit. *(Literatorul, 1918):* Disperare-ntunecoasă, te-am purtat pe a mea frunte/Și sub flăcările tale, inima-mi s-a consumat/ Ca bușteanul de pe vatră în durerile lui crunte/ Geme, șuieră și plînge pe cărbuni încovoiat *(toate republicările anterioare); 7—8* M-ai ținut în orice clipă cu simțirile-ncordate, / Mi-ai fost soră preaiubită și mi-ai fost și crud călău *(Literatorul, 1918):* Mi-ai fost muza cea mai scumpă și cu brațe înfocate/Te avui drept fidanțată, amorează și călău *(toate republicările anterioare)*; *21—24* Spre limanul care-l caut mă tot duce-a mea simțire,/ Dar pe cînd îl cred aproape, nici în suflet nu-l găsesc,/ Și pe veci aceeași groază port și-n minte și-n privire,/ Către nici un țărm al vieței n-am s-ajung să odihnesc *(Literatorul, 1918):* Fără pînze, fără cîrmă, cu catargele trăsnite,/ Ea alunecă în taină ca vaporul legendar,/ Și cadavre de iluzii și speranțe veștejite/ zac, de veci închise, poate, în coșciugul funerar! *(toate republicările anterioare)*; *35* Voi, ce vecinic înfrînate de al liniștii tic-tac *(Literatorul, 1918):* Inime nepăsătoare care-n vecinicul tic-tac *(toate republicările anterioare); 39* Cel mult sunete deșerte pentru moartea ce vă-ngheață *(Literatorul, 1918):* Află-n voi niște morminte, mute-n veci, și-n veci inerte *(toate republicările anterioare); între v. 39—40, următorul vers, în toate republicările anterioare textului din „Literatorul", 1918:* Liniștea vă e deplină, ele n-o vor turbura; *40* Dar pe harpa mea de aur poezia va zbura *(Literatorul, 1918):* Însă poezia sîntă pe-a mea harpă va zbura *(toate republicările anterioare); 46* Se așteaptă să răsune printre suflete de morți? *(Literatorul, 1918):* Speră s-afle un răsunet între suflete de morți? *(toate republicările anterioare); 53—54* Sau că roua pică, poate, pentru

www.dacoromanica.ro

frunze ce zac moarte/ Prada pulberei în care le ia vîntul să le poarte? *(Literatorul, 1918):* Credeţi, oare, cum că roua cînd în zori de ziuă pică/Irizată-n raze de-aur cu mărgăritari cereşti *(toate republicările anterioare); între v. 54—55, următoarele versuri, în toate republicările anterioare textului din „Literatorul", 1918*: Caută să renvieze foile căzute moarte,/ Prada pulberei în care le ia vîntul să le poarte?; *66* Şi v-aţi dus prin ploi şi zloată cum se duce cîte-un cîine *(Literatorul, 1918):* Şi v-aţi căutat stăpînul ca rătăcitorul cîine *(toate republicările anterioare); 70* V-a fost frig şi v-a fost foame însă nu v-aţi umilit *(Literatorul, 1918):* Este o poemă-ntreagă pînea de a-şi fi cerşit *(toate republicările anterioare); 74* Inimi vecinic zbuciumate, sub al dragostei fior, *(Literatorul, 1918)*: Inime tremurătoare sub impresii de amor *(toate republicările anterioare)*; *79* Voi, ce-aţi fost purtaţi pe aripi de-o cerească inspirare *(Literatorul, 1918):* Voi, care-aţi simţit în creieri o divină inspirare *(toate republicările anterioare); 100* Cînd topit îmi va fi corpul, voi fi cîmpul plin de flori *(Literatorul, 1918):* Voi lupta şi-atunci cu tine şi din corpu-mi vor da flori *(toate republicările anterioare); 102* Voi fi cer, parfum şi şoaptă, şi nu poţi să mă omori *(Literatorul, 1918):* Nu poţi „Eul" a-mi distruge tu, ce poţi să mă omori *(toate republicările anterioare); între v. 106—107, următoarele versuri, în toate republicările anterioare textului din „Literatorul"*, 1918:

Însă „Noaptea de ianuarie" îmi zgrinţează printre geamuri...
— „Ce te plîngi, îmi zice dînsa, cînd la gura sobei stai?...
Cînd ai Muzele să-ţi cînte, cînd ai cugetele neamuri,
N-ai tu lauri pe-a ta frunte şi prieteni oare n-ai?
N-ai ca glorie duşmani şi ultragiile toate?
N-ai ca glorie ingraţi ce-ai creat în urma ta?
N-ai ca glorie Restriştea, care-ţi pune beţe-n roate,
Şi voind să te oprească, îţi ajută a-nainta?
Plîngi pe cei ce n-au nici una din aceste suferinţe,
Plîngi pe cei ce n-au nici una din aceste mîngîieri.
Avînd răcnete şi lacrimi, ai speranţe şi dorinţe,
Alţii nu au decît inimi pustiite de dureri...
Cîntă încă !

107 Dar cum noaptea sta să piară, ca prin viscle-adorate *(Literatorul, 1918):* Şi deodată ca prin visele-adorate *(toate republicările anterioare); 110* Căci, firește, viaţa este tot ciudata comedie *(Literatorul, 1918):* Şi mi-am zis că este viaţa o ciudată comedie *(toate republicările anterioare)*.

Noaptea de ianuarie reprezintă unul din textele cele mai concludente privitoare la poziţia lui Macedonski faţă de burghezie. Că el acorda o

www.dacoromanica.ro

mare importanţă profesiunii sale de credinţă, rezultă şi din faptul că imprimă versurile esenţiale (30—35):

M-am născut în nişte zile cînd tîmpita burghezime, etc.

în chip de moto pe coperta volumului *Excelsior*, 1895. Poetul ar fi vrut, aşadar, să sugereze acest sens protestatar, critic prin întreaga sa culegere.

Sintetizînd poziţia lui Macedonski faţă de burghezie, observăm că ostilitatea sa are trei izvoare esenţiale, strîns asociate, care dau o rezultantă unică. Fiu de boieri, scăpătat, declasat, aruncat repede în incertitudini economice, apoi în expediente şi de aici în boemă, Macedonski nu poate accepta în nici un caz parvenirea „cîrciumarilor" în fruntea ierarhiei sociale. El are o mentalitate şi o educaţie de rentier, care se loveşte repede şi dureros de rapacitatea burghezului cămătar, creditor, personificat în micul capitalist. Cînd acesta îl alungă de pe domeniile familiale, gestul constituie pentru el o profanare, o spoliere de o cruzime nemaipomenită, aşa cum şi citim în *Mîngîierea dezmoştenirii*.

Dublată de observaţii sociale directe, repulsia poetului se va concentra atunci cu violenţă asupra „fiului de cîrciumar care-şi dă ifos" şi care sfidează pe „fiul de boier care nu poate să şi-l dea" *(Viaţa de Bucureşti*, în *Românul*, 23 decembrie 1889). Este o scenă care pentru Macedonski are o valoare simbolică, definind cu precizie curba ascendentă a burgheziei româneşti. De unde şi percepţia lucidă a conflictului de clasă:

„Aci, în statul eminamente liberal — observaţia datează din 1894 — fanariotul, strănepot de bragagiu sau de plăcintar, face mutre nu numai celor care sunt din părinţi ţărani, dar şi fiilor de boieri, dacă aceştia sunt săraci" *(Decadenţa*, în *Lumina*, I, 30, 13 mai 1894).

Aceleaşi motive subiective şi obiective vor fi transpuse şi pe plan politic. Poetul este de formaţie paşoptistă, profesînd un liberalism reformist din motive patriotice şi generos-sentimentale, asemenea multor fii de boieri, care rup ideologic cu clasa lor. Intelectualii şi scriitorii admiraţi de Macedonski, un Eliade, Bolliac, Bolintineanu, stăteau pe aceleaşi poziţii. Dar această pătură subţire de intelectuali, de o anume rezervă, discreţie şi sobrietate, destul de individualistă în fond şi incapabilă de solidarizare, atrasă mai mult de idee decît de realizarea practică, este depăşită repede de impetuozitatea fără multe scrupule a burgheziei, care o înlătură brutal, împingînd-o tot mai în umbră. Provenit din aceeaşi clasă şi avînd aceeaşi mentalitate, Macedonski îi împărtăşeşte decepţia şi constată — la fel — că din marile

www.dacoromanica.ro

idealuri, proclamate mereu după 1848, n-a mai supraviețuit decît o demagogie goală, politicianistă și foarte zgomotoasă (cf., în ediția de față, vol. I, p. 338, *Plapumă și căpătii)*. Încă din 1878, el constată așadar că din lozinca „patrie și libertate" n-a mai rămas nimic, fiind înlocuită cu preocuparea generală a „bunului trai". Înțelegem acum de ce Macedonski nu se putea integra unui mediu în care psihologia tejghelii predomină, iar marile idealuri sînt confiscate demagogic de „coțcari" și „cîrciumari" obeji. Experiența sa repetată de ziarist politic îi dovedește cu atît mai mult că „steagul libertății" este agitat de politicieni și de partide, în vederea aceleiași acaparări interesate și egoiste a puterii:

„Două partide, două sisteme (la guvernare, bineînțeles, deoarece în opoziție este unul singur: al promisiunilor).

— Vom face asta, vom face ailaltă; vom curăți serviciile publice; vom da fiecăruia după meritele sale; nu vom mai comite greșelile făcute în trecut; ne vom înconjura de oameni capabili. Acestea sunt cele mai mărunte dintre monetele curent întrebuințate de unul sau de altul dintre cele două partide, din momentul în care le scapă din mînă bugetul" (Lucilius, *L'Anneau de Gygès et l'Epouvantail*, în *Le beău Danube bleu*, I, 3, 26 mars 1905).

Un rol foarte important în precizarea atitudinii lui Macedonski față de burghezie joacă și condiția sa specifică de poet, cu fibră fină, pentru care filistinul plat, stupid, trivial, nereceptiv la poezie „grosolan" și „desgustător", reprezintă o adevărată bestie neagră *(Prințul*, în *Literatorul*, XX, 2, 5 martie 1899, p. 2—3). Burghezul, în ipostaza de filistin, sfidează în conștiința lui Macedonski întreaga sa tablă și ierarhie de valori spirituale. El este un trivial și odios „burtă verde", incapabil nu numai să sprijine pe artist, prin cumpărare de opere și cumpărături de cărți, să fie adică „mecenate" *(Prin București*, în *Forța morală*, I, 8, 16 decembrie 1901), dar nici măcar să-l înțeleagă, să-l stimeze, să-l invite în salonul său, unde ar aduce o notă de distincție și strălucire *(Reapariținea „Literatorului"*, în *Literatorul*, 1, 29 iunie 1918). Această reacțiune inspiră lui Macedonski și o altă atitudine specifică: el luptă toată viața pentru drepturile poeziei și nu cunoaște un pericol mai mare pentru această artă decît „burghezimea sufletelor" *(Poezia viitorului*, *Literatorul*, 2, 15 iulie 1892). Din combaterea acestei primejdii a stingerii entuziasmului, elanului și inspirației, el își face o întreagă pedagogie și, în definitiv, însăși rațiunea de a fi a cenaclului și a polarizării sale literare: „în mijlocul burgheziei și ticăloșiei generale" *(Poezie și poeți contemporani*, în *Liga ortodoxă*, *supliment literar*, I, 4, 10 noiembrie 1896).

www.dacoromanica.ro

Animat de toate aceste convingeri, ne lămurim de ce Macedonski, prin întreaga sa ținută și stil de existență, nu face altceva decît să ilustreze, sub multiple aspecte, „o ieșire... cu totul în afară de burghez". Este o „doctrină" pe care o profesează mereu și în baza căreia poetul va elogia cu regularitate pe toți adevărații săi discipoli *(Colecțiunea Gorgonei*, în *Românul*, 13 aprilie 1903, p. 74).

Finalul *Nopții de ianuarie* reia clasica temă poetică „lumea ca teatru" (cf. Tudor Vianu, *Studii de literatură universală și comparată*, Buc., Ed. Acad. R.P.R., 1963, p. 134—135).

Despre ideea de „poemă", gen literar care trebuie să exprime — după Macedonski — totalitatea sentimentelor umane universale, teoretizată și în *Noaptea de ianuarie*, v. și *Studiul introductiv*, vol. I, p. 222 — 224.

C.C. Arion, om politic, a contribuit cu certitudine la editarea volumului *Excelsior*, de unde și dedicația. Într-o carte de vizită din 10 aprilie 1895 (inedită, fostă în păstrarea Anei Macedonski) este vorba de „volumul ce voiți a-mi pune la dispoziție pentru neînsemnatul ajutor ce am dat excelentului poet". Diferite alte bilete și cărți de vizită, văzute de noi în arhiva familiei. În 1894, dona 100 lei și pentru tipărirea lui *Saul*, urînd lui Macedonski „nițel curaj și bună speranță" (scrisoare inedită din 17 ianuarie 1894, fostă în păstrarea Anei Macedonski). Recunoscător, poetul va dedica lui C.C. Arion și poema *Lewki* (cf. nota în ediția de față, vol. II, p. 371), însoțită de o „Siluetă": *Un ministru al instrucțiunei publice (Forța morală*, I, 2, 4 noiembrie 1901, semnată „Stradivarius"). În această calitate, însărcinase *(pro forma?)* pe Macedonski cu redactarea unui studiu cu privire la „activitatea literară a generațiilor noi", pentru care poetul cerea la 9 octombrie 1900 onorariul, „fiind aproape gata". I se aprobă 300 lei, din „f. intern" (cerere autografă inedită, Arhivele Statului, Fond M.C.I.P., dosar nr. 340/1900). Dedicația din *Excelsior* se păstrează pînă în 1918, cînd *Noaptea de ianuarie* va fi republicată în *Literatorul* (1918) cu următoarea notă: „D. Arion nu se afla ministru cînd această poemă i-a fost dedicată. D. Arion a rămas de altfel și ca ministru ce a fost ca om."

D.D. Racoviță, publicist (1868—1892), este un vechi și devotat colaborator al poetului din prima serie a *Literatorului*. Aici el dă o lungă revistă a presei: *Opiniunea presei asupra volumului de poezii al d-lui Al. A. Macedonski* (III, 1, ianuarie 1882, p. 47—52). Despre *Poezii* (1882) se pronunțase elogios într-un lung foileton în *Binele public*, IV, 1 (785), 30 noiembrie — 1 decembrie 1881.

www.dacoromanica.ro

Publicată în *Revista independentă*, IX, 1, noiembrie 1887, p. 13. Republicată în *Literatorul*, 8, 15 ianuarie 1893, p. 12, dedicată: „Lui Ion Th. Florescu"; *Literatorul*, 12, 15 mai 1893, p. 13, aceeași dedicație; *Biblioteca română*, nr. 2, 19 martie 1895, p. 123—124; *Excelsior*, 1895, p. 123—124, aceeași dedicație; *Excelsior*, 1897, p. 117—118, aceeași dedicație.

Textul definitiv în ms. autograf 3.406, f. 74 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, cu dedicația ștearsă.

Reprodusă din ms. definitiv.

Variante

2 Zadarnic ziceți, dulci prieteni, că-mi uit făptura trecătoare (*ms.* 3.406): Zadarnic ziceți, dulci prieteni, că pierd pămîntul din vedere *(toate republicările anterioare); 4* Încerc să cred că este astfel și să mă pierd cu ochii-n soare *(ms. 3.406)*: Încerc să cred că este altfel și urc pe aripi efemere *(toate republicările anterioare); 7* Făcînd din cîntec o minune prin împletirea unei fraze *(ms. 3.406):* Făcînd din cîntec o magie prin melopeea unei fraze... *(toate republicările anterioare); 9* Ci lacrimi port sub orice vorbă și cînd în cîntece pun raze *(ms. 3.406):* Ci-n ochi și inimă port lacrimi, pe cînd în cîntece pun raze *(toate republicările anterioare)*.

În *Literatorul*, 8, 15 ianuarie 1893, p. 12, poezia este publicată cu următorul:

„*Comentariu*: Această poezie a fost publicată deja, însă în timpul cît nu apărea *Literatorul*. Voi reproduce treptat și poezii din acea epocă spre a centraliza toate scrierile mele în această revistă. A.M."

Homo sum este începutul unui vers celebru din Terențiu: „Homo sum: humani nihil a me alienum puto" („Sînt om, și nimic din ce-i omenesc nu-mi este străin") din comedia *Heautontimoroumenos*, I, 1, 25, devenit adagiu.

Jean Th. Florescu, avocat, viitor om politic, relevă în tinerețe preocupări literare, care-l apropie de Macedonski și cercul său *(Notițele Literatorului*, *Literatorul*, 2, 15 iulie 1892, p. 13). Poetul îi face un portret elogios în *Forța morală* (I, 3, 11 noiembrie 1901) și-l socoate îndeajuns de apropiat ca să-i facă sincere confesiuni epistolare pe tema nefericirilor existenței sale. Adresîndu-i-se ca unui mecena, Macedon-

www.dacoromanica.ro

ski caută să-l intereseze la editarea operelor sale (scrisoare inedită din 1902, în lb. franceză, Muzeul literaturii române, nr. 2. 770). Alte bilete, cărți de vizită, dezvăluie legături apropiate. În 1905, de pildă, poetul îi face cadou o farfurie de Saxa, la care Jean Th. Florescu, mulțumindu-i, îl roagă să „nu mai pună acum les pieds dans ce plat de Saxe și să mai faci multă vreme pe supăratul" (carte de vizită inedită, fostă în păstrarea Anei Macedonski).

Și *Homo sum* este reprodus — în ironie — la rubrica „Parnasul român" de I.L. Caragiale, în *Moftul român*, I, 33, 1893.

(p. 98) FÎNTÎNA

Publicată în *Literatorul*, 1, 15 iunie 1892, p. 11. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 2, 19 martie 1895, p. 125—126, dedicată: „Doamnei Julieta Adam"; *Excelsior*, 1895, p. 125—126, aceeași dedicație; *Excelsior*, 1897, p. 119—120, aceeași dedicație.

Textul definitiv în ms. 3.406, f. 75 r.—76 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, fără dedicație.

Reprodusă din ms. definitiv.

Juliette Adam (1836—1930), pseudonim literar al Julietei Lamber (fondatoare și directoare a publicației *La nouvelle revue*, 1879), intră în raza vizuală a lui Macedonski în faza cînd depune eforturi publicistice pariziene, ca răspuns la ostracizarea din țară. Traducerea în *Magazinul literar* (I, 1, 1 februarie 1888), după *Le moniteur de la mode*, a unei notițe despre Juliette Adam, pare să se fi făcut la inspirația sa, căci la scurt interval, Macedonski publică în *La nouvelle revue*, *Sur la nuit de ma naissance* (cf. nota la *Noaptea de martie*, în ediția de față, vol. II, 287—291). Legătura literară continuă, și la 11 martie 1898, Juliette Adam cere, în stil măgulitor, versuri inedite poetului (*Dosarul unei vieți*, *Literatorul*, XXIV, nr. 2, 1904, p. 25). Un articol despre această literată: *Juliette Adam intime* de Alexandre de Linche, în *La vie politique et littéraire*, IV, 19, octombrie 1936 (foaia este scoasă în colaborare cu Pavel Al. Macedonski).

(p. 99) MOISE

Publicată în *Revista literară*, VII, 1, 10 ianuarie 1886, p. 17. Republicată în *Excelsior*, 1895, p. 127—128.

Reprodusă din *Opere*, I, *Poezii*, ed. Tudor Vianu, p. 100, care urmează ms. definitiv (p. 418), nouă inaccesibil. Textul din ms. 39/1964,

www.dacoromanica.ro

caietul II, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, evident o copie după acesta, prezintă deosebiri neînsemnate. Aici poezia este dedicată: „Lui M. Dragomirescu".

Variante

1 Cînd scăzu al său prestigiu, răzvrătiţi cînd fură toţi *(ms. definitiv, Excelsior, 1895:* Cînd prestigiul său cel mare şi-l vazu scăzînd cînd toţi *(Revista literară, 1886); 3* Biblic vers pe buze moarte, zeu semeţ sub tîmple-nguste: *(ms. definitiv)*: Biblic vers pe veştezi buze, geniu sub tîmple-nguste *(Revista literară, 1886)*: Biblic vers pe buze veştezi, zeu semeţ sub tîmple-nguste (*Excelsior, 1895*); *5* Preanţeleptul, de trei zile, în extazul lui de sfînt *(ms. definitiv):* Soarele mergea zădarnic către-apus,—bărbatul sfînt *(Revista literară, 1886)*: Înţeleptul de trei zile în extazul său de sînt *(Excelsior, 1895); 12* Cît din toată grozăvia numai oase zac pe maluri? *(ms. definitiv):* oasele egipţiene nu albesc şi azi pe maluri? *(republicările anterioare)*; *16* Nu ne-ai dat îndestularea cînd ne-ai dat cereasca mană? *(ms. definitiv):* Nu hrăneşi tu tot poporul cu dumnezeiască mană? *(Revista literară, 1886):* Nu hrăneşi tot tu poporul cu a cerurilor mană? *(Excelsior, 1895); 17* „Scoală — ceasul de răstriste nu mai este"... Dar, tăcut *(ms. definitiv):* „Moise, nu mai eşti tu Moise? Scoală-te!"... Atunci tăcut *(Revista literară,* 1886): „Depărtează, orice gînduri, te ridică".—Dar tăcut *(Excelsior,* 1895).

Macedonski face cunoştinţa criticului Mihail Dragomirescu, în 1908, probabil prin intermediul discipolului său Al. T. Stamatiad, colaborator şi la *Convorbiri critice*. În acest cerc poetul are admiratori care decid pe Mihail Dragomirescu să acorde atenţie producţiei sale *(De la misticism la raţionalism*, Buc., 1924, p. 392—393). Drept rezultat, *Noaptea de decemvrie* este găsită „o capodoperă a poeziei lirice româneşti" *(Convorbiri critice*, IV, 12, 25 dec. 1910, p. 820—822) şi inclusă în manualul de clasa a VIII-a.

Dar şi pînă atunci Macedonski întreţine cu Mihail Dragomirescu relaţii cordiale. Îl invită să joace şah (Corespondenţă M. Dragomirescu, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, S $\frac{42(4)}{VII}$, scrisoare inedită din 1908), îi oferă spre editare, în biblioteca „Socec", un volum de *Nopţi* (S $\frac{43(3)}{XXX}$, scrisoare din 26 oct. 1908, către acelaşi), îi mulţumeşte pentru „interesul ce văd că-mi arătaţi cu orice ocaziune" (S $\frac{42(5)}{VII}$, scrisoare din 31 dec. 1908). Va apela mai tîrziu la critic cu intervenţii (Bibl. centr. de stat, ms. 425) etc. O preţuire şi în

www.dacoromanica.ro

Critica noastră literară, în *Universul literar*, XXXII, 26, 26 iunie 1916, p. 93.

Aşa cum arată şi Ch. Drouhet, *(Influenţa franceză în poezia lui Macedonski, I, Macedonski şi romanticii francezi*, Buc., 1940, p. 22), raportarea la *Moïse* de Alfred de Vigny se impune. Însă de nicăieri nu rezultă că poezia lui Macedonski, fie cea română, fie cea franceză cu acelaşi titlu *(Le beau Danube bleu*, I, 19, 11 juin 1905), ar fi fost „zămislită de cetirea poemului cu acelaşi nume al lui A. de Vigny". Imaginea „geniului" solitar este tipică întregii poezii romantice macedonskiene. Cît priveşte apostrofarea directă a profetului de către popor, ea nu este nici în litera, nici în spiritul lui Vigny. Aici, credincioşii „tremblent tous", în timp ce la Macedonski ei dovedesc îndrăzneală, predispuşi spre incriminare.

(p. 100) BĂTRÎNA STÎNCĂ

Publicată în *Literatorul*, XI, 2, august 1890, p. 28, cu subtitlul: „Poezie simbolistă-instrumentalistă", „D-lui Ştefan R. Veron, autorul dedică". Republicată în: *Excelsior*, 1895, p. 129 fără subtitlu cu dedicaţia: „D-lui I.C. Petrescu".

Textul definitiv în ms. autograf 3.411, f. 61 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, fără titlu, cu dedicaţia ştearsă.

Reprodusă din ms. definitiv.

Variante

1. Bătrîna stîncă uriaşă e neclintită de pe loc *(ms. 3.411, Excelsior, 1895):* Bătrîna stîncă e pleşuvă dar uriaşă, — ţine loc *(Literatorul, 1890)*.

Lui Ştefan C. Veron, „mare proprietar din Brăila", Macedonski dedică şi poezia *Paris-Cauchemar*, din *Bronzes* (1897). Este preşedintele Societăţii oamenilor de litere şi donator al *Literatorului*, cu nu mai puţin de 400 lei *(Noutăţi literare, Literatorul*, 2, august 1890, p. 32).

Asupra poeziei „simbolist-instrumentaliste", cf. nota la *În arcane de pădure*, în ediţia de faţă, vol. II, p. 328—330.

(p. 101) COMORI DE AUR

Publicată în *Literatorul*, VII, 1, 1886, p. 53. Republicată în *Excelsior*, 1895.

www.dacoromanica.ro

Textul definitiv în ms. autograf 3.411, f. 8 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România.

Reprodusă din ms. definitiv.

(p. 102) EPIGRAF

Publicată în *Literatorul*, IV, 10, octombrie 1883, p. 617—618. Republicată în *Lumina*, I, 43, 29, 30 mai 1894; *Țara*, III, 547, 25 martie 1895, datat: „1885"; *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895, datat: „1883"; *Excelsior*, 1895, p. 131, aceeași dată; *Excelsior*, 1897, p. 121, aceeași dată; *Cartea nestematelor*, 1923, p. 88, sub titlul *Sic nos non vobis mellificatis*. Dedicat: „Lui Gala Galaction". Același titlu, în ms. 9.186/130, Muzeul literaturii române.

Reprodusă din *Excelsior*, 1897.

Tînăr debutant, Gala Galaction se apropie de Macedonski și de cenaclul său în perioada *Ligii ortodoxe* și a „afacerii" Ghenadie, cînd își dă adeziunea printr-un articol despre maestru în *Zig-Zag*, 10 ianuarie 1896, reprodus în *Liga* (I, 4, 10 noiembrie 1896). Este alături de Macedonski și mai tîrziu, cu prilejul primirii în țară a lui Joséphin Péladan *(La răspîntie de veacuri*, Buc., Cultura națională, I, p. 28, 59). Tot ce Gala Galaction va scrie despre Macedonski *(Revista Fundațiilor*, IX, 9, 1 septembrie 1942, p. 511—512; *Mărturisire literară*, în *Torța*, I, 9, 4 martie 1945, alte articole, în culegerea *Oameni și gînduri din veacul meu*, Buc., E.S.P.L.A., 1955, p. 95—102), exprimă apropiere sufletească și deplină înțelegere a „cazului" poetului.

Cu puțin timp înainte de moartea lui Macedonski, Gala Galaction publică în *Cuvîntul liber* (I, 32, 11 aprilie 1920, p. 6—8) un frumos articol, care va servi ulterior ca prefață la ediția *Cartea nestematelor* (București, V.R., 1923, p. 5—9), din care extragem:

„Macedonski a fost ziarist, pamfletar, diletant politic, director de ziare și de reviste, șef de școală literară și mai presus de toate un pasionat amant al poeziei. Omul acesta a fost rudă, amic și uneori aliat politic cu cîțiva din conducătorii statului român. Fiu de general, intrat, prin căsătorie, într-o casă de boieri români, aparținînd oligarhiei atotputernice, Macedonski, știind sau neștiind, a făcut tot ce i-a stat în putință ca să se strice cu clasa lui și cu egalii lui și să dea buzna printre noi, pe maidanul vast al boemei și al proletariatului intelectual...

Alexandru Macedonski a stat impermeabil sub ploile de aur și de favoruri cari bîntuiau pe atunci și cari au pătruns, pînă la oase, pe

www.dacoromanica.ro

atîţi şi atîţi amici şi camarazi. El n-a putut să prăsească, în casa lui, nici o para. Socotesc că în privinţa aceasta Macedonski n-a avut pereche decît în marele său protivnic Eminescu. Mai nepractic, mai cheltuitor şi mai pornit pe împărţeală cu prietenii decît Alexandru Macedonski n-am cunoscut vreun altul printre intelectualii noştri.

A jertfit totul ideei şi atitudinei. Macedonski — după Eminescu — a fost temperamentul cel mai veritabil poetic pe care ni-l putem închipui...

Fireşte, în lumea noastră românească, în zilele bacanalei burghezeşti, este o năzdrăvănie care încheagă inima de admiraţie. Cum s-a putut una ca aceasta?... etc."

La rîndul său, Macedonski încurajează debutul admiratorului său, încadrîndu-l *Între constelaţii şi pleiade*, încă din 1912 (*Rampa*, I, 277, 22 septembrie).

Este foarte probabil că Macedonski a extras titlul *Sic vos non vobis mellificatis* din titlul şi cuprinsul unui articol *Sic vos non vobis (traducere)* de Stelian Groza, (*Literatorul*, II, 4, 15 aprilie 1881, p. 708—709).

Sic vos non vobis este emistihul unui vers (*Sic vos non vobis mellificatis, apes)* din *Appendix Vergiliana*, *Inscriptiones*, 2 (Maurice Rat, *Anthologie des poètes latins*, Paris, Garnier, vol. I, p. 460). Informaţie I. Fischer.

(p. 103) OSPĂŢUL DIN PENTAUR

Publicată în *Revista literară*, VII, 3 martie 1886, p. 177—179. Deasupra titlului, un clişeu reprezentînd o hieroglifă. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895, p. 130—134, datată: „1885", dedicată: „D-lui Gr. N. Manu"; *Excelsior*, 1895, p. 132 —136, aceeaşi dată şi dedicaţie; *Excelsior*, 1897, p. 122 — 126, aceeaşi dată şi dedicaţie.

Reprodusă din *Opere*, I, *Poezii*, ed. Tudor Vianu, p. 103 — 106, care urmează ms. definitiv (p. 419), nouă inaccesibil.

Variante

5—9 Pe sfinţenia tihnită stîlpi de umbră priveghiază/ Pe cînd flacări parcă urcă din nesipu-n zare-ntins; /Uşi de bronz întredeschise pe-adîncimi ce-nfricoşează /Întunericu-l frămîntă cu *năluci* de aur stins/ Sfinxi pe socluri de-alabastru aşezaţi pe două rînduri (*ms. definitiv)*: Zece stîlpi purtînd în mijloc zece chipuri colosale/ Încadrate cu naframe sub faţadă predomnesc/ Uşile de bronz deschise pe-adîncimea unei sale/ Lasă-n colţuri să pătrundă raze ce le-ngălbe-

www.dacoromanica.ro

nesc/Patruzeci de sfinxi pe socluri se întind pe două rînduri *(Revista literară, 1886):* Zece stîlpi ce poartă-n mijloc zece chipuri colosale/ Încadrate cu naframe, sub faţadă predomnesc /Uşi de bronz întredeschise pe-adîncimea unei sale/ Lasă-n colţuri să pătrundă raze ce le-ngălbenesc. / Sfinxi pe socluri de-alabastru se întind pe două rînduri *(Biblioteca română, 1895, Excelsior, 1895, 1897); 24* Şi înalţă vase de-aur înflorite cu argint *(ms. definitiv):* Şi-n mîini vase de agată, cornalină şi argint *(toate republicările anterioare); 27* Floarea tainică de lotus întristat se vestejeşte *(ms. definitiv):* Lotusul cu floare-albastră lîncezind se ofileşte *(Revista literară, 1886):* Floarea magică de lotus întristat se vestejeşte *(Biblioteca română, 1895, Excelsior, 1895, 1897); 47* Epopeea strălucită curge falnică şi clară *(ms. definitiv):* Renumita epopee curge ademenitoare *(Revista literară, 1886):* Renumita epopee curge limpede şi clară *(Biblioteca română, 1895, Excelsior, 1895, 1897); 48* Întrecîndu-se-n căldură cu privirile ce-i ard *(ms. definitiv):* Ca şi flăcările sînte ce-n privirile lui ard *(toate republicările anterioare); 71—72* Iar un fulger cît de aprig îndrumat de nalte pravili/ Între nori cînd izbucneşte nu e-atît de-asurzitor *(ms. definitiv):* Trăsnetul, vîrtej de flacări cîrmuit de nalte pravili / Cînd din ceruri se surupă nu e mai asurzitor *(Revista literară, 1886):* Nici un fulgere cît de aprig îndrumat de nalte pravili / Cînd din ceruri se surupă nu e mai asurzitor *(Biblioteca română, 1895, Excelsior, 1895, 1897).*

În *Revista literară, Ospăţul lui Pentaur* este publicat împreună cu o imagine-ieroglifă, cartuş, şi cu o gravură reprezentînd „Sala hipostilă a unui templu". Tot aici (VII, 3, martie 1886, p.180-182), Macedonski dă în continuare şi următorul:

Comentariu general:

În mijlocul desträmării ce domneşte în literatura ţării, autorul e dator să mărturisească că severitatea ce-şi impune cu raport la formă, la limbă şi la fond, ar fi un nonsens dacă dînsul ar putea să facă altfel. Din nenorocire pentru reputaţiunea sa, el împărtăşeşte vederile marelui poet englez Pope[1], şi această comunitate de vederi nu se afirmă în nici o altă operă a sa mai mult decît în cea de faţă. *Ospăţul lui Pentaur* este pentru dînsul punctul culminant al evoluţiunii li-

[1] De reţinut este faptul că în *Literatorul* (I, 18, 1 iunie 1880, p. 273—274), B. Florescu dă, în traducere, un fragment din *Essay on criticism, Încercare asupra criticii, cîntul al doilea,* în cadrul unei serii de articole despre „armonia imitativă". Nu vedem altă legătură între introducerea lui Macedonski şi ideile criticului englez decît revendicarea de la principiul că poezia se naşte din „studiu", nu din „întîmplare" *(Essay on criticism,* ed. Alfred S. West, Cambridge University Press, 1917, p. 72):

„True ease in writing comes from art, not chance."

Ospăţul lui Pentaur ar fi deci o demonstraţie de „artă", de compunere pe bază de studiu, de documentare, cum se şi dovedeşte.

www.dacoromanica.ro

terare ce a întreprins pe tărîmul «Poeziei sociale». Aceste lămuriri le datoram de mult unui număr însemnat de cititori care m-au urmărit de la 1870 pînă astăzi. Rămîne astfel stabilit o dată pentru totdeauna că «Poezia socială» se deosebește de vechile curente tocmai prin faptul că dînsa tinde să îmbrățișeze *totalitatea* simțirilor și cugetărilor. Înălțimea maiestoasă a clasicismului de pe care vorbește Pentaur, acel Homer al Egiptului de acum 3 300 de ani, nu este, prin urmare, decît consecința logică a sistemului cu al cărui ajutor poezia română e menită să se ridice virilă din leagănul în care copilărește alături cu d. Alecsandri și în auzul cîntecelor năbădăioase ale cîtorva *Don Chișoți* moderni ce încalecă pe cai năzdrăvani și găsesc pe ici-colo cîte un *Sanceo-Pancea* să-i admire.

Amănunte:

Pentaur, în hieroglife *Pen-ta-ur*, a trăit, după Champollion, Ebers și alți egiptologi, cu 1 400 ani înainte de Cristos, în vremea lui Ramses, altfel zis Ramses II și Ramesu care nu este decît Sesostris al grecilor. În adevăr, egiptienii numeau adesea pe acest rege Rameses-Meiamum, iar prin scurtare același nume lua și formele: *Ses*, *Sesu*, *Ses-Meiamun*, *Sesesu*, *Ra-Sesesu*. În unele papiruse se mai găsește forma *Sesoosis*, de unde *Sesoostris* sau *Sesostris*. (A vedea colecția publicată de Muzeul Marei Britanii.)

Hipostilă, sub stil, mai prejos de un stil arhitectural determinat prin reguli.[1]

Calasirise: «Tinerii poartă tunice de in cu ciucuri împrejurul pulpelor, numiți *calasiris*, și pe deasupra acestor tunice, mantale de lînă albă» (Herodot, *Cartea II*, LXXXI).

În privința descripțiunii templului și a exactității ei, a se vedea L'Egypte il y a 3.300 ans de Ferd. de Lanoye, volum ilustrat cu 39 gravuri (Paris, Hachette et C-ie, 1872).

Deslușire la versul:

«Dintr-o singură fereastră cade-o ploaie luminoasă»

În mai toate templurile, lumina venea pe sus și se concentra în mijlocul sălii, sau pe statuele unora dintre zei. Fontenelle spune, după Ruffin, că egipțienii erau atît de meșteri în arhitectură încît preoții de la Serapis izbutiseră ca la un moment al zilei o rază a soarelui să pătrundă în templu și să cadă pe buzele unui idol.

[1] De fapt, „hipostilă" înseamnă o sală al cărei tavan este sprijinit pe coloane.

www.dacoromanica.ro

Deslușire la versul:

«Zeul Month îi dă iuțeală și Baal a lui putere»

Amîndoi zeii sînt citați chiar de Pentaur în fragmentele epice ce se află în hieroglife pe zidurile de la Karnac și papirusul Sallier. După interpretarea lui Ebers în loc de *Month*, ar fi *Muth*. Noi însă ne mulțumim cu a lui Champollion, deși *Muth* însemnează în nemțește *curaj*.

Șeta sau *Șetasar*, sau *Keta* și *Ketasar*, era capul unui popor numit de egiptologii francezi *Chétas*, iar de cei germani *Khetas*.

Deslușire la versul:

«Imitați dupe natură pești din cărnuri delicate»

Preoții egiptieni erau opriți de a mînca pește (Herodot, *Cartea II*, XXXVII).

La versul:

«Sub Ateș căzut în cursă, maiestatea-sa se luptă»

Maiestatea-sa este chiar în fragmentele epice rămase de la Pentaur, cît despre *Ateș*, în franțuzește *Atesch*, iar după Ebers, *Adesch*, acest nume este al unui oraș sub ale cărui ziduri s-a dat renumita bătălie în care Ramses era să-și piardă viața. Ateș, în poema lui Pentaur, se află situat pe fluviul *Aranta;* după moderni, orașul în chestiune își avea poziția geografică între Oronte și Taurus.

La versul:

«Către oaspetele tînăr mai frumos ca zeul Rà»

Rà însemnează soarele și ia și formele *Ph-Ra*, *Re*, *Ri*, *La*, *El*. (A se vedea opul lui F. de Lanoye, citat deja pag. 80.)

La versul:

«Călărimea nesupusă uriașei zăticniri»

Cavaleria egipteană se osibea de cea modernă întru aceasta că era întocmită din escadroane de care războinici, precum rezultă din diferitele inscripțiuni și zugrăveli murale de la Ipsambul.

În sfîrșit la versul:

«Șetasar, Șirap, Pataza pe costișe păduratici»

Nici unul din aceste nume nu sînt născocite. Pentaur, ajutat de Champollion, le-a făcut să sară peste 3.300 de ani și să ajungă pînă la noi, mulțumită papirusului Sallier. Iată cum se exprimă poetul în acest papirus:

«Regele își repezi carul, intră în mijlocul oastei mizerabilului Șeta: El se afla singur, nimeni altul cu el. Această năvală *maiestatea-sa* o săvîrși de față cu toată suita sa. El (Ramses) se pomeni astfel înconjurat de 2.500 de care repezi, conduse de războinicii cei mai viteji ai mizerabilului Șeta și ai numeroșilor săi aliați: Aradus, Masu, *Patasa*, Kașkaș, Oelon, Gazuatan, *Șirab*, Actar, Ateș și Raka» etc.

www.dacoromanica.ro

Despre armata egipteană sub Ramses:

Diodor, în cartea I, capitolul 54 o întocmeşte din 600.000 soldaţi pedeştri, 24.000 de călăreţi (mai bine zis conducători de care) şi 27.000 de care. Amănunţimi asupra organizaţiunii militare a Egiptului se pot găsi în Herodot (Euterp., CLXIV) etc.

Despre data bătăliei de la Ateş:

Iată ce rezultă din hieroglifele de la Ipsambul şi de la Rameseum: «În al *cincelea an* al domniei-sale, în *a noua zi a lunii a unsprezecea* (Epihi), Ramses se afla în Asia cu armata sa şi mergea în contra triburilor revoltate ce se aflau sub comanda prinţului Şetasar. Regele se îndrepta spre sud de Ateş...» (urmează povestirea cursei în care a fost atras Ramses etc. Vd. E. de Rougé: *Memoriul campanielor lui Sesostris*, în *Revue contemporaine*, Paris, 1856, août).

Ovalul hieroglific din fruntea poeziei coprinde numele lui Ramses sub forma de *Şesu-Meiamun* şi este extras din *Athenaeum français*, 1856. A se vedea: *Les noms de Ramses II*".

Despre întinderea şi modul cum Macedonski pune la contribuţie izvoarele acestei poezii sînt de făcut cîteva observaţii. Este în primul rînd evident faptul că poetul şi-a scos cu precădere documentaţia din lucrarea citată a egiptologului F. de Lanoye. Textul francez nu ne-a fost accesibil, dar confruntarea „comentariului" cu traducerea engleză a studiului amintit: *Ramses the Great or Egypt 3.300 Years ago, translated from the french...*, New York, 1872, poate duce la concluzii la fel de sigure.

Aici, mai întîi, Macedonski putea găsi în traducere un lung extras din papirusul Sallier III, care conţine „poemul" lui Pentaur (p. 136-137), cu toate momentele campaniei lui Ramses al II-lea, inclusiv scenele culminante evocate de Macedonski: căderea în cursă, înconjurarea armatei, asaltul şi victoria finală. O informaţie despre persoana lui Pentaur, dat ca „scriitor la curtea acestui faraon", la p. 130. Tot aici trimiterea la traducerea papirusului Sallier, operă unanim citată a orientalistului E. de Rougé, de G. Maspero între alţii: *Histoire ancienne des peuples de l'Orient* (5-e éd., Paris, Hachette, 1893, p. 223, nota): *Le Poème de Pentaour;* Cours de 1868-1869, résumé par M. Robiou, *La revue contemporaine*, 1870. Datele despre zeii Ra şi Month sînt scoase, la fel, din Lanoye (p. 78, 137). Citatul din Herodot, idem

www.dacoromanica.ro

p. 265). Despre geografia regiunii, Oronte-Aranta (p. 134), despre armata lui Ramses al II-lea (p. 262), acelaşi izvor, urmat cu fidelitate. Cele două fragmente din poema lui Pentaur, citate de Macedonski, au la bază tot pe Lanoye (p. 134, 137). În sfîrşit, tot o trimitere din Lanoye (p. 254) îndreaptă pe Macedonski şi spre studiul lui E. de Rougé despre numele lui Ramses. Dacă avem în vedere şi bogata ilustraţie a cărţii, putem trage concluzia certă că Lanoye a oferit poetului documentaţia de bază.

Se poate presupune cu toate acestea că Macedonski a avut o informaţie ceva mai largă. Egiptologul german Georg Ebers nu este citat de Lanoye, şi totuşi, Macedonski îl aminteşte. I-a cunoscut în vreun fel oarecare opera în cauză, în speţă romanul arheologic *Uarda*, *roman aus dem alten Aegypten* (citit de noi în ediţia: Vierte unveränderte Auflage, Stuttgart und Leipzig, 1878)? S-ar zice că da, deoarece între scenariul lui Macedonski şi această operă există o analogie izbitoare. La Ebers, Pentaur, prezentat ca preot şi poet, scrie poema victoriei la inspiraţia marelui preot pe care o recită la ospăţul festiv (vol. III, p. 126—140, 164 — 166). El joacă deci acelaşi rol de „bard" ca şi la Macedonski. Fireşte că şi Ebers dă în traducere textul poemei, citînd pe acelaşi E. de Rougé (vol. III, p. 108).

În sfîrşit, Maspero, de presupus a figura şi el printre „egiptologi", citat de poet şi cu alt prilej (ms. inedit, *Curtea-de-Argeş*, Muzeul literaturii române, ms. 5.083, p. 107—108), este invocat de Macedonski ca autoritate în polemica din jurul lui *Saul* (*„Saul" opiniunea presei*, *răspuns la obiecţiuni*, în *Literatorul*, 7, decembrie 1893). Dar acesta studiase campaniile lui Ramses al II-lea, inclusiv episodul „Khiti" evocat în „poema" lui Pentaur *(op. cit.*, p. 220—222). Cît priveşte stilul pur parnasian al reconstituirii arheologice, Macedonski putea întîlni sugestii la Théophile Gautier (poate chiar în *Le roman de la momie)*, la Hérédia şi Leconte de Lisle, poeţi bine cunoscuţi. Raportarea directă la romanul *Salammbô* de Flaubert ni se pare însă mai puţin probabilă (I. Haşeganu, *La France dans l'oeuvre des écrivains roumains contemporains de langue française*, Paris, Les Belles Lettres, 1940, p. 155).

Aceasta era, în linii mari, studiul „problemei Pentaur" la data cînd Macedonski îşi compune poezia, în care urmează informaţia, tradiţia şi ficţiunea epocii. Azi, orientalistica modernă vine cu o viziune mai puţin poetică, dar mai exactă, despre datele în discuţie. Se admite unanim că lupta de la Qadech reprezintă un episod fabulos din războaiele purtate de Ramses al II-lea cu hitiţii, dar că Pentaur nu este autorul povestirii — fixată epigrafic pe mai multe temple construite sub domnia acestui faraon — ci numai un scrib care a copiat un exemplar

www.dacoromanica.ro

29702

CĂRȚILE ALBE

FLORI SACRE

POEZII

DE

ALEXANDRU MACEDONSKI

BUCUREȘTI
«MINERVA». — Institut de Arte Grafice și Editură. — B-dul Academiei, 8 — Str. Edgard Quinet, 4
1912

29702

PREȚUL 1,75.

Flori sacre, 1912, coperta.

www.dacoromanica.ro

hieratic al respectivei naraţiuni (Ch. Kuentz, *La bataille de Qadech, Les textes*, „*Poème de Pentaur*“ *et* „*Bulletin de Qadech*“, Le Caire, 1928, I, p. II—III). Identificarea autorului „poemei“ cu Pentaur este deci arbitrară (Max Pieper, *Die ägyptische Literatur*, Academische Verlags Gesellschaft, 1928, p. 74—76, *Das Epos von der Chetaschlacht*). Largi extrase, în traducere, din poemă, care conţine şi momentele finale existente la Macedonski (înaintarea imprudentă a lui Ramses, derutat de false informaţii, căderea în cursa întinsă de hitiţi, rezistenţa sa eroică pînă la sosirea ajutoarelor), la Sergio Donadoni *(Storia della letteratura egiziana antica*, sec. ed., Milano, Nuova Academia Editrice, 1959, p. 258—266).

O notiţă despre personajul căreia poema îi este dedicată, Gr. N. Manu, semnează Macedonski, cu iniţiale, în *Literatorul*, XX, 7, 10 mai 1899.

(p. 106) NERON

Publicată în *Literatorul*, III, 11—12, 1882, p. 641—642, cu subtitlul: „Portret“. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895, fără subtitlu; *Excelsior*, 1895, p. 137—138, fără subtitlu; *Excelsior*, 1897, p. 127-128, fără subtitlu.

Textul definitiv în ms. autograf 3.407, f. 48 r. — 49 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, fără subtitlu.

Reprodusă din ms. definitiv.

Imaginea împăratului Neron, „geniu“ nebun, fastuos, rafinat, prezidînd mari orgii, a excitat prelung imaginaţia romanticilor. V. Hugo deschide seria cu *Un chant de fête de Néron (Odes et ballades*, l. IV, XV), continuat cu marele tumult din scrierile de tinereţe ale lui Flaubert. Ecouri favorabile şi în *Corespondenţă:* „Aussi, j'admire Néron: c'est l'homme culminant du monde antique!“ (Paris, Charpentier, I, p.72). La postromantici, pînă la simbolişti, Neron devine efigia spleenului magnific, antic, avid de voluptăţi totale. Jean Lorrain îl trece printre *Les buveurs d'âmes* (1893) (cf. Mario Praz, *La carne, la morte e il diavolo nella letteratura romantica*, Milano-Roma, La Cultura, 1930, p. 350). Pentru Albert Aurier, el este *Le subtil empereur*, şi Macedonski are afinităţi mai ales cu acest gen de portret (citäm după Rémy de Gourmont, *Le II-e livre des masques*, Paris, Mercure de France, 9-e éd., p.245):

„En l'or constellé des barbares dalmatiques,
La peau fardée et les cheveux teints d'incarnat,

www.dacoromanica.ro

Le trône, contempteur des nudités attiques
Dans la peau royale où mon rêve s'incarna...

Je regarde en raillant agoniser l'empire
Dans les rires du cirque et les cris de jockeys
Et cet écroulement formidable m'inspire
Des vers subtils fleuris de vocables coquets!"

Imaginea lui Neron revine, ca o obsesie, şi în *Sur la nuit de ma naissance*, *Bronzes* (1897), p. 229, cf. nota la *Noaptea de martie*, în ediţia de faţă, vol. II, p. 287—291.

Fireşte că tema va fi cultivată şi în cenaclu: *Neron* de Al. Petroff (N. Davidescu, *Din poezia noastră parnasiană*, Buc., F. R., 1943, p. 116).

(p. 108) ZI DE IARNĂ

Publicată în *Literatorul*, IV, 9, septembrie 1883, p. 536—537. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895, p. 139—141, dedicată: „Doctorului Goilav"; *Excelsior*, 1895, p. 141—143, aceeaşi dedicaţie; *Excelsior*, 1897, p. 131—133, aceeaşi dedicaţie.

Textul definitiv în ms. autograf 3.407, f. 44 r.—47 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, fără dedicaţie.

Reprodusă din ms. definitiv.

Pe un exemplar din *Excelsior*, 1895, în posesia noastră, Macedonski a scris următoarea dedicaţie:

„Slab tribut de recunoştinţă eminentului doctor Goilav, omului de inimă, plin de dezinteresare şi de zel în ştiinţă, A. Macedonski, 1895, apr. 10."

Ca şi *Noaptea de ianuarie* (v. nota în ediţia de faţă, vol. II, p. 306—309), poezia *Zi de iarnă* este revelatoare pentru poziţia lui Macedonski faţă de burghezie, denunţată de astă dată mai ales în ipostaza „parvenirii", a „boieriii".

(p. 110) ÎNJURAŢI-MĂ, PRIETENI...

Publicată în *Literatorul*, III, 7, iulie 1882, p. 433. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895; *Excelsior*, 1895, p. 146; *Excelsior*, 1897, p. 136.

Textul definitiv în ms. autograf 3.407, f. 38 r.—39 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România.

Reprodusă din ms. definitiv.

www.dacoromanica.ro

Publicată în *Literatorul*, III, 7, iulie 1882, p. 388—389, cu titlul *Suflare lirică*, dedicată „Lui G. Baronzi", datată: „București, 1882, august 12". Republicată cu titlul *Avînt* în *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895, p. 145—146; *Excelsior*, 1895, p. 147—150; *Excelsior*, 1897, p. 137—140, fără dedicație.

Textul definitiv în ms. autograf 3.411, f. 21 r.-24 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, cu titlul *Avînt*, dedicată: „Lui G. Baronzi".

Reprodusă din ms. definitiv.

Variante

9 Așa-n răstrîștea vieței, poetul, și el tace *(ms. definitiv):* Asemeni cîteodată, poetul, și el tace *(toate republicările anterioare); 14* Avîntul și-l legase de-al vasului înot *(ms. definitiv):* Privește orizonul pe punte aromind *(toate republicările anterioare); 16* Și mută se întinde oglindă peste tot *(ms. definitiv):* Și valurile mute oglindă se întind *(toate republicările anterioare); 30* Ca fulgere desprinse din foc dumnezeiesc *(ms. definitiv):* Ca fulgere pe creasta înaltului Liban *(toate republicările anterioare); 32* Și alte legi sădește în sufletu-omenesc *(ms. definitiv):* Și alte legi aduce la generul uman *(toate republicările anterioare); 34* Zîmbind, cînd să-l sfîșie cei răi se învrăjbesc *(ms. definitiv):* Cu fruntea-înfășurată în văl dumnezeiesc *(Literatorul, 1882):* Cu fruntea strălucită de foc dumnezeiesc *(Biblioteca română, 1895, Excelsior, 1895, 1897); 44* În vecinica mișcare pe care-o-ndeplinesc *(ms. definitiv):* Vorbindu-le-ntr-o limbă ce alții nu vorbesc! *(Literatorul, 1882):* În evoluțiunea ce-n veci îndeplinesc *(Biblioteca română, 1895, Excelsior, 1895, 1897).*

În ms. 39/1964, caietul III, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, v. 42-49 sînt suprimate.

În *Excelsior*, 1895 și 1897, între v. 44—45, următoarea strofă suprimată din ms. definitiv:

Că moartea nu există în tot ce e făptură,
Divinul o pricepe stăpîn pe orice chei,
Materia inertă o știe creatură
Avînd a ei simțire, trăind de viața ei.

Prin ideile și spiritul său, *Avînt* reprezintă una din compunerile care exprimă cel mai bine concepția literară net romantică a lui Macedonski. Toate convingerile sale despre poezie, inspirație, poet, respectiv geniu, concentrate aici, sînt comune întregului romantism, viziune care este, în esență, și aceea a lui Eminescu. O exegeză amănunțită a operei lui

www.dacoromanica.ro

Macedonski dezvăluie, în această zonă, puncte substanţiale de contact. Notăm acum doar una, indicată chiar de text. Între poetul-geniu, aşa cum îl vede Macedonski, şi Luceafăr nu există, substanţial vorbind, nici o deosebire. La Macedonski:

„...el, care merge de-a drept la nemurire,
Adesea n-are-n viaţă nici pîine, nici noroc",

ceea ce cheamă în memorie pe Eminescu. Acesta lămurise simbolul Luceafărului în termeni cvasi identici:

„Dacă geniul nu cunoaşte nici moarte şi numele lui scapă de simpla uitare, pe de altă parte însă, pe pămînt, nu e capabil a ferici pe cineva, nici capabil de a fi fericit. El n-are moarte, dar n-are nici noroc" (M. Eminescu, *Opere alese*, I, ediţie îngrijită şi prefaţată de Perpessicius, Buc., E.P.L., 1964, p. 364).

Particularizarea concepţiei apare în altă parte. Macedonski formula în aceeaşi perioadă idei proprii despre „poemă", înţeleasă ca expresie a întregii umanităţi morale. Sufletul uman străbate toate contrastele, încearcă toate sentimentele: „supărare, suferinţi, lăcrimi, disperări, dezgusturi... ironie, amor, înţelepciune, nebunie" *(Despre poemă*, în *Literatorul*, II, 1, 15 ianuarie 1881) şi o „poemă" trebuie să le cuprindă pe toate. Înţelegem acum de ce:

„Lirismul şi satira se joacă pe-a lui frunte".

Sînt două momente fundamentale, prezente simultan în „inima omului", pe care Macedonski, prin temperament, le trăieşte cu cea mai mare putere, pînă acolo încît le ridică la demnitatea unor principii de artă poetică. De altfel, toate indiciile arată că poetul recunoştea aceleaşi contraste, însoţite de elogii, şi la marii poeţi romantici care au jucat un rol fundamental în formaţia sa literară: Byron şi Musset. Despre primul scria că poezia sa este „amestec de ironie şi lirism" (Aristarh, *Byron*, în *Lumina*, I, 1, 5 aprilie 1894). Despre al doilea observă „uşurinţa cu care trece de la serios la glumeţ, de la disperare la satira cea mai muşcătoare" (Aristarh, *Alfred de Musset*, în *Lumina*, I, 5, 9 aprilie 1894).

G.A. Baronzi (1828-1896), traducător şi prelucrător de romane, poligraf activ în toate genurile (versuri, proză, teatru), este reţinut de istoria literară pentru ale sale *Legende şi balade* (1876) şi mai ales datorită romanelor *Misterele Bucureştilor* (1862—1864) şi *Muncitorii statului* (f.a.) etc., activitate în care joacă un rol de „pionier" (cf. *Pionierii romanului românesc*, Antologie, text stabilit, note şi prefaţă de Şt. Cazimir, Buc., E. P. L., 1962; Teodor Vîrgolici, *Începuturile romanului românesc*, Buc., E. P. L., 1963, p. 104—106).

www.dacoromanica.ro

(p. 113) PE LACUL DE GARDA

Publicată în *Literatorul*, III, 6, iunie 1882, p. 372, cu subtitlul: „inedită, 11 şi 10 silabe", datată: „Riva, 1870". Republicată în *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895, p. 149-150, cu subtitlul: „11 şi 10 silabe"; *Excelsior*, 1895, p. 151—152, acelaşi subtitlu; *Excelsior*, 1897, p. 141—142, acelaşi subtitlu; *Revista modernă*, I, 1, 20 iulie 1897, p. 4-5, acelaşi subtitlu.

Textul definitiv în ms. autograf 3.411, f. 10 r.—11 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România.

Reprodusă din ms. definitiv.

Macedonski vizitează localitatea Riva, situată pe ţărmul de nord a lacului Garda, cu prilejul primei sale călătorii în Italia, în primăvara şi vara anului 1870. Venea din Viena, şi escala sa la Riva îi lasă amintiri puternice. Locuinţa avea ferestre cu glastre înflorite, deschise pitoresc spre lac, „adevărată minune închisă de o parte între stînci calcinate, iar de alta, între păduri de măslini şi portocali" (Al. Macedonski, *Vilegiatura*, în *Lumina*, I, 77, 9 iunie 1894). Cu prilejul acestei călătorii, compune şi alte versuri româneşti şi franceze, inedite, *Adieu* (ms. 3.217, f. 28 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România).

(p. 114) DIN CE ÎN CE...

Publicată în *Literatorul*, IV, 8, august 1883, p. 463—464, cu titlul *Alea jacta est*. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895, cu titlul: *Din ce în ce...*; *Excelsior*, 1895, p. 153—154, cu acelaşi titlu; *Excelsior*, 1897, p. 143-144, cu acelaşi titlu.

Reprodusă din *Excelsior*, 1897, cu păstrarea împărţirii simetrice în strofe, care între v. 19 şi 20 este suprimată, desigur dintr-o eroare de tipar.

La republicare, în *Biblioteca română*, 1895, şi *Excelsior*, 1895 şi 1897, Macedonski modifică titlul şi elimină primele trei strofe ale poeziei:

Dorinţe îndrăzneţe
Din visuri de juneţe
Ce mintea-mi conţinu
Din voi mai este vruna
Cînd soarta-ntotdauna
La toate zise nu?

Şi totul cînd m-apasă
Ce drept mi se mai lasă
Afară de-a muri,...

www.dacoromanica.ro

O ţintă, o dorinţă
Să caut cu credinţă
Din nou a-mi făuri?

Nimic!... Orişice cale
Mi-e-nchisă, şi cu jale
În cugetu-mi privesc...
Speranţa mi-este stinsă
Ş-o negură întinsă
În locu-i întîlnesc!

(p. 116) VÎNT DE TOAMNĂ

Publicată în *Literatorul*, III, 7, iulie 1882, p. 435—436. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895, p. 153—154; *Excelsior*, 1895, p. 155—156; *Excelsior*, 1897, p. 145-146.

Textul definitiv în ms. autograf, 3.407, f. 36 r.—37 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România.

Reprodusă din ms. definitiv.

Variante

2 Pentru ce, nu ştiu nici eu *(ms. definitiv, Biblioteca română, 1895, Excelsior, 1895, 1897):* Făr-a şti de ce nici eu *(Literatorul, 1882); 4* Simt că viaţa mea e slabă? *(ms. definitiv, Biblioteca română, 1895, Excelsior, 1895, 1897):* Mă grăbeşte-o viaţă slabă? *(Literatorul, 1882); 6* Norii toţi cînd strălucesc *(ms. definitiv, Biblioteca română, 1895, Excelsior, 1895, 1897):* Printre norii ce roşesc *(Literatorul, 1882).*

(p. 117) TU CE EŞTI A NAŞTE

Publicată în *Literatorul*, IV, 11—12, noiembrie—decembrie 1883, p. 643—644, datată: „29 noiembrie 1883". Republicată în *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895, p. 155—156; *Excelsior*, 1895, p. 157—158; *Excelsior*, 1897, p. 147—148.

Reprodusă din *Opere*, I, *Poezii*, ed. Tudor Vianu, p. 113, care urmează ms. definitiv, dedicat: „Lui Alexis" (p. 425), nouă inaccesibil. Am avut în vedere şi copia din ms. 39/1964, caietul III, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, făcută după acest ms. definitiv.

Variante

2 Clipă dintr-o vieaţă plină de suspine *(ms. definitiv):* Rod al unei vieţe plină de suspine *(Literatorul, 1883):* Rod al vieţei mele plină de suspine *(Biblioteca română, 1895, Excelsior, 1895, 1897); 5* Ră-

www.dacoromanica.ro

mînînd ce fost-ai să nu-nveți să gemi *(ms. definitiv):* Din neantul negru ca să nu mă chemi *(toate republicările anterioare); 13-18 (spre deosebire de ms. definitiv), strofa a treia, în toate republicările din timpul vieții poetului, are următoarea formă:* Fără-a ști ce soartă vei avea în lume/ Îți transmit ființa și cu al meu nume: / Ești dator la alții să le treci și tu, / Fără-a ține seama de-are să-i sugrume / Traiul care-mi strînse gîtul cît putu, / Fără-a ști ce soartă vor avea în lume; *19* Viața e o mamă pentru mulți grozavă... *(ms. definitiv):* Viața este tristă; lupta ei, grozavă; *(Literatorul, 1883, Biblioteca română, 1895, Excelsior, 1895, 1897); 23* Umple-al nostru suflet cu-ndumnezeiri *(ms. definitiv):* Șterge orice lacrimi de nenorociri *(Literatorul, 1883, Biblioteca română, 1895, Excelsior, 1895, 1897).*

Lui Alexis, întîiul său fiu, Macedonski îi dedică și poezia *Excelsior* (cf. nota, în ediția de față, vol. II, p. 241). De fapt, Alexis Macedonski s-a născut la 21 aprilie 1885 (Extract din registrul actelor de naștere pe anul 1885, Muzeul literaturii române, ms. 9.200).

(p. 119) SE DUCE...

Publicată în *Literatorul*, IV, 9, septembrie 1883, p. 548. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895, p. 157—158; *Excelsior*, 1895, p. 159—160, *Excelsior*, 1897, p. 149-150.

Textul în ms. 3.411, f. 76 v. (ultimele două strofe, datate: „1883, septembrie") și definitiv, în ms. autograf 3.407, f. 34 r.—35 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România.

Reprodusă din ms. definitiv.

Variante

10 Se duc și lucruri vechi și noi *(ms. definitiv, Biblioteca română, 1895, Excelsior, 1895, 1897):* Tot călător pe drumuri noi *(Literatorul, 1883).*

(p. 120) CURTEA CU JURAȚI

Publicată în *Literatorul*, IV, 1, ianuarie 1883, p. 577—578, dedicată: „Amicului meu Nicolae Ținc". Republicată în *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895, p. 159—161, dedicată: „Lui N. Ținc"; *Excelsior*, 1895, p. 161—163, aceeași dedicație; *Excelsior*, 1897, p. 151-153, aceeași dedicație.

Reprodusă din *Excelsior*, 1897.

N. Ținc, poet, publicist, este unul din colaboratorii apropiați ai poetului din prima serie a *Literatorului*. Rămîne alături de Macedonski

www.dacoromanica.ro

şi după afacerea „epigramei", cînd se solidarizează chiar şi la pugilate (Alex. Obedenaru, *Bătălia din cafeneaua literară de la 1883*, în *Adevărul*, 15.277, din 24 octombrie 1933).

Poezie cu fond vădit autobiografic, *Curtea cu juraţi* evocă momente trăite de Macedonski cu prilejul procesului său de presă, în urma campaniei antimonarhice, judecat şi achitat la 7 iunie 1875.

(p. 122) STUFUL DE LILIAC

Publicată în *Literatorul*, IV, 6, iunie 1883, p. 324, cu indicaţia: „Geneva". Republicată în *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895, p. 162—163, fără indicaţie de loc; *Excelsior*, 1895, p. 164—165, fără indicaţie de loc; *Excelsior*, 1897, p. 154—155, fără indicaţie de loc.

Textul definitiv în ms. 3.407, f. 32 r.—33r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România.

Reprodusă din ms. definitiv.

Variante

6 Clădiri de nori fantastici ocoale dînd pe lac *(ms. definitiv):* Fantastici nori de aburi ocoale dînd pe lac *(toate republicările anterioare); 16* Uscat e liliacul şi nu mai suntem doi *(ms. definitiv):* Azi stuful este veşted şi nu mai suntem doi *(toate republicările anterioare).*

La Geneva Macedonski a locuit cu prilejul călătoriilor sale de tinereţe, în a doua jumătate a anului 1871, fapt care datează aproximativ şi poezia. Împreună cu *Pe lacul de Garda*, ea este cea mai veche din *Excelsior*.

(p. 123) ÎN ARCANE DE PĂDURE

Publicată în *Literatorul*, XI, 2 august 1890, p. 28, cu subtitlul: „Poezie simbolistă-instrumentalistă". Republicată în *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895, fără subtitlu; *Excelsior*, 1895, p. 66, datat „1890", fără subtitlu; *Excelsior*, 1897, p. 156, aceeaşi dată, fără subtitlu.

Textul definitiv în ms. autograf, 3.407, f. 28 r.—29 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, fără dată şi subtitlu.

Reprodusă din ms. definitiv.

www.dacoromanica.ro

În *Literatorul*, poezia este însoțită de următorul *Comentariu:*

„Aceste versuri, întîia cercare simbolistă în românește, mi-au fost inspirate de citirea unei poezii franceze a d-lui Lemoyne. Ele nu sunt nici traducerea, nici imitarea ei: se află într-o simplă analogie.

Întrucît privește forma, fiecare vers are tendințe către «instrumentalism». Versul:

Dar privighetoarea cîntă, dar privighetoarea cîntă este o schimbare ritmică înadins alcătuită.

Versul:

Pentru ce e armonia *o* mînie *fără scop*

și versul:

Aurora-ntîrziată *nu* s-arată *sub frunziș* sunt curat instrumentaliste."

Împreună cu *Bătrîna stîncă*, *Prietenie apusă* și *Pe sînurile tale macre* (*Literatorul*, XI, 3, 1890, p. 39—40), *În arcane de pădure* face parte dintr-un grup de poezii compuse și publicate în 1890, an în care — după toate indiciile — Macedonski descoperă noua direcție literară a simbolismului european, în primul rînd în varianta „instrumentalistă" a lui René Ghil, din *Traité du verbe* (1886, 1888). În acest spirit, poetul compune, sau numai încadrează prin subsumare, poezii care nu corespund propriu-zis conceptului în genere admis azi de „simbolism", dar care reluau printr-o nouă justificare teoretică preocupările sale mai vechi de „armonie imitativă", aliteratii, sonorități acustice studiate etc. De altfel, versurile citate de Macedonski, ca demonstrative pentru noua estetică, relevă preocupări numai de această factură. După doi ani, în *Poezia viitorului* (*Literatorul*, nr. 2, 15 iulie 1892), poetul va da și o formulare teoretică a încercărilor sale, în chip de manifest. Strict cronologic vorbind, aceste experiențe și idei macedonskiene introduc efectiv, pentru întîia dată, principii de poetică simbolistă în literatura română, deși poetica macedonskiană este departe de a se reduce numai la astfel de idei:

„Rolul de căpetenie în poezia modernă îl are poezia *simbolistă* complicată de *instrumentalism*..."

Metoda simbolistă prin excelență este sugestia, „a ne sugera idei", fie prin „simboluri" — simbolism tradițional, „clasic", am spune — fie pe cale muzicală, de unde importanța „instrumentalismului", înțeles ca arta expresivității sunetelor, unele „triste și întunecate", altele „sonore, dar solemne".

Fără a fi vorba cîtuși de puțin de pledoarii „formaliste", fonetica modernă, pornind de la același principiu al expresivității sunetelor, stabilește clasificări și valori analoge pentru vocale (Maurice Gram-

www.dacoromanica.ro

mont, *Traité de phonétique*, Paris, Delagrave, 1933, p. 384; cf. și Adrian Marino, *Probleme de estetica limbii la Alexandru Macedonski* în *Limba română*, XIV, 3, 1965, p. 386; *Studiul introductiv*, p. 235—236.

(p. 124) PĂDUREA

Publicată în *Literatorul*, IV, 9, septembrie 1883, p. 525—526, cu titlul *La pădurea de la Comana*. Republicată în *Literatorul*, XIV, 3, 15 august 1893, p. 10—12, cu titlul *La pădurea de la Comana*; *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895, p. 163—168, cu titlul *Pădurea*, dedicată: „Lui Matei Corbescu"; *Excelsior*, 1895, p. 167—170, același titlu și dedicație; *Excelsior*, 1897, p. 157—160, același titlu și dedicație.

O copie neautografă, cu multe modificări, însă nesigură, dat fiind puțina certitudine pe care o inspiră acest text din ms. nr. 39/1964, caietul II, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, achiziții recente.

Reprodusă din *Excelsior*, 1897.

Matei Corbescu figurează alături de Emil Costinescu și Sava Șoimănescu pe o listă de „personalități distinse", cu preocupări de mecenat literar, elogiate de poet *(Împrejurul unei cărți*, în *Secolul XX*, III, 607, 23 mai 1902).

(p. 127) AMORUL

Publicată în *Literatorul*, VI, 1, 1885, p. 8. Republicată în *Revista literară*, 1, 1885, p. 8 (indicația după tabla de materii, nr. 28—29, 1885, p. 699; la Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, numerele 1—7 lipsesc din colecție); *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895, p. 169—170; *Excelsior*, 1895, p. 171—172; *Excelsior*, 1897, p. 161—162.

Textul definitiv în ms. autograf 3.407, f. 30 r.—31 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România.

Reprodus din ms. definitiv.

În *Literatorul*, (1885), *Amorul* este însoțit de următoarea notă: „Publicăm această poezie a d-lui Macedonski fiind trimisă înaintea retragerii sale de la *Literatorul*."

(p. 128) URSITOARELE

Publicată în *Literatorul*, IV, 2, 1883, p. 65. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1395, p. 171—172; *Excelsior*, 1895, p. 173—174; *Excelsior*, 1897, p. 163—164.

Reprodusă din *Excelsior*, 1897.

www.dacoromanica.ro

(p. 129) SUB MUNȚI

Publicată în *Literatorul*, IV, 4, aprilie 1883, p. 195—196. Republicată în *Biblioteca română*, 3, 26 martie 1895, p. 173—174; *Excelsior*, 1895, p. 175—176; *Excelsior*, 1897, p. 165—166.

Textul definitiv — numai primele două strofe, ms. autograf fiind incomplet — în ms. 3.406, f. 61 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, dedicat: „Lui Alex. Constantinescu,—în literatură Alcon".

Reprodusă din *Opere*, I, *Poezii*, ed. Tudor Vianu, p. 116, care urmează ms. definitiv (p. 426), nouă inaccesibil, confruntată pentru primele două strofe cu ms. 3.406, f. 61 r. Bibl. Acad. Republicii Socialiste România.

Variante

2 Și-a tors argintul luna în mii și mii de raze *(ms. definitiv):* Coboară de la lună un șir de tainici raze *(toate republicările anterioare); 10—11* În somn, spre-o altă lume, purtat a fi se lasă,/ Odihna-l înfloreşte, căci grija nu-l apasă *(ms. definitiv):* De vise aripate, purtat a fi se lasă.../ Citeşti din a lui faţă că grija nu-l apasă *(Biblioteca română, 1895, Excelsior, 1895, 1897); 12* Şi-n cîntecul de frunze şi ape doarme dus *(ms. definitiv):* Că dor nu-l chinuieşte,—şi doarme, doarme, dus! *(Literatorul, 1883):* Că dorul nu-l trudeşte, şi doarme, doarme dus *(toate republicările anterioare)*; *14* Ce pulberi strălucite prin ceruri se întind... *(ms. definitiv):* Ce pulbere de aur în cerul azuriu... *(Biblioteca română, 1895, Excelsior, 1895, 1897).*

(p. 130) ÎNTRE FRUNZE

Publicată în *Literatorul*, IV, 6, iunie 1883, p. 323, cu titlul *Sub frunze*. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895, p. 175—176, cu titlul *Sub frunze; Excelsior*, 1895, p. 177—178, acelaşi titlu; *Excelsior*, 1897, p. 167—168, acelaşi titlu.

Textul definitiv în ms. autograf 3.407, f. 6 r.—7 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, cu titlul *Între frunze*.

Reprodusă din ms. definitiv.

Variante

4 Fior nedesluşit *(ms. definitiv):* Instinct nedescifrat *(toate republicările anterioare).*

(p. 131) LEUL

Publicată în *Revista independentă*, IX, noiembrie 1887, p. 12, datată: „1887". Republicată în *Streaja ţării*, 4 iunie 1889[1]; *Literato-*

[1] Număr inexistent la Bibl. Acad. Republicii Socialiste România. Citäm după *România*, VI, 119, 5-6 iunie 1889 („Informaţii").

www.dacoromanica.ro

rul, 11, 15 april 1893, p. 13, nedatată; *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895, p. 177—178, dedicată: „Lui Alexandru Obedenaru", nedatată; *Excelsior*, 1895, p. 179—180, aceeași dedicație, nedatată; *Excelsior*, 1897, p. 169—170, aceeași dedicație, nedatată.

Textul definitiv în ms. autograf 3.406, f. 64 r.—65 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, fără dedicație, nedatată.

Reprodusă din ms. definitiv.

Variante

2 Sub privirea lui de rege orice fiară tremura *(ms. definitiv):* Cu o singură privire fiarele cutremura *(toate republicările anterioare); 5—6* Omul chiar — această fiară cea mai crudă printre fiare,/ Rămînea cu mîna moartă pe trăgaci sau pe cuțit *(ms. definitiv):* Omul chiar, această fiară suverană între fiare, / Rămînea cu mîna moartă pe al armelor trăgaci *(toate republicările anterioare); 8* Șovăia pierzîndu-și mintea de putere părăsit *(ms. definitiv):* Își mușea fanfaronada zornăirei de răgaci *(Revista independentă, 1887):* Se simțea sleit de forță, mizerabil, — nedibaci *(Literatorul, 1893, Biblioteca română, 1895, Excelsior, 1895, 1897); 10* Prăvălindu-se-n nesipul de căldură-nflăcărat *(ms. definitiv):* Iar cu visul grozăviei peste suflet surupat, *(toate republicările anterioare); 18* Căci de-a morței zvîrcolire coama lui cînd se zbîrli *(ms. definitiv):* Căci de spasmele finale coama lui cînd se zbîrli *(toate republicările anterioare).*

În *Revista independentă*, 1887, în legătură cu versul 8: *Își mușea fanfaronada zornăirei de răgaci*, următoarea notă în josul paginei:

„Pentru cei ce nu cunosc limba populară se lămurește că *răgaci* este nume de insectă. În Moldova, această insectă se numește *bondar*."

Alexandru Obedenaru, poet parnasian și simbolist, discipol al lui Macedonski, face parte din cenaclul acestuia. Colaborează la revistele sale, *Literatorul* și *Revista literară*. A publicat utile amintiri despre maestrul său și atmosfera literară a epocii *(Bătălia de la cafeneaua literară de la 1883*, în *Adevărul*, 15.277, 24 octombrie 1933; *Cenaclul de la Fialkovski*, în *Adevărul*, 15.268, 13 octombrie 1933). Note biografice și o prezentare a poeziei sale la N. Davidescu, *Din poezia noastră parnasiană*, Buc., F.R., 1943, p. 69—85.

Versiunea franceză, cu titlul *Fauves*, este posterioară *(Le beau Danube bleu*, I, 4, 2 avril 1905).

www.dacoromanica.ro

(p. 132) EPIGRAF

Publicată în *Literatorul*, IV, 9, septembrie 1883, p. 546. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895, *Excelsior*, 1895, p. 181; *Excelsior*, 1897, p. 171.

Textul definitiv, incomplet (numai strofa I), în ms. 3.406, f. 60 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România. Unele deosebiri, în copia neautografă, în ms. 39/1964, caietul II, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, achiziții recente.

Reprodusă, prima strofă, din ms. 3.406, f. 60 r. și — pentru rest — din *Opere*, I, *Poezii*, ed. Tudor Vianu, p. 119, care urmează ms. definitiv (p. 427), nouă inaccesibil în întregime.

Variante

5-6 Cît e țara noastră toată văd mulțimi fără simțiri, / Creieri stinși de întuneric, inimi roase de-njosiri *(ms. definitiv)*: Și cunosc tot într-o vreme c-am destui îndatorați /Ca să n-am s-același număr de dușmani neîmpăcați *(toate republicările anterioare)*.

Violența generalizărilor satirice se explică prin faptul că acest *Epigraf* este compus de Macedonski — ca o ripostă mîndră — în plină polemică dezlănțuită de epigrama sa antieminesciană. Excesiv pesimist se relevă Macedonski și cu privire la termenul pe care-l prevede pentru recunoașterea meritelor sale. Din 1920, n-au trecut pînă azi „patru generații", ci doar, aproximativ, numai două. Posteritatea s-a arătat deci mai grăbită să restabilească adevărata perspectivă decît presupunea poetul.

(p. 133) FAUNUL

Publicată în *Literatorul*, 10, 15 martie 1893, p. 4—5. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895; *Excelsior*, 1895, p. 182; *Excelsior*, 1897, p. 172.

Reprodusă din *Opere*, I, *Poezii*, ed. Tudor Vianu, p. 120, care urmează ms. definitiv (p. 428), nouă inaccesibil.

Variante

2 Visează strașnica plăcere ce poți s-o smulgi unui viol *(ms. definitiv)*: Visează straniul deliciu al zdrobitorului viol *(toate republicările anterioare)*; *4* Și-n fund de gingașe potire țîșnește-n silă vitriol *(ms. definitiv)*: Și-n fund de fragede calicii distilă-n silă vitriol *(toate republicările anterioare)* · *9—10* Și e un Iad de foc ascuns ce, pînă nu tresare/

www.dacoromanica.ro

Catifelează lin şi dulce cuvîntul său — suspin blajin *(ms. definitiv)*: Şi e infern de chin lasciv ce pînă nu tresare/ Insinuează lin şi dulce cuvîntul său, — suspin blajin *(toate republicările anterioare)*.

La scurt timp după apariţie, *Faunul* este reprodus de I.L. Caragiale în *Moftul român* (I, 23, 18 aprilie 1893, p.4), cu următoarea notiţă ironică, nesemnată:

„Parnasul român

Simbolistul nostru nefiind astăzi în vervă, ne vedem siliţi a recurge la reproducţie, şi din fericire avem norocul să dăm peste ceva minunat. Trebuie să mărturisim cititorilor toată părerea de rău că noi nu am fi fost capabili să le dăm ceva original de un calibru aşa de puternic. Oricine va înţelege aceasta îndată ce vom spune că admirabila poezie de mai jos este opera şefului şcoalei simboliste române, d. A. Macedonski. Iat-o..."

Notiţa face parte dintr-o serie de parodii „simbolisto-profetiste". „coloriste", „simbolist-instrumentaliste", însoţite de reproduceri şi comentarii ironice (cf. nota la poezia *Sub stele*, în ediţia de faţă, vol. II, p. 275), care au alimentat, în 1893, coloanele *Moftului român* (I.L. Caragiale, *Opere*, 3, ed. Al. Rosetti, Şerban Cioculescu, Liviu Călin, Buc., E. P. L., 1962, p. 792—802). Această campanie are darul — cum era şi de aşteptat — să jignească orgoliul lui Alexandru Macedonski, iritat mereu, dar mai cu seamă de persiflarea *Faunului*, de care-şi va aduce aminte cu sarcasm:

„Acest cap de operă cînd a fost tipărit în româneşte a fost batjocorit de gazetăria română" *(Literatorul*, XX, 3, 20 martie 1899, p. 5).

Deşi istoria literară reţine în genere, atunci cînd evocă relaţiile dintre I.L. Caragiale şi Macedonski, doar acest episod, din 1893, şi un altul, mult mai grav, din 1901, prilejuit de „afacerea Caion", este cazul a evoca aici, fugitiv, şi fără omisiuni, întreaga curbă a legăturilor dintre cei doi mari scriitori, între care n-au existat nici un fel de afinităţi temperamentale, dar nici rivalităţi eterne şi ireductibile. Evitînd apologia într-o parte sau alta, faptele sînt următoarele:

Din motive care ţin de esenţa şi libertăţile imprescriptibile ale spiritului critic, Caragiale a ironizat personalitatea şi poezia lui Macedonski încă din tinereţe, în perioada cînd Macedonski făcea, la fel, primii paşi în literatură. În 1874, poetul este ironizat în *Ghimpele*, prin epigrame („Tînărul Aamsky — are darul / D-a scrie-n poezie / —Dar... carte ceva ştie?/A-nvăţat Abecedarul", XV, 27, 7 iulie 1874) cf. şi *Unui poetastru*, XV, 20, 19 mai 1874 şi „cronici literare" în

www.dacoromanica.ro

stil de zeflemea *(Voiți cronica literară*, XV, 21, 26 mai 1874; *Cronică literară*, XV, 25, 23 iunie 1874; *Cronică*, XV, 2, 5 ianuarie 1875). O epigramă a lui Macedonski, pe tema *Maniei diplomelor (Familia*, XIV, 29 ianuarie/10 februarie 1878, p. 50), poate fi privită drept un răspuns tardiv (deși „studiile" poetului au fost ironizate și de alții). În tot cazul, timp de aproape două decenii, Macedonski și Caragiale nu întrețin relații oficiale. Dimpotrivă, se constată chiar o apropiere, realizată după 1889, cînd Caragiale se căsătorește cu Alexandrina Burelly, fostă colegă de pension cu Ana Macedonski. În această perioadă cei doi scriitori își făceau chiar vizite, împreună cu soțiile. Erau văzuți plimbîndu-se în Cișmigiu, se întîlneau în Gabroveni, la o berărie (Radu A. Sterescu, *De vorbă cu doamna Anna Macedonski*, în *Universul literar*, XLVII, 43, 10 decembrie 1938; Cincinat Pavelescu, *Mărturisiri*, în *Revista Fundațiilor*, IX, 3, 1 martie 1945, p. 405). Își spuneau pe nume („Iancule", „Alecule") și amintirile vorbesc chiar de o vizibilă familiaritate, întreținută de tachinări amicale:

— „Alexandre, ce e cu marea ta ediție a *Nopților*?

— Aș vrea s-o public la *Monitorul oficial* cu gravuri în lemn.

— Ce rău ți-a făcut, Alecule *Monitorul oficial* de vrei să-l duci la faliment, or poate pîndești locul directorului?" (Cincinat Pavelescu, *Amintiri literare*, *Brașovul literar*, III, 19—20, august 1934, p. 106—109).

Așadar, nimic nu prevestea crunta lor ceartă apropiată, despre care este de presupus un motiv de ordin personal, ce ne scapă. Se produce în 1893, campania antisimbolistă, din coloanele *Moftului român*, cu destule aspecte jignitoare pentru Macedonski, care — nu ne-am aștepta! — face un gest de împăciuire, trecînd (sincer sau cu tact) cu buretele peste ofensele aduse, într-o scrisoare deschisă, în care deplînge soarta lui Caragiale, constrîns să-și cîștige existența ca berar:

„Este normal — se întreba el — ca în țara noastră, un fost director general al teatrelor să fie nevoit să deschidă o berărie pentru a putea să trăiască?... Negreșit, nu sunt prietenul d-lui Ion L. Caragiale; am fost neîncetat lovit de domnia-sa prin diferitele sale ziare... Miniștrii au la dispoziținea lor 32 de posturi de prefecți, au posturi de financiari etc., etc., posturi de directori de biblioteci, profesorate etc. și un Caragiale este silit să vîndă bere pentru a-și susține familia! Ca om de litere, ca scriitor care însumi am bătut la toate ușile guvernamentale, cerînd să servesc statul fără ca să mi se deschidă nici una, ca tată a patru copii, protestez în contra unei astfel de nepăsări nedemnă de regatul român, de miniștrii români și de epoca de lumină în care trăim" *(O scrisoare*, în *Românul*, 263, 29 noiembrie/17 noiembrie 1893).

www.dacoromanica.ro

Afectarea obiectivității se simte. Macedonski pleda în fond o cauză *pro domo*. Dar este un fapt incontestabil că poetul mai întinde o dată mîna lui Caragiale, în decembrie 1893, pe aceeași temă a berăriei infamante *(Cronica, Naționalul*, IV, 1, 11 decembrie 1893). Acesta pare s-o fi primit, de unde un schimb de scrisori, cu fixarea unei întîlniri într-un local (I.L. Caragiale, *Opere*, VII, ed. Șerban Cioculescu, Buc., Ed. Fundațiilor, 1942, p. 575). De va fi avut loc o explicație sinceră, directă, chiar brutală, cum credem, ea n-a dus la conciliere, ci, dimpotrivă, la ruperea legăturilor, urmată de acte de certă ostilitate de ambele părți. După acest punct nodal al conflictului se produc nu puține incidente reciproc regretabile. În 1895, Caragiale recenzează ironic, fără semnătură, volumul *Excelsior (Gazeta poporului*, 10 noiembrie 1895; *Opere*, 4, p. 199—200) și toate semnele arată că relațiile se strică — s-ar zice — pentru totdeauna, înrăutățindu-se pe an ce trece.

Eroarea lui Macedonski va sta în aceea că, în focul polemicii, el nu-și mai alege armele. La început, poetul încă se mai străduiește să afecteze indiferența. De unde o încercare de bagatelizare: „Avînturile sale cele mai frumoase — strecura Macedonski, sub pseudonim, despre Caragiale — și le-a pierdut dînd replica lui Toni Metz la *Moftul român:* Ba sonete simboliste, ba instrumentaliste, dar scrieri artistice să ferească Dumnezeu". Dacă ar fi rămas la acest ton persiflant, poetul n-ar fi făcut altceva decît să răspundă cu aceeași monedă. Însă, în același timp, el comite un lucru mai grav, căci insinuează cu acest prilej și o acuzație de plagiat a *Năpastei* după *Puterea întunericului* de Tolstoi (Salustiu, *I.L.Caragiale și opera sa, Liga ortodoxă, supliment literar*, I, 3, 3 noiembrie 1896). Este propria sa născocire? Colportare a unor zvonuri de cafenea? Reproducere a unei afirmații iresponsabile a lui Caion? Cine poate ști? Cert este că acest Caion va relua public aceeași acuzație și că Macedonski îl va susține în chip compromițător. Firește că nici Caragiale nu rămîne dator, opunîndu-se categoric, în 1897—1898, ca Macedonski să intre în redacția ziarului *Epoca*, deși directorul său, N. Filipescu, dorea acest lucru (Gala Galaction, *Opere alese*, ed. T. Vîrgolici, Buc., E. P.L., 1961, vol. II, p. 94). Și în această perioadă, poetul, lipsit de orice venituri sigure, salarizate, trecea prin una din epocile sale cele mai negre, cu mobilă sechestrată și vîndută în Piața Amzei! În aceste condiții, ținînd seama și de psihologia egocentrică a lui Macedonski, era de așteptat ca sentimentul de *vendetta* să crească, fapt care totuși nu se constată cu consecvență, „berăria" lui Caragiale fiind din nou deplînsă *(O lecție, Literatorul*, XX, 1, 20 februarie 1899, p. 5; *Mici note*, semnate Luciliu, *Literatorul*, XX, 2, 5 martie 1899, p. 8). Nu mult după aceasta izbucnește

www.dacoromanica.ro

şi „afacerea Caion", care vine să-i dea lui Macedonski prilejul mult aşteptat de a-şi umili — în sfîrşit — adversarul.

Istoricul acestei penibile „afaceri" a fost făcut, cu desăvîrşită competenţă, de Şerban Cioculescu *(Viaţa lui I.L. Caragiale*, Buc., Ed. Fundaţiilor, 1940, p. 325—337), şi nouă nu ne rămîne decît a preciza stilul reacţiunilor macedonskiene, căci faptele sînt mult prea cunoscute. Dacă poetul a inspirat, „instigat" ori determinat decisiv pe Caion să treacă la dezgustătoarele sale atacuri, este greu de afirmat cu deplină certitudine. Dar că l-a susţinut în presă, după ce acuzaţia de plagiat a fost formulată, este sigur (Luciliu, *Caion, Caragiale şi alţii*, în *Forţa morală*, I, 7, 9 decembrie 1901). Insulta „celebritate de contrabandă" îi aparţine de asemenea *(Caragiale-Kemeny şi apărătorii săi*, în *Forţa morală*, II, 10, 6 ianuarie 1902). Cînd procesul izbucneşte, Macedonski se înscrie agresiv pe lista apărătorilor lui Caion, acoperind cu insulte pe Th. M. Stoenescu, discipolul său, care se desolidarizează *(Scrisoare*, în *Forţa morală*, I, 9, 23 decembrie 1901; *Notă*, *op. cit.*, I,9, 23 decembrie 1901). În schimb, Caion este exaltat din ce în ce mai bombastic („erou", „fiinţă superioară"), în timp ce Caragiale este declarat... „plagiator vulgar" *(Caragiale-Kemeny*, în *Forţa morală*, I, 9, 23 decembrie 1901).

Lucrurile ajung deci la acest nivel, cu observarea că în momentele sale de mare exaltare, cînd devine de-a dreptul fantast, sufletul poetului pierde noţiunea binelui şi a răului, lunecînd în amoralitate, prin impulsivitate şi spirit vindicativ. Iată de ce Macedonski, scăpat pentru moment de cenzura conştiinţei morale, se iluzionează de valoarea acestor pretinse „demascări" *(Adevăruri*, în *Forţa morală*, II, 13, 27 ianuarie 1902) şi dă revistei sale o ţinută necontrolată. Momentul culminant al campaniei este conferinţa sa de la Ateneu despre *Teatru şi literatură* (15 februarie 1902), proiectată ca o filipică împotriva lui Caragiale, care însă eşuează, fiind întreruptă într-un vacarm general (Mac., *Conferinţa de la Ateneu şi manifestaţia din Piaţa Teatrului*, în *Universul*, XX, 45, 16 februarie 1902; *Scandalul de la Ateneu*, în *Epoca*, VII, 1946, 16 februarie 1902). Fireşte că *Forţa morală* reacţionează prin manşete incendiare: *Literatura română declarată vachs şi spanach de Karagiale-Kemeny. Huiduirea marelui poet Macedonski de kelnerii acestui mizerabil, pentru că a denunciat infamia de la tribuna Atheneului.* Dar glasul său este acoperit de atacurile convergente ale presei, şi la 17 februarie 1902 revista sucombă.

A dat acest episod satisfacţie deplină lui Macedonski? Ne îndoim, deşi, partida pierdută, el încă îşi mai agită spada sfărîmată *(Aniversarea unui proces*, în *Românul*, 123, 8 iunie 1903, p. 138). Adevărul este

www.dacoromanica.ro

că nici Caragiale nu-l cruță, căci în toiul campaniei el publică noi parodii, în *Calendarul „Moftului român“* și *Universul (Opere*, IV, ed. Șerban Cioculescu, Buc., Ed. Fundațiilor, 1938, p. 283—284, 318—333, 361—364), la fel de grave, din punctul de vedere — atît de subiectiv — al poetului, ca și cea mai pălmuitoare insultă. O relatare mai mult decît ironică a unei „serate“ literare macedonskiene se intitulează *Clavir și stigleți (Moftul român*, 27 mai 1901; *Opere*, 4, p. 451—452).

Din fericire, apele se liniștesc curînd și pentru totdeauna. Caragiale nu-și mai atacă niciodată adversarul, iar acesta, fire impulsivă, dar nu și etern răzbunătoare, revine treptat la sentimente mai bune. Ba, după consumarea acestui moment de mare tensiune, la Macedonski se constată opinii de-a dreptul echilibrate.

În 1908 (scrisoare din 21 decembrie, inedită, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, S $\frac{42(5)}{VII}$), poetul mărturisea lui Mihail Dragomirescu: „Pentru Caragiale am avut totdeauna multă simpatie literară și l-am prețuit. Numai exagerările de laude ce i s-au adus le-am combătut.“ În 1909, îi elogiază opiniile despre limbă *(Tot împrejurul unui discurs academic*, *Biruința*, II, 160, 14 iunie 1909). În 1912, într-un interviu, recunoaște: „Caragiale — un mare prozator desigur“ (Mihail Cruceanu, *D. Macedonski despre literatura română*, *Rampa*, I, 104, 24 februarie 1912), iar la moartea lui Caragiale, Macedonski publică în presă o scrisoare deschisă, care merită a fi citată în întregime:

„Laiz Sigmaringen, 1912, 28 iunie

Domnule director,

Destul de grav bolnav aici, unde am fost nevoit să-mi întrerup călătoria spre București, aflu cu o nemărginită durere moartea lui Caragiale. Ne loveam adesea pentru că ne iubeam mult. Pierd în el un rar prieten, și țara, un uriaș al condeiului. Unele din scrierile lui vor rămînea o vecinică podoabă a literaturii noastre.

Caragiale a respectat limba așa cum nu se face de mulți, și stilul său este cu desăvîrșire admirabil. Humorist prin excelență — deși inimă bună — el era poate mai superior lui Marc Twain. Ca om, era un fermecător, iar instrucțiunea pe care și-o însușise, era din cele mai vaste.

Recurg la organul dv. de publicitate spre a vă ruga să transmiteți familiei, împreună cu condoleanțele mele, expresiunea acestor sentimente.

Cu cele mai bune salutări,

ss. A. Macedonski“

(Adevărul, XXV, 8.176, 20 iunie 1912.)

www.dacoromanica.ro

Acestea sînt, aşadar, după ştiinţa noastră, toate piesele dosarului Caragiale-Macedonski, aşezate în ordine cronologică. Examinarea lor aruncă o lumină mai exactă asupra unor împrejurări care trebuie privite în desfăşurarea lor reală şi în toată complexitatea condiţiilor morale specifice eroilor în cauză.

v. 9: *Djin*, spirit în mitologia arabă. Macedonski cunoştea *Les Orientales* de Victor Hugo,din care şi traduce *Le Derviche (Pleiada*, I, 2, 1904, p. 22—23). În această culegere, o poezie: *Les Djinns*.

(p. 134) NOAPTEA NEAGRĂ

Publicată în *Literatorul*, IV, 9, septembrie 1883, p. 547—548. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895, p. 181—182; *Excelsior*, 1895, p. 183—184; *Excelsior*, 1897, p. 173—174.

Textul în ms. autograf 3.407, f. 23 r. — 25 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România.

Reprodusă din ms. 3.407.

Variante

5—6 Zăresc un şir grozav de iasme /Ce sunt a iadurilor oaste *(ms. definitiv):* Zăresc pe valuri de-ntuneric /Fantasme călărind misteric *(toate republicările anterioare)*; *8—9* Şi parcă m-ar privi cu jale, /Şi parc-ar rîde cîteodată... *(ms. definitiv):* Şi toate mă privesc cu jale,/ Şi-n mii de feluri se preschimbă *(toate republicările anterioare); 11—12* Sunt ghiana ce o port în gînduri, /Sunt mintea mea întunecată *(ms. definitiv):* Sunt însăşi groaznicele gînduri /Ce-n al meu creiere se plimbă *(toate republicările anterioare); 15* Hip! Hip! — curg iazmele într-una *(ms. definitiv):* Hip! Hip! într-una defilează *(toate republicările anterioare); 17—18* Atunci, odaia, pe-ntrecute, /Mi-o umplu, una cîte una *(ms. definitiv):* Descalecă şi-n cinci minute /Fereastra mi-o escaladează *(toate republicările anterioare)*.

O variantă datată: „1883", a primei strofe, în ms. 3.411, f. 76 r.—77 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România:

Noptoşi nori mereu s-adună
Şi nu mai e nici cer, nici lună;
Dar din fereastra mea, sub creste,
Zăresc fantasme-n goana mare
Pe-ntunecimi venind călare, —
Galop cu zăngăniri de oaste.

www.dacoromanica.ro

Hop! Hop! prin noapte trec la vale
Şi mă privesc cu lungă jale
Sau se apropie-ndîrjite,
Căci neguroasele lor rînduri
Sunt însuşi groaznicele gînduri
De-a mea răstrişte zămislite.

În zori de zi cocoşul cîntă,
Dar al său glas nu le spăimîntă...
Hip! Hip! într-una defilează,
Şi dacă las perdeaua iute,
Descalecă şi-n cinci minute
Fereastra mi-o escaladează.

Cavalcadele macabre, fantastice sînt specifice literaturii romantice, gustată de Macedonski mai ales în tinereţe. Acum el citeşte *Lenore* de Bürger, *(Poezii*, Buc., 1882, p. 392), pe care o „localizează din amintire" *Balada*, de Bürger, *Vestea*, II, 26 ianuarie 1878; *Dorobanţul*, „imitaţie după *Leonore* de Bürger", *Poezii*, p. 118—124). O sugestie şi mai directă putea veni poetului din *Faust* de Goethe (pe care începe să-l traducă, în *Forţa morală*, I, 6, 2 decembrie 1901, p. 73). Atmosfera din *Walpurgisnacht* aminteşte şi prin titlu *Noaptea neagră*.

(p. 135) NEPĂSARE

Publicată în *Literatorul*, IV, 8, august 1883, p. 471, cu titlul *The spleen*. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895, cu titlul *Nepăsare; Excelsior*, 1895, p. 185, cu acelaşi titlu; *Excelsior*, 1897, p. 175, cu acelaşi titlu.

Reprodusă din *Excelsior*, 1897.

Variante

2 Searbăd, trist, mă uit la toate *(Excelsior, 1897, publicările anterioare):* Sunt nepăsător la toate *(Literatorul, 1883); 4* Într-a gîndului oroare *(Excelsior, 1897, publicările anterioare):* Singur printre-acea oroare *(Literatorul, 1883); 8* Pe al vieţei rîu ce seacă *(Excelsior, 1897, publicările anterioare):* Pe cînd viaţa mi se seacă *(Literatorul, 1883); 10* Morţei crude-n a mea preajmă *(Excelsior, 1897, publicările anterioare):* Morţii rînjitoare-n preajmă *(Literatorul, 1883)*.

Folosirea titlului *The spleen*, pentru o poezie a marasmului sufletesc, arată că Macedonski, avea, s-ar zice, unele contacte cu poezia baudelairiană şi simbolistă încă din 1883.

www.dacoromanica.ro

(p. 136) ȘTII TU...

Publicată în *Literatorul*, V, 1, 1884, p. 31. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895; *Excelsior*, 1895, p. 186; *Excelsior*, 1897, p. 176.

Reprodusă din *Excelsior*, 1897.

(p. 137) CÎND ARIPI...

Publicată în *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895, p. 185—186, cu titlul *Cînd aripe la suflet*. Republicată în *Excelsior*, 1895, p. 187—188, cu titlul *Cînd aripe la suflet*; *Excelsior*, 1897, p. 177—178, același titlu.

Textul definitiv în ms. autograf 3.407, f. 20 r.—21 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, cu titlul *Cînd aripi...*, cu dedicația „Lui Ion G. Duca" tăiată.

Reprodusă din ms. definitiv.

Variante

v. 5—15, respectiv strofele II și III, aveau în toate republicările din timpul vieții poetului forma următoare:

Cîntarea mi-era clară ca vocea dimineței
Și cugetele, roze; — O stea mă fărmeca,
Un vis mă fereca
În pragul vieței...

Cînd aripe la suflet aveam.

Subită, veselia trecea pe-a mea junie,
Pe florile ei roze: zîmbeam copilăros,
Voios și generos,
Străin de ironie...
Cînd aripe la suflet aveam.

(p. 138) URĂ

Publicată în *Literatorul*, IV, 3, martie 1883, p. 152—153. Republicată în *Familia*, XXXIV, 35, 28/9 septembrie 1888, p. 398—399; *Lumina*, I, 1, 6 aprilie 1894; *Excelsior*, 1895, p. 191; *Simbolul*, nr. 2, 15 noiembrie 1912; *Noi pagini literare*, II, 5, 5 aprilie 1914.

Textul definitiv în ms. autograf 3.411, f. 12 r.—13 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România.

Reprodusă din ms. definitiv.

www.dacoromanica.ro

Cum a arătat G. Călinescu: *Mici jocuri de istorie literară*, în *Revista Fundațiilor*, VII, 8, 1 august 1940, p. 396, *Ură* este o parafrază — magistrală de altfel — după o poezie pe o temă identică a poetului italian medieval Cecco Angiolieri: *S'i' fosse foco, arderei'l mondo*, cu eliminarea strofei finale. După el, și A(l). P.(iru): *Asupra unui motiv macedonskian*, în *Viața românească*, XI, 3, martie 1958, p. 163—165. În ediții, poezia apare cu titlul: *XCIII, Quel che vorrebbe pare, se... (Sonetti burleschi e realistici dei primi due secoli*, a cura di Aldo Francesco Massèra, nuova ed. riveduta e aggiornata da Luigi Russo. Bari, Laterza, 1940, p. 112).

Versiunea germană—ulterioară—a lui Richard Dehmel, *Fromme Wünsche*, „Nach Cecco Angiolieri" *(Aber die Liebe*, Berlin, S. Fischer. Verlag, p. 67), pare mai uscată.

(p. 139) VEI CREDE

Publicată în *Literatorul*, IV, 7, iulie 1883, p. 412. Republicată în *Excelsior*, 1895, p. 192.

Reprodusă din *Excelsior*, 1895.

(p. 140) NOAPTEA DE IULIE

Publicată în *Literatorul*, III, 5, mai 1882, p. 272—273. Republicată în *Biblioteca familiei*, III, 11, 13 iulie 1892, p. 155—156; *Lumina*, I. 43, 29—30 mai 1894; *Excelsior*, 1895, p. 193—194; *Literatorul*, XXVI, 16, 12 octombrie 1918, p. 1, dedicată: „Prea scumpului meu discipol și strălucitului poet Alexandru Teodor Stamatiad, prinos al unei prietenii sacre".

Reprodusă din *Literatorul*, 1918.

Variante

15 Prin fereastră mă fixează luna rece și spectrală *(Literatorul, 1918. Lumina, 1894, Excelsior, 1895):* E destul că mă privește prin fereastră luna plină *(Literatorul, 1882, Biblioteca familiei, 1892); 17* A! desigur, masca blondă avea altfel de privire *(Literatorul, 1918, Lumina, 1894, Excelsior, 1885):* A! desigur altădată că avea altă privire *(Literatorul, 1882, Biblioteca familiei, 1892)*; *20* Vis mai lung decît un secol în coprinsul unui an *(Literatorul, 1918, Biblioteca familiei, 1892, Lumina, 1894, Excelsior, 1895):* Vis care-a ținut un secol și-a ținut un singur an *(Literatorul, 1882); 22* E-nsemnată cu roșeața simțimintelor

www.dacoromanica.ro

dintîi *(Literatorul, 1918):* Este scrisă cu carminul sentimentelor dintîi *(toate republicările anterioare); 26* Dar fiindcă simt şi astăzi că rămas-am tot al tău *(Literatorul, 1918, Excelsior, 1895):* Dar fiindcă ai dreptate şi fiindcă sunt al tău *(toate republicările anterioare); 28* Roag-o calea să-şi urmeze, voi să scap de ochiul său *(Literatorul, 1918, Excelsior, 1895):* Roag-o să-şi urmeze calea, scapă-mă de ochiul său *(toate republicările anterioare).*

Între v. 28-29, textul din „Literatorul", 1882 şi „Biblioteca familiei", 1892, cuprinde 12 versuri (trei strofe), suprimate în „Lumina" 1894, „Excelsior", 1895 şi „Literatorul", 1918. Reproducem strofele suprimate după „Biblioteca familiei", 1892:

Uite-se, dacă voieşte, prin mansarde sau palate...
Oare alţii n-o aşteaptă de lumina ei lipsiţi?
Lase paturi c-ale mele între umbre cufundate...
Sunt atîtea mii de inimi şi atîţia fericiţi!

Lumineze dacă-i place scările cele-agăţate
De balcoanele de piatră de prin munţii castilani,
Ele sprijinesc amorul unor suflete-nfocate
Necivilizate încă de atîtea mii de ani.

Lumineze căpătîiul din odaia nupţială,
Ce aude-atîtea şoapte şi atîtea sărutări,
Martoră l-atîtea valuri de uimiri şi de sfială,
Încercîndu-se a-nvinge neînvinse cutezări.

29 Zi-i să meargă pe oriunde e suavă fericire *(Literatorul, 1918, Excelsior, 1895)*: Ducă-se peste tot locul unde este fericire *(toate republicările anterioare); 31* Să zîmbească voluptăţei ce se naşte din iubire *(Literatorul, 1918, Excelsior, 1895):* Poleiască voluptatea ce se naşte din iubire *(toate republicările anterioare); 32* Dar să uite pe oricine a uitat că este om *(Literatorul, 1918, Excelsior, 1895):* Ca să cînte serafimii într-o inimă de om! *(Literatorul, 1882):* Însă uite pe oricine a uitat că este om *(Biblioteca familiei, 1892, Lumina, 1894).*

În două memoriale inedite *(Alexandru Macedonski, Acte şi documente,* în interior: *Un episod literar*, Muzeul literaturii române, nr. 1.903 şi *Alexandru Macedonski, Acte şi documente*, Buc., 1951, 3 caiete, Biblioteca centrală de stat, ms. rom. 2.005, I-III), Al.T. Stamatiad a refăcut, în amănunte, etapele legăturii sale cu Macedonski, începută în 1903, cînd îl cunoaşte la cafeneaua Kübler. Atras în cenaclu, Al. T. Stamatiad se bucură de afecţiunea magistrului, care-i citeşte, în ms., *Cartea de foc (Le calvaire de feu):* „Am rămas fermecat" (Alexandru T. Stamatiade, *Triumful unui poet român*, în *Cronica*, V, 3,3 noiem-

www.dacoromanica.ro

brie 1905). Este un fidel al lui Macedonski, căruia-i dedică poezii: *Spleen*, (în *Mărgăritare negre*, Buc., 1918). Acesta-i scrie afectuos din țară și străinătate. Cînd *Literatorul* reapare, în 1918, Al. T. Stamatiad devine prim-redactor și colectează într-o serie de *Note și documente pentru a servi la o monografie a lui Macedonski (Literatorul*, 14 iulie —19 octombrie 1918), întreaga arhivă a poetului, tăieturi de presă, corespondență străină elogioasă. La rîndul său, maestrul îl unge „un foarte mare poet" *(Pe drumul Damascului* de Al.T. Stamatiade, în *Literatorul*, XXVI, 1, 29 iunie 1918), dar relațiile se răcesc brusc în urma nefericitului articol despre *Feld-mareșalul Mackensen (Literatorul*, XXXVI, 3, 14 iulie 1918). Al.T. Stamatiad și Tudor Vianu, care s-au opus publicării, se retrag, cu care prilej Macedonski trimite celui dintîi o scrisoare patetică: „Sub trăsnet, voi să rămîn numai eu" (G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent*, Buc., F.R., 1940, p.906). Reapropierea se produce înainte de moartea lui Macedonski, și Al. T. Stamatiad îi va cultiva amintirea în mod fervent și repetat, prin articole și însemnări cu caracter memorialistic. Stilul întreg al personalității acestui discipol era, de altfel, un reflex fidel al magistrului său.

(p. 142) EPIGRAMĂ

Publicată în *Literatorul*, IV, 4, aprilie 1883, p. 194, cu subtitlul: „La un amic". Republicată în *Biblioteca română*, nr. 4, 2 aprilie 1895 același subtitlu; *Excelsior*, 1895; p. 195, același subtitlu; *Excelsior*, 1897, p. 181, același subtitlu.

Texte autografe, identice, în mss. autografe 3.406, f. 79 r. și 3.407, f. 63 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, cu titlul *Epigramă*.

Reprodusă din ms. 3.407.

(p. 143) RĂSMELIȚA MORȚILOR

Publicată în *Literatorul*, IV, 9, septembrie 1883, p. 513. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 4, 2 aprilie 1895, p.192—193; *Excelsior*, 1895, p. 196—197; *Excelsior*, 1897, p. 182-183.

Textul definitiv în ms. autograf 3.407, f. 14 r.—15 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România.

Reprodusă din ms. definitiv.

www.dacoromanica.ro

Variante

10 Purtate de schelete în grab' reîntocmite *(ms. definitiv)*: Să-şi strîngă orice oase din cele rătăcite *(toate republicările anterioare)*.

Atmosfera macabră este în stilul Maurice Rollinat, cf. nota la *Noaptea de noiembrie*, în ediţia de faţă vol II, p. 273—274.

(p. 144) NOAPTEA ALBĂ

Publicată în *Literatorul*, IV, 8, august 1883, p. 449. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 4, 2 aprilie 1895, p. 194—195; *Excelsior*, 1895, p. 198—199; *Excelsior*, 1897, p. 184-185; *Noi pagini literare*, I, 1, 1 ianuarie 1913.

Textul definitiv în ms. autograf 3.407, f. 11 r.—12 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, cu dedicaţia: „Lui Iotza", ştearsă.

Reprodusă din ms. definitiv.

(p. 145) TUTUNUL

Publicată în *Literatorul*, V, 1, 1884, p. 24. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 4, 2 aprilie 1895, p. 199; *Excelsior*, 1895, p. 203; *Excelsior*, 1897, p. 189.

Textul definitiv în ms. autograf 3. 407, f. 51 r., cu o dedicaţie ştearsă, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România.

Reprodusă din ms. definitiv.

Variante

2—4 Ştiinţa socoteşte că e primejdioasă / Dar ea prinos înalţă spre cer acelaşi fum/ Şi-ncarcă cu extazuri molaticu-i parfum *(ms. definitiv)*: Că-n versuri nu se află la locu-i nicidecum/ Dar pot s-o las afară cînd e şi parfumată/ Şi cînd îmi stă condeiul pe loc ce nu m-afum? *(toate republicările anterioare)*; *7* Ciudata ei aromă îmbată cugetarea *(ms. definitiv)*: Aroma ei bizară îmbată cugetarea *(toate republicările anterioare)*.

Semnificaţia temei necesită o menţiune specială. Sugestia „beţiei", „uitării", „nouă viaţă" aparţine, în mod evident, poezici stupefiantelor, a cărui intuiţie Macedonski o are, într-un dublu sens: al stimulării imaginaţiei şi al euforiei, care calmează durerea morală. Deocamdată, acestea sînt „ideile" de bază, reluate şi în alte compuneri de tinereţe. În *Palatul fermecat* (*Literatorul*,

www.dacoromanica.ro

III, 2, 15 februarie 1881, p. 576) se aduc elogii „pachetului de tutun... atît de trebuincios acelora cari visează şi scriu". Într-o altă poezie, *În sunetul muzicii* (*Literatorul*, III, 8, 1882, p. 484), accentul cade pe anesteziantul psihologic:

„Să facem o ţigare
Şi înc-o poezie
Ca să-mi fumez orice durere
Şi orice bucurie!"

La această fază, încă neevoluată spre „viciu", poezia fumatului-stupefiant nu depăşeşte interpretarea romantică tradiţională: Byron (*The Island*, II, 19), Th. Santier (*Le Fumée, Poésiens nouvelles)*, inclusiv aceea a lui C.A.Rosetti *Influenţa ţigaretei asupra mea (Cecsuri de mulţumire*, Buc., 1843). Ea va evolua la Macedonski spre marea beţie olfactivă de parfumuri, metodă de extaz şi cunoaştere, cultivată mai ales în *Rondelul crinilor* şi *Rondelurile Rozelor.*

(p. 146) VISUL FATAL

Publicată în *Literatorul*, IV, 7 iulie 1883, p. 412. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 4, 2 aprilie 1895; *Excelsior*, 1895, p. 204; *Excelsior*, 1897, p. 190.

Textul definitiv în ms. autograf incomplet 3.407, f. 9r. 10r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România (lipsă ultimele trei versuri).

Reprodusă din ms. definitiv şi, pentru completare, *Opere*, I, *Poezii*, ed. Tudor Vianu, p. 127, care urmează ms. definitiv (p. 430).

Variante

8 Şi-n zadar se-ncearcă unii din priviri să mi-l citească *(ms. definitiv):* Şi în stare nu e nimeni paginile să-i citească *(toate republicările anterioare).*

(p. 147) CÎNTECUL ŞI POETUL

Publicată în *Literatorul*, V, 4, 1884, p. 192—193. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 4, 2 aprilie 1895, p. 201—202; *Excelsior*, 1895, p. 205—206; *Excelsior*, 1897, p. 191—192.

Reprodusă din *Excelsior*, 1895, exemplarul poetului, în posesia noastră, cu corectură autografă la v. 22, unde suprimă cuvîntul *mai.*

www.dacoromanica.ro

22 Iată cîntecul. — Poetul pentru ce-l vibrează însă? *(Excelsior, 1895, exemplarul poetului):* Iată cîntecul. — Poetul pentru ce-l mai scoate însă? *(Literatorul, 1884):* Iată cîntecul. — Poetul pentru ce-l mai vibrează însă? *(Biblioteca română, 1895, Excelsior, 1895, 1897).*

(p. 149) CĂTRE VIITORIME

Publicată în *Literatorul*, V,1, 1884, p. 30. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 4, 2 aprilie 1894, p. 242—244; *Excelsior*, 1895, p. 246—248; *Excelsior*, 1897, p. 233—235.

Reprodusă din *Excelsior*, 1897.

(p. 151) GÎNDULUI

Publicată în *Literatorul*, III, 8, august 1882, p. 502—503. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 4, 2 aprilie 1895, p. 245—247; *Excelsior*, 1895, p. 249—251; *Excelsior*, 1897, p. 236—238.

Reprodusă din *Excelsior*, 1897.

(p. 153) EPIGRAMĂ
(Lui V. Alecsandri)

Publicată în *Literatorul*, V, 2, 1884, p. 104. Republicată în *Biblioteca română*, 2 aprilie 1895, p. 248—249; *Excelsior*, 1895, p. 250; *Excelsior*, 1897, p. 248—249.

Textul în ms. autograf, Bibl. centrală de stat, nr. 10.597 şi Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, achiziţii noi, 61/1966, datat, „1889, august".

Reprodusă din ms. autograf 61/1966.

Ca răspuns la atacurile lui Macedonski în jurul premierii de către Academie (cf. nota la *Noaptea de noiembrie*, în ediţia de faţă, vol II, p. 259—262), Alecsandri încearcă să-şi stigmatizeze adversarul sub masca personajului Zoil din piesa *Fîntîna Blanduziei*. Epigrama lui Macedonski constituie deci o ripostă, şi ea apare în *Excelsior* (p. 252-253), însoţită de următoarea notă explicativă:

„Alecsandri, în *Fînt.(îna) Blanduziei*, pune în scenă pe Horaţiu şi pe un invidios al său, pe care îl numeşte, conform tradiţionalului

www.dacoromanica.ro

obicei, *Zoil. Fint. Bland.*, fiind scrisă de poet în urma unei analize ce făcusem doinelor sale[1] — analiză ale cărei vederi fură adoptate de toţi şi ce determină, din nenorocire, în contra marelui poet, un curent ce nu voisem a-l provoca — se atribui de public lui Alecsandri intenţiunea de a fi voit să mă caracterizeze în Zoil. Bunul şi nobilul meu prieten V.A. Urechia, fu influenţat el însuşi de această opiniune ce domnea în public, căci în curînd scrise, spre a mă răzbuna, piesa sa *Marţial*[2], opunînd poetului curtean al lui August pe inflexibilul satirist ce prefera exilul laurilor cuceriţi prin linguşire şi prin pierderea demnităţei."

Aceeaşi explicaţie şi în ms. autograf al epigramei:

„O parte oarecare de public a atribuit un moment lui Alecsandri intenţiunea de a fi căutat să mă izbească prin crearea personajului *Zoil*."

Se simte în această versiune preocuparea lui Macedonski de a micşora importanţa loviturii primite din partea lui Alecsandri şi, implicit, a ecoului ei în opinia publică. Semnificaţia polemică ascuţită a aluziilor din *Fîntîna Blanduziei* şi, deci, a epigramei, poetul este dispus s-o atribuie acum, din motive tactice, mai mult ecourilor exagerate ale publicului decît intenţiilor reale ale lui Alecsandri. Faţă de acesta din urmă, Macedonski revenise în perioada republicării epigramei la sentimente mult mai moderate (cf. nota la *Noaptea de noiembrie*, în ediţia de faţă, vol. II, p. 261).

(p. 154) ŢARA TAINICĂ

Publicată în *Literatorul*, XV, 1, 1895, p. 11—12, datată: „1895, februarie7". Republicată în *Biblioteca română*, nr. 2, 2 aprilie 1895, p.249—250 (primele două strofe); *Excelsior*, 1895, p. 254—255; *Excelsior*, 1897, p. 250 (ultimele două strofe).

Reprodusă din *Excelsior*, 1895.

Cum indică şi epigraful (transcris greşit de Macedonski: *Känst du das Land...)*, *Ţara tainică* este o parafrazare satirică a cîntecului lui Mignon de Goethe *(Wilhelm Meisters Lehrjahre*, III, 1).

[1] Al. A. Macedonski, *Analiza critică: Alecsandri*, *Literatorul*, 8, 1882, p. 449—463; 9, p. 537—540; 10, p. 591—602.

[2] V.A. Ureche, *Marţial*, în *Literatorul*, VII, aprilie-mai 1887, p. 2—18, 81—95, 161—167.

www.dacoromanica.ro

(p. 158) FLORI SACRE

CĂRŢILE ALBE

Flori sacre/ poezii/de/ Alexandru Macedonski/ Bucureşti / Minerva/ 1912.

Volumul se deschide cu următoarea:

„Scrisoare
domnilor Horia Furtună şi Ion Pillat

Scumpi poeţi,

Voi, care sunteţi România cea nouă, m-aţi tîrît în entuziasmul vostru şi m-aţi hotărît să vă încredinţez, spre a fi date în vileag, versurile ce urmează. Ele erau flori sacre pentru mine fiindcă au răsărit din restriştea unei vieţi ce a stat sub trăsnet şi urgie, şi tot ce pot să fac acum este să le păstrez acest nume. Ele însă pot să aibă însemnătate şi pentru alţii: Pot să arate celor care sufăr că în mijlocul necazurilor şi mizeriilor vieţei — oricît de îngrozitoare ar fi ele — tot se află culmi pe care să te poţi refugia: ale poeziei şi ale artei bunăoară. Este mai de dorit, socotesc, să cauţi să urci pe ele decît să mori sau să înnebuneşti.

Vă strîng mîna cu dragoste, şi ca un frate mai vîrstnic sunt al vostru.

Alexandru Macedonski"

Urmează:

„*Nota.* — Nici una din lucrările coprinse în acest volum n-a fost tipărită în vreo altă culegere de versuri a d-lui Macedonski — afară de *Castelul* — din care, de altfel, poetul dă aci o *variantă* cu desăvîrşire *nouă* şi *definitivă*."

www.dacoromanica.ro

Asupra împrejurărilor în care *Flori sacre* văd lumina tiparului sînt de reţinut amintirile celor doi poeţi în cauză şi, în primul rînd, ale lui Horia Furtună *(Amintiri despre Ion Pillat*, în *Universul literar*, LIV, 14—15, 20 mai 1945):

„În vara anului 1912 eram cu Pillat la Predeal. Am rugat pe prietenul Traian Lăzărescu să-mi trimită *Noaptea de decemvrie* a lui Alexandru Macedonski. Vreau să-i arăt lui Pillat cît de mare e poetul acesta, de care cafeneaua literară, susţinută de Ranetti, îşi bate joc. Pillat a fost entuziasmat de poemul lui Macedonski şi i-a făgăduit să-i editeze viitorul volum de versuri. Iată împrejurările în care *Flori sacre* ne-a fost dedicat de marele poet nedreptăţit".

Ion Pillat confirmă, în esenţă, aceste fapte (I. Valerian, *De vorbă cu d-l Ion Pillat*, în *Viaţa literară*, I, 10, 24 aprilie 1926; Ion Pillat, *Tradiţie şi literatură*, Buc., Casa şcoalelor, 1943, p. 233), şi astfel Macedonski reapare cu un volum de poezii după o întrerupere de 15 ani, ed. a II-a din *Excelsior* datînd din 1897.

Cuprinzînd poezii scrise între 1894-1902, manuscrisul *Florilor sacre* era încheiat cu mult înainte de apariţie, deoarece Macedonski făcea cerere, la 4 octombrie 1907, ministrului Spiru Haret să i se acorde 600 de lei pentru tipărirea volumului, oferind în schimb exemplare în valoare de 1.000 de lei. Deşi Spiru Haret fusese elogiat anterior, în corespondenţă, de Macedonski (Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, Corespondenţă Spiru Haret, nr. 85.912, octombrie 1901; nr. 85.913, 15 ianuarie 1902; nr. 85.914, 1 iulie 1902, inedite), constrîns probabil de dispoziţii legale, pune rezoluţia: „Nu se aprobă" (Arhivele Statului, Fond M.I.C.P., Dosar nr. 2.605/1907). Sprijinul îi va veni mai tîrziu, din altă parte, cum s-a văzut mai sus, şi presa fu în măsură să anunţe apariţia *Florilor sacre* abia la începutul lunii octombrie 1912 *(Mişcarea artistică-literară*, *Viitorul*, V, 1.675, 6 octombrie 1912).

Legăturile lui Macedonski cu Ion Pillat, cunoscut de poet la Paris, datează din 1912. Ele s-au stabilit prin intermediul lui Horia Furtună *(Amintiri despre Ion Pillat*, în *Universul literar*, LIV, 14—15, 20 mai 1945) şi au jucat un rol destul de însemnat în biografia poetului. Graţie lor, Macedonski reapare la suprafaţă, îşi poate publica *Florile sacre*, este îmbrăţişat şi oarecum „lansat" la *Flacăra*, revistă de mare tiraj a epocii. Despre toate acestea vorbesc şi amintirile lui Ion Pillat însuşi *(Tradiţie şi literatură*, Buc., Casa şcoalelor, 1943, p. 231-234).

Tînărul poet Ion Pillat descopere în Alexandru Macedonski un magistru: poezia sa „c'est du marbre vivant", „Vă rog să credeţi în desăvîrşita mea admiraţie" (Bibl. Acad. Republicii Socialiste

www.dacoromanica.ro

România, Fondul Macedonski, S $\frac{82}{XXX}$, scrisoare inedită, Paris, 4 novembre 1912, st.p.), în timp ce poetul cîştigă încă un discipol, de real talent şi, în plus, cu relaţii şi posibilităţi sociale deosebite. Graţie lor, Macedonski pătrunde la bătrîneţe în anume sfere, cu ajutorul cărora el încearcă să-şi rezolve din problemele existenţei materiale, plină de tribulaţii. Corespondenţa sa cu Ion Pillat, unde se elogiază „l'ineffable charme et la consolante douceur de la très noble muse qui est vous", stă mărturie acestor aspecte (Adrian Marino, *Din corespondenţa lui Alexandru Macedonski*, *Revista Fundaţiilor*, XIII, serie nouă, nr. 6, iunie 1946, p. 414 — 421). La înmormîntarea poetului, Ion Pillat va ţine o emoţionantă cuvîntare funebră *(Izbînda*, II, 674, 1 decembrie 1920).

Despre expresia sentimentelor lui Macedonski faţă de Ion Pillat, în afară de dedicaţia *Florilor sacre*, a ciclului de rondeluri, *Rondelurile rozelor* şi de articolele *Printre constelaţii şi pleiade*, în *Rampa*, I, 277, 22 septembrie 1912, şi *Epoca de intermezzo*, în *Dreptatea*, II, 59 şi 60, 3 şi 4 martie 1914, vorbesc şi următoarele două dedicaţii, comunicate nouă de Dinu Pillat. Pe un exemplar din *Le calvaire de feu*, Macedonski a scris cu o peniţă moale, apăsată, oblic, pe toată pagina:

„A Jean Pillat,
J'ignore ce que Dieu vous réserve, mais moi je vois en vous, mon cher jeune ami, le très grand poète que la Roumanie attendait, et je suis heureux de vous offrir l'hommage cordial de mon *Calvaire de feu*.

A. Macedonski
Août 1912
Rue Polonă, no. 136"

Iată şi dedicaţia pe un exemplar din *Flori sacre*, în aceeaşi grafie:

„—Lui Ion Pillat —
poet prea iubit — lui — care *este* şi pe cînd sunt eu — şi care va fi şi cînd mă voi duce... Cu toată iubirea, cu tot entuziasmul — cu toată frăţia.

A. Macedonski
1912, 8 oct.
Polonă 136"

Aceleaşi dedicaţii, împreună cu două din scrisorile adresate de Macedonski lui Ion Pillat, publicate de noi, figurează şi în articolul lui Horia Furtună, *Alături de Ion Pillat*, în *Mărturii despre om şi*

www.dacoromanica.ro

operă, Buc., Publicom, p. 16—20, apărut simultan (iunie 1946) cu articolul nostru din *Revista Fundațiilor*.

Membru al cenaclului aproximativ din 1912, Horia Furtună, plin de entuziasm, vedea de pe atunci în Alexandru Macedonski „cel mai mare poet al nostru" (Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, Fondul Macedonski S $\frac{26\ (1)}{XXX}$). Împreună cu Ion Pillat, în împrejurări pe care ulterior le va povesti *(Amintiri despre Ion Pillat*, în *Universul literar*, LIV, 14—15, 20 mai 1945), poetul Horia Furtună sprijină editarea *Florilor sacre* (mai apoi reapariția poetului la *Flacăra)*, și Macedonski mulțumește celor doi discipoli prin scrisoarea tipărită în fruntea volumului. Cînd pleacă la Paris, Horia Furtună rămîne în corespondență strînsă cu magistrul, căruia-i comunică: „Mi-e dor de suflul marei poezii" (Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, S $\frac{82}{XXX}$, scrisoare inedită, din 4 novembre 1912, st. p.). Și mai tîrziu îi va transmite mesaje „din această Chaldee" (idem, S $\frac{26\ (4)}{XXX}$, carte poștală inedită, din 8 mars 1915), printr-un mimetism după dedicația: „À la France, cette Chaldée", din *Le calvaire de feu*. Din prizonierat, din Stralsund, 30 noiembrie 1917, Horia Furtună scrie de asemenea, afectuos, lui Macedonski (idem, S $\frac{25\ (5)}{XXX}$). Acest devotament lămurește întru totul dedicația *Florilor sacre*, a *Rondelurilor pribege* cît și elogiile aduse anterior de poet lui Horia Furtună în articolul *Printre constelații și pleiade*, în *Rampa*, I, 277, 22 septembrie 1912.

La înmormîntarea lui Macedonski, Horia Furtună se numără printre poeții care iau — mișcați — cuvîntul *(Universul literar*, XXXVI, nr. 45, 19 decembrie 1920). Împreună cu Ion Pillat, va recita versuri la „Festivalul Al. Macedonski" *(Renașterea română*, III, 625, 23 martie 1921). Va continua să pledeze cauza lui Macedonski și după această dată, în cercurile oficiale [*Lîngă I.I.C. Brătianu*, în *Mișcarea*, XXIV (serie nouă), nr. 2, 25 noiembrie 1930].

(p. 159) AVATAR

Publicată sub titlul *Sonet antic*, cu subtitlul: „Floare de odinioară", în *Românul literar*, nr. 3, 6—7 (18—19) octombrie 1896, datată: „1896". Republicată în *Forța morală*, I, 4, 18 noiembrie 1901, p. 2, cu titlul

www.dacoromanica.ro

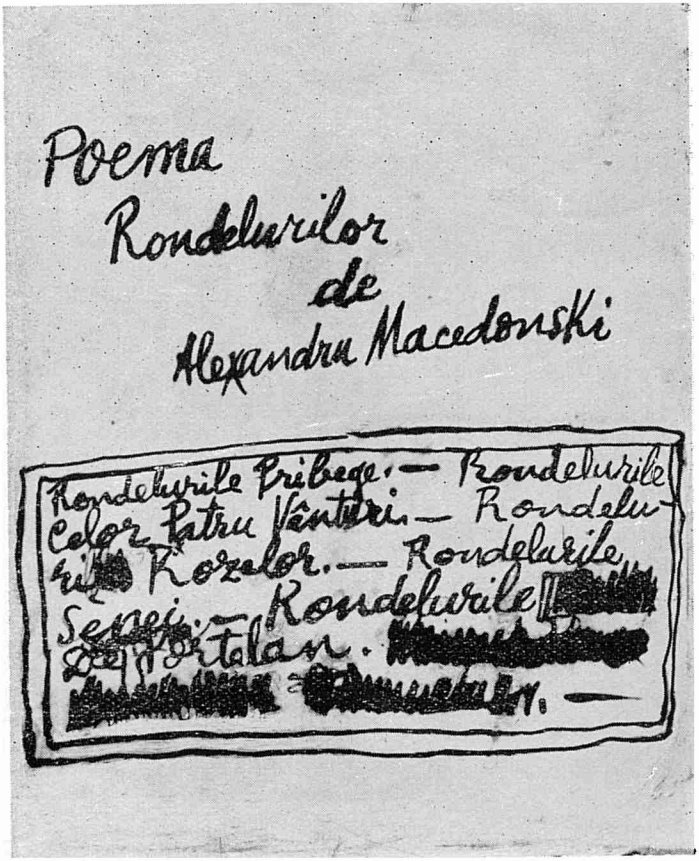

Poema rondelurilor, foaia de titlu, ms. 6.095.

www.dacoromanica.ro

Rondelurile rozelor, foaia de titlu, ms. 6.095.

www.dacoromanica.ro

Avatar şi cu subtitlul: „Sonet"; *Românul*, 47, 111/(2), 16 martie 1903, p. 41, acelaşi titlu, cu subtitlu: „Sonet tradus de autor din volumul său *Bronzes*"; *Flori sacre*, 1912, p. 11—12, acelaşi titlu şi subtitlu, dedicată: „Lui Alexandru Bogdan-Piteşti".

„Într-un ms. păstrat poezia este datată din 23 aprilie 1896" (*Opere*, I, *Poezii*, ed. Tudor Vianu, p.432). Acest ms. nu ne-a fost accesibil. Reprodusă din *Flori sacre*.

Variante

1 Domnea în Roma August, — era sub cer de mai, — *(Flori sacre, 1912, Forţa morală, 1901, Românul, 1903)*: Octaviu în Roma domnea, — era în mai *(Românul literar, 1896)*; *10* Ninseseră din piersici suave flori roz-albe... *(Flori sacre, 1912)*: Şi florile din piersici ninseseră roz-albe *(Românul literar, 1896)*: Ninseseră din piersici petalele roz-albe *(Forţa morală, 1901, Românul, 1903)*.

Pe Alexandru Bogdan-Piteşti (1871—1924) Macedonski l-a cunoscut în 1894, după expulzarea acestuia din Franţa, unde circulase în mediile literare, dar mai ales anarhiste, fapt care-l şi semnalează autorităţilor franceze. La Bucureşti, Bogdan-Piteşti începe să ducă o existenţă de estet fastuos, colecţionar de artă, organizator de expoziţii (primul salon al „independenţilor") şi de conferinţe, cu invitaţi de marcă, precum Péladan, sub patronajul societăţii „Ileana", pe care o înfiinţează (Th. Cornel, *Figuri contemporane din România*, Buc., 1919, p. 340—351). Este faza cînd între acest aventurier, interesant—desigur—dar din ce în ce mai dubios, şi Macedonski, se stabilesc anume legături literare şi sociale care-şi au explicaţiile lor. Revenit în ţară, Bogdan-Piteşti se apropie de cercul lui Macedonski şi începe să publice în revistele apropiate (de ex. Alex. de Piteşti, *Pensée de nuit*, *Revista literară*, XVI, 30, 30 noiembrie 1895, p. 471: „Din *Sensations intimes*, volum ce se află sub presă"). Mircea Demetriad îi închină versuri *(Ziua de sînge*, „Camaradului Alex. Bogdan-Piteşti", *Revista literară*, XVI, 29, 20 noiembrie 1895, p. 457; *Nativitate*, „Lui Al. Bogdan-Piteşti", idem, XIX, 2, 10 ianuarie 1898, p. 23) şi la fel va face şi Macedonski, pentru motive îndreptăţite din punctul său de vedere.

Dincolo de gesturile de mecenat şi protector al artelor pe care le afişa Bogdan-Piteşti la Bucureşti, acesta se proclamase campion al culturii franceze şi deci adversar al influenţei germane. Pentru Mace-

www.dacoromanica.ro

donski, care milita în acelaşi sens, intrarea în arenă a lui Bogdan-Piteşti constituia deci, mai presus de orice, apariţia unui aliat de preţ. În acelaşi timp, Bogdan-Piteşti trece la atacuri antidinastice, nou motiv de apropiere între el şi poet, care apreciază ca oportună, din toate aceste cauze, prefaţarea volumului *Bronzes* de către un personaj mai mult sau mai puţin *en vue*, exponent în tot cazul al unei direcţii ideologice identice. Conţinutul prefeţei nu lasă nici o îndoială asupra identităţii celor două poziţii, apropiate şi într-un alt punct de esenţă.

La un diapazon şi mai ridicat decît Macedonski, Bogdan-Piteşti făcea la Bucureşti frondă antifilistină, sfidînd pe faţă moravurile burgheze şi chiar orice fel de moravuri. Îndoielnic sub multe aspecte, Bogdan-Piteşti are neplăceri nu numai cu poliţia franceză, dar şi cu cea română. Este implicat în diverse afaceri tenebroase, cu iz de escrocherie, de unde o nouă arestare, cu ecouri zgomotoase de presă *(Adevărul*, 8 mai, 16 iunie, 20 iunie 1899 etc). În acest moment, Macedonski intervine public în favoarea sa *(Alex. Bogdan-Piteşti*, *Literatorul*, XX, 4, 1899, p. 4—5), desigur nu pentru a se solidariza cu ilegalităţile comise, ci exclusiv cu spiritul polemic antiburghez al lui Bogdan-Piteşti, prezentat mai puţin ca un patron al artelor, cît un mare adversar al prejudecăţilor şi convenţiilor filistine, atitudine care se bucură de toată simpatia de principiu a lui Macedonski. În rest, poetul nu-şi făcea nici un fel de iluzii, căci asupra calităţii substanţei morale a lui Bogdan-Piteşti edificarea îi era deplină *(Măsurarea antropometrică*, în *Forţa morală*, II, 14, 3 februarie 1902).

Sub acest aspect, între Macedonski, om de viaţă familială ireproşabilă, şi Bogdan-Piteşti, boem, aventurier, cu existenţă cel puţin descusută şi mai mult decît echivocă, afinităţi nu puteau să existe şi raporturi ulterioare strînse nu se mai constată. Cu atît mai mult cu cît Bogdan-Piteşti trece la organizarea unui cenaclu rival, în care captează unii discipoli ai poetului (Cincinat Pavelescu, între alţii), seduşi şi de fondurile noului „mecena", net superioare indigenţei lui Macedonski. La acest capitol amintirile vorbesc chiar de „rivalitate" (Adrian Marino, *Efemeride macedonskiene*, *Convorbire cu d. V.S. Paleolog*, în *Universul literar*, LIV, 16—17, 27 mai 1945). Spre bătrîneţe n-a mai rămas decît reminiscenţa anecdotelor despre gesturile de mare senior ale lui Bogdan-Piteşti, care trimite lui Macedonski, printr-un valet înmănuşat un curcan fript, pe tavă de argint, în care cususe...20 napoleoni de aur *(Curcanul de Crăciun sau cincizeci de curcani într-unul*, *Rampa*, II, 379, 24 ianuarie 1913). Despre alte anecdote referitoare la aceeaşi temă, K.H. Zambaccian, *Pagini despre artă*, culegere de texte şi prefaţă de Marin Mihalache, Buc. Ed. Meridiane, 1965,

www.dacoromanica.ro

p. 286—287. O judecată echilibrată despre personalitatea foarte controversată, dar oricum pitorească a lui Bogdan-Piteşti, în special la E. Lovinescu, *Critice*, V, ed. definitivă, Buc., Ancora, 1938, p. 161—168. Despre rolul său de animator şi critic artistic, de consultat un substanţial studiu de Tudor Enescu: *Luchian şi primele manifestări de artă independentă în România — Eseu asupra gustului artistic la sfîrşitul secolului al XIX-lea*, în *Studii şi cercetări de istoria artei*, III, 3—4, iulie—decembrie 1956 (extras) şi Petre Oprea, *„Ileana"*, *Societate pentru răspîndirea gustului artistic în România*, loc. cit., VII, 2, 1960, p. 202—207.

O poezie, cu acelaşi titlu, *Avatar*, publică şi discipolul poetului, Al. Obedenaru, în *Masca*, I, 2, 14 august 1916.

(p. 160) NOAPTEA DE DECEMVRIE

Publicată în *Forţa morală*, II, 10, 6 ianuarie 1902, datată: „1901, decemvrie 27, Bucureşti". Republicată în *Analele literare, politice şi ştiinţifice*, I, 1, 1 ianuarie 1904, p. 68—73; Th. Speranţa, *Poetica*, Buc., 1906, p. 279—286; Mihail Dragomirescu şi Gh. Adamescu, *Manual de limba română pentru clasa VIII* a liceelor de băieţi şi a şcolilor secundare de fete, conform programului din 1908, Buc., Socec, ed. a VI-a, p. 243—246 (versurile 47—227); *Flori sacre*, 1912, p. 15—66; *Literatorul*, XXVI, 22—23, 1/14 decembrie 1918, p. 4—6. Reprodusă din *Literatorul*, 1918.

Variante

36. În slava-nvierei îneacă oftarea... *(Literatorul, 1918):* Alungă plînsoarea, — alungă oftarea *(Forţa morală, 1902, Analele..., 1904, Flori sacre, 1912).*

După v. 84, în „Forţa morală", 1902, „Analele"..., 1904, urmează această strofă:

Şi dulce e vieaţa în verdea grădină
Prin care gazii superbi, înfloresc...
Din galbenii nasturi parfumul suspină,
Dau rara extază de cîntec ceresc,
Gazii, gazii din verdea grădină.

Punctul de plecare al *Nopţii de decemvrie* trebuie căutat într-o legendă în proză, *Meka şi Meka*, publicată în *Românul*, XXXIV, 13 ianuarie (1 ian. st.v.) 1890, datată „1889, decembrie", cu o Erată în nr. din 16 ianuarie 1889, reprodusă în *Literatorul*, XI,1, iunie 1890, p. 7—10, aceeaşi dată. Macedonski a dat şi o versiune franceză legendei sale,

www.dacoromanica.ro

cu începutul puțin modificat, intitulată *Les deux Mecques*, în *La revue internationale*, 15 juin 1893, reprodusă cu subtitlul *Soirs de thé*, în *Literatorul*, XIV, 2, 15 iulie 1893, p. 2—5, datată „1893". Textul legendei este următorul:

„Meka și Meka

Întristarea întîiei zăpezi pătrundea în casă ca o umbră. Dar cu cît înserarea întuneca odaia, flacările albastre ale focului de surcele ce pîlpîia în soba proaspăt tencuită se jucau mai vii pe văruiala proaspătă a pereților. La gura sobei, cu ochii țintă asupra vîlvorării, scriitorul cerca să-njghebeze o poveste. Însă, furate de flacările roșii și albastre, gîndurile lui șovăiau ca flacările. E că o mînie năbușită de multă vreme se umfla, creștea și sufla vijelios în sufletul scriitorului. E că treptat își revedea viața cinstită ridicîndu-se din prăpastia zădărniciilor omenești. Dar cu cîte năluciri nu începuse el această viață? Se revedea, pornind de la leagăn la mormînt, cu o întreagă caravană de bogății sufletești. Prietenia, dragostea, frumoasele simțiri, nobilele avînturi îl însuflețiseră cu prisos. Cu toate aceste, dînsul, măcar că surcelele urmau să pîlpîiască în soba proaspăt tencuită, măcar că flacările jucau vii pe văruiala pereților, se simțea tot mai singur, tot mai pustiu de gînduri. E că întristarea întîiei zăpezi ce pătrundea în sufletul lui ca o umbră îl înconjura cu dezolarea ce coprinde pe învinși. Subiectul urmărit fugea astfel, sprinten ca un cerb ce-și simte pe urme goana vînătorului. Fugea astfel, ca nesipul de sub picioarele unui uriaș. Subiectul urmărit era astfel năluca strălucită a unui ideal glorios.

Ce rău, ce rău făcuse el, însă, acestei lumi, — acestei lumi ce de moarte-i rănise frumoșii efebi, — prietenia, dragostea, frumoasele simțiri și nobilele avînturi? Frumoasele simțiri și nobilele avînturi cu care, odinioară, se visase intrînd pe sub poarta triumfală a izbîndei din urmă, peregrinare pornită printre aceleași pustii și către aceeași Mekă de toți îndrăgostiții frumoși ai idealului.

Cărarea cea dreaptă, pînă în mijlocul vieții, fusese fără abatere călcată de dînsul. În artă, cu neputința nu s-apucase o singură dată să stea la tocmeală. Nici limba schimbase în gerg[1], nici arta în speculă de industrie. Mersese vecinic nainte și vecinic cu ochii săi țintă pe ideal.

[1] Jargon, de la it. *gergo*. Macedonski, care va folosi acest cuvînt și altădată (*Cestiuni ortografice, literare și politice*, în *Literatorul*, XI, 2, 1890) l-a împrumutat — desigur — de la Eliade, unde acest sens se întîlnește frecvent (*Biblioteca portativă, Literatura, Critica*, I, Buc., 1860, p. 225, 277, etc.).

www.dacoromanica.ro

Şi sărmanul scriitor simţea întristarea întîiei zăpezi, şi întristarea întîiei zăpezi apăsa ca o umbră pe sufletul lui.

Dar flacările pîlpîiau tot mai vii şi se încolăceau supte pe coşul sobei în sus.

Şi fu o clipă cînd umbra nu mai apăsă pe inima sărmanului scriitor, căci o limbă de foc, limbă albastră şi roşie, statornici gîndurile lui întunecate şi împopulă pustietatea din sufletul lui.

Iar Duhul Sfînt cu limbă de foc vorbi:

«Scrie că a fost odată la Bagdat, — măcar că povestea nu e trasă din *Halima*, nici din altă carte, ci cu totul nespusă şi curat născocită de mine, — scrie că a fost odată la Bagdat un anume Mohamed-ben-Hasan-ben-Ali, iar fără să mai despreţuieşti izbînzile lumeşti, tipăreşte-o mai întîi în româneşte şi franţuzeşte-o pe urmă în necazul duşmanilor tăi.»[1]

Scriitorul, fără întîrziere, scrise că a fost odată la Bagdat un anume Mohamed-ben-Hasan-ben-Ali.

Iar Duhul Sfînt, în chip de limbă de foc, grăi de iznoavă şi astfel:

«Că Mohamed-ben-Hasan-ben-Ali trăgea să moară. Chemă la sine pre fătul său, pre Ali-ben-Mohamed-ben-Hasan:

Fii cu luare-aminte şi ascultă la zisele mele, rosti, cum trăgea să moară, bătrînul. Averi nenumărate îţi las: seizi şi robi cu sutele, pistoale ghintuite cu înflorări de argint, cuţite şi frîne cu împietriri de diamante. Mătăsăriile de Egipet, albe ca zăpadă, sau cu vergi sîngerii şi albastre pe fundurile portocalii, cepkene[2] de catifea havaiie[3] înstelate cu mărgăritare umplu lăzile, şi chiar, pentru hanima[4] dragă inimii tale, în chichiţa lădiţei de chiparos lucrată în sidefuri ca-n raze de curcubeu, în chichiţa lădiţei de chiparos, vei găsi o sută douăzeci coţi tulpan de „daca". Chitiţi împreună, atît de subţire le e ţesătura, trec printr-un inel. I-am cumpărat din India, de la Benares, şi i-am păstrat anume pentru tine. Pentru draga inimii tale, va fi un dar de o jumătate «baltă rupii»[5]. În hasna, saci cu mahmudele[6] nu vei putea să-i

[1] Autorul a colaborat la mai multe publicaţiuni literare franceze precum *Revue française*, la *Revue contemporaine*, etc. În iunie trecut, a avut distinsa onoare de a vedea că *La Nouvelle revue*, care împreună cu *Revue des deux mondes*, este cea mai însemnată revistă din Paris, îi tipăreşte versiunea franceză a poemei sale *Noaptea de martie* (nota lui A.M.).

[2] *Cepchén*, haină boierească scurtă, cu mînecile despicate, care se purta pe umeri.

[3] *Havaiu,-ie*, albastru ca cerul, azuriu (turcism).

[4] *Hanimă*, femeie din vechea aristocraţie turcă (turcism).

[5] O sută douăzecicinci mii lei. Vezi Jacolliot, *Voyage au pays des Fakirs charmeurs*, p. 15 (nota lui A.M.).

[6] *Mahmudea*, monedă turcească de aur care a circulat şi în ţările româneşti.

www.dacoromanica.ro

pridideşti la numărătoare, ci va trebui să le măsori coprinsul cu baniţa[1]. Grădina o cunoşti: un sfert colinzi printr-însa, şi nu-i dai de fund. Apele gîlgîietoare-n havuzuri de porfir roşu, în havuzuri de matostat[2] şi marmură scoase din vechile săpături de la Paros, de astăzi încolo pentru tine vor cînta. Pîrîiele ce-o şerpuiesc, domoale sub sălcii pletoase, jalnice sub negrii chiparoşi, pîrîiele ce-o şerpuiesc, guralive şi vesele de-a lungul poienei verzi smălţată cu flori pembe, cu flori liliachii şi albe, de-a lungul poienei verzi, aşternută ca un covor de Persia, de astăzi încolo, pîrîiele ce-o şerpuiesc numai pentru tine vor schinteia în soare cu solzii de aur ai peştilor, cu nesipul de aur al fundului, cu solzii de argint ai peştilor, cu nesipul de argint al fundului. Dar hergheliile mele, caii mei arăpeşti, armăsarii mei de pustie! Şelele lor de catifea, frînele lor de aur nu sunt decît giuvaiere, nu sunt decît catifea atuncia cînd nu sunt aur! Şi iată acum pe de rostul, că ştii o parte aproape din tot ce-mi rămîne în urmă. Dar fătul meu, fătul meu, e un lucru pe care tu încă nu-l ştii. Nu ştii c-această avere n-am agonisit-o umblînd în calea cea dreaptă.»

Şi vocea bătrînului, slabă, se făcea tot mai slabă.

«Făgăduieşte-mi, apucă să mai zică, făgăduieşte-mi că tu nu vei face ca mine!...din calea cea dreaptă că nu te vei abate.»

Fiul căzu în genunchie şi plîngînd se legă către tatăl său!

Şi vocea bătrînului, slabă, se făcea mereu tot mai slabă, dar tot apucă să mai zică:

«Mor de acuma mulţumit căci sufletul meu răscumpărat se va urca treptat către raiul proorocului.»

Şi Mohamed-ben-Hasan-ben-Ali, crucindu-şi braţele-n pace, închise ochii de veci!

Şi anii trecură de-atuncea, dar vorbele lui rămaseră în mintea fiului său.

Şi el pe calea cea dreaptă urmă.

Şi sufletul bătrînului, răscumpărat, urca treptat către raiul proorocului.

---

[1] În ediţia sa (*Opere*, I, *Poezii*, p. 434), Tudor Vianu dă următoarea notă: „Poema în versuri adaugă acestei descrieri, în versul 54, amănuntul: *Şi jaruri de pietre cu flacări de sori*, unde cuvîntul jaruri este un neologism, de la fr. *jarre* — vas mare de gresie în care se ţine apă. Termenul, care în franţuzeşte derivă din arabul *djarra*, a fost adoptat de Macedonski pentru a spori coloarea locală. Explicaţia o dădea poetul însuşi". Tudor Vianu reţinuse — desigur — mărturia însăşi a lui Macedonski.

[2] *Matostat*, jasp (mineral).

www.dacoromanica.ro

Pe tînăr însă îl muncea o dorinţă: Ar fi vrut şi el să se ducă la Meka, să treacă şi el pe sub poarta sfintei cetăţi. Dar pînă acolo calea era lungă, şi ca să nu se primejduiască s-ar fi căzut să ocolească pustia. S-ar fi căzut să ocolească pustia, şi dacă ar fi ocolit-o şi-ar fi călcat jurămîntul cu care se legase către tatăl său: că numai calea cea dreaptă o va păstra, de toate cele piezişe lepădîndu-se.

Dar pe cît era îngrijit să-şi croiască drumul spre Meka pe mijlocul pustiei, pe atît dorinţa sa îl muncea mai mult. Pe atît îl muncea mai mult dorinţa sa să ajungă să treacă şi el peste poarta strălucită a sfintei cetăţi.

Şi Ali-ben-Mahomed-ben-Hasan îşi înarmă într-o zi seizii;

şi strînse trei sute cămile;

şi porunci să i se aleagă din herghelie două sute cai;

şi urmat de trei sute robi, înconjurat de două sute seizi, ieşi din porţile Bagdatului;

dar cînd ieşi din porţile Bagdatului se opri să privească o clipă zidurile albe ale oraşului, minaretele de pe care hogii vesteau răsăritul soarelui;

iar pînă să se dezmeticească din amintirile ce-l năvăliseră, văzu de pe cămila lui cea înaltă şi de sub cortul lui de mătase stacojie, văzu că soarele răsărise şi că-şi prăfuia aurul peste oraşul prea iubit;

şi cînd îşi luă rămas bun de la oraşul prea iubit două lacrimi mari îi umplură ochii;

şi ceru să i se aducă un sahan plin cu apă de la fîntîna din vale, adăpostită de curmalul sub care se jucase copil;

şi sahanul i se aduse plin cu apă.

La urmă, Ali-ben-Mohamed-ben-Hasan porunci ceauşului să rînduiască pornirea cea de isnoavă;

dar un drumeţ, zdrenţos şi plin de praf, răsări în albăstrimea dimineţii, ivindu-se de pe o potecă lăturalnică drumului mare;

şi drumeţul se opri la fîntîna din vale şi se odihni o clipă sub curmalul unde Ali se jucase copil;

atunci, de sub cortul lui de mătase stacojie şi de pe cămila lui cea înaltă, strălucitul călător voi să afle cine este drumeţul zdrenţos, cine drumeţul plin de praf;

şi-şi apropiă cămila de curmalul unde se jucase copil:

— Mă numesc Ali-ben-Mohamed-ben-Hasan şi mă duc la Meka. Tu cine eşti? Tu unde te duci?

— Mă numesc Pocitan-ben-Pehlivan şi ca tine mă duc la Meka.

Iar auzind aceste, strălucitului călător mare milă i se făcu şi zise:

www.dacoromanica.ro

— Dar bine, cum ai să ajungi tu, Pocitan-ben-Pehlivan, la Meka, cînd eu şi nu ştiu dacă voi fi destoinic să desăvîrşesc aşa călătorie?

Iată însă că-mi este milă de tine.

Şi-l pofti să încalece unul din armăsarii lui şi să-i fie lui oaspe pre tot timpul cît va ţine drumul.

Dar drumeţul răspunse:

— Păstrează-ţi armăsarii, căci poate să ai nevoie de ei. Cît despre mine, grijă să n-ai, că fiecare umblă cît poate şi pe drumul pe care şi-l alege.

Apoi, drumeţul zdrenţos şi plin de praf se sculă de sub curmal;

şi-i aruncă o cautătură ciudată;

şi apucînd-o în stînga, se făcu nevăzut la cotitura potecii lăturalnice.

Urmă strălucitul călător zile, urmă nopţi, croindu-şi cărarea de-a dreptul pe mijlocul pustiei;

şi-l înconjurau seizi;

şi pustia gemea sub povara celor trei sute cămile;

şi cînd sosea la un ostrov de verdeaţă, era slujit de tot atîţi robi;

dar una cîte una, foalele cu apă se goleau, dar una cîte una, trăiştele cu merinde se deşertau.

Şi pustia se răzlăţea tot mai departe, şi Meka, Meka, cetatea sfîntă, tot nu se zărea.

Iar una cîte una muriră cămilele; iar unul cîte unul muriră caii; iar numai oamenii mureau cîte doi-doi şi cîte trei.

Şi nesipul era semănat cu oase şi cu leşuri;

şi paseri de pradă întunecau văzduhul;

iar pustia se răzlaţea tot mai departe, şi Meka, Meka, cetatea cea sfîntă, tot nu se zărea.

Şi într-o zi, cînd soarele dogorîtor prăfuia străluciri orbitoare, Ali-ben-Mohamed-ben-Hasan rămase singur sub cortul lui de mătase stacojie şi pe cămila lui cea înaltă;

dar cînd rămase singur, iată că i se arătă şi Meka, Meka, cetatea cea sfîntă, ce licărea la marginile pustiei;

şi degeaba îi era îngustat gîtlejul de sete;

şi degeaba îi era strîmtat pîntecul de foame:

coperişurile poleite ale geamiilor, brîul alb şi rîzător al zidurilor Mekei licăreau la marginile pustiei;

şi nu mai simţea nici setea, nici foamea;

şi striga: «Alah, il-Alah, nu este decît Alah»;

şi-şi repezea cămila înainte;

şi cămila despica depărtarea ca gîndul;

dar Meka, Meka, cetatea cea sfîntă, tot nu se apropia;

www.dacoromanica.ro

şi pe cît dînsul înainta, pe atît coperişurile poleite ale geamiilor se trăgeau înapoi;

şi de brîul alb şi rîzător al zidurilor nu-l apropia nici goana cămilei, nici zborul gîndului;

dar în vremea aceasta soarele cobora, cobora;

dar în vremea aceasta cămila se împleticea, se împleticea;

dar în vremea aceasta «Alah il-Alah» era un strigăt ce scădea, ce scădea;

iar în aceeaşi vreme, ochii lui Ali-ben-Mohamed-ben-Hasan vedeau în zarea depărtării pe drumeţul zdrenţos şi plin de praf trecînd pe sub poarta strălucită a Mekei pămînteşti;

însă tot în aceeaşi vreme, ochii i se umpleau şi de o altă vedenie şi cămila ce cădea îl rostogolea pe nesipul arzător al pustiei;

iar Ali-ben-Mohamed-ben-Hasan trecea şi el pe sub o poartă, — pe sub poarta triumfală a Mekei cereşti."

Asupra izvoarelor acestei *Nopţi* s-au făcut unele presupuneri, de reţinut, în primul rînd, cu titlul de ipoteze. Astfel, dincolo de impulsul însuşi de a compune *Nopţi*, nu este exclus, ca în ţesătura poemei sa fi intrat şi o reminiscenţă din *Rolla* de Alfred de Musset. Aici există imaginea calului sălbatic, care se rătăceşte în pustie, în timp ce caravanele ating Bagdadul, privit ca simbol al speranţei, dar şi al vieţii pierdute (Al. Ciorănescu, *Literatură comparată*, Buc., Casa şcoalelor, 1944, p. 194).

Firește că privirile trebuie îndreptate şi spre literatura orientală. În *Gulistan* de Saadi, poet cunoscut lui Macedonski (v. notele la *Rondelurile rozelor*, ediţia de faţă, vol. II, p. 388—392), povestirea *Hagiului şugubăţ* prezintă analogii cu drama emirului macedonskian. Bogatul sfidează deşertul, încearcă să-l străbată fără ocoluri. Dar cu toată trufia sa, se prăbuşeşte în pustie şi nu intră în Meka, în timp ce hagiul desculţ, umil, călare pe asin, izbuteşte să ajungă în cetate (Tudor Vianu, *Saadi în românește*, în *Jurnal*, Buc., E.P.L. 1961, p. 242—243).

Totuşi, dincolo de aceste analogii, mai mult de ordin epic, deosebirile rămîn esenţiale. În timp ce povestea persană este de fapt o fabulă, pe tema mîndriei pedepsite, *Noaptea de decembrie* capătă la Macedonski cu totul alte proporţii. Ea simbolizează drama geniului, într-o evocare de mari incandescenţe, reprezentativă pentru întreaga concepţie a poetului şi, poate, şi mai mult, pentru drama propriei sale existenţe, fascinată de vis, himeră şi ideal, irealizabil ca orice absolut, cum de altfel şi mărturisește la sfîrşitul vieţii:

„M-am luptat cu omul şi cu viaţa — cu aceşti doi monştri cumpliţi, care nu m-au învins, nu mi-au ştirbit personalitatea, nu mi-au frînat

www.dacoromanica.ro

caracterul, nu mi-au secat simţirea şi mi-au lăsat tot nedomolită setea de-a alerga, şi acum şi oricînd, tot numai spre Meka, spre sfînta cetate a idealului neîncetat urmărit — adîncimi de vis şi de cer — ce fug dinaintea noastră, dar pe care, noi tot le credem aproape..." *(Zaherlina în continuare*, Buc., 1918, p. 8).

În acest sens mult mai apropiată de viziunea lui Macedonski este o baladă de Jean Richepin, *Le baiser de la chimère* (din volumul *La Bombarde*, 1899) construită pe o idee poetică riguros identică: fascinarea vocaţiei ideale, fuga în deşert cu himera „în spate", vagi licăriri de speranţe, iluzii, urmate de prăbuşire şi moarte. Analogia de situaţii este mai mult decît izbitoare.

Pentru Macedonski, *Noaptea de decemvrie* nu constituie numai o profesiune de credinţă, ci şi o nouă dovadă a vitalităţii sale creatoare, în plină campanie de denigrare. Discipolilor, poetul le mărturiseşte: „Băieţi, asta am scris-o pe cînd murisem..." (Al. Gherghel, *În preajma lui Macedonski*, în *Cronica literară*, caietul IV, octombrie 1937, p. 16).

La republicarea sa în *Analele literare...*, revistă amorfă, neinteresantă, *Noaptea de decemvrie* atrage atenţia, dovadă această notiţă ditirambică din *Paloda literară*, I, 2, 28 februarie 1904, p. 8 *(Literare)*:

„În revista *Analele* s-a publicat o prea frumoasă poezie a d-lui Al. Macedonski: *Noapte de decembre*. E inepuizabil literatul acesta, din ce în ce mai viguros, mai perfect. Te întrebi dacă ultima sa producţie n-a ajuns culmea puterei sale... Aşa a fost cu *Lewki*... Dar nu trece un an, şi o altă piatră mai strălucitoare îşi aşează la diadema sa. Oricît de urît ar fi de contimporanii săi, cînd patimile vor înceta (Macedonski are multă patimă fiindcă are mult geniu), vasta sa lucrare va fi judecată cu mai multă obiectivitate. Macedonski va constitui atunci una din erorile criticei curente de azi."

Ceva mai mult, fapt şi mai important pentru ostracizatul care continuă să fie poetul, *Noaptea de decemvrie* prilejuieşte lui Macedonski prima consacrare critică, oarecum „oficială". Poezia începe să fie menţionată în manualele didactice receptive literaturii noi, precum ale lui Mihail Dragomirescu şi Gh. Adamescu *(Literatura română modernă*, Buc., Steinberg, 1910, ed. III, p. 463—464): „Este literatura poeţilor cu forma corectă şi muzicală, dar fără concepţiune poetică, ai căror reprezentanţi azi sunt Alexandru Macedonski, a cărui poemă simbolică *Noaptea de decembrie* are o mare valoare..." Aceiaşi autori reproduc poezia la capitolul *Literatura modernă, poezia filozofică*.

Tot atît de important apare faptul că Mihail Dragomirescu este primul critic „oficial" care, stimulat de colaboratorii săi tineri Al. T. Sta-

www.dacoromanica.ro

matiad şi I. Minulescu (*De la misticism la raţionalism*, Buc., 1934, p. 392—393), se decide să analizeze, fără prejudecăţi, frumoasa poemă. Rezultatul este consemnat într-o notă despre *Noaptea de decembrie* (*Analele literare, politice şi ştiinţifice*, 1 ian. 1904, în *Convorbiri critice*, IV, 12, 25 decembrie 1910, p. 820—822):

„Este cea mai de valoare operă a acestui cel mai însemnat poet al şcoalei franceze din epoca eminestiană, şi în acelaşi timp, cu tot relativul abuz de mijloace exterioare pentru mărirea efectului poetic, — o *capodoperă a poeziei lirice româneşti*. Într-însa, acest scriitor, pe care valul vremii l-a înăbuşit mai mult decît s-ar fi căzut, întrupează cu o deosebită putere de imaginaţie aspiraţiunea sa către ideal, care, chiar cînd nu e ajuns, rămîne singura mîngîiere a sufletelor mari...

Noaptea de decembrie poate face onoare oricărui mare poet şi merită să facă parte din orice antologie a poeziei româneşti. O recomand tineretului, care de la un timp încoace a început să se deprindă a deosebi personalitatea omenească de cea artistică a poeţilor. Şi, lăsînd la o parte persoana poetului pe care împrejurările au făcut-o multora antipatică, să caute să-i guste şi să-i slăvească cel puţin această operă!"

În Arhiva Alexandru Macedonski (Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, I, ms. 1, p. 1 r.—10 v.) se păstrează, în ms., versiunea germană a acestei *Nopţi*, *Eine Dezembernacht*, „Ubertragen von Dr. A. Flachs, Brăila, 23, IV, 1920".

Transcrisă pe curat şi păstrată în cenaclu la loc de cinste, sub forma unui „sul mare" (cf. C.R., *Amintiri de la Macedonski*, în *Veselia*, XXVI, 5, 19 februarie 1921), *Noaptea de decemvrie* a fost citită pentru întîia oară de poet, în public, în cadrul conferinţei sale de la Ateneu, din 1902, pe tema *Teatru şi literatură* (ms. la Muzeul literaturii române, nr. 9.182, p. 89).

(p. 167) MAI

Publicată în *Revista modernă*, I, 38, 18 noiembrie 1901, p. 1. Republicată în *Flori sacre*, 1912, p. 29 — 30.

Textul se păstrează în două transcrieri:

1. Ms. autograf 3.411, f. 74 r. —v. Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1896, apr. 24".

2. Facsimil, în cadrul articolului *Destinul lui Macedonski* de D. Karnabatt, *Vremea*, X, 507, 3 octombrie 1937, p. 7, iscălit: „Alexandru Macedonski", aceeaşi dată.

Reprodusă din ms. 3.411.

www.dacoromanica.ro

Variante

4 Ş-a traiului uitare, — un chin de care mor *(ms. 3.411, Revista modernă, 1902, Flori sacre, 1912)*: Ş-a traiului uitare, — chin vechi de care mor *(facsimil)*.

Versiunea franceză a acestei poezii *(Mai*, în *Literatorul*, XIV, 9, februarie 1894, p. 13) este anterioară.

(p. 168) IMN LA SATAN

Publicată în *Forţa morală*, I, 8, 16 decembrie 1901, datată: „1901 octomvrie". Republicată în *Flacăra*, I, 43, 11 august 1912, fără dată; *Viitorul*, V, 1.624, 16 august 1912, cu o notiţă elogioasă anunţînd reapariţia poetului: „O nouă poezie de Alexandru Macedonski"; *Flori sacre*, 1912, p. 43—45, fără dată.

Reprodusă din *Flori sacre*.

Variante

20 Lipseşte din „Forţa morală", 1901; între v. 21—22, în aceeaşi revistă era intercalat refrenul: „—Satan, Oh! iartă-mi neghiobia".

În *Forţa morală*, 1901, în numărul unde se tipăreşte *Imn la Satan*, următoarea notă la rubrica *Efemeride* (p. 7):

„*Imnul la Satana* ce se publică în numărul acesta este un fragment din o mare operă cu totul religioasă, pe care o pregăteşte iubitul poet Macedonski. Se lămureşte aceasta pentru a tăia scurt numeroşilor duşmani ai acestui maestru al literaturii române care nu caută decît prilejul să afle un cal de bătaie în cartea sa, — după cum au făcut bunăoară, în cestiunea faimoasei epigrame...

Macedonski a fost şi rămîne un suflet absolut religios şi închinat binelui."

Deşi titlul poate sugera apropierea de *Litanies de Satan* de Baudelaire, poet cunoscut lui Macedonski (Aristarch, *Charles Baudelaire*, *Lumina*, I, 2, 6 aprilie 1894), totuşi, *Imn la Satan* n-are decît puţine înrudiri substanţiale cu *Litaniile* baudelairiene. Aici, poziţia ultimă este de umilitate, Satan fiind invocat ca o mîntuire:

„O, Satan, prends pitié de ma longue misère!",

în timp ce Macedonski, vital şi euforic, închină lui Satan un adevărat imn de admiraţie şi recunoştinţă:

„Te-ador, Satan, fiindcă tu eşti zîmbet, rază şi coloare."

www.dacoromanica.ro

Mult mai apropiată, în schimb, este poezia lui Macedonski de *Apologie du Diable*, din volumul *Les Blasphèmes*, de Jean Richepin, tradusă în parte de Cincinat Pavelescu, republicată în mai multe rînduri (*Apologia dracului*, în *Literatorul*, nr. 1, 15 iunie 1893, p. 4—7; *Lumina*, I, 44, 29—30 mai 1894; *Țara*, 24 iunie 1895). Ca și Richepin, Macedonski vede în Satan un fel de Prometeu luciferic, creator, propulsor al vieții, slujitor al omului, căruia-i dă speranță, plăcere, știință, artă, nota originală macedonskiană constînd dintr-un accent apăsat pus pe insuflarea vitalității explozive. La Carducci, *A Satana*, aceeași imagine. Prin aceasta, poetul depășește „satanismul" romantic curent, unde ideea centrală este aceea de fatalitate, de damnare, de perversiune care contaminează (cf. Mario Praz, *La carne, la morte, e il diavolo nella letteratura romantica*, Milano-Roma, Soc. editrice La Cultura, 1930, p. 55—75).

Cît privește afirmația, evident *pro domo*, că Macedonski ar fi un „suflet absolut religios", nici un document biografic nu sprijină această afirmație. Analiza ideilor operei relevă, dimpotrivă, o tendință destul de accentuată spre un anume clasicism păgîn. *Psalmii*, prin orgoliul lor, sînt tot ce poate fi mai areligios și anticreștin. Cele cîteva poezii religioase compuse înainte de moarte, sînt reflexul unei psihologii avide de compensații și de consolări de orice fel. Structura sufletească macedonskiană, egocentrică, egolatră, este prin definiție refractară misticii.

Despre titlul poeziei, o mențiune în jurnalul poetului:

„...Un tînăr, tinerel de tot, uitînd sau neștiind că I. Heliade Rădulescu a intitulat o poezie a lui *Odă la Schiller*, socotea că greșit am pus *Imn la Satan* și că ar fi trebuit să pun *lui Satan*. Așa ar fi dacă pe Heliade și pe mine ne-ar fi chemat Popescu" (Adrian Marino, *Jurnalul lui Macedonski*, *Steaua*, XVI, 3, mai 1965, p. 77).

Dintre poeziile publicate de Alexandru Macedonski la „reintrarea" sa în presa literară, *Imn la Satan* atrage, poate, cel mai mult atenția. A doua zi chiar după apariția în *Flacăra*, *Viitorul* declară poezia „adevărată minune" (V, 1.621, 13 august 1912, *Mișcarea artistică-literară)*. Bunele oficii ale lui Ion Pillat vor fi fost, și în această împrejurare, decisive.

(p. 170) CASTELUL

Publicată în *Literatorul*, I, 23, 21 iulie 1880, p. 353—355. Republicată în *Poezii*, 1882, p. 59—63; *Flori sacre*, 1912, p. 49—52.

Reprodusă din *Flori sacre*, unde nota pusă în fruntea volumului precizează:

www.dacoromanica.ro

„Nici una din lucrările coprinse în acest volum n-a fost tipărită în vreo altă culegere de versuri a d-lui Macedonski — afară de *Castelul* — din care, de altfel, poetul dă aci o *variantă* cu desăvîrșire *nouă* și *definitivă*".

Variante

În prima sa versiune, publicată în „Literatorul", 1880, și „Poezii", 1882, „Castelul" are patru strofe în plus și numeroase deosebiri de detaliu:

Castelul în ruine să-nalță pe colină,
Ciontitele lui turnuri pe șanțuri se înclină
Și armăria vechie sculptată pe fronton
S-a înnegrit la vînturi, iar picături de apă
Scăpînd din nori într-una o șterge și o crapă:
Un leu a rămas încă și coiful de baron!

Sub bolțile deșerte păianjenul își țese
Subțirea lui dantelă din fire lungi și dese;
Căminul de faianță e rece... — Pe pereți
Abia se țin ici-colo, din cuie să nu cadă,
Portretele antice din timpi de cruciadă,
Uitîndu-se prin sală cu ochii lor semeți!

Un biet vătaf de curte, bătrîn ca vremea vechie,
Legende curioase îți spune la urechie:
El a slujit strămoșii baronilor de azi...
El a văzut castelul în plina lui splendoare:
Trăit în alte zile, l-a încălzit alt soare!...
Răchitele de astăzi p-atuncea erau brazi!

De-ar fi să-l crezi, adesea cînd luna prin fereastră
Îmbracă-n aur zidul cu raza ei măiastră,
Și-n bronz bate-orologiu de douăsprezece ori,
În ultima bătaie a miezului de noapte,
Prin săli, pe scări, prin curte, s-aud confuze șoapte,
Și scutieri în mînă, țin cai rînchiezători!

I s-a-ntîmplat asemeni, în sala de sărbare,
Să vadă sub cămine că arde focul mare,
Și nobilele chipuri, din cadre coborînd,
Să-și scuture dantela manșetelor, de praful
Pe care l-a pus timpul și l-a lăsat vătaful,
Să vie să se uite în ochii lui pe rînd!

Ca să-i împace-ndată știa să facă scuze
Și-i mulțumeau stăpînii mișcînd încet din buze;
Apoi sub polecandrul din mijloc s-așezau,
Și împrejurul mesei ciocneau cupele goale;
Băieții cei de casă le dau mereu ocoale
Cu umbre de bucate din care nu mîncau!

www.dacoromanica.ro

Vătaful spune multe, şi sunt două portrete
În care s-ascund două şi-aceleaşi mari secrete...
Cînd el ţi le arată, îl vezi înduioşat,
Într-unul, e un tînăr cu visătoare faţă,
Frumos ca Poezia, sub blonda lui mustaţă,
Şi înfocat sub ochiu-i alene aplecat!

Ca Romeo el poartă mantaua consacrată,
Din umeri, căzînd scurtă, pe talia-i bogată,
Şi strîns lipit pe pulpe tricoul cenuşiu
Îi arcuieşte muşchii energicelor forme:
Ai crede că zugravul a vrut ca să-l transforme
Pe pînza fără suflet, din înger, în om viu!

Alături se arată pe fundul cadrei sale
O feie ale cărei conture ideale
Sub valuri de dantelă dispar ca sub un nor,
Şi dacă sub pleoape, o rază amoroasă
N-ar fi ca să se joace pe faţa-i vaporoasă,
Ai crede, o nălucă, — un vis amăgitor.

Legenda povesteşte că-n nopţile mai sumbre
Se-nsufleţesc pe pînză, şi-acele două umbre
Şi chiar vătaful spune că este cunoscut,
Din sala cea tăcută, că-n taină-mbrăţişate,
Străbat prin coridoare şi ies pe-nfurişate,
În curte-ncălecîndu-şi fugarul nevăzut!

Născute-n alte timpuri, nutrind altă iubire,
Apar ca o schinteie şi trec ca o zîmbire,
Şi cînd în zori de ziuă să reîntorc, — le vezi
Mai palide ca luna, că-şi iau în cadre locul;
Pe buze li să stinge şi zîmbetul şi focul
Şi-n revărsat de soare legenda n-o mai crezi!

Castelul are multe poveşti ce te minună
Dar castelanul de-astăzi le crede o minciună
Şi cînd îl văd strămoşii în catifea-mbrăcaţi,
Roşesc din înălţimea portretelor auguste,
De redengota neagră cu mînece înguste
A celui care-şi zice nepot de cruciaţi!

Iar timpul care vecinic clădirile le sapă
Apasă peste turnuri, le-nclină şi le crapă
Şi-ntinde pe creneluri, pe ziduri şi pe porţi
Din muşchiul de păragini o ţesătură fină
Sub care se ascunde trecutul în ruină
Precum s-ascunde-n frunze locaşul celor morţi!

www.dacoromanica.ro

(p. 172) VASUL

Publicată în *Forța morală*, I, 9, 23 decembrie 1901, p. 3, datată: „28 sept., Buc., 1900", cu următorul moto: „«Dacă viața e peste tot, viața e și în fundul Senei», Constant Cantilli, scrisoare din Paris". Republicată în *Flori sacre*, 1912, p. 55—56, dedicată: „Doamnei Maria Pillat, născută I.C. Brătianu".

Textul în „ms. păstrat" *(Opere*, I, *Poezii*, ed. Tudor Vianu, p. 438), nouă inaccesibil, poartă aceeași dată: „28 septembrie 1900".

Reprodusă din *Flori sacre*.

Asupra relațiilor de ordin social ale lui Macedonski cu Maria Pillat, mama poetului Ion Pillat, stă mărturie corespondența purtată între 1913—1915 (Adrian Marino, *Din corespondența lui Alexandru Macedonski*, în *Revista Fundațiilor*, XIII, serie nouă, nr. 6, iunie 1946, p. 418—421).

(p. 173) CORABIA

Publicată în *Forța morală*, II, 11, 13 ianuarie 1902. Republicată în *Românul*, 47, 117(8), 27 aprilie 1903, p. 90. Sub ea, o notă: „Amintirea dulce a d-lor Göbl și Rasidescu merită toată lauda și arată cît de frumoase sentimente animă pe acești mari industriași"; *Flori sacre*, 1912, p. 63—64.

Textul în ms. autograf 3.411, f. 25 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1892".

Reprodusă din ms. 3.411.

În *Forța morală* și *Românul*, următoarea notă, pe linia preocupărilor de „armonie imitativă" ale poetului:

„Ritmul și silabismul sunt înadins întocmite așa cum se prezintă pentru a reda legănarea mării. A.M.".

În *Opere*, I, *Poezii* (p. 439), ed. Tudor Vianu, următoarea notă: „Poezia reia o veche impresie din Sulina, după cum ne arată numele acestui oraș însemnat la finele ei, în ms. păstrat."

(p. 174) MĂNĂSTIREA

Publicată în *Forța morală*, I, 2, 4 noiembrie 1901, p. 2, datată: „14 iunie 1900", dedicată: „Lui I. Nicolescu, vechi director al liceului din Ploiești". Republicată în *Flori sacre*, 1912, p. 67—69.

Reprodusă din *Flori sacre*.

Într-un ms. datat: „1900" *(Opere*, I, *Poezii*, ed. Tudor Vianu, p. 439), poezia are însemnarea „impresiuni din Căldărușani". La această mănăstire de lîngă București, unde fusese depus mitropolitul

www.dacoromanica.ro

primat Ghenadie Petrescu, Macedonski se ducea adesea, mai ales în 1896, în timpul acelei zgomotoase „afaceri", cînd poetul scotea şi ziarul *Liga ortodoxă*. Despre întregul episod, cf. nota la *Psalmi moderni* în ediţia de faţă, vol. II, p. 247—249. O pictură în ulei de Macedonski, din 1901, reprodusă în *Opere*, I, *Poezii*, ed. Tudor Vianu, are ca temă aceeaşi mănăstire.

Cu ajutorul lui I. Nicolescu, Macedonski dăduse la Ploieşti, la 12 decembrie 1899, o serbare „în folosul elevilor săraci" (Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, Fondul Macedonski, S $\frac{61}{XXX}$, scrisoare din 7 dec. 1899, inedită; *Literatorul*, XXI, 1, ianuarie 1900, p. 3—4). Va rămîne cu acest profesor ploieştean în bune relaţii, deoarece, în 1910, adresîndu-i-se cu „Preascumpul, bunul şi vechiul meu amic", poetul îi solicită, pentru o cunoştinţă, protecţia la un examen. Sfîrşitul scrisorii merită citat:

„Ştiu că eşti în comisie şi vorba d-tale bună pentru ea către colegi va cîntări mult, iar eu mă voi simţi enorm de mulţumit că am putut prin d-ta să fiu folositor vreunui copil al unui amic dispărut, cu atît mai mult că a lăsat o familie grea: 10, — zece copii.

Şi astfel cresc ţările, şi România noastră va ajunge la lumină peste 100 ani, căci vom fi atunci 30 milioane români.

Al d-tale etc."

(Scrisoare inedită, originalul în colecţia Şerban Cioculescu.)

p. 176) CAMEE (I, II, III)

Publicate în *Literatorul*, XV, 2, 1895, p. 16. Republicate în *Ţara*, III, 592, 21 mai 1895, datate: „1895, mai"; *Liga ortodoxă*, *supliment literar*, I, 4, 1896, nedatate; *Flori sacre*, 1912, p. 73—75, nedatate.

Reproduse din *Flori sacre*.

Titlul acestui ciclu cheamă în memorie volumele lui Théophile Gautier, *Emaux et camées*, şi Théodore de Banville, *Les camées parisiens*. Ambii poeţi au fost citiţi de Macedonski.

(p. 178) CÎNTECUL PLOAIEI

Publicată în *Liga ortodoxă*, *supliment literar*, I, 1, 20 octombrie 1896. În subtitlu, indicaţia: „Imitaţie". Republicată în *Românul*, 47, 135 (26), 2 octombrie 1903; *Flori sacre*, 1912, p. 83—84.

www.dacoromanica.ro

Reprodusă din *Flori sacre*.

Temă tipică poeziei simboliste (Verlaine, Laforgue, Rodenbach), Macedonski este — pare-se — primul poet care o introduce în literatura română, deschizînd calea lui Minulescu şi Bacovia. De notat că discipolii săi reiau ideea, la oarecare distanţă: *Simfonia ploaiei*, de Cincinat Pavelescu, apare în *Viaţa literară* în 1906 (I, 42). În 1908, Mircea Demetriad traduce celebra *Chanson d'automne*, a lui Verlaine: „Cum plouă pe şes/ Şi-n inimă plouă" *(Din poezia noastră parnasiană*, Buc., F.R., 1943, p. 53) etc.

(p. 179) RIMELE CÎNTĂ PE HARPĂ

Publicată în *Literatorul*, XV, 1, 1895, p. 15, datată: „1893". Republicată în *Flori sacre*, 1912, p. 95—96, nedatată.

În „ms. păstrat" *(Opere*, I, *Poezii*, ed. Tudor Vianu, p. 440), nouă inaccesibil, aceeaşi dată: „1893".

Reprodusă din *Flori sacre*.

(p. 180) DOR ZADARNIC

Publicată în *Liga ortodoxă*, *supliment literar*, I, 1, 20 octombrie 1896, datată: „1896". Republicată în *Flori sacre*, 1912, p. 99—100, nedatată; *Ţara Românească*, I, 3, 15 mai 1916, nedatată.

„Într-un ms. păstrat, poezia este datată din 25 aprilie 1896" *(Opere*, I, *Poezii*, ed. Tudor Vianu, p. 440). Acest ms. nu ne-a fost accesibil.

Reprodusă din *Ţara Românească*, 1916.

Versiunea franceză, *Leurre*, este anterioară *(Literatorul*, 6, 15 noiembrie 1892, p. 14).

(p. 181) LUI CETALO POL

Publicată în *Forţa morală*, I, 7, 9 decembrie 1901, datată: „1901, noiembrie". Republicată în *Flori sacre*, 1912, p. 103—104, nedatată.

Textul în ms. autograf 3.411, f.26 r.—26 v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datată: „1901, noiemvrie".

Reprodusă din ms. 3.411.

Versiunea românească ulterioară a poeziei cu acelaşi titlu, *À Cètalo Pol*, inclusă în *Bronzes* (1897), p. 217—218, unde este datată: „1897, ce 20 juin".

După amintirile poetului Mihail Celarianu, Cetalo Pol se numea în realitate Cetalopol, discipol al lui Macedonski, stins de tînăr.

www.dacoromanica.ro

(p. 182) LEWKI

Publicată în *Forța morală*, I, 1, 28 octombrie 1901, titlul cu caractere eline: Λευκη, dedicată: „D-lui C. Arion, f. ministru al instr. (ucției) publice și cultelor". Republicată în *Flori sacre*, 1912, p. 107—111, fără dedicație; *Literatorul*, XXVI, 25, 17 februarie 1919, p. 6—7, fără dedicație.

Reprodusă din *Literatorul*, 1919.

Versiunea franceză, cu același titlu, este anterioară: *Literatorul*, XXI, 1, ianuarie 1900, p. 1—2.

Pentru poezia *Lewki*, care evocă în formă concentrată, sculpturală, parnasiană, natura Insulei Șerpilor, care-l obsedează, abundent descrisă și în *Le calvaire de feu*, apoi în *Thalassa*, Macedonski nutrea o afecțiune particulară. După opinia sa:

„Această poemă, nepublicată pînă azi în nici un ziar din țară, este poate cea mai de căpetenie între poeziile sale" (*De la o săptămînă la alta*, *Forța morală*, I, 1, 28 octombrie 1901).

Despre legăturile poetului cu C.C. Arion, cf. nota la *Noaptea de ianuarie*, în ediția de față, vol. II, p. 309.

(p. 185) DOINA SĂRĂCIEI

Publicată în *Pelișorul*, I, 2, septembrie 1905, p. 26. În subtitlu „originală". Republicată în *Flori sacre*, 1912, p. 119—120, din ciclul *Mărgele de Olt*, III.

Reprodusă din *Flori sacre*.

Face parte dintr-un ciclu de trei poezii de inspirație populară (I, *Hora de Paști*, II *Doina ciobanului*, III, *Doina sărăciei*), prezentă cu mari intermitențe în opera poetului, cu rezultate artistice minime. Totuși, Macedonski a cultivat și acest „gen", s-ar zice mai mult din virtuozitate, încă din perioada începuturilor sale literare, la *Oltul* (de ex. *Cîntec*, II, 61, 10 noiembrie 1874) și *Literatorul* (*Secerișul*, în *Literatorul*, I, 2, 27 ianuarie 1880, p. 21). Dacă n-a perseverat este semn că Macedonski și-a dat seama că sensibilitatea sa poetică, predominant „citadină", era puțin receptivă la astfel de emoții. Totuși, unele reveniri se constată de-a lungul întregii sale cariere literare. Astfel, o *Doină nouă*, patriotică, în ritm popular apare, în *Lumina* (I, 44, 31 mai 1894). *Excelsior*, 1895 și 1897, conține bucăți ca *Hora* ori *Soldățeasca* (incluse în materialele respective ale ediției), precum și o altă *Horă*, devenită în ms. 3.407, f. 57 r. — 58 r., Bibl.

www.dacoromanica.ro

Acad. Republicii Socialiste România: *Hora căprarului*, după opinia noastră, prea facilă, neizbutită. *Doina fetei*, cu subtitlul: „versuri în caracterul național" (pe care Macedonski intenționa s-o republice refăcută, sub titlul *Răspunsurile Tranei*, ms. 3.407, f. 1, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, este publicată în *Povestea vieții*, I, 1, 13 februarie 1900. (Aici *Doina fetei* este datată: „1899, noiembrie".) De notat că tot în această revistă, *Povestea vieții* (I, 2, 27 februarie 1900, p. 8), la rubrica „Știri literare" se anunță că va apărea în „curînd" volumul *Mărgele*, „versuri în caracter național de Al. Macedonski". Aceeași știre și în *Viața națională* (I, 4, 30 iunie 1901, p. 39), odată cu republicarea întregului ciclu: *Hora de Paști*, *Doina fetei* și *Doina Ciobanului*. Așadar, acest ciclu din *Flori sacre* corespunde unor preocupări mai vechi, continuate și în faza cînd poetul își încheia opera, selecționînd-o și transcriind-o în vederea ediției „definitive". Dovadă și *Doina românului*, datată: „1919, dec.", păstrată în ms. autograf 3.411, f. 3 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România: publicată postum în *Universul literar*, *LXV*, 37, 1 septembrie 1928, p. 572: *Munții noștri...*:

DOINA ROMÂNULUI

Oltul nostru aur poartă...
Noi cerșim din poartă-n poartă.[1]

Pomii noștri-s plini de poame,
Și cu toți murim de foame.

Prin păduri abia poți trece,
Și-ngheță̆m sub vatra rece.

Cîmpii rod dau cît se poate,
Dar străinii le iau toate.

Suntem prada soartei rele...
Înlemnim cu ochii-n stele.

De remarcat în această *Doină*, mai mult chiar decît în *Doina sărăciei*, puternicul accent de critică socială, în care Macedonski — ca totdeauna — pune și ceva din propria sa condiție de „declasat", apropiată, în perioada de mare indigență, de aceea a „proletarului intelectual", în care poetul, uneori, se întrevede (cf. nota la poezia *Cîntec de renaștere*, în ediția de față, vol. I, p. 413—415).

Ana Macedonski a transcris (ms. 9.186, p. 143—157, Muzeul literaturii române) întreg acest ciclu, sub titlul *Mărgele de Olt*, poate în baza unui ms. autograf „definitiv" al poetului.

[1] „Aceste două versuri mi-au fost spuse de un ardelean. Ele aparțin, probabil, *folklorului* de dincolo de Carpați. A.M." (nota poetului, ms. 3.411, f.5 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România).

www.dacoromanica.ro

(p. 186) DIALOGUL MORȚILOR

Publicată în *Forța morală*, I, 5, 25 noiembrie 1901, datată: „București, 1901, noiembrie în 19". Republicată în *Flori sacre*, 1912, p. 123—130, fără dată.

Textul autograf în ms. 3.409, f. 1 r.—5 v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România datată: „1901, noiemvrie 19, București".

Reprodusă din ms. 3.409.

La rubrica „Efemeride", *Forța morală* (I, 6, 2 decembrie 1901), se indică două variante neînsemnate, incluse ulterior în textul din *Flori sacre*.

În compunerea acestui dialog satiric, *Dialogurile morților* ale lui Lucian au servit de bună seamă de model, ca și în cazul bucății anterioare *Dialogul morților*, în *Tarara*, I, 12, 23 martie 1880 (de notat că o traducere din Lucian, *Menip*, *Din dialoagele morților*, apăruse și în *Albina Pindului*, 1 ianuar 1870, p. 8—9). Entuziasmat, Macedonski vede în Lucian „cel mai gigantic poet elin" (*Litere și arte*, *Forța morală*, I, 5, 25 noiembrie 1901). De unde îndemnul de a-l imita, filiație recunoscută și de presă (*Revista revistelor*, *Revista modernă*, I, 40, 2 decembrie 1901, p. 7). Unele aluzii par a privi pe Titu Maiorescu: „E marele filozof și critic renumit etc."

(p. 191) NĂLUCA UNEI NOPȚI

Publicată în *Revista modernă*, I, 35, 21 octombrie 1901; *Flori sacre*, 1912, p. 133—135.

„Datată în ms. din 1901" (*Opere*, I, *Poezii*, ed. Tudor Vianu, p. 440). Reprodusă din *Flori sacre*.

Conform unei informații transmisă poetului de Al. P. Vasilescu, discipolul său, *Năluca unei nopți* a fost elogiată în *Mercure de France* de Marcel Montandon, deținătorul rubricii „Lettres roumaines" (1 janvier 1912): „*Le spectre d'une nuit*, bi-syllabe d. Al. Macedonski, est un tour de force de grand artiste" (Scrisoare inedită, B.C.S., ms. 14.204.).

(p. 193) O UMBRĂ DE DINCOLO DE STYX

Publicată în *Revista modernă*, I, 34, 14 octombrie 1901, p. 1. Republicată în *Forța morală*, I, 3, 11 noiembrie 1901, dedicată: „Lui Mircea Demetriade", datată: „1900, august 18"; *Flori sacre*, 1912, p. 139—140, fără dedicație și dată; *Rampa*, II, 355, 23 decembrie 1912, aceeași dedicație, fără dată.

www.dacoromanica.ro

„Într-un ms. păstrat, poezia este datată din 18 august 1900" (*Opere*, I, *Poezii*, ed. Tudor Vianu, p. 441). Acest ms. ne-a fost inaccesibil.

Reprodusă din *Rampa*, 1912.

În legătură cu publicarea acestei poezii, următoarea notă, scrisă — desigur — de Macedonski:

„*O umbră de dincolo de Styx*, ce-a apărut zilele acestea în *Revista modernă* de la 14 octombre, este scrisă în anul 1900 şi n-ar fi văzut lumina dacă suavul poet Nanu nu ar fi copiat-o din carnetul său, cerîndu-i voie a o tipări împreună cu altele în revistele ce va crede de cuviinţă". (*De la o săptămînă la alta*, *Forţa morală*, I, 1, 28 octombrie 1901).

Versiunea franceză, *Ricardo*, este anterioară (*Literatorul*, XX, 1, 1899, p. 6, datată: „1898, dec.").

Ambele poezii au fost inspirate lui Macedonski de moartea prietenului său, marchizul italian Ricardo Bergamasco, cunoscut în 1872 la Florenţa, de care s-a simţit foarte apropiat. O însemnare pe un caiet de poezii din tinereţe (Muzeul literaturii române, ms. 9.791) consemnează această pierdere: „1873, 23 mai. Mon unique ami Ricardo Bergamasco est mort à Francfort sur le Maine". Alte cîteva notări, pe fugă, nu suficient de clare, par să reţină deplasările amicului său: „14 d'avril 1872, vient de nov. à Prato, de Prato à Florence. Vient jusqu'au 18... resta... partit... est Francfort." Un nume şi o adresă: „Giuseppina Bergamasco, Piemonte, Casal beltrame, Provinzzia (sic) di Navara", par să indice pe soţia (sau mama) prietenului său, a cărui amintire va mişca mereu pe Macedonski. Dovadă şi această poezie din tinereţe, *Umbrei amicului meu Ricardo Bergamasco* (*Oltul*, II, 17, 28 februarie 1874), datată: „Bucureşti, 23 ianuarie 1874":

„O! inimă zdrobită, de tu mai poţi a plînge,
Mai lasă două lacrimi să pice pe pămînt,
Să-mi uşurez durerea, ce-n faţă-mi să resfrînge:
Amicu-mi nu mai este!... Ricardo e-n mormînt!...
Era în astă viaţă ce-i raza matinală
A soarelui d-aprile. — Era!... şi astăzi, vai,
Înscris e al său nume pe-o piatră mormîntală!...
De disperare cruntă gîndind la ea tresai.
Muri în floarea vieţii... de zile plin se stinse,
Muri... dar suveniru-i trăieşte-n pieptul meu!...
O! Doamne, moartea, care cu buzele-i l-atinse,
Ce nu veni la mine în locu-i să mor eu?...
. . . . . .

De cîte ori cu dînsul pe nopţile senine
Urmam fluviul Arno[1] în cursu-i zgomotos,

[1] Fluviul Arno, fluviu ce trece prin Florenţa (n. a.).

www.dacoromanica.ro

Visînd visuri de au, de poezie pline,
Ca şi Toscana teră, ca şi ceru-i frumos!...
De cîte ori prin selbea Cascinele[1] numită,
Din zori pînă în seară cu el n-am rătăcit,
Vorbindu-mi, el, de dulcea-i şi palida iubită,
Vorbindu-i, eu, d-un angel, femeie ce-am slăvit!
Iar cînd pe a mea frunte trecea vreo întristare,
De cîte ori cuvîntu-i venea consolator,
Ca să-mi alunge-ndată durerea-n depărtare
Şi să-mi redea speranţă din nou în viitor!
. . . . . .

I-am zis, mi-aduc aminte, l-a noastră despărţire,
Mişcat de întristare, i-am zis: «Amicul meu,
Eu plec spre-a mă rentoarce, dar am o presimţire
De moarte pentru mine, ce mă turmentă greu!»
Şi azi eu trăiesc încă, iar dînsul nu mai este!...
Destin fără-ndurare, ce crud e braţul tău!
Ai smuls crinul cel falnic şi cel uscat trăieşte,
Mereu bătut de vînturi, de soare ars mereu!

*

În ţara ta frumoasă, amice, mă voi duce,
Şi-n cimitir mormîntu-ţi căta-voi, ca să plîng,
Să plîng pe rămăşiţa amicului cel dulce,
Ce angelii în ceruri acum în braţe strîng!"

(p. 194) OH! SUFLET ORB

Publicată în *Pleiada*, I, 2, 1904, p. 24. Republicată în *Flori sacre*, 1912, p. 143—144; *Viitorul ţărei*, IV, 5, mai 1916, p. 5.

Textul autograf în ms. 3.411, p. 39 r.—39 v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1901, sept. în 4".

Reprodusă din ms. 3.411.

(p. 195) PERIHELIE

Publicată în *Revista literară*, VII, 4, aprilie 1886, p. 307. Republicată în *Flori sacre*, 1912, p. 147—148.

„Datată în ms. păstrat, din 1886" (*Opere*, I, *Poezii*, ed. Tudor Vianu, p. 442).

Reprodusă din *Flori sacre*.

[1] Cascinele, pădure de-a lungul fluviului Arno la Florenţa, principalul loc de preumblare al Florentinilor (n.a.).

www.dacoromanica.ro

11—12 Oh! lăsaţi pe-oricare suflet în a lui perihelie,/ Fericiţi-l cînd pămîntul pentru dînsul a murit *(Flori sacre, 1912, ms.):* Lăsaţi sufletele-n pace în a lor perihelie, Fericiţi-le cînd lumea pentru ele a murit *(Revista literară, 1886 ; 14* Îl răpesc în adîncimea unui vis neţărmurit *(Flori sacre, 1912, ms.):* Le răpeşte-n limpezimea spaţiului aurit *(Revista literară, 1886).*

În 1891, Macedonski intenţiona să scoată un volum de poezii cu acest titlu, conform unor ştiri care nu se confirmă:

„D-l Al. Macedonski a pus sub presă al II-lea volum de poezii, sub titlul de *Perihelie*. Volumul va coprinde minimun 450 de pagini. Preţul 10 lei." *(Ştiri literare, Românul literar,* I, 4, 4 februarie, p. 30).

Acelaşi anunţ în *Foaia ilustrată*, I, 6, 10 22 februarie 1891, p. 46, şi în *Familia*, XXVII, 6, 10/22 februarie 1891, p. 68.

Perihelie, periheliu, termen astronomic, punctul cel mai apropiat de soare de pe orbita unei planete; momentul în care planeta trece prin acest punct.

Macedonski, obsedat, ca orice romantic, de elevaţie, de absorbţie în „ideal", de contemplativitatea (atitudine care alternează în opera sa cu o acută conştiinţă a realului şi a himerei urmăririi „idealului" inaccesibil), face din „perihelie" un adevărat simbol al desprinderii din corporalitate a propriului său spirit. La poet, noţiunea este în esenţă sinonimă cu aceea de *ideal* şi de *excelsior*.

www.dacoromanica.ro

(p. 198) POEMA RONDELURILOR

Alexandru Macedonski/ *Poema rondelurilor*/ 1916—1920/Editura literară a Casei Şcoalelor/ 1927.

Apărută fragmentar în cursul vieţii poetului şi editată în volum, ca operă postumă, cu titlul de mai sus. Această ediţie cuprinde toate rondelurile lui Macedonski, mai puţin două: *Rondelul Franţei burgheze* şi *Rondelul ticăloşiilor*, din ciclul *Rondelurile Senei*. Ele n-au fost publicate decît tîrziu, în 1955, de Mihu Dragomir *(Rondeluri inedite ale lui Macedonski*, în *Gazeta literară*, II, 7, 17 februarie 1955). În forma sa completă *Rondelul ticăloşiilor* se tipăreşte abia în ediţia de faţă.

Alexandru Macedonski a pregătit în ultimul an al vieţii, în 1919—1920, cînd şi-a transcris mare parte din operă în vederea editării „definitive", două manuscrise ale *Poemei rondelurilor*, ambele autografe. Cel dintîi (I), a fost folosit pentru ediţia din 1927 de la Casa şcoalelor şi, pînă la dovada contrară, poate fi considerat ca pierdut. Cel de al doilea (II), pare a constitui o primă redactare (ştersături, lipituri etc.). Incomplet (nu conţine *Rondelul cercetaşilor* şi *Rondel stîngaci*, prima versiune a *Rondelului meu)*, cu caracter de dublet, acest ms. (II) a aparţinut în timpul din urmă poetului Mihu Dragomir, care i-a făcut şi o prezentare *(op. cit., Gazeta literară*, II, 7, 17 februarie 1955). Acelaşi ms. (II), a fost cunoscut anterior şi de Tudor Vianu, care-l citează în ediţia sa *(Opere*, I, *Poezii*, p. 443), împreună cu alte mss. de rondeluri, scrise pe foi volante, dintre care n-au mai rămas decît foarte puţine copii, existente la Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, Secţia manuscrise, şi la Muzeul literaturii române. Ulterior, acest ms. (II) a intrat în colecţiile Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, nr. 6.095 (format caiet, 64 p., legat defectuos: ordinea *Rondelurilor de porţelan* schimbată; pe ultima pagină

www.dacoromanica.ro

sumarul ciclurilor; ms. se păstrează şi în copie foto, nr. 39), şi el a fost folosit de noi ca text de bază. Titlul său este:

Poema rondelurilor de Alexandru Macedonski. Rondelurile pribege—Rondelurile celor patru vînturi—Rondelurile rozelor—Rondelurile Senei. Rondelurile de porţelan.

După datele care însoţesc, în manuscrise şi publicaţii, fiecare rondel în parte, rezultă că Macedonski a compus *Poema rondelurilor* în două perioade: în 1916, cînd publică în trei serii *Rondelurile pribege*, şi 1919—aprilie 1920, cînd compune celelalte cinci cicluri: *Rondelurile celor patru vînturi*, *Rondelurile rozelor*, *Rondelurile rozelor de azi şi de ieri*, *Rondelurile Senei*, *Rondelurile de porţelan*. Poetul denumea aceste cicluri *Poema noilor rondeluri (Zaherlina în continuare*, p. 6). Un recitativ, în stil de rondel, şi în *Moartea lui Dante Alighieri* (II, 4) compusă aproape concomitent cu primele cicluri de rondeluri.

Sugestia de a compune rondeluri poate să fi venit de timpuriu lui Macedonski din lectura lui Maurice Rollinat, poet foarte apreciat, precum şi din aceea a lui Théodore de Banville (autor şi el de *Rondels* „composés à la manière de Charles d'Orléans, poète et prince français"), bine cunoscut şi acesta de Macedonski, încă din prima fază a *Literatorului*. Despre cel dintîi poetul scria:

„Rollinat în rondele a ajuns la o perfecţiune neîntrecută. El ştie să cristalizeze cugetarea cea mai adîncă într-o formă fixă şi trăitoare. Repetiţiile de la urmă sunt naturale şi necăutate" (Aristarch, *Maurice Rollinat*, *Lumina*, I, 35, 19 mai 1894).

Ipoteza nu ni se pare de loc improbabilă. După o lungă perioadă de concepere, la bătrîneţe, cînd în poezia lui Macedonski totul devine diafan şi redus la esenţe, o serie de idei poetice, care fac parte organică din universul poetului, s-au putut cristaliza în mod firesc în forma fixă, muzicală şi riguros ritmică a rondelului.

În compunerea *Rondelelor*, Macedonski are antecedenţi şi în literatura română, în propria sa sferă literară: Tr. G. Djuvara, în *Coarde sparte*, Buc., 1884; Cincinat Pavelescu, *Rondel (Literatorul*, 3, 15 aug. 1892), *Cadavrul*, rondel (idem, 10, 15 martie 1893); Al. Obedenaru, în *Românul literar*, 1893, 1896; cf. şi Tudor Vianu, *Studii de literatură română*, Buc., E.D.P., 1965, p. 409.

Editarea, fie şi tardivă a *Poemei rondelurilor*, se datorează fără îndoială insistenţelor depuse de Ana Macedonski pe lîngă administraţia Casei şcoalelor, solicitată prin repetate cereri de ajutor (23 noiembrie, 7 decembrie), continuate prin oferta „să ia în editura sa *Poema rondelelor* deoarece nu am alte resurse de existenţă" (9 decembrie 1926). Dînd curs rezoluţiei ministrului I. Petrovici („Se înaintează comisiunei literare a Casei şcoalelor"), Mihail Dragomi-

www.dacoromanica.ro

rescu, directorul Editurii Casei şcoalelor, încheie la 14 ianuarie 1927 un proces-verbal favorabil, în baza a două referate, ambele pozitive, chiar elogioase, semnate de Eugen Lovinescu şi Mircea Dem. Rădulescu (Arhivele Statului, Fond „Casa şcoalelor", dos. nr. 887/1926, p. 204, 210, 213, 216—217, 220). Textul referatului (inedit) al lui E. Lovinescu este următorul (p. 217):

„Raport

Cum opera lui Alexandru Macedonski este din acele ce cinstesc literatura noastră, mi se pare neîndoios că trebuie acceptată. Cum însă biblioteca noastră a mai publicat două volume ale lui Macedonski, aşa că, pe baza propunerii făcute, s-ar putea întîmpla să nu intre în ordinea de publicaţie a anului acesta, ţinînd seama şi de dorinţa legitimă a petiţionarei, sînt de părere ca să se acorde d-nei Macedonski prima rată a onorariului de autor, rămînînd ca la publicarea operei, în alt an, să i se acorde şi a doua rată.

4. ian. 1927 ss. E. Lovinescu"

(p. 199) RONDELURILE PRIBEGE

Textul în ms. 6.095, p. 3r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, cu dedicaţia adăugată ulterior: „Lui Horia Furtună". Pe p. 3 v., sumarul *Rondelurilor pribege.*

Despre legăturile lui Macedonski cu Horia Furtună, cf. nota la volumul *Flori sacre*, în ediţia de faţă, vol. II, p. 349, 352.

(p. 199) RONDELUL LUCRURILOR

Textul de bază în ms. 6.095, p. 4, r.-v. Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1916, mai în 19".

Publicat în *Universul literar*, XXXII, 24, 12 iunie 1916, p. 3, cu supratitlul *Poema rondelurilor*, seria I, numerotat II, datat: „1916, mai în 19". Republicat în *Literatorul*, XXVI, 26, martie 1919, p. 6, în cadrul seriei *Poema rondelelor*, dedicată: „Lui Horia Furtună", datat: „1916, mai 19"; *Poema rondelurilor*, 1927, p. 9—10, datat „1916, mai 19".

(p. 199) RONDELUL ORAŞULUI MIC

Textul de bază în ms. 6.095, p. 5 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1916, mai în 20".

Publicat în *Universul literar*, XXXII, 24, 12 iunie 1916, p. 3, cu supratitlul *Poema rondelurilor*, seria I, numerotat III, datat: „1916, mai în 20", cu titlul iniţial *Rondelul provinciei*. Republicat în *Literatorul*, XXVI, 26, martie 1919, p. 6, acelaşi supratitlu, cu titlul *Rondelul provinciei*, datat: „1916, mai 20". Republicat cu titlul definitiv,

www.dacoromanica.ro

Rondelul oraşului mic, existent şi în ms. 6.095, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România; *Universul literar*, XXXVI, 38, 31 octombrie 1920, p. 595, datat: „1919, mai 20", acelaşi titlu; *Poema rondelurilor*, 1927, p. 11—12, datat: „1919, mai 20".

Tudor Vianu ne-a declarat că acest rondel a fost inspirat lui Alexandru Macedonski de vizita pe care poetul a făcut-o părinţilor săi, la Giurgiu. O menţiune în acest sens există de altfel şi în jurnalul intim al lui Macedonski, *Războiul ţării*, sub data de 15 august 1916:

„Întîlnesc pe un tînăr poet, student în filozofie şi drept, Tudor Vianu. Am multă simpatie pentru el şi l-am supranumit — sper că nu mă voi fi înşelat — poetul energiei.

Tatăl său e medic primar al oraşului Giurgiu. Fiul e foarte înciudăţit de a nu şti ce s-a petrecut la Giurgiu. Doctorul Vianu îşi are acolo casa — cîtă linişte şi cîtă ordine în ea.

Încăpătoare cum e, îmi închipuiesc cîtă veselie a trebuit să ciripească în ea cînd trăia mama celor cinci copii, dintre care patru şi-a luat zborul...

Melancolice însă, nespus de dulci sunt unele sorţi tihnite de provincie." (s.n.).

(Adrian Marino, *Jurnalul lui Macedonski*, în *Steaua*, XVI, 3, martie 1965, p. 70.)

(p. 200) RONDELUL DE AUR

Textul de bază în ms. 6.095, p. 6 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1 iunie 1916".

Publicat în *Universul literar*, XXXII, 29, 17 iulie 1916, p. 5, cu supratitlul *Poema rondelelor*, seria III, numerotat VI, datat: „1916, 1 iunie". Republicat în *Flacăra*, V, 42, 30 iulie 1916, p. 503, cu acelaşi supratitlu; *Literatorul*, XXVI, 26, martie 1919, p. 6—7, cu acelaşi supratitlu, datat: „1916, 1 iunie"; *Poema rondelurilor*, 1927, p. 13—14, datat: „Iunie 1916".

(p. 200) RONDELUL LUNEI

Textul de bază în ms. 6.095, p. 7 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1916, mai 31".

Publicat în *Universul literar*, XXXII, 29, 17 iulie 1916, p. 5, cu supratitlul *Poema rondelelor*, seria II, numerotat V, datat: „1916, 31 mai". Republicat în *Flacăra*, V, 42, 30 iulie 1916, p. 503, acelaşi supratitlu; *Literatorul*, XXVI, 26, martie 1919, p. 7, acelaşi supratitlu, datat: „1916, 31 mai"; *Poema rondelurilor*, 1927, p. 15—16, datat: „1916, mai 31".

www.dacoromanica.ro

(p. 201) RONDELUL CRINILOR

Textul de bază în ms. 6.095, p. 8 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1916, iunie în 3".

Publicat în *Universul literar*, XXII, 29, 17 iulie 1916, p. 5, cu supratitlul *Poema rondelelor*, seria II, numerotat VII, datat: „1916, 3 iunie". Republicat în *Flacăra*, V, 42, 30 iulie 1916, p. 503, acelaşi supratitlu; *Literatorul*, XXVI, 26, martie 1919, p. 7, acelaşi supratitlu, datat: „1916, 3 iunie"; *Poema rondelurilor*, 1927, p. 17—18, datat: „1916, iunie 3".

(p. 201) RONDELUL ŢIGANILOR

Textul de bază în ms. 6.095, p. 9 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1916, iunie în 4", dedicat: „În memoria lui Mircea Demetriad".

Publicat în *Universul literar*, XXXII, 32, 7 august 1916, p. 5, fără dedicaţie, cu supratitlul *Poema rondelelor*, seria III, numerotat IX, datat: „1916, iunie 9", însoţit de nota: „Acest rondel este o variantă a două strofe ale mele din *Excelsior*". Republicat în *Flacăra*, V, 44, 13 august 1916, p. 523, acelaşi supratitlu, fără dedicaţie; *Literatorul*, XXVI, 26, martie 1919, p. 7, acelaşi supratitlu, aceeaşi dedicaţie, însoţit de nota: „O variantă a acestui rondel se află în *Excelsior*"; *Poema rondelurilor*, 1927, p. 19—20, datat: „1916, iunie".

O notă a ms., reprodusă în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 19, precizează: „Acest rondel e o variantă a unei poezii a mea din *Excelsior*". Poezia în cauză este *Ţiganii*, dedicată „lăutarilor noştri", publicată în *Literatorul*, XI, 3, 1890, reprodusă în *Lumina*, I, 5, 9 aprilie 1894, şi de aici în *Biblioteca română*, 12 martie 1895, *Excelsior*, 1895 şi 1897, unde este dedicată: „Lui Mircea Demetriade", datată: „1890". Faţă de versiunea din *Excelsior* şi *Ilustraţia neamului nostru*, I, 2-3, april-mai 1915, p. 2, ulterioară, cu aceeaşi dedicaţie, pe care o reproducem mai jos (redusă la două versuri şi un refren, în total 9 versuri):

Ţiganii merg fără-ncetare,
Nu ştiu nici ei cînd au plecat,
Dar lumea largă o străbat,
Împinşi de-o vecinică chemare.

De cînd se ştiu, s-au pomenit
Cu galbeni ochi pierduţi în zare
Şi s-au tot dus cu mic cu mare,
Ş-au tot născut ş-au tot murit;

Ţiganii merg fără-ncetare,

www.dacoromanica.ro

textul din *Literatorul*, 1890, avea 4 versuri în plus, care constituiau prima strofă a poeziei:

Tot orizontul e coprins
De-o albicioasă înceţare
Şi-ncet se cerne-o burniţare,
Din cerul trist, de soare stins.

O temă identică la Albert Glatigny: *Les bohémiens*; Baudelaire: *Bohémiens en voyoge* etc.

Despre Mircea Demetriad, discipol statornic, Macedonski s-a exprimat în repetate rînduri într-un stil deosebit de admirativ. Este *Un poet mare (Forţa morală*, I, 2, 4 noiembrie 1901, p. 8), un boem pitoresc în tot cazul, evocat într-un portret citabil:

„Fiu al unui artist dramatic de înaltă valoare şi de un entuziasm superb: barbă neagră, creaţă şi scurtă. Uneori o rade, şi ar întineri dacă ar putea să întinerească mai mult. Ochi negri, mici, dar vii. Brun ca un grec insular. Şi poet, — poet adevărat. Dar cît a luptat cu versul, cu limba, cu concepţiunea, cu exprimarea concepţiunii în o formă estetică. Şi cît luptă încă. Mai presus cu totul de mulţime; totuşi, complăcîndu-se în mijlocul ei. Mircea Demetriade în cafeneaua Kübler e fermecător. Vocea i s-aude din stradă. Glumeşte, rîde, e acerb, e vehement, paradoxal cum sunt foarte rari, entuziast, dar şi *blagueur* — cum zice francezul — sau *moftangiu* — cum zice românul. Rău la suflet nu e, deşi sfîşie pe adversari, şi cîteodată pe prieteni. Îi place să născocească atîtea cîte sunt în lună şi în stele, şi apoi să rîdă în socoteala celor care îl cred. Ziua lui începe de la 3 după amiază. Pînă atunci, doarme. Se cam codeşte de poliţie, deşi e revoluţionar mare. În fondul fondului, însă, nu-i e frică de nimic.

Ca instrucţiune nu pot să stea alături cu el decît prea puţini. E aproape un erudit. A citit pe clasici şi pe moderni, iar în ştiinţă, ce n-a citit ghiceşte prin geniul său. Poezia sa e înaltă. Banalul e cu îngrijire evitat. Uneori, forma lui e prea încîlcită, dar cu cît trece, cu atît dispare şi acest defect. Versurile lui coprind pietre scumpe. E un poet al coloarei şi al pasiunei. Contemporanii, în genere, nu-l înţeleg, nu-l preţuiesc. Deci e pe culme şi dintre cei mari.

Stradivarius"

Lui Mircea Demetriad, Macedonski îi închină şi un studiu, rămas neterminat *(Forţa morală*, II, 10—12, 6—20 ianuarie 1902), fiind poetul său român „preferat" (ancheta revistei *Litere şi arte*, I, 5, 14 mai 1903). În sprijinul pieselor discipolului său, poetul va dezlănţui o campanie întreagă: *Stagiunea cea mare (Rampa*, I, 292, 10 octombrie

www.dacoromanica.ro

1912) etc. La rîndul său, Mircea Demetriad face elogiul maestrului într-un stil ca acesta: „personalitate zdrobitoare", „păgîn rătăcit într-o societate de sclavi", „vrăşmaşul legii piticilor" etc. *(O prefaţă*, în *Observatorul*, I, 129, 16 aprilie 1903).

(p. 202) RONDELUL CERCETAŞILOR

Publicat în *Universul literar*, XXXII, 22, 29 mai 1916. Republicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 21—22, nedatat.

Reprodus din *Poema rondelurilor*; ms. 6.095, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, nu conţine acest rondel.

(p. 202) RONDELUL PLECĂREI

Textul de bază în ms. 6.095, p. 10 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1916, iulie în 4".

Publicat în *Universul literar*, XXXII, 32, 7 august 1916, p. 5, cu supratitlul *Poema rondelelor*, seria III, X, datat: „1916, iulie 2". Republicat în *Flacăra*, V, 44, 13 august 1916, p. 523, acelaşi supratitlu, nedatat; *Literatorul*, XXVI, 26, martie 1919, p. 7, acelaşi supratitlu, datat: „1916, 4 iulie"; *Poema rondelurilor*, 1927, p. 23—24, datat: „1916, iulie 4".

Este posibil ca Macedonski să-şi fi amintit, compunînd acest rondel, de celebrul *Rondel de l'adieu* de E. Haraucourt, poet bine cunoscut (Aristarch, *Haraucourt*, *Lumina*, I, 36, 20 mai 1894): „Partir, c'est mourir un peu".

(p. 203) RONDELUL ORAŞULUI DIN INDII

Textul de bază în ms. 6.095, p. 11 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1918, octombrie (supt ocupaţiune)", cu titlul *Rondelul oraşului din Indii*.

Publicat în *Literatorul*, XXVI, 26, martie 1919, p. 7, cu titlul *Rondel asupra unui oraş din Indii*, datat: „1918, oct.". Republicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 25—26, datat: „1918, octomvrie", cu titlul definitiv *Rondelul oraşului din Indii*.

Reprodus din ms., unde la cuvîntul „spart", v. 1, există următoarea notă a poetului, reprodusă şi în volumul *Poema rondelurilor*, p. 25: „Pentru cei care nu sunt pătrunşi de geniul limbei noastre se lămureşte că forma: «spart a fost oraşul» e curat populară. Astfel: «spart a fost tîrgul»; ai venit la «spartul tîrgului», etc."

www.dacoromanica.ro

Din împrejurarea că a fost scris „supt ocupațiune", Mihu Dragomir descoperă în tema rondelului un sens predominant ideologic, care ar exprima revolta poetului împotriva ocupației germane *(op. cit., Gazeta literară*, II, 7, 17 februarie 1955). În realitate, *Rondelul orașului din Indii*, a cărui concepere ar putea fi stimulată — este adevărat — și de priveliștea unui oraș părăsit, ruinat în oarecare măsură, cum arătau Bucureștii sub ocupația germană, evocă mai curînd o temă existentă în literatura parnasiană și simbolistă pe care Macedonski o frecventează.

În Villiers de l'Isle-Adam *(Souvenirs occultes, Contes cruels)*, autor din care Macedonski citează și chiar traduce *(De pe culmea vieții: Chinul prin speranță*, în *Literatorul*, nr. 1, 15 decembrie 1892, p. 11—12, cf. *La torture par l'espérance, Nouveaux contes cruels)*, găsim aceeași priveliște a unei „cetăți moarte": ruine — „porfiruri" la Macedonski — copleșite de vegetație luxuriantă, sub un soare orbitor, „într-a soarelui magie", cum spune și poetul. O poezie *La cité morte*, în volumul *Âme nue* (1885), citit de Macedonski, are și Edouard Haraucourt (Aristarch, *Haraucourt, Lumina*, I, 36, 20 mai 1894). O *Ville morte*, la Albert Samain *(Du jardin de l'infante)*. Cf. și Jacques Bousquet, *Les Thèmes du rêve dans la littérature romantique*, Paris, Marcel Didier, 1964, p. 301—303.

(p. 203) RONDELUL MORII

Textul de bază în ms. 6.095, p. 12 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1916, iunie în 6".

Publicat în *Universul literar*, XXXII, 32, 7 august 1916, p. 5, cu supratitlul *Poema rondelelor*, seria III, numerotat VIII, datat: „1916, iunie 6". Republicat în *Flacăra*, V, 44, 13 august 1916, p. 523, același supratitlu, nedatat; *Poema rondelurilor*, 1927, p. 27—28, datat: „1916, iunie 6".

Imaginea morii părăsite este evocată de Macedonski și în poezia *Prietenie apusă* din volumul *Excelsior* (v. ediția de față, vol. II, p. 70-71).

(p. 204) RONDELUL CONTIMPORANILOR

Textul de bază în ms. 6.095, p. 13 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „22 aprilie 1919".

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 29—30, datat: „22 aprilie, 1919".

Textul acestui rondel se păstrează și într-un alt ms. autograf, Muzeul literaturii române, nr. 5.389, datat: „22 apr[ilie]/4 mai 1919".

Un *Sonet contimpuranilor mei*, exprimînd un dezgust analog, a scris și I.L. Caragiale *(Ghimpele*, XVII, 25, 20 iunie 1876; *Opere*, 3, Buc., E.P.L., 1962, p. 434, 786).

www.dacoromanica.ro

I 295412

Cartea Nestematelor

POEZII

de

ALEXANDRU MACEDONSKI

cu o prefață

de G. GALACTION

BIBLIOTECA ACADEMIEI REPUBLICII POPULARE ROMÂNE

BUCUREȘTI

„VIAȚA ROMÂNEASCĂ"

1923

D 37163
= L

Cartea nestematelor, 1923, coperta.

www.dacoromanica.ro

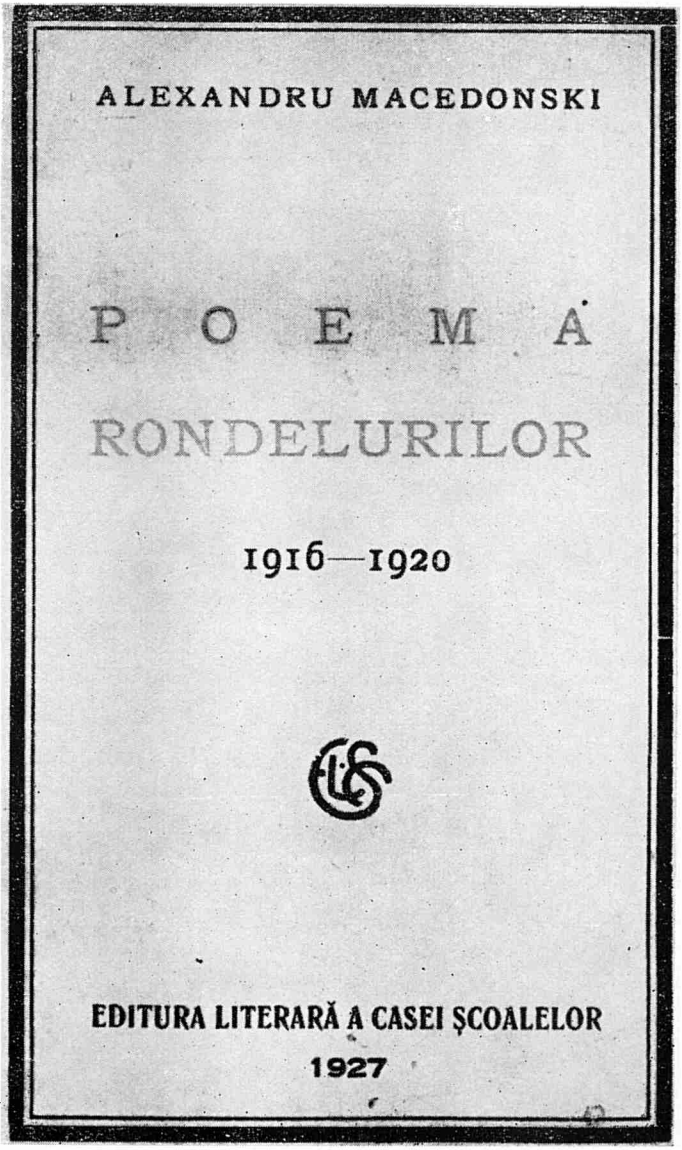

Poema rondelurilor, 1927, coperta.

www.dacoromanica.ro

(p. 204) RONDELUL MEU

Publicat în *Țara românească*, I, 4, 1 iunie 1916, cu titlul *Rondel stîngaci*, datat: „1916, 16 mai". Republicat sub titlul *Rondelul meu* în *Cartea nestematelor*, 1922, p. 21—22, aceeași dată; *Poema rondelurilor*, 1927, p. 31—32, datat: „1916, mai 16".

Reprodus după *Poema rondelurilor*, 1927; ms. 6.095, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, nu cuprinde acest rondel.

(p. 206) RONDELURILE CELOR PATRU VÎNTURI

În ms. 6.095, p. 14 r. (pe v. sumarul *Rondelurilor celor patru vînturi)*, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, acest titlu este urmat (p.15 r.) de dedicația:

„Ion G. Duca a zis într-un interviu:

Adevăratul nostru viitor stă în strălucirea dezvoltării noastre artistice, literare și științifice. Cîndva am numit acest viitor un vis. Azi, după înfăptuirea României mari, el e o realitate *(Izbînda*, de la 20 apr. 1919).

Aceste cuvinte ale întîiului ministru al instrucțiunei publice pe care l-a avut România mare trebuiesc să fie îndrumătoare ale viitorilor capi ai acestui departament.

Lui Ion G. Duca,

închin acest șir de rondeluri noui.

A.M."

O explicație a acestei dedicații putem găsi și în faptul că, în calitate de ministru al instrucțiunii publice, I.G. Duca arătase oarecare interes pentru Macedonski, pe care-l ajută. Poetul ofertase „Casei școalelor" un *Tratat de versificare* („Cu adînc respect ofer proprietatea totală și definitivă a acestei lucrări cu lei 5.000"), din care I.G. Duca aprobă 1.000 lei la 9. V. 1915, 500 lei la 4. VII. 1915 și 600 lei la 12. V. 1916 (Arhivele Statului, Fond „Casa școalelor", dosar nr. 179/1915, p. 126, 146; dosar 898/1916, p. 75). Desigur că este vorba de reluarea vechilor sale studii din *Vestea* (1878) și *Literatorul* (1880—1882), despre *Arta versurilor*.

(p. 206) RONDELUL CUPEI DE MURANO

Textul de bază în ms. 6.095, p. 16 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste Romînia, datat: „1919, aprilie în 21".

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 33—34, datat: „1919, aprilie în 24". Republicat în *Cartea nestematelor*, 1922, p. 13—14, aceeași dată, dedicat: „Lui Ion G. Duca"; *Roata norocului*, nr. 2,

www.dacoromanica.ro

1 iulie 1928, însoţit de dedicaţia: „Lui Ion G. Duca închin acest rondel", datat: „1919, aprilie 24".

(p. 206) RONDELUL PRIVIGHIETOAREI

Textul de bază în ms. 6.095, p. 17 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, aprilie în 24".

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 35—36, datat: „1919, aprilie în 24".

(p. 207) RONDELUL TRECUTULUI

Textul de bază în ms. 6.095, p. 18 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, martie în 26".

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 37—38, nedatat.

Atît în ms. 6.095 cît şi în vol. *Poema rondelurilor*, p. 37, următoarea notă: „Moşii ale mamei poetului (Dolj), unde el şi-a petrecut copilăria".

Acest peisaj natal obsedează, cu o notă de idilic, memoria afectivă a lui Alexandru Macedonski. De aici şi evocările repetate: *Reîntoarcerea*, *Oltul*, I, 12, 24 decembrie 1873, p. 93; *Mîngîierea dezmoştenirii*, *Literatorul*, I, 25, 10 august 1880, p. 385—387 (v. nota în ediţia de faţă, vol. I, p. 412—413); *Egloga*, I, dintr-un proiectat ciclu de *Amărăzene*, ulterior abandonat (*Opere*, I, *Poezii*, ed. Tudor Vianu, p. XXIX).

(p. 207) RONDELUL OGLINDEI

Textul de bază în ms. 6.095, p. 19 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, apr. 5".

Publicat în *Universul literar*, XXXVI, 36, 17 octombrie 1920, p. 563, datat: „1919, apr. 5". Republicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 39—40, datat: „1919, aprilie 5".

(p. 208) RONDELUL DOMNIŢEI

Textul de bază în ms. 6.095, p. 20 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, aprilie în 6".

Publicat în *Universul literar*, XXXVI, 6, 15 februarie 1920, p. 86, însoţit de un „desen de pictorul Solaro", datat: „1919, aprilie 6". Republicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 41—42, datat: „1919, aprilie 6".

În ms. 6.095, acest rondel este însoţit de următoarea notă, reprodusă şi în *Poema rondelurilor* (p. 41):

www.dacoromanica.ro

„Balta Craioviţa este lîngă Craiova. Legenda spune că unde se află această baltă a fost întîiul oraş cu numele de Craiova. Şi tot dupe legendă, în noaptea Paştilor, se aud clopotele sunînd în fundul apei etc.".

În *Universul literar* (1920) nota are o redactare puţin modificată.

Pe aceeaşi pagină a ms. 6.095, stînga sus, desen în peniţă de Solaro, soţia lui Alexis Macedonski, în stil de frescă, decupat din *Universul literar* (1920).

(p. 208) RONDELUL ORAŞULUI DE ALTĂDATĂ

Textul de bază în ms. 6.095, p. 21 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, aprilie în 20".

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 43—44, datat: „1919, aprilie în 20".

Înrudit ca temă şi atmosferă cu *Rondelul oraşului mic*, *Rondelul oraşului de altădată* trădează una din obsesiile spiritului poetului: regresiunea spre un liman fericit, asociată adesea imaginii copilăriei inocente, cadru idealizat în spirit afectiv-romantic. Această imagine se conturează, din ce în ce mai precis şi mai insistent, pe măsură ce împrejurările existenţei, tot mai agitate şi cu perioade de mari lipsuri, determină la Macedonski — prin contrast şi ca o compensaţie — o întoarcere spre trecutul vieţii sale, fericită şi neştiutoare de griji, din copilărie. Pentru fiul de oameni bogaţi, boieri cu moşii, ulterior sărăcit, care a fost poetul, o astfel de optică este foarte explicabilă. Dar ea are efectul de a-i altera şi, în cele din urmă, chiar a-i falsifica viziunea socială, Macedonski făcîndu-şi despre societatea românească din perioada copilăriei o concepţie cu totul idealizată: armonie socială, bunăstare şi fericire generală în toate clasele.

(p. 209) RONDELUL ORELOR

Textul de bază în ms. 6.095, p. 22 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, apr. în 24", cu un moto: „Omnia vulnerant, ultima necat".

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 45—46, acelaşi moto, datat: „1919, aprilie în 24".

O notă a ms. 6.095 reprodusă şi în *Poema rondelurilor* (p. 45), lămureşte şi traduce motoul rondelului: „Inscripţie medievală împrejurul unui cadran de ceasornic: «Toate rănesc, ultima omoară»".

www.dacoromanica.ro

Este un dicton care a preocupat şi anterior pe Macedonski, dovadă acest:

Epigraf

Inscripţie pentru un orologiu
Vulnerant omnia, ultima necat

De ore n-ai scăpare
Cît viaţa te-nfăşoară, —
Rănesc fiecare,
Iar ultima omoară.
(Pleiada, nr. 1, 1904, p. 10).

(p. 209) RONDELUL AJUNGERII LA CER

Textul de bază în ms. 6.095, p. 23 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, mai 1".

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 47—48, datat: „1919, mai 1".

(p. 210) RONDELUL CTITORILOR

Textul de bază în ms. 6.095, p. 24 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, mai 25".

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 49—50, datat din eroare: „1919, mai în 5". Republicat în *Viaţa românească*, XXIX, 4—5, april-mai 1937, p. 87: *Două rondeluri necunoscute ale poetului Macedonski*, reprodus, în revistă, după registrul M-rei Ţigăneşti, unde Macedonski pare să-l fi compus şi transcris cu prilejul ultimei sale vizite.

Atît ms. 6.095, cît şi textul din volumul *Poema rondelurilor* (p. 49) au următoarea notă la cuvîntul „ruje":

„*Ruje* e termen oltenesc: «are două ruje în obraz». E egal cu două roze şi egal cu franţuzescul: *rouge*." De fapt, cuvîntul de origină slavă, înseamnă floare roşie de măcieş.

(p. 210) RONDELUL COROANELOR NEPIERITOARE

Textul de bază în ms. 6.095, p. 25 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, iulie în 23".

Publicat în *Ilustraţia neamului nostru*, V, 7, ianuarie 1920, p. 4, datat: „1919, 10/23 iulie". Republicat în *Poema rondelurilor*, p. 51—52, datat: „1919, iulie în 25".

(p. 212) RONDELURILE ROZELOR

În ms. 6.095, p. 26 r. (pe v. sumarul *Rondelurilor rozelor)*, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, întregul ciclu este dedicat: „Lui Ion Pillat".

Asupra legăturilor poetului cu Ion Pillat, v. nota la volumul *Flori sacre*, în ediţia de faţă, vol. II, p. 349 — 351.

www.dacoromanica.ro

(p. 212) RONDELUL ROZELOR CE MOR

Textul de bază în ms. 6.095, p. 27 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1916, mai în 18".

Publicat în *Universul literar*, XXXII, 24, 12 iunie 1916, p. 3, cu titlul *Rondelul rozelor*, supratitlu *Poema rondelelor*, seria I, numerotat I, datat: „1916, mai în 18". Republicat în *Literatorul*, XXVI, 26, martie 1919, p. 6, cu titlul *Rondelul rozelor*, datat: „1916, mai 18", acelaşi supratitlu; *Poezii alese*, 1921, p. 113—114, dedicat: „Lui Horia Furtună"; *Poema rondelurilor*, 1927, p. 53-54, datat: „1916, mai în 18".

(p. 212) RONDELUL LUI SADI

Textul de bază în ms. 6.095, p. 28 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, martie în 23".

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 55—56, datat: „1919, martie în 23".

În ms. 6.095, următoarea notă, reprodusă şi în *Poema rondelurilor* (p. 55):

„Saadi, mare poet persan. Autor al poemei *Gulistan*."

Probabil că Macedonski a citit această „poemă" fie în traducerea N. Semelet, *Gulistan ou le Parterre-de-fleurs* (Paris, 1834), fie în aceea a lui Ch. Defrémery: *Gulistan ou le Parterre de roses* (Paris, 1858). Ca şi N. Semelet, Macedonski ortografiază numele poetului persan „Sadi".

(p. 213) RONDELUL ROZELOR DIN CIŞMEGÌ

Textul de bază în ms. 6.095, p. 29 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, iunie în 16".

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, cu titlul *Rondelul rozelor din Cişmigiu* (dat probabil de editor), p. 57—58, datat: „1919, iunie în 16". Aici în loc de *pembè* (v. 1.) apare cuvîntul *lila*.

În ms. 6.095, care păstrează forma *Cişmegì*, următoarea notă reprodusă şi în volumul *Poema rondelurilor* (p. 57):

„Admirabilul maestru-grădinar, care a dat Cişmegiului noul său desen şi a făcut plantaţiunile de roze, ce l-au schimbat într-o minune fără seamăn în Europa, se numeşte Rèpon, e german de origină şi, în urma evenimentelor din 1916, a fost înlăturat. Ar trebui readus cu onoare în capul serviciului său — A.M.—"

După Tudor Vianu *(Opere*, I, *Poezii*, p. 446), Macedonski „transcrie greşit numele Rebhuhn".

www.dacoromanica.ro

v. 1: *pembè* — roşu-deschis (turcism).

În legătură cu acest cuvînt, pentru care Macedonski are o afecţiune specială, următoarea precizare anterioară, unde se arată de ce *pembe* este de preferat lui *trandafiriu* şi *rose:*

„Părerea noastră este că expresiunea *pembè*, pe lîngă faptul că nu este nume de floare, ci nume de nuanţă, este prea armonioasă pentru a fi meritat pe drept să fie gonită din limbă.

Prin grecescul *trandafiriu*, cît şi prin franţuzescul *rose*, nu s-a făcut decît a se aduce o confuziune de care putem fi scutiţi...

Să nu se spună că pentru a înlocui pe *pembè* putem să luăm pe *roz* de la latinescul *rosa*, deoarece rosa nu se aplică de loc în latineşte ca determinant al nuanţei trandafirului" *(Studii asupra limbei*, I, *Trandafiriu*, în *Literatorul*, nr. 1, 1884, p. 12—13).

Ulterior, Macedonski va înlocui pe *pembè* prin cuvîntul *lila*, care apare în *Poema rondelurilor* (1927).

(p. 213) RONDELUL MARILOR ROZE

Textul de bază în ms. 6.095, p. 30 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, iunie în 14".

Publicat în *Universul literar*, XXXVI, 6, 15 februarie 1920, p. 86, datat: „6 aprilie 1919". Republicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 59—60, datat: „1919, iunie în 14".

(p. 214) RONDELUL BEAT DE ROZE

Textul de bază în ms. 6.095, p. 31 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, iunie în 18".

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 61—62, datat: „1918, iunie în 18".

Ca şi în cazul rondelelor anterioare, care evocă silueta poetizată a poetului persan Saadi, şi acest rondel trădează anume reminiscenţe (dacă nu chiar obsesii) din *Gulistan*. Aici, în *Rondelul beat de roze*, întîlnim chiar o imagine identică: „Lorsque je fus arrivé, l'odeur des roses m'enivra tellement, que le pan de ma robe m'échappe de la main" *(Gulistan ou le Parterre-de-fleurs* de Cheich Moslih-Eddin Sadi de Chiraz traduit littéralement sur l'édition autographique du texte publié en 1828, par N. Semelet, Paris, 1834, p. 30). Cu „beţia de roze", poezia română se întîlnise şi mai înainte de Macedonski, prin Al. Depărăţeanu *(Doruri şi amoruri*, XLIV):

„În darn, îmi surîd rozele, din care cu beţie,
Poetul odaliscelor, Hafiz, bea poezie..."

www.dacoromanica.ro

(p. 214) RONDELUL CASCADELOR DE ROZE

Textul de bază în ms. 6.095, p. 32 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, iunie 17".

Publicat în *Cele trei Crişuri*, I, 10, 15 octombrie 1920. Republicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 63—64, datat: „1919, iunie în 17"; *Viaţa românească*, XXIX, 4—5, april—mai 1937, p. 87: *Două rondeluri necunoscute ale poetului Macedonski*, reprodus, în revistă, după registrul M-rei Ţigăneşti, unde poetul l-a transcris cu prilejul ultimei sale vizite.

(p. 215) RONDELUL PRIVIGHIETOAREI ÎNTRE ROZE

Textul de bază în ms. 6.095, p. 33 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, aug. în 14".

Publicat în *Universul literar*, XXXVI, nr. 32, 19 septembrie 1920, p. 499, datat: „1919, aug. în 14", cu menţiunea „inedit". Republicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 65—66, datat: „1919, august în 14".

Un alt ms. autograf, scris cu creionul, cu aceeaşi dată (1/14 august 1919), în păstrarea poetului Mihail Celarianu, are ca număr de ordine al ciclului respectiv: VIII. Text identic cu ms. 6.095; neînsemnate deosebiri de punctuaţie.

(p. 215) RONDELUL ROZELOR DE AUGUST

Textul de bază în ms. 6.095, p. 34 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, iulie în 23".

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 67—68, datat: „1919, iulie în 23".

Faţă de ms. 6.095, într-o variantă semnalată de Mihu Dragomir tot după ms. *Poemei rondelurilor* (II), fost în posesia sa *(op. cit., Gazeta literară*, II, 7, 17 februarie 1955), primele două versuri ale ultimei strofe apar într-o altă redactare:

Zădarnic tăcutul mormînt
Pîndeşte simţirile mele.

(p. 216) RONDELUL ROZEI CE ÎNFLOREŞTE

Textul de bază în ms. 6.095, p. 35 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, dec. în 27".

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 69—70, datat: „1919, decembrie în 27".

www.dacoromanica.ro

(p. 216) RONDELUL LUI SADI IEȘIND DINTRE ROZE

Textul de bază în ms. 6.095, p. 36 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, dec. în 28".

Publicat în *Cartea nestematelor*, 1922, p. 19—20. Republicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 71—72, datat: „1919, decembrie în 28".

În ms., notă reprodusă și în volumul *Poema rondelurilor*, p. 71, unde se precizează că *Gulistanul* este „cea mai celebră poemă a lui (Saadi): *Grădina rozelor*". Și aici o imagine identică: Saadi, adormit în grădină, se trezește într-o profuzie de flori. Meditînd la deșteptare despre efemeritatea vieții florale, i se naște ideea de a scrie *Grădina florilor*, operă durabilă, din care vîntul toamnei nu va smulge-o foaie (Saadi, *op. cit.*, p. 35).

De notat, ca simplă coincidență, că Marceline Desbordes Valmore (1785—1859) are și ea o poezie: *Les roses de Saadi*.

(p. 218) RONDELURILE ROZELOR DE AZI ȘI DE IERI

Suprimarea acestui ciclu din *Poema rondelurilor* și includerea sa în ciclul precedent *Rondelurile rozelor* (Tudor Vianu, *Opere*, I, *Poezii*, p. 443) nu se justifică nici prin raportare la ms. I al *Poemei rondelurilor*, reprodus în ediția din 1927 a *Poemei rondelurilor*, care păstrează aceeași compartimentare, nici prin conținutul ms. original, existent (II) pe care-l reproducem (cf. nota la *Poema rondelurilor*, în ediția de față, vol. II, p. 377—378). Aici, *Rondelurile rozelor de azi și de ieri* figurează, la fel, ca un ciclu aparte, cu subtitlul *Noile rond.(ele) ale rozelor*, și trebuia să cuprindă mai mult decît cele două rondeluri păstrate, deoarece atît pe verso foii de titlu (p. 37 v.) cît și în text (p. 40 r.) este lăsat loc gol pentru rondelul nr. 3, prevăzut și în numerotare, care însă n-a mai fost compus.

(p. 218) RONDELUL ROZELOR DE AZI ȘI DE IERI

Textul de bază în ms. 6.095, p. 38 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1920, 18/5 aprilie".

Publicat în *Flacăra*, VII, 8, 20 ianuarie 1922, p. 113. Republicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 73—74, datat: „1920, aprilie 18/5".

(p. 218) RONDELUL NOPȚEI ARGINTATE

Textul de bază în ms. 6.095, p. 39 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „20 apr. 1920".

Publicat în *Flacăra*, VII, 11, 18 februarie 1922, p. 161. Republicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 75 76, datat: „1920, aprilie 20".

www.dacoromanica.ro

(p. 220) RONDELURILE SENEI

În ms. 6.095, p. 41 r. (pe verso sumarul *Rondelelor Senei*), Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, întregul ciclu este dedicat: „Lui Ion Foti".

Ion Foti, poet minor, de inspirație clasică și orientală (E. Lovinescu, *Ist. lit. rom. cont.*, III, *Evoluția poeziei lirice*, Buc., Ancora, 1927, p. 165—167 ; Ion Pillat și Perpessicius, *Antologia poeților de azi*, Buc., Cartea românească, 1925, I, p. 215—220), este unul din discipolii de ultimă oră ai lui Macedonski, colaborator la *Literatorul*, seria 1918.

Un articol al său, *Un mare nedreptățit*, *Alexandru Macedonski (Universul literar*, XXXII, 29, 17 iulie 1916), va fi mîngîiat cu certitudine sufletul ulcerat al poetului. Mișcat și de devotamentul arătat ulterior, Macedonski își manifestă — probabil — recunoștința prin această dedicație. Sinceritatea discipolului se va traduce și după moartea maestrului prin diferite articole elogioase.

(p. 220) RONDELUL ÎNECAȚILOR

Textul de bază în ms. 6.095, p. 42 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, mai în 28".

Publicat în *Ilustrațiunea neamului nostru*, V, 2—3, august—septembrie 1919, p. 1, datat: „15/28 mai 1919", cu mențiunea, în notă, „Din *Rondelurile Senei*". Republicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 77—78, datat: „1919, mai în 28".

În ms. 6.095, la cuvîntul *moar* (v. 4), următoarea notă, reprodusă, în parte, și în volumul *Poema rondelurilor* (p. 77):

„De la franțuzescul *moire*. În românește nefiind un termen pentru a numi acest fel de mătase, românizarea se impune; de altminteri, *taffetas*, din care noi am făcut *tafta*, a fost luat și el de francezi de la persani".

Imaginea Senei, purtătoare de cadavrele sinucigașilor, fusese evocată, mai înainte, și de Charles-Adolphe Cantacuzène în *Villes (Les sourires glacés*, Paris, Perrin, 1896):

„J'aime Paris pour sa cynique turbulence
D'où l'on peut à jamais disparaître sans bruit;
Où la Seine charrie ennui le brouillard dense
Les cadavres de ceux que le lux séduit."

Mai înainte, la Paul Verlaine *(Nocturne parisien*, *Poèmes Saturniens*, 1866), aceeași imagine a Senei:

„...emportant vers tes havres
Tes cargaisons de bois, de houille et de cadavres!"

www.dacoromanica.ro

care va fi reluată și de Ion Minulescu în *Romanțe pentru mai tîrziu*, *Pe Dunăre*, cu moto chiar din Verlaine.

În *Ilustrația neamului nostru* (1919), *Rondelul înecaților* este însoțit de o notă redacțională:

„Unii critici și detractori susțin că d-l Alexandru Macedonski ar fi mort de mai bine de 30 ani. Noi însă l-am găsit încă în plină vigoare sufletească și producție literară; ca urmare, e că are acum de dat la iveală, pe lîngă atîtea opere nemuritoare produse, un volum: *Rondelele Senei*.

Revista noastră își face cinstea, ținînd seamă de personalitatea artistică a maestrului, ca o dată cu portretul d-sale să-i publice și unul din cele mai frumoase dintre rondele: *Rondelul înecaților*, vădita probă a prodigioasei munci a poetului român, care a făcut faima atît la noi, cît și prin revistele și ziarele franceze, cu frumoase pagini din *Bronzes* și *Calvaire de feu* etc., etc."

(p. 220) RONDELUL FLORILOR DE LUNĂ

Textul de bază în ms. 6.095, p. 43 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, mai în 29".

Publicat în *România nouă literară și artistică*, II, 30, 28 august 1921. Republicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 79—80, datat: „1919, mai în 29".

(p. 221) RONDELUL PARISULUI IAD

Textul de bază în ms. 6.095, p. 44 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, mai în 17".

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 81—82, datat: „1919, mai în 17".

Alt ms. autograf, cu supratitlul *Rondelurile Senei*, III, semnat, datat: „1919, 31/17 mai", cuprinzînd un text identic, la Muzeul literaturii române, nr. 5.390.

(p. 221) RONDELUL DEZASTRULUI MONDIAL

Textul de bază în ms. 6.095, p. 45 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, iunie în 27".

Publicat în *România nouă literară și artistică*, II, 26, 31 iulie 1922. Republicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 83—84, datat: „1919, iunie în 27".

Titlul inițial al acestui rondel (cf. și Mihu Dragomir, *op. cit.*, *Gazeta literară*, II, 7, 17 februarie 1955) este *Rondelul norilor de la orizont*.

www.dacoromanica.ro

(p. 222) RONDELUL URIAȘULUI

Textul de bază în ms. 6.095, p. 46 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, sept. în 18".

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 85—86, datat: „1919, septembrie în 18".

(p. 222) RONDELUL TICĂLOȘIILOR

Textul de bază în ms. 6.095, p. 47 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, dec. în 30".

Publicat în *Gazeta literară*, II, 7, 17 februarie 1955, de Mihu Dragomir: *Rondeluri inedite ale lui Macedonski* (primele două strofe).

În întregime se publică, după ms. 6.095, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, pentru întîia dată, în ediția de față.

Pe lista rondelurilor lui Macedonski, transcrisă de Ana Macedonski în vederea ediției definitive (Muzeul literaturii române, achiziții recente, necatalogate), *Rondelul ticăloșiilor* lipsește.

Ținuta evident satirică a acestui rondel trebuie raportată la repulsia pe care anume moravuri pariziene a insuflat-o poetului cu prilejul ședерii sale în capitala Franței, în perioada 1911—1913. De aici Macedonski pleacă cu un dezgust iremediabil pentru Franța „burgheză", „a stăpînilor de baruri și de case de toleranță din Paris" *(În fața războiului*, în *Universul literar*, 17 august 1914). *Rondelul ticăloșiilor* traduce tocmai această indignare de ordin social și etic.

(p. 223) RONDELUL ÎNĂLȚIMILOR

Textul de bază în ms. 6.095, p. 48 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, dec. în 30".

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 87—88, datat: „1919, decembrie în 30".

(p. 223) RONDELUL FRANȚEI BURGHEZE

Textul de bază în ms. 6.095, p. 49 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „4 ianuarie 1920".

Publicat în *Gazeta literară*, II, 7, 17 februarie 1955, de Mihu Dragomir, în cadrul articolului *Rondeluri inedite ale lui Macedonski*.

Departe de a conține „invective care sună straniu", așa cum au considerat editorii anteriori, care au ezitat chiar să-l tipărească (Tudor Vianu, *Opere*, I, *Poezii*, p. 443), *Rondelul Franței burgheze* reflectă poziția de totdeauna a lui Macedonski față de burghezie, neîntrerupt și violent ostilă. Această atitudine constituie la poet una din orien-

www.dacoromanica.ro

țările sale ideologice fundamentale, firul roșu al întregii sale satire și critici sociale, relevate încă din prima fază a *Literatorului:*

„În curînd a nu fi abonat la *Literatorul* (trebuie) să devie ceva ridicol și un semn de *burtă-verdism*" *(Cronica*, în *Literatorul*, I, 13, 13 aprilie 1880).

Este o reacție tipic „artistă", exprimînd neaderența unei întregi categorii de scriitori, străini și români, la valorile și ierarhia lumii burgheze, curentă în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. În cazul lui Macedonski, ea se va dubla de un dezgust neacoperit pentru ascensiunea burgheziei române, pe ruinele unei părți din boierime, care sărăcește și decade, asemenea familiei sale și lui personal.

După 1913, această ostilitate, mereu exprimată, sporește, și ea are ca obiect în special Franța „burgheză", în societatea căreia poetul vede, prin experiență directă, nu fără unele elemente subiective, mai ales decadență, corupție, devirilizare, aspecte negative, bine disociate totuși de valorile permanente ale culturii franceze. În perioada neutralității, el va face de aceea declarații în care se simte o sinceră indignare afectivă:

„Sunt filo-francez, dar al unei alte Franțe, iar nicidecum al celei de azi, — o Franță a pîntecului burghezimei" *(În fața războiului*, în *Universul literar*, 17 august 1914).

Poetul dă expresie acestor convingeri, cu și mai multă putere, în publicația sa *Cuvîntul meu* (1915). Cît privește jurnalul său intim, *Războiul țării* (august 1916), publicat de noi *(Steaua*, XVI, 3, martie 1965, p. 67—80), textul trădează la tot pasul repulsia lui Macedonski față de burghezia franceză, care nu se va reabilita în ochii săi nici prin victoria din 1918.

După război el continuă să deteste plutocrația și pseudodemocrația franceză *(Noul suflet*, ms. autograf inedit, Muzeul literaturii române, nr. 9.183), și această stare de spirit prezidează și la compunerea *Rondelului Franței burgheze*, care exprimă poziția sa definitivă.

A interpreta această ostilitate, oricît de egocentric ar fi fost Macedonski, numai prin faptul că n-a obținut succesul literar parizian visat și că Sarah Bernard nu i-a jucat *Le fou?*, înseamnă a ignora întreaga sa orientare ideologică, structural antiburgheză. Cu mentalitatea, ierarhia și valorile acestei clase, el nu s-a putut acomoda niciodată și, într-un sens, drama existenței sale este tocmai faptul că:

„M-am născut în niște zile cînd tîmpita burghezime,
Din tejghea făcînd tribună, legiune de coțcari,
Pune-o talpă noroioasă pe popor și boierime,

www.dacoromanica.ro

Zile cînd se-mparte ţara în călăi şi în victime
Şi cînd steagul libertăţei e purtat de cîrciumari."

Despre *Noaptea de ianuarie*, unde figurează aceste versuri, cf. nota în ediţia de faţă, vol. II, p. 306—309.

(p. 224) RONDELUL DUMINICILOR DE LA BELLEVUE

Textul de bază în ms. 6.095, p. 50 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1920, ian. în 9".

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 89—90, datat: „1920, ianuarie în 9".

În ms. 6.095, următoarea notă, parţial reprodusă şi în volumul *Poema rondelurilor* (p. 89):

„Bellevue, pe Sena, lîngă Paris. Poziţiune foarte pitorească. Maluri înalte. Funicular. În general, ţărmii Senei pănă la Sèvres sunt o minune. Insule de toată frumuseţea. O mică Elveţie."

(p. 224) RONDELUL SFÎRŞITULUI

Textul de bază în ms. 6.095, p. 51 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1920, ian. 17".

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 91—92, datat: „1920, ianuarie în 17".

Citarea lui Dante, obsesia imaginilor de infern îndreptăţesc raportarea întregului ciclu al *Rondelurilor Senei* la „infernul dantesc" (G. Călinescu, *Istoria literaturii române, compendiu*, Buc., 1946, ed. a II-a, p. 206). Macedonski este cunoscător al operei lui Dante, citită în original în ediţia Eugenio Camerini *(La Divina Commedia di Dante Alighieri*, con note tratte dai migliori commenti per cura di..., Edizione stereotipa, Milano, Sanzogno, 1890), după cum ne informează notele extrase în faza de pregătire a piesei *Moartea lui Dante Alighieri*, copiate de Ana Macedonski, în posesia noastră (Adrian Marino, *Cînd Macedonski citea pe Dante ..., Viaţa Românească*, XVIII, 11, noiembrie 1965, p. 84—87). Dar şi înainte de această perioadă, citatele din Dante sînt destul de frecvente, încă din prima serie a *Literatorului*, îndeosebi în articole: *Curs de analiză critică* (1881) şi *Arta versurilor* (1878—1882). Aici ele servesc drept demonstraţie estetică. Ulterior, cînd psihoza de persecuţie invadează pe Macedonski, el va contempla tot mai mult personalitatea lui Dante, simbolică pentru soarta geniului, imagine cu care în cele din urmă poetul se identifică (v. şi nota la poezia *Ocnele*, în ediţia de faţă, vol. I, p. 409).

www.dacoromanica.ro

În ms. 6.095, p. 52 r. (pe v. sumarul *Rondelurilor de porțelan*), Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, întregul ciclu este dedicat: „Lui D. Nanu".

Macedonski, care-și cultivă discipolii prin dedicații afective, nu uită la bătrînețe nici pe D. Nanu, vechi admirator al său. Recenzent elogios al volumului *Bronzes* (*Viața nouă*, I, 5, 3 aprilie 1898), D. Nanu este simpatizat pînă acolo încît poetul are intenția să-i traducă în franțuzește versuri, proiect care scoate discipolului strigăte de entuziasm. Acesta nu-și poate imagina ce va deveni poezia sa „forjată în noul tipar ce-l modelează piramidalul autor al *Bronzurilor*. Un vultur... a avut fantezia să ridice în imperiul spațiului său pe un biet colibri." Dar afinități reale între poezia clasicizantă a lui D. Nanu și spiritul poeziei macedonskiene nu existau, de unde și aceste îndoieli:

„Tot cuget și nu-mi pot închipui cît de mari trebuie să fie dificultățile ca să transformați rigidul meu vers de fier în subtilul aliaj al aurului simbolist."

(Scrisoarea lui D. Nanu, din 4 iunie 1898, inedită, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, Fondul Macedonski S $\frac{52}{XXX}$).

Rondelurile de porțelan pun, prin ineditul exotic al inspirației, problema izvoarelor lui Macedonski, cu neputință de rezolvat definitiv în lipsa indicațiilor precise. Totuși, ținînd seamă de orientarea lecturilor poetului și de curentele epocii, se pot face anume ipoteze, cu un coeficient destul de mare de probabilitate.

Esența întregului ciclu este parnasiană, și în această direcție trebuie căutate sugestiile hotărîtoare, începînd cu precursorul curentului Théophile Gautier, poet pe care Macedonski îl cunoaște bine și despre care și scrie (Aristarch, *Théophile Gautier*, în *Lumina*, I, 16, 26 aprilie 1894). La acestea, „japonezeriile" și „chinezeriile" sînt destul de frecvente, în stil minuțios, miniatural, de bibelou, așa cum vor fi și „păpușile" lui Macedonski așezate în vitrinele cartierului Ioshiwara. Iată un *Sonnet* în care domină albeața și transparența porțelanului:

„Pour veiner de son front la pâleur délicate,
Le Japon a donné son plus limpide azur;
La blanche porcelaine est d'un blanc bien moins pur
Que son col transparent et ses tempes d'agate.

Dans sa prunelle humide un doux rayon éclate;
Le chant du rossignol près de sa voix est dur,
Et, quand elle se lève à notre ciel obscur,
On dirait de la lune en sa robe d'ouate.

www.dacoromanica.ro

Ses yeux d'argent bruni roulent moelleusement;
Le caprice a taillé son petit nez charmant;
Sa bouche a des rougeurs de pêche et de framboise.

Ses mouvements sont pleins d'une grâce chinoise
Et près d'elle on respire autour de sa beauté
Quelque chose de doux comme l'odeur du thé."

O *Chinoiserie* strecoară de asemenea finețea porțelanului:

„Celle que j'aime à présent, est en Chine;
Elle demeure avec ses vieux parents
Dans une tour de porcelaine fine
Au fleuve Jaune, où sont les cormorans."

Este imaginea convențională, estetizată, a Extremului Orient, văzută cu ochi „artiști" de poeții europeni ai senzațiilor vizuale, fastuoase, sau minuțios descriptive, de bijutier, gen Hérédia, căruia Macedonski îi dedică o poezie din *Bronzes*, *L'onde rose*, „témoignage de haute admiration" (p. 73). Volumul acestuia, *Les Trophées*, este bine cunoscut de Macedonski (*Restituiri ale valorilor literare*, în *Universul literar*, nr 23, 5 iunie 1916), și aici Japonia nu lipsește (*Le samouraï*, *Le daïmio*). În Théodore de Banville (*La Ville enchantée*, *Odes funambulesques*) eroina extrem-orientală, evocată pictural, într-o profuziune de pietre scumpe, este din nou prezentă. Macedonski cunoștea și acest poet (Aristarch, *Charles Baudelaire*, *Lumina*, I, 2, 6 aprilie 1894).

Prin antologii măcar, dacă nu direct în volume, Macedonski (anticipat fugitiv de V. Alecsandri: *Mandarinul*, *Pastel chinez)* putea întîlni și alți poeți, de viziune și tehnică parnasiană, evocatori în stil pictural ai Extremului Orient, cu pavilioane de porțelan, cu mandarini înveșmîntați în mătase brodată, care fumează opiu, cu împărătese-păpuși, înveșmîntate în rochii de satin, urcînd visătoare pe trepte de jad. Iată, la Louis Bouilhet (*Festons et astragales*), silueta hieratică a literatului *Tou-Tsong*:

„C'est Tou-Tsong le lettré! Tou-Tsong le mandarin!
Le peuple, à son aspect, se recueille en silence,
Quand, sous le parasol qu'une esclave balance,
Il marche gravement au son du tambourin.

*

D'un tissu bigarré son corps est revêtu;
Son soulier brodé d'or semble un croissant de lune
Dans sa barbe effilée il passe sa main brune,
Et sourit doucement sous son bonnet pointu."

www.dacoromanica.ro

Prin văzduh trece pasărea *Tang-Whang-Fung*:

„La fleur Ing-wha, petite et pourtant des plus belles,
N'ouvre qu'à Ching-tu-fu son calice odorant;
Et l'oiseau Tung-whang-fung est tout juste assez grand
Pour couvrir cette fleur en tendant ses deux ailes."

La Emile Blemont (*Poèmes de Chine*) o figurină aeriană, aproape o umbră:

„Sa robe de satin traîne et, très doucement,
Effleure chaque marche en long baisers qui tremblent;
Le jade et le léger satin blanc se ressemblent.
L'impératrice rentre en son appartement."

Studiile de mare succes consacrate de E. de Goncourt artei japoneze: *Outamaro* (1891), *Hokusaï* (1896), vor fi contribuit poate şi ele cu ceva prin curentul pe care-l determină, la mirajul mecadonskian[1], stimulat de bună seamă şi prin lectura romanelor „japoneze" ale lui Pierre Loti *M-me Chrysantème*, 1887, *Japoneseries d'automne*, 1889, aşa cum s-a şi presupus (Tudor Vianu, *Opere*, I, *Poezii*, p. 446). Loti se numără, de altfel, printre admiraţiile literare ale lui Macedonski. Este citat în repetate rînduri, i se consacră articole (*Pierre Loti*, în *L'Indépendance roumaine, supplément littéraire*, XVI-e année, 3-e série, 30 avril — 12 mai 1890). O poezie în *Bronzes* (p. 63) îi este dedicată (*Mai*).

La toate acestea ar fi de adăugat anume studii şi lucrări cu caracter evocator-documentar, de specia lucrării *Le Japon* de Judith Gautier (Paris, Les arts graphiques, 1912) şi mai ales celor ale lui Lafcadio Hearn, nume care circulă şi în publicaţiile noastre (*Absolutio*, I, 1, 1913). Volumele sale englezeşti *Glimpses of Unfamiliar Japan*, *Kokoro* nu credem că i-au fost cunoscute direct, dar o traducere (*Le Japon*, Paris, Mercure de France, 1914) nu este de loc exclus să fi atras atenţia lui Macedonski. Cu atît mai mult cu cît Lafcadio Hearn, foarte cunoscut prin cărţile sale despre Japonia, făcea la acea epocă autoritate. La acest autor Macedonski putea găsi informaţii despre „gheişe", despre „muzmee" (*Kimiko*, cap. XV, *Kokoro*) şi în genere despre întreaga atmosferă a *Rondelurilor de porţelan*. De notat că la pasiunea sa japoneză Macedonski îşi converteşte şi fiii, care au, cu toţii, veleităţi literare. Nikita Macedonski, de pildă, scrie poezii *Hai Kai*, „inovaţie a poeţilor japonezi" (Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, Arhiva Alexandru Macedonski, I, ms. 5).

Despre întreaga problemă este de consultat — ca orientare — şi articolul *Cartierul Ioshiwara* de G. Călinescu (*Vremea*, XV, 723,

[1] În salonul poetului existau „cîteva pînze japoneze, cu picturi convenţionale: Fuji-Yama, musmec şi peisaje" (N. Budurescu, *Amintiri despre Macedonski*, în *Gazeta literară*, XIII, 46, 11 noiembrie 1965).

www.dacoromanica.ro

7 noiembrie 1943). Se observă aici cu privire la conduita gheişelor că Macedonski „n-a studiat bine chestiunea", în sensul că, în cartierul Ioshiwara, refugiu al plăcerilor distinse, chiar spiritualizate (muzică, teatru), gheişele n-ar ţine calea trecătorilor. La care cineva ar putea răspunde că acest lucru nu reiese numaidecît din rondelul în chestiune, şi apoi o poezie nici nu este un documentar etnografic. Pe Macedonski îl sedusese doar ideea asimilării „muzmeei" cu o figurină de porţelan japonez, de aşezat în vitrină. De unde şi asociaţia, confuzia de planuri, curentă în poezie.

(p. 226) RONDELUL LUI TSING-LY-TSI

Textul de bază în ms. 6.095, p. 53 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, dec. în 6".

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 93—94, datat: „1919, decembrie în 6".

v. 4: *ghiorlan*, *gherlan* — şoarece mare, şobolan, chiţcan.

(p. 226) RONDELUL PODULUI DE ONIX

Textul de bază în ms. 6.095, p. 54 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, dec. în 7".

Publicat în *Adevărul literar şi artistic*, V, 175, 13 aprilie 1924. Republicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 95—96, datat: „1919, dec. în 7".

(p. 227) RONDELUL PAGODEI

Textul de bază în ms. 6.095, p. 55 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, dec. în 8".

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 97—98, datat: „1919, decembre 8".

(p. 227) RONDELUL APEI DIN OGRADA JAPONEZULUI

Textul de bază în ms. 6.095, p. 56 r -v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1920, febr. 1".

Publicat în *Universul literar*, XXXVI, nr. 40, 14 noiembrie 1920, p. 623, datat: „1920, februarie", cu supratitlul *Rondelurile de porţelan*. Republicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 99—100, datat: „1920, februarie 1".

Ultima poezie publicată de Alexandru Macedonski în timpul vieţii.

(p. 228) RONDELUL MUZMEIEI

Textul de bază în ms. 6.095, p. 57 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1920, febr. 2".

www.dacoromanica.ro

Publicat în *România nouă literară şi artistică*, II, 25, 17 iulie 1921. Republicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 101—102, datat: „1920, februarie 2".

În ms. 6.095, rondelul este însoţit de următoarele note, reproduse şi la retipăriri:

Muzmeie: „1. Numele ce se dă fetelor uşoare din Japonia."

Jinkirişa: „2. *Jin* = om; *driki* = putere; *şa* = trăsură. *Jinkirişa* e o trăsurică de paie dusă de un japonez în fugă de cal."

Kimono: „3. Îmbrăcăminte femeiască japoneză, foarte luxoasă prin broderiile de aur, argint şi de mătăsuri în colori. De obicei, se poartă dimineaţa, croiala ei e specială şi e fără cusătură."

(p. 228) RONDELUL OPIUMULUI

Textul de bază în ms. 6.095, p. 62 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „12 martie 1920".

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 103—104, datat: „12 martie, 1920".

Privelişte a este evocată în poezia parnasiană a epocii, de pildă, de Louis Bouilhet *(Tou-Tsong*, în *Festons et astragales)*:

„Le long du fleuve Jaune, on ferait bien des lieues
Avant de rencontrer un mandarin pareil.
Il fume l'opium, au coucher du soleil,
Sur sa porte en treillis, dans sa pipe à fleurs bleues."

(p. 229) RONDELUL MĂREI JAPONEZE

Textul de bază în ms. 6.095, p. 63 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1920, martie 15".

Publicat în *Adevărul literar şi artistic*, V, 175, 13 aprilie 1924. Republicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 105—106, datat: „1920, martie 15".

În ms. 6.095, următoarea notă, reprodusă — în parte — şi în volumul *Poema rondelurilor* (p. 105):

„Pe tema cîtorva versuri ale mele din primul *Excelsior*, ce nu vor mai fi retipă[rite]."

Versurile în cauză sînt, desigur, poezia *Japonul* (v. în ediţia de faţă, vol. II,p. 300), pe care Macedonski o refăcuse, aşa cum rezultă şi din versiunea autografă, pe un exemplar din *Excelsior*, 1895.

www.dacoromanica.ro

(p. 229) RONDELUL CRIZANTEMEI

Textul de bază în ms. 6.095, p. 58 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1920, 31 martie".

Publicat în *Hiena*, II, 30, 30 martie 1921. Republicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 107—108, datat: „1920, martie 31".

(p. 230) RONDELUL JOSHIWAREI

Textul de bază în ms. 6.095, p. 59 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1920, 1 aprilie".

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 109—110, datat: „1920, aprilie 1".

În ms. 6.095, reprodusă şi în volumul *Poema rondelurilor*, următoarea notă explicativă la cuvîntul Joshiwara: „Cartierul caselor de toleranţă la *Yedo*".

Yedo este numele vechi al oraşului Tokio, capitala Japoniei.

Macedonski va fi scos informaţii despre „muzmee", poate, din lectura lui Pierre Loti, eventual şi din Lafcadio Hearn: *Of a Dancing-Girl*, în *Glimpses of Unfamiliar Japan* (first series), Leipzig, Tauchnitz, 1907, p. 220—248, aici informaţii chiar despre Yedo; *Kimiko*, în *Kokoro*, Leipzig, Tauchnitz, 1907, p. 227—240, autor citit probabil în traducere *(Le Japon*, Paris, Mercure de France, 1914). Lucrarea, fără a da informaţii specifice, de felul celor reţinute de Macedonski în rondel, constituia totuşi o bună „introducere" în atmosfera japoneză.

O evocare a acestei atmosfere, cu raportări şi la Macedonski, în articolul *Cartierul Joshiwara* de G. Călinescu *(loc. cit.)*.

p. 230) RONDELUL CHINEZILOR DIN PARIS

Textul de bază în ms. 6.095, p. 60 r.-v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „2 apr. 1920", cu titlul *Rondelul chinezilor din Paris*.

Publicat în *Adevărul literar şi artistic*, V, 175, 13 aprilie 1924, cu titlul *Rondelul japonezilor din Paris*. Republicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 111—112, datat: „2 aprilie 1920", cu titlul *Rondelul chinezilor din Paris*.

(p. 231) EPIGRAF FINAL

Textul de bază în ms. 6.095, p. 61 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „aprilie 1920".

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 113, datat: „1920, aprilie".

www.dacoromanica.ro

În ms. 6.095, p. 61 r. după *Rondelul chinezilor din Paris*, următoarea notă a poetului:

„Se va pune la sfîrşitul volumului meu complet de versuri ce va coprinde şi aceste rondeluri sub titlul *Poema rondelurilor*."

După care urmează textul *Epigrafului final*, destinat să figureze la sfîrşitul întregii reeditări a operei poetice, retipărită, pe volume şi cicluri.

www.dacoromanica.ro

TABLA ILUSTRAȚIILOR

Excelsior, 1865, coperta (Bibl. Acad. Republicii Socialiste România) ..... 16 — 17
Biblioteca română, 1895, foaia de titlu (Bibl. Acad. Republicii Socialiste România) ..... 64 — 65
Excelsior, 1897, coperta (Bibl. Acad. Republicii Socialiste România) ..... 64 — 65
Excelsior, tirajul „a zecea mie" (Bibl. Acad. Republicii Socialiste România) ..... 96 — 97
Excelsior, foaia de titlu a ms. definitiv, nr. 3.406, f. 1 r. (Bibl. Acad. Republicii Socialiste România) ..... 96 — 97
Valțul rozelor, facsimil (ms. în posesia editorului) .... 128 — 129
Noaptea de mai, facsimil, ms. 3.406, f.82 r. (Bibl. Acad. Republicii Socialiste România) ..... 128 — 129
Ospățul lui Pentaur, *Revista literară*, martie 1886 (Bibl. Acad. Republicii Socialiste România) ..... 192 — 193
Humo sum, facsimil, ms. 3.406, f.74 r. (Bibl. Acad. Republicii Socialiste România) ..... 192 — 193
Japonul, cu modificări manuscrise pe exemplarul din *Excelsior*, 1895, al poetului (în posesia editorului) ..... 224 — 225
Literatorul, serie nouă, 1900, foaia de titlu (în posesia editorului) ..... 254 — 255
Lewki, *Literatorul*, ianuarie 1900 (Bibl. Acad. Republicii Socialiste România) ..... 254 — 255
Flori sacre, 1912, coperta (Bibl. Acad. Republicii Socialiste România) ..... 320 — 321

www.dacoromanica.ro

Poema rondelurilor, foaia de titlu, ms. 6.095 (Bibl. Acad. Republicii Socialiste România) ..... 352—353
Rondelurile rozelor, foaia de titlu, ms. 6.095 (Bibl. Acad. Republicii Socialiste România) ..... 352—353
Cartea nestematelor, 1923, coperta (Bibl. Acad. Republicii Socialiste România)..... 384—385
Poema rondelurilor, 1927, coperta (Bibl. Acad. Republicii Socialiste România) 384 385

www.dacoromanica.ro

CUPRINS

Excelsior ..... 9(235)
Guzlà ..... 11(239)
Cele trei năluci ..... 12(240)
Valţul rozelor ..... 14(241)
Excelsior ..... 16(241)
Stepa ..... 17(243)
Cu morţii ..... 21(244)
Vis de mai ..... 23(245)
Psalmi moderni ..... 25(246)
I Oh! Doamne ..... 25(246)
II Ţărînă ..... 25(250)
III Iertare ..... 26(250)
IV Duşmanii ..... 26(250)
V Zburam ..... 26(250)
VI Şi-au zis... ..... 27(251)
VII Cît am trudit... ..... 27(251)
VIII Eram ..... 28(251)
IX N-am în ceruri ..... 28(251)
X Doamne, toate... ..... 28(251)
XI M-am uitat ..... 29(252)
Buchetul ..... 31(252)
Grija de mîine ..... 32(253)
Noaptea de noiembrie ..... 33(254)
Sub stele ..... 43(274)
Acşam Dovalar ..... 44(275)

www.dacoromanica.ro

Dormi dulce ..... 45(276)
În răstrişte ..... 46(277)
În Archangel ..... 47(277)
Cîntec ..... 48(277)
Plecare ..... 50(278)
Porunci verlainiane ..... 51(278)
La bestii ..... 52(279)
Copiii ..... 54(279)
Naiada ..... 55(280)
Apolog ..... 56(280)
Noaptea de mai ..... 57(281)
Castele-n Spania ..... 61(285)
Orchestrare ..... 64(286)
Noaptea de martie ..... 65(237)
Zori roze ..... 68(291)
Banchet la curte ..... 69(291)
Prietenie apusă ..... 70(291)
Vaporul morţei ..... 72(294)
Primăvara ..... 74(295)
Bucolica undă ..... 75(295)
Pe balta clară ..... 76(296)
Mă uit la cer ..... 77(296)
Asupra primului meu volum..... 78(297)
Noaptea de februarie ..... 79(297)
Niponul ..... 86(300)
Pe un album ..... 87(301)
În noapte ..... 88(302)
Libelule ..... 89(302)
În atelier ..... 90(302)
Hora ..... 92(304)
Noaptea de ianuarie ..... 93(304)
Homo sum ..... 97(310)
Fîntîna ..... 98(311)
Moise ..... 99(311)
Bătrîna stîncă..... 100(313)
Comori de aur ..... 101(313)
Epigraf ..... 102(314)
Ospăţul lui Pentaur ..... 103(315)
Neron ..... 106(321)
Zi de iarnă ..... 108(322)
Înjuraţi-mă, prieteni... ..... 110(322)

www.dacoromanica.ro

Avînt ..... 111(323)
Pe lacul de Garda ..... 113(325)
Din ce în ce... ..... 114(325)
Vînt de toamnă ..... 116(326)
Tu ce eşti a naşte ..... 117(326)
Se duce... ..... 119(327)
Curtea cu juraţi ..... 120(327)
Stufuł de liliac ..... 122(328)
În arcane de pădure ..... 123(328)
Pădurea ..... 124(330)
Amorul ..... 127(330)
Ursitoarele ..... 128(330)
Sub munţi ..... 129(331)
Între frunze ..... 130(331)
Leul ..... 131(331)
Epigraf ..... 132(333)
Faunul ..... 133(333)
Noaptea neagră ..... 134(339)
Nepăsare ..... 135(340)
Ştii tu... ..... 136(341)
Cînd aripi... ..... 137(341)
Ură ..... 138(341)
Vei crede ..... 139(342)
Noaptea de iulie ..... 140(342)
Epigramă ..... 142(344)
Răsmeliţa morţilor ..... 143(344)
Noaptea albă ..... 144(345)
Tutunul ..... 145(345)
Visul fatal ..... 146(346)
Cîntecul şi poetul ..... 147(346)
Către viitorime ..... 149(347)
Gîndului ..... 151(347)
Epigramă (Lui V. Alecsandri) ..... 153(347)
Ţara tainică ..... 154(348)

Flori sacre ..... 158(349)

Avatar ..... 159(352)
Noaptea de decemvrie ..... 160(355)
Mai ..... 167(363)
Imn la Satan ..... 168(364)
Castelul ..... 170(365)

www.dacoromanica.ro

Vasul ..... 172(368)
Corabia ..... 173(368)
Mănăstirea ..... 174(368)
Camee (I,II,III)..... 176(369)
Cîntecul ploaiei ..... 178(369)
Rimele cîntă pe harpă ..... 179(370)
Dor zadarnic ..... 180(370)
Lui Cetalo Pol ..... 181(370)
Lewki ..... 182(371)
Doina sărăciei ..... 185(371)
Dialogul morţilor ..... 186(373)
Năluca unei nopţi ..... 191(373)
O umbră de dincolo de Styx ..... 193(373)
Oh! Suflet orb ..... 194(375)
Perihelie ..... 195(375)

Poema rondelurilor ..... 198(377)

Rondelurile pribege ..... 199(379)
Rondelul lucrurilor ..... 199(379)
Rondelul oraşului mic ..... 199(379)
Rondelul de aur ..... 200(380)
Rondelul lunei ..... 200(380)
Rondelul crinilor ..... 201(381)
Rondelul ţiganilor ..... 201(381)
Rondelul cercetaşilor ..... 202(383)
Rondelul plecărei ..... 202(383)
Rondelul oraşului din Indii ..... 203(383)
Rondelul morii ..... 203(384)
Rondelul contimporanilor ..... 204(384)
Rondelul meu ..... 204(385)
Rondelurile celor patru vînturi ..... 206(385)
Rondelul cupei de Murano ..... 206(385)
Rondelul privighietoarei ..... 206(386)
Rondelul trecutului ..... 207(386)
Rondelul oglindei ..... 207(386)
Rondelul domniţei ..... 208(386)
Rondelul oraşului de altădată ..... 208(387)
Rondelul orelor ..... 209(387)
Rondelul ajungerii la cer ..... 209(388)
Rondelul ctitorilor ..... 210(388)
Rondelul coroanelor nepieritoare ..... 210(388)

www.dacoromanica.ro

Rondelurile rozelor ..... 212(388)
Rondelul rozelor ce mor ..... 212(389)
Rondelul lui Sadi ..... 212(389)
Rondelul rozelor din Cişmegi ..... 213(389)
Rondelul marilor roze ..... 213(390)
Rondelul beat de roze ..... 214(390)
Rondelul cascadelor de roze ..... 214(391)
Rondelul privighietoarei între roze .... 215(391)
Rondelul rozelor de august ..... 215(391)
Rondelul rozei ce înfloreşte ..... 216(391)
Rondelul lui Sadi ieşind dintre roze .. 216(392)
Rondelurile rozelor de azi şi de ieri ..... 218(392)
Rondelul rozelor de azi şi de ieri .... 218(392)
Rondelul nopţei argintate ..... 218(392)
Rondelurile Senei ..... 220(393)
Rondelul înecaţilor ..... 220(393)
Rondelul florilor de lună ..... 220(394)
Rondelul Parisului iad ..... 221(394)
Rondelul dezastrului mondial ..... 221(394)
Rondelul uriaşului..... 222(395)
Rondelul ticăloşiilor ..... 222(395)
Rondelul înălţimilor ..... 223(395)
Rondelul Franţei burgheze ..... 223(395)
Rondelul duminicilor de la Bellevue .. 224(397)
Rondelul sfîrşitului ..... 224(397)
Rondelurile de porţelan ..... 226(398)
Rondelul lui Tsing-Ly-Tsi ..... 226(401)
Rondelul podului de onix ..... 226(401)
Rondelul pagodei ..... 227(401)
Rondelul apei din ograda japonezului .. 227(401)
Rondelul muzmeiei ..... 228(401)
Rondelul opiumului ..... 228(402)
Rondelul mării japoneze ..... 229(402)
Rondelul crizantemei ..... 229(403)
Rondelul Ioshiwarei ..... 230(403)
Rondelul chinezilor din Paris ..... 230(403
Epigraf final ..... 231(403)
Note şi variante 233
Tabla ilustraţiilor 405

www.dacoromanica.ro

Redactor responsabil : ELISABETA BRÎNCUȘ
Tehnoredactor : MINA CANTEMIR

Dat la cules 01.04.1966. Bun de tipar 13.10.1966. Apărut 1966. Tiraj 10 180 ex. 1/1 legate. Hîrtie tipar înalt tip A. de 63 g/m². Format 540×840 16. Coli ed. 18,98. Coli tipar 28. Planșe 17 tipo. A. nr. 2433/1966. C. Z. pentru bibliotecile mari 8R. C. Z. pentru bibliotecile mici 8R—O.

Tiparul executat sub comanda nr. 60233 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", Piața Scînteii nr. 1, București — Republica Socialistă România

www.dacoromanica.ro